

לקראת שבת מלאכתא

Dirshu

דרשן ד' ועוזן

קרן עולמית לחיזוק
ועידוד לימוד התורה

אוגדן עלוני השבת

פרשת וישב

לקראת שבת מלכתא

איך קורה דבר כזה? מאיפה יש ליהודי הזה את הכח העצום הזה, להעמיד את כל הפרנסה שלו בסכנה גדולה כל כך, למען מצווה שעד לא מזמן הוא בכלל לא שמע עליה??? זה מה שאמר מרן ה'חזון איש'...

שיחה מיוחדת ומרתקת עם הגאון רבי יוסף אפרתי שליט"א, אודות הסגולה המופלאה והסיבות שבגינן צריך כל יהודי ללמוד הלכות שביעית

Yaakov Naumi/FLASH90

צוות 'לקראת שבת'

בעקבות ההצלחה הגדולה בס"ד, של תוכנית הלימוד 'קנין שביעית', ואלפי הנבחנים שהצטרפו ללימוד ומבחני התוכנית, יצא צוות 'לקראת שבת' לשיחה מיוחדת, במעונו של הגאון רבי יוסף אפרתי שליט"א, ראש בית המדרש להלכה בהתיישבות 'אמונת אי"ש', נאמן ביתו ותלמידו המובהק של מרן פוסק הדור, הגר"ש אלישיב זצוק"ל, ומי שבמשך עשרות שנים מסור בלב ונפש, ללימוד והרבצת תורת המצוות התלויות בארץ, במסירות נפש של ממש, ומלווה את תוכנית 'קנין שביעית' כבר מלפני שתי שמיטות.

בפתח השיחה, הציגו נציגי 'דרשו' בפני הגר"י שליט"א את נתוני ההצלחה הגדולה בס"ד, והדגישו כי מספר הנבחנים אינו משקף באופן מלא את מספר הלומדים, שכן ידוע לארגון הן מתוכנית זו והן מהתוכניות האחרות, שעל כל אדם שנבחן ב'דרשו', יש עוד כמה אנשים נוספים שלומדים לפי הסדר של התוכנית, אבל אינם נבחנים בפועל מסיבות שונות, כך שאת מספר הלומדים בתוכנית 'קנין שביעית' אפשר להכפיל כמה פעמים, לעומת מספר הנבחנים בפועל...

זאת באמת ההזדמנות לברר, לטובת הקוראים, אנו פונים אל הגר"י שליט"א, מה העניין הגדול בלימוד הלכות שביעית?

מילא החקלאים, בעלי חנויות הירקות, הרבנים שצריכים לענות לשאלות, נותני הכשרות כמובן, כל אלו בוודאי צריכים להיות בקיאים בהלכות שביעית, אבל אם אני אדם המתגורר בעיר, אין לי חצר פרטית וגם לא חצר משותפת שיש בה צמחיה או עצים, הקשר

שלי עם עולם הצומח מסתכם בזר פרחים שאני קונה לחג השבועות... למה אני צריך ללמוד הלכות שביעית?...

"כמובן שאתם לא הראשונים ששואלים את השאלה הזאת", משיב הגר"י שליט"א על אתר, "יש כמה וכמה תשובות בדבר, אבל סבורני שהכי נכון יהיה להתחיל מהבסיס, הדבר הפשוט ביותר: "כדי להשיב על השאלה הזאת, אני רוצה לשאול שאלה אחרת... יש קובץ ישן נושן שיצא לקראת שביעית תשי"ט. לומדי הכולל של רבינו ה'חזון איש', הוציאו 'שטיקלך תורה', מאמרים ופולפולים בענייני שביעית. כתבו שם כמה וכמה מגדולי עולם, שחיו דור וחצי לפנינו.

"לאותו קובץ נכתבה גם הקדמה. אף אחד אינו חתום על ההקדמה, ולא מופיע שם מי כתב אותה, אבל אנחנו יודעים שהיא נכתבה על

באזור כפר סבא, ולאחר מכן השתקעה במקום בו שוכן כיום הקיבוץ הנושא את השם הזה, הם שלחו שאלות ל'אחיעזר' והוא כתב להם שבענייני שביעית ישאלו את הרב קרליץ מבני ברק... שמעתי משני אנשים שהיו מאותה קבוצה, שאמרו שכשבאו לבני ברק, הם חיפשו את הרב קרליץ, ואנשים לא ידעו לומר להם מי זה הרב קרליץ הזה, שהם כל כך מחפשים אחריו... רק אחרי חיפושים רבים, הם מצאו מישהו שאמר שהוא חושב שאולי יש פה מישהו העונה לשם הזה, והפנה אותם אל ה'חזון איש', שאז עוד לא היה ידוע ומפורסם אפילו בבני ברק עצמה...

"בכל אופן, בעקבות אותו מצב נורא ואיום, החל ה'חזון איש' לנהל את המלחמה הגדולה שלו על שמירת שביעית, ובשנת תשי"ב הוא החל לראות את פרי עמלו, ולראשונה היו קבוצות גדולות יותר של שומרי שביעית. הפלא ופלא!

"ומה כותב האחייך שלו רבי שמעון גריינמן זצ"ל? ל'חזון איש' היתה שמחה גדולה מאוד מכך שנתרבו לומדי הלכות שביעית... "אתם שומעים? במקום לשמוח על כך שסוף סוף שומרים את מצוות שביעית, ה'חזון איש' שמח בעיקר על כך שנתרבו הלומדים בהלכות שביעית!!! וכאן צריך לשאול: למה באמת? כשנבין למה ה'חזון איש' שמח על זה שנתרבו הלומדים, תהיה לנו תשובה גם לשאלה ששאלתם!"

חמש סיבות

"למעשה יש חמש סיבות עיקריות ומרכזיות, למה צריך ללמוד הלכות שביעית, או הלכות בכלל של כל נושא באשר הוא. "הסיבה הראשונה היא פשוטה מאוד: אם לא ילמדו, לא יוכלו לקיים את המצווה. גם בשביעית, מי ששואל למה הוא צריך ללמוד את ההלכות הללו, מוכיח בעצמו למה צריך ללמוד אותם. אחרי שילמד, פתאום הוא יגלה כמה הן מעשיות עבור כל יהודי המתגורר בארץ ישראל. עוד לא ראיתי אדם שלמד הלכות שביעית, ולבסוף אמר שהן לא היו מעשיות עבורו. תלמד ותראה שזה נוגע אליך הרבה יותר ממה שאתה חושב..."

"סיבה נוספת, יש תקנה שתקן משה רבינו עליו השלום! משה רבינו תקן שילמדו הלכות חג בחג והלכות עצרת בעצרת. הכולל גם הלכות שביעית בשביעית. האם בפסח לא צריך ללמוד הלכות שאינן מעשיות לנו כיום? בוודאי שצריך ללמוד את כל הלכות פסח, כך גם בהלכות שביעית צריך ללמוד את ההלכות הללו בשנת

אבל אם אני אדם המתגורר בעיר, אין לי חצר פרטית וגם לא חצר משותפת שיש בה צמחיה או עצים, הקשר שלי עם עולם הצומח מסתכם בזר פרחים שאני קונה לחג השבועות... למה אני צריך ללמוד הלכות שביעית?...

ידי הגאון רבי שמריהו גריינמן, אחיינו של מרן החזון איש זצ"ל. הגאון ר' שמעון היה האיש הכי קרוב למרן ה'חזון איש', והוא כותב בהקדמה הזאת שבשנת השמיטה הקודמת, כלומר בשנת תשי"ב, היתה ל'חזון איש' קורת רוח מרובה מכך שנתרבו לומדי הלכות שביעית.

"לכאורה זה קצת תמוה: הרי שנת תשי"ב, היתה שנת השמיטה הראשונה שבה היתה שמירת שביעית על ידי רבים. הרי לפני כן, בשמיטות הקודמות, לא היו כמעט בכלל שומרי שביעית, רוב עם ישראל לא היה על אדמתו, ואלו שכן היו כאן - חלקם לא היו שומרי מצוות בכלל, וחלקם הסתמכו על היתרי מכירה.

"הרי ה'חזון איש' עצמו כותב ל'אחיעזר', שכשהוא הגיע לארץ ישראל הוא גילה שכמעט ואין שמיטה בעולם, 'שאלת השמיטה כמו נפתרה', הוא כותב ומלין על כך שהרבנים הראשיים פרסמו היתר מכירה, ואומרים בלחש שאת המלאכות דאורייתא יעשו על ידי גוי. אף אחד לא שומע את אותה הלחשה, ויישובי אגודת ישראל', כך כותב החזון איש, 'שלושה המה במספר', היו רק שלושה יישובים ששמרו הלכות שביעית..."

"היתה אז התייבות ראשונה של 'חפץ חיים', שבתחילה היתה

המשך בעמוד 28

גליון 'לקראת שבת' יו"ל בחסות
'אמונה וחסד' דפוס וכריכ"ה בע"מ 02-6715501

זיכוי הרבים בהפצת גליון זה
לע"נ הרה"ח בנימין ב"ר דוד צבי רוזנטל זצ"ל
נלב"ע ר"ח אב תשע"ו

ראש הכולל נכנס עם עשיר מופלג. הם דיברו, ולפתע רב אהרן-לייב התעניין: "כמה חדרים יש לך בבית?". האיש החל לספור עם האצבעות וחיכך בראשו, עד שלאחר כחצי דקה נקב במספר מדויק של החדרים, כמדומה עשרים וששה חדרים. "כמה ילדים יש לך?" - "ששה ילדים", השיב. "נניח שכל אחד צריך חדר, ויש צורך במטבח, וחדר אחד לקפלוטש, ואחד לנעליים... אבל מה עושים עם החדרים הנוספים...?", תמה רב אהרן-לייב

פרקי אמונה ובטחון ממרן הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל

שמתייגעים מאד להשיג תקציבים, הגיעו במיוחד לארץ ישראל לגדול הדור ('האדריכל' של רשתות הכוללים), כדי להביע את דעתם ולדון איתו יחד בעתיד, כיצד להתנהל מול האברכים: איך לפרנס אותם, מה לתת להם וכמה, ובעיקר, עד כמה אפשר לקחת סיכונים בקבלת אברכים לכוללים, ועוד עצות טובות לפרטי פרטים. הצעותיהם נבעו מלב טוב באמת ונדיבות, חלילה לא מרוע! רב אהרן-לייב קיבל אותם בחביבות שמע את דבריהם, ונתן להם להבין כי לא הוא האדריכל של העולם ולא האדריכל של הכוללים. הוא פנה אל אחד מהם, בשאלה לא צפויה:

"האם ערכת פעם סעודה לאלף איש?"

- "כן, עשיתי חתונה גדולה לבתי שתחי"

"האם אתה יכול לעשות סעודה גם לחמשת אלפי איש?"

הגביר לא הבין מדוע נשאל שאלות משונות, אך השיב: "זה לא כל כך פשוט להגיש אוכל לאלפי איש, יש צורך בחברת הפקות' מיוחדת, אבל זה אפשרי, כי עם כסף אפשר הכל"...

רב אהרן-לייב חיך ושאל: "ולעשרת אלפי איש, עשית פעם סעודה?" - "לא, זה מורכב וקשה מאד לשנע את האוכל, לתכנן, לבשל, לערוך ולהגיש איש לפי אכלו. אבל זה אפשרי איך שהוא באופן חד פעמי".

"ולא זכר שר המִשְׁקִים אֶת יוֹסֵף" (בראשית מ', כ"ג)

"...מפני שתלה בו יוסף בטחונו לזכרו, הוזקק להיות אסור שתי שנים, שנאמר 'אשרי הגבר אשר שם מבטחו בד' ולא פנה אל רהבים'" (רש"י)

ראש כולל התאנח באזונו, כי מאד קשה לו להחזיק תקציבית את 120 האברכים שיש לו בכולל, עד כדי כך ששוקל ברצינות לסגור את הכולל.

החזיק רב אהרן-לייב את ידיו ועודדו בחום כדרכו, וברכו לסייעתא דשמיא, ואף אמר לו: "תוסיף עוד 20 אברכים וה' יהיה בעורך!"...

לאחר כחצי שנה, נכנס שוב.

רב אהרן-לייב התעניין: "כמה אברכים יש לך?"

קרוב למאתיים אברכים...

"כיצד אתה מסתדר עם השגת הכספים?" - שאל.

הוא השיב בשמחה ובסיפוק רב, וסיפר כי ב"ה אחרי הביקור האחרון כאן, הוקל לו, ונראה לו כי הצליח להתבסס ולעמוד על הרגליים. רב אהרן-לייב שמח אתו יחד. "ברוך ה'!"

לפני שיצא שאל: "מה דעתו של ראש הישיבה, האם כדאי לי להוסיף עוד אברכים?". "לא, לא! אל תוסיף! וגם המאתיים הללו בסכנה...!"

תמה ראש הכולל: "למדנו רבינו, לפני כחצי שנה כאשר התאוננת שאיני יכול להחזיק את האברכים, ראש הישיבה יעץ להוסיף עשרים אברכים, ועכשיו כשב"ה התבססת, ראש הישיבה אומר לי

לא להוסיף ואף המאתיים בסכנה, מה הטעם?"

"פשוט מאד!", הבהיר לו: "בעבר הרגשת שאינך יכול להחזיקם, היה ברור לך שאתה נתלה אך ורק בהקב"ה, לכן יכולת להוסיף עוד אברכים, כי להקב"ה לא חסר כסף במחסנים שלו, אבל כעת סיפרת שכבר התבססת, והיה נשמע בקולך כי נכנסה בלבך תחושת הקלה - שהנך מסתדר לבד, כיון שכך אתה כבר בסכנה גם על האברכים הקיימים..."

"אנחנו לא יכולים, ולכן לא נתערב"

שני גבירים נכבדים מאד, סייעו רבות לכוללים בארץ ישראל, ובשמחת טוב ליבם ורחמיהם על האברכים ועל ראשי הכוללים,

ניסים, לא בגבורת איש, לא בידי בשר ודם אלא מידו הפתוחה הקדושה והרחבה).

הרב ויסבורד הדגיש: "רב אהרן-לייב חלילה, לא ולזל בגבירים, אלא כיבד אותם! עשרות מכתבים יש בידי ראשי רשתות הכוללים שליט"א, שמוכח בהם כיצד באמת כיבד והעריך, אבל לא העריך את הכסף, אמנם אותם העריך אבל לא העריך את הכסף שלהם. רבי מכבד עשירים, לא מכבד את הכסף!".

תמיד היה חכימא דיהודאי, מטיל דופי בכל עניין של 'גשמיות', ובעת שישב עם גבירים, אף הטיל דופי בערך לכסף ולעשירות. הוא לא לעג להם חלילה, אלא אמר דברים מתוקים מעמקי לבבו הטהור! ומתוך חביבות, והיה מחזק אותם ברוחניות.

'כולל' בכניסת שבת - לא

רב בית כנסת אברכים בבני ברק, סיפר כי יש לו 'תורם' לכולל שילמדו שעה לפני הדלקת נרות.

אמר לו רב אהרן-לייב בתקיפות: "לא! זה הזמן שאבא/הבעל צריך להיות בבית!". הציע רב בית הכנסת: "אפשרי שהם יסיימו את הכל שעה קודם, ויבואו לכולל ללמוד!".

"לא! בשעה זו צריך להיות בבית!".

מפי השמועה: אחד אירגן כולל במוצאי צום, ובא לבקש הדרכה. רב אהרן-לייב הגיב באי נוחות: "רוצים לעזור לאברכים? למה לחפש את הזמנים הכי קשים?".

אוי ואבוי

ראש כולל שאל לגבי אברך שהחסיר חודש בגלל שיפוצים בדירתו, והאברך הסכים שיפטר והו מהכולל, האם אכן יכול לפטרו? תשובה: "לא, לא! על דבר כזה לזרוק?". אח"כ הוסיף ואמר לו: "אם הקב"ה יתנהג איתך במידת הדין כך, כמו שאתה מתנהג עם אברכים, אוי ואבוי!".

לפתוח כולל או ראש כולל?

מפי השמועה: פלוני ת"ח סיפר לרב אהרן-לייב כי הוא מעוניין לפתוח כולל, ולכן בא להתייעץ בעניין כספים ולקחת עול.

"זמנין יהיו לך אברכים?" - התעניין הרב.

אני יושב בכולל גדול שיש בו כמה אברכים חשובים, וכן בכולל סמוך, אצרף את הטובים שביניהם ואפתח כולל חדש.

הביט עליו רב אהרן-לייב: "היינו, שאינך מעוניין לפתוח 'כולל', אלא לפתוח 'ראש כולל', ולכן אין לי עצות..."

מדוע אתה מצליח?

ראש כולל מצליח ומשגשג, ישב בחדר הצנוע ברחוב חזון איש 5. רב אהרן-לייב הכיר מקרוב את 'ראש הכולל' ואת הכולל, שמשגשג בכל תחום: לומדים טוב, אברכים איכותיים במיוחד, הוא תומך בהם כראוי ומצליח להשיג את כספי התמיכה לסניפי הכולל.

פנה אליו רב אהרן-לייב: "מה אתה חושב, מדוע לדעתך הכולל

רב בית כנסת אברכים בבני ברק,
סיפר כי יש לו 'תורם' לכולל
שילמדו שעה לפני הדלקת
נרות. אמר לו רב אהרן-לייב
בתקיפות: "לא! זה הזמן שאבא/
הבעל צריך להיות בבית!". הציע
רב בית הכנסת: "אפשרי שהם
יסיימו את הכל שעה קודם,
ויבואו לכולל ללמוד!". "לא!
בשעה זו צריך להיות בבית!".

"ולחמישים אלף איש?"

"זה לא בממדים שלי בכלל, אבל יש אנשים שמסוגלים לכך, אולי ראשי ממשלות ומלכים, שיש להם את האפשרות ואת הכלים לכך, את האנשים ואת השלטון ואת הכסף".

"וסעודה למאתיים אלף איש?"

"לא נראה לי שהיה פעם כזה אירוע, שארגנו ארוחת ערב למאות אלפי איש".

"ולחמש מאות אלף איש, חצי מיליון?"

"נראה לי שזה בלתי אפשרי, לעבור כזה יום בשלום, מכמה בחינות, זה אפילו מסוכן וגם האוכל יתקלקל ולא יהיה טרי, זה גם עולה הון תועפות. אבל אני לא מבין מדוע הרב שואל אותי כאלו שאלות?" ואז תפס רב אהרן-לייב את ידו ואמר בהתרגשות רבה:

"הקב"ה מגיש ארוחת בוקר וארוחת ערב, מידי יום ביומו, לא באופן חד פעמי, לא לחצי מיליון איש אלא לשבע מיליארד בני אדם. יש מי שאוכל אורז, ויש מי שאוכל לחם או בשר, אבל כולם אוכלים וסועדים. אם כן, הדעת נותנת שאנחנו שלא יכולים להאכיל אפילו כמה אלפי בני אדם, שלא נתערב לסייע לו כיצד לפרנס אותם.

"בסופו של יום לכולם יהיה אוכל, גם לאברכים! אנחנו הקטנים לא יכולים לתת עצות בדברים שאין לנו כל מושג בהם, נשאיר לו את ניהול פרנסת העולם. כפי שעושה מאז ומתמיד, מוטל עלינו לעשות את מחויבותנו בלבד, ותו לא, והוא כבר יעשה את שלו, כי מלוא כל הארץ כבודו וחכמתו". (ראשי הכוללים היוצאים להתרים לטובת עולם התורה, אינם חושבים שהם מאכילים את האברכים, ואינם מתיימרים לנהל את העולם, הם עושים את מצוותם מתוך קושי, ורק מתוך קושי ויגיעה, וה' יתברך המפרנס את כל העולם, נותן לאברכים את הסייעתא דשמיא דרכם, והפרנסה מגיעה בניסי

מצליח? מה הייחודיות של הכולל שמביאה לכם כוח הצלחה תדירה?"
- "בגלל שיש לי קבוצת אברכים טובה במיוחד."
"זה כל ראש כולל אומר" - דחהו רב אהרן-לייב
- "ואולי בגלל שאני משלם תמיד בזמן."
"גם את זה אומר כל ראש כולל שמשלם בזמן."
- "אם כך, אינני יודע מה לומר, שראש הישיבה יסביר לי!", ביקש.
שאל אותו רב אהרן-לייב: "האם יש שלט גדול על בנין הכולל מבחוץ?"
ראש הכולל לא הבין כיצד צצה לה השאלה, ומה היא קשורה לענין, והשיב: "לא, אין לי שום שלט וגם לא פרסומת כל שהיא לכולל!"
"לכן אתה מצליח" - פסק 'גדול הדור' את פסוקו.
הושיט לו את ידו, כדי לעודדו בהמשך הדרך הטובה...

ככה לא יגדלו, יחשבו על הכסף...

ראש כולל, עם אמצעים מיוחדים של כסף, נכנס ושאל כי בכולל לומדים אברכים שקדנים במיוחד, והוא מעוניין לצרף אליהם אברכים נוספים שקדנים, ולתת להם מידי חודש תמיכה בסך חמש עשרה אלף שקלים, כדי שיוכלו ללמוד ברוגע, והאשה לא תצטרך לצאת לעבוד... מרן לא התלהב, ואמר לו: "למה לך להרגיל אותם לכך?! ומה יקרה אם חלקם יאלצו פה ושם לעבור למסגרת לימוד אחרת, הרי כיון שהתרגלו לכך, יהיה להם קשה בסגנון חיים אחר."
מיליונר התקשר שישאלו את הרב כי מעוניין לפתוח כולל, ולתת אלפיים וחמש מאות דולר לחודש, אמר רב אהרן-לייב: "ככה לא יגדלו, יחשבו על הכסף... לכל היותר אלף דולר לחודש (בשעתו), כך אפשר עוד לגדול".

הכנת האומר

בעידנא דחדוותא, בחג הסוכות, בין הנכנסים היה 'ראש כולל' תלמיד חכם מופלג, שגם ידוע בכח דיבורו המעולה.
גדול הדור רב אהרן-לייב השרה אווירה של ענווה מאין כמותה, ולכן יכלו לשאול הכל, כמו השאלה דלהלן:
"כיצד קורה הדבר, שדבריו של רבינו ראש הישיבה נשמעים ומתקבלים, למרות שאינו נואם מדופלם, ואילו אני עם הכישורים הרטוריים שלי, דברי נשמעים פחות?"
שאלו רב אהרן-לייב בבת חיוך: "כמה זמן לוקח לכם להכין שיעור בגמרא לאברכים?"
- "בסוגיות ישיבתיות, כמה שעות, ובסוגיות נדירות לפעמים יותר מזה".

"וכמה זמן לוקח לך להכין שמוע'ס?"
- "גם כמה שעות", השיב ראש הכולל.

"וכמה זמן לוקח לך להכין את האומר?"... - שאל רב אהרן-לייב, והגיע לתשובה: "בזה הכל תלוי, בהכנת האומר. וכיון שאני יותר זקן ממכם, אז הכנתי את האומר יותר הרבה שנים מכם..."

חלוקת שתיה וקפה בכולל

באחד הכוללים הגדולים והמרכזיים, החליט אחד האברכים לארגן, שבשעה מסוימת ב'סדר', הוא או אברך אחר יעבור עם כוסות תה או קפה, וייתן למי שצריך ומעוניין לשתות, כי בכך ימנע ביטול תורה, שלא יצטרכו האברכים לקום ולהכין לעצמם.
הוא שאל את רב אהרן-לייב, שהפתיע אותו עם כיוון מחשבה חדש: "שב ואל תעשה, כי לפעמים זה שחרור של אברך, שקם ממקומו ומכין לעצמו קפה או תה, הוא זקוק להפסקה הזו. אל לך להתערב בהתנהלות של הכולל עד היום..."

כמה חדרים יש לך בבית

ראש הכולל הרב אלחנן ויסבורד, נכנס אליו עם עשיר מופלג. הם דיברו, ולפתע רב אהרן-לייב התעניין: "כמה חדרים יש לך בבית?" (האמת מניין לו לדעת כמה חדרים יש לו?!...)
האיש החל לספור עם האצבעות וחיך בראשו, עד שלאחר כחצי דקה נקב במספר מדויק של החדרים (כמדומה, עשרים וששה חדרים).
"כמה ילדים יש לך?"
- "ששה ילדים" - השיב.

"נניח שכל אחד צריך חדר, ויש צורך במטבח, וחדר אחד לקפלוטש ואחד לנעליים, אבל מה עושים עם החדרים הנוספים...?", תמה רב אהרן-לייב.

והשאלה עמדה בחלל. שניהם חייכו, השואל והנשאל...
ושוב, ראש הכולל הכניס עשיר פלוני שהגיע ממרחק במיוחד לשאול: "כמה צריך לתת לישיבות, לכוללים ולצדקה, וכי אין שיעור?"
"יש לך לחם לאכול ובית לדור בו?", התעניין רב אהרן-לייב.
- "בוודאי!" - השיב היהודי העשיר.
"יש לך בשר?"
- "כן ברוך ה'!"

"אז זהו. כל השאר צריך לתת להחזקת תורה ולצדקה..." - אמר לו.

(מתוך 'חכימא דיהודאי')

077-2222-666 או *4992

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת

הבן, הגאון רבי יצחק שאול קנייבסקי, הראה לאביו שבעמוד קמ"ו הובאה שאלה עצומה שהקשה מרן הגרא"מ שך, ובסיומה אמר מרן זצ"ל, שמי שיאמר תירוץ על שאלה זו - 'זהו סגולה צו ווערן א-חתן' (סגולה להיות חתן!!!). למשמע הדברים, הפטיר מרן הגר"ח שליט"א ואמר: "כיון דנפק מפומיה דמר" ... דהיינו, כיון שיצאו הדברים מפיו של מרן הגרא"מ שך, ראויים הם להתקיים...

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, על האמונה המוחשית בהקב"ה

"וְאִיךָ אֶעֱשֶׂה הַרְעָה הַגְּדֹלָה הַזֹּאת וְחָטְאֵתִי לְאֱלֹקִים" (בראשית ל"ט, ט')

עד כמה שהיראה מפני הדר-גאון של השי"ת תהיה יותר מוחשית בלבנו, היא גם תשפיע על המעשים שאנחנו עושים. עיקרה של היראה הוא לחוש, עד כמה שאפשר, את מציאות הקב"ה בעולמו, ולהגיע להרגשה של ממש שהוא-הוא מנהיג את העולם, ואין בלתו. רק כך נגיע גם למסקנה ברורה, שכאשר השי"ת אומר לנו שדבר מסוים 'אסור לעשות', אזי מדובר באיסור מוחלט! באיסור שאין להפר אותו בשום אופן שבעולם! - כי אנחנו יראים להפר את רצונו של מי שאמר והיה העולם!

שהרי בכך מתמַצָּה ההבדל העיקרי בין מי שיראתו היא יראה מוחשית, ובין היהודי 'שלמד בחיידר' שצריך לירא מהשי"ת. בעוד שהראשון ישתדל בכל כוחו לעמוד בעוז ובאמונה נגד כל הפיתויים לעבור על רצונו של הקב"ה, הרי שהשני יתפתה מכל דבר קטן. כל קושי העומד בדרכו, וכל מחסום זניח פוגם כבר בשמירת המצוות שלו.

הגאון רבי יעקב גלינסקי זצ"ל, סיפר מעשה מופלא שהתרחש אצל הרבנית רוט, זוגתו של הגאון רבי יוסף רוט זצ"ל, מייסד מוסדות 'בית דוד' בבני ברק.

כאשר הציעו אותה, כנערה, לשידוך במשפחת רוט, התעניין אביו של הגר"י רוט אצל השדכן במעשיה ובתכונותיה של הבת המוצעת. אנחנו מדברים על תקופת מלחמת העולם השנייה, כשמשפחת רוט התגוררה בחו"ל.

כיצד אטלטל בלי עירוב?

אחד הסיפורים שסיפר השדכן לאבא היה כדלהלן: בשבת-קודש אחת, עברתי ליד בית הכנסת בעיירה, וראיתי נערה צעירה ממתנינה בחוץ בקור עז. כאשר שאלתיה למי היא מחכה בקור שכזה, השיבה לי שבגלל המחסור בלחם בימי המלחמה, מחלקים השלטונות לחמים בקצבה מצומצמת מאוד. "אתמול", ממשיכה הנערה לספר, "קיבלנו הודעה שהחלוקה

תתקיים היום, בשבת-קודש, במקום פלוני. למותר לציין עד כמה היתה פת זו חשובה לחייתה של כל משפחה, בתנאי הרעב האיזמים ששררו באותה תקופה.

"אבא שלח אותי שאקח את הלחם", סיפרה, אבל אני נתקלתי בבעיה: "כיצד אטלטל את הלחם בחוצות העיירה, שאין בה עירוב?! עמדתי וטכסתי עצה מה לעשות, כדי לא לעבור על חילול שבת. חשבת וחשבת, עד שעלה בליבי רעיון.

"אני אמתין כאן ליד בית הכנסת, עד שתעבור במקום אשה גויה, ואז אבקש ממנה שתביא לי את הלחם ממקום החלוקה, ובתמורה אתן לה חלק מהלחם. לאחר שהלחם יגיע אליי, לבית הכנסת, אחביא אותו כאן במקום-סתר, ובמוצאי השבת אשוב לקחתו...

"עכשיו אני ממתנינה לגויה שתביא לי את הלחם", סיפרה מי שעתידה להיות הרבנית של אחד מגדולי הרבנים בבני ברק. הסיפור של השדכן עשה רושם אצל אביו של הגר"י רוט, וכמוכן שבתוך זמן קצר נשברה שם צלחת.

ואנחנו נלמד מכאן מה פירושה של יראת שמים מוחשית. הרי אלף ואחד תירוצים היו יכולים לעבור במוחה של הנערה הצעירה, כדי לשכנעה ללכת ולקחת את הלחם, ולטלטלו!

ולמרות הכל היא מרגישה שאם הקב"ה אמר לא לחלל שבת, אזי אני צריכה להשקיע את מירב המאמצים, על מנת להגיע למצב שבו היא בידי להביא את הלחם למשפחתי, בלי לחלל שבת.

מרן הגרא"מ שך הקשה שאלה עצומה, וציין שמי שיאמר תירוצ - תהיה זו סגולה שיתארס

דיברנו על שידוך, והנה סיפור מופלא ביותר על שידוך נוסף שנעשה בדרך פלאית. סיפור זה הושמע באוזנינו על ידי אחד מהת"ח המובהקים ביותר של רמת אלחנן, ששמע את הדברים היישר מהמקור.

בחורף תשע"ט יצא לאור קונטרס 'גיעת ערב' על מסכת בבא קמא, המכיל את תמצית שיעוריו של ראש ישיבת פוניבז', מרן הגרא"מ שך זצ"ל. השיעורים נערכו ע"י הרה"ג רבי מאיר הרשקוביץ מכולל פוניבז', שנכנס במהלך החורף אל מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי, והביא לו את חוברת השיעורים.

הבן, הגאון רבי יצחק שאול קניבסקי הראה לאביו שבעמוד קמ"ו הובאה שאלה עצומה שהקשה מרן הגרא"מ שך, ובסימומה אמר מרן זצ"ל שמי שיאמר תירוצ על שאלה זו - "זהו סגולה צו ווערן א-חתן" (סגולה להיות חתן!!!).

למשמע הדברים, הפטיר מרן הגר"ח שליט"א ואמר: "כיון דנפק מפומיה דמר" ... דהיינו, כיון שיצאו הדברים מפיו של מרן הגרא"מ שך, ראויים הם להתקיים...

והנה, אחד מחשובי הבחורים בישיבת 'ארחות תורה', שהגיע לגיל 28, מסר 'חבורה' על הסוגיה האמורה, והציע לפני חבריו 2 תירוצים ליישב את קושייתו של מרן ראש ישיבת פוניבז', כפי שהובאה ב'גיעת ערב'. שבועיים לאחר מכן זכה הבחור להתארס עב"ג, על אף גילו המבוגר...

התירוצים נכונים...

הת"ח בכולל פוניבז' אמרו בהתפעלות, שמלבד עצם ההתרגשות שאחזה בהם, על קיום ההבטחה של מרן הגרא"מ באופן מידי, אפשר לראות בכך הסכמה של מרן ראש הישיבה זצ"ל על עצם התירוצים של הבחור, שהם נכונים. שהרי בוודאי מרן זצ"ל לא התכוון שה'סגולה' תתקיים גם אם התירוצ לא ישיע את רצונו...

אבל רגע-רגע, עדיין לא סיימנו. הבחור הרי אמר 2 תירוצים על השאלה... ובכן, מספר ימים לאחר אירוסיו-שלו, התארסה גם אחותו, שגם היא הגיעה לגיל מבוגר מאוד...

ולכאורה, מהיכן לקוחה הסגולה, שהאומר תירוצ על שאלה ימצא את זיווגו? הרי כל דבריו של מרן הגרא"מ שך היו שקולים ומדודים, ואם הוא אמר שתירוצ על קושיא זו היא סגולה להתארס, הרי שיש לזה מקור! ובכן, מה הוא המקור שאמירת חידושי תורה, או תירוצ חדש על קושיא, היא סגולה להיושע באירוסין?

והנה, נאמר במסכת יבמות (ס"ג ב'): "בן עזאי אומר, כל מי שאינו

עוסק בפרו ורבו, כאילו שופך דמים, וממעט הדמות... אמרו לו לבן עזאי, אתה נאה דורש ואין נאה מקיים [שהרי בן עזאי לא נישא]! אמר להן בן עזאי, ומה אעשה שנפשי חשקה בתורה... וצריך ביאור, וכי בגלל שנפשו חשקה בתורה, מותר לו לבטל מצוות עשה מהתורה? וכי גם ממצוות סוכה ותפילין יפטר בגלל חשקת התורה?

ניחומים נפלאים

על שאלה זו השיב בגליוני הש"ס ז"ל: "י"ל שקיים בלימוד תורתו מיעין מצוות פרו ורבו, ושבת, שההלכות שנתחדשו ע"י לימוד תורתו כתולדות בניו היו לו, וכמבואר במסכת ברכות (מ"ז ב') 'שנים ושבת מצטרפים לזימון', כלומר שני אנשים האוכלים יחד בשבת יכולים לזמן בצירוף השבת.

"ומקשה הגמ', וכי שבת גברא? אלא אימא, שני תלמידי חכמים המחודדין זה את זה בהלכה - מצטרפין. ובתוס' הרא"ש שם כתב: 'שני תלמידי חכמים המחודדים זה את זה בהלכה בתוך הסעודה מצטרפין, שההלכה חשובה כשלישי', עכ"ל הרא"ש. אלמא דההלכה הנולדת מאת התלמיד חכם כתולדת גברא חשבינן ליה", עכ"ל גליוני הש"ס.

ואלו ניחומים נפלאים, שגם חידושי תורה נחשבים כאילו קיים פריה ורביה, עד כדי כך שיוכל לזמן עם דברי התורה.

ואולי זו היא כוונת הנביא: "כה אמר ה' לסריסים אשר ישמרו שבתותי ובחרו באשר חפצתי ומחזיקים בבריתי, ונתתי להם בתי ובחומותי יד ושם טוב מבנים ומבנות". אלו הם דברי נחמה לסריס, כי השבת שהם שומרים אותה הרי היא כאילו ילדו בן, וכפי ההוה-אמינא דהשבת מצטרפת לזימון, וגם הלומדים תורה ובחרו באשר חפצתי ומחזיקים בבריתי, שהיא תורה שבע"פ, שעל זה פָּרַת השי"ת ברית עם ישראל, נחשב גם הוא כעין שילד בן.

לאור זאת יש לומר, שאי מי שאין לו בנים, נחשבים דברי התורה שמחדש כאילו ילד, כלומר שדברי התורה נחשבים לו כתולדותיו, כל שכן שדברי תורה שאומר, יש להם סגולה שאכן באמת יישא אשה ויהיו לו עוד תולדות. ב'ווי העמודים' הובאו עוד מקורות לסגולת-האירוסין של מרן זצ"ל.

אם חשבנו שבמהלך השנים סופרו כבר כל הסיפורים על ה'חפץ חיים', הנה לפנינו סיפור מרתק שלא פורסם עד כה, המובא בספר 'שדה צופים' של הגר"א פרידמן, ממקורביו המובהקים של מרן הגר"ח קניבסקי.

הרב פרידמן מצטט את הסיפור מתוך הקונטרס 'זכרונותיו של איש פשיסחא', שם הביאו את המעשה בשם הרה"ח הישיש רבי משה בוים ז"ל, שהאריך ימים יותר מ-100 שנה, והיה מוותיקי בית ווארקי ואמשינוב.

ר' משה זכה לארח בימי אברכותו את מרן הח"ח במשך כמה ימים, בעת שנדד ברחבי העיירות כדי למכור את ספריו, ועדיין לא יצא שמו וטיבו בעולם.

הסברתי לו שהמקום אינו שמור כל-כך, ולכן הצעתי ליהודי הליטאי הלא-מוכר, להיות אורחי בביתנו, ושם אף אתן לו מקום נוח לאחסון הספרים.

"היהודי הסכים, ובא למעונו של חותני שהיה בית רב-מידות, כמנהג הנגידים. כשהגשתי לפניו לאכול, סירב, בהסבירו שהוא נוהג לאכול רק פת-קייבר עם קפה שחור...

"נתתי לו את מבוקשו זה, והוא התארח מספר ימים בביתנו, כשבמשך כל היום היה מסבב בבתי הכנסת בעיירה, כדי למכור את הספרים שהביא עימו.

"עם התקרב יום השבת, שאלתי אותו מה הוא מתכוון לעשות באשר לסעודות בשבת, והאורח ביקשני שאגלה לו מי הוא השוחט שלנו, ואז יעשה עליו בירור, ואם הכל יהיה בסדר - יאכל אצלנו.

"אני אישית", סיפר הרב בויס, "התפעלתי מאוד מהקפדת האורח על כל מצוה ומצוה, בדקדוקיה. ואכן, הח"ח בירר על השוחט, ואכל אצלנו ביום השבת.

"יחדנו לו לשבת חדר מיוחד שלא הודלק בו אור, ובליל שבת תיכף לאחר הסעודה נכנס לשם וסגר הדלת אחריו, אם כי השעה היתה עדיין מוקדמת למדי.

"הטייתי את אוזני ושמעתי שהאורח מסתובב בחדר הלון-ושוב, והנה אני שומע אותו משנן בעל-פה פרקי משניות מתוך מסכת 'קנים', בניגון מתרונן.

"לא התעצלתי, והוצאתי מהארון את ספר המשניות על 'קנים', כדי לבדוק האם הוא אכן זוכר את המשניות כלשונן... והשתוממת מבקיאותו ודייקנותו המופלאה, כאשר חזר על כל משנה, עם המפרשים שלה, וקלע אל חוט-השערה ולא החטיא אף בשינוי קל.

"לאחר שנים, משגיליתי את שמו ושָׁמַעְנוּ של ה'חפץ חיים', והתברר לי בעליל שהיה זה היהודי הליטאי שהתארח בביתנו - הנני מתמלא תמיד בגיל וחדוה, על שזיכני הקב"ה לארח ת"ח וצדיק כה מפורסם, שכל היהדות העולמית היתה חרדה למוצא פיו".

(מתוך הספר 'שבת בשמחה' בעריכת הרב משה מיכאל צורן שליט"א)

"יחדנו לו לשבת חדר מיוחד שלא הודלק בו אור, ובליל שבת תיכף לאחר הסעודה נכנס לשם וסגר הדלת אחריו, אם כי השעה היתה עדיין מוקדמת למדי. הטייתי את אוזני ושמעתי שהאורח מסתובב בחדר הלון-ושוב"

וכך תיאר רבי משה בויס את פרטי הסיפור, לאחר יותר מ-80 שנה מאז התרחשותו, כשהכל עומד חי מול עיניו:

"בעת ששהיתי בבית חותני הנגיד בעיר ראדום, והייתי סמוך על שולחנו, ביקשתי וקיבלתי ממנו רשות להכניס תחת קורת-ביתו-ביתנו, כל אורח נכבד שיעשה רושם של ת"ח ויר"ש.

"והנה, יום אחד הגיע לבית החסידים שבעיירה, יהודי ליטאי בלבוש פשוט ודל, כשהוא נושא עימו חבילות של ספרים. הושטתי לו את ידי לשלום עליכם', וכהרף-עין תפסתי שהוא לא סתם מוכר ספרים...

"שאלתי את האורח מאין הוא מגיע, והוא השיב 'מהעיירה ראדין'. כששאלתי את יו"ש לו בקשה כלשהי, השיב שהיה מעוניין להשאיר את חבילות הספרים בבית החסידים המקומי, עד שיצליח למכרם.

להתחיל את היום ברגל ימין

חוויה רוחנית מדי יום אצלך במייל

הלכה, סיפורים, רעיונות, ווארטים ועוד... אקטואלי ומרתק
הצטרפו בחינם לאלפי מנויים, שלחו מייל לכתובת:

dirshu@dirshu.co.il

**הפורתח
בכל יום..**

המייל היומי של 'דרשו'.

כשפגש שוב את חברו, שאל אותו: "הרי בדקתי ביומן, ואבי לא היה תפוס כלל?!". ענה הבחור: "לא יתכן בשום פנים! נתתי לאמא שלי את מספר הטלפון של אביך, והיא אמרה לי שהוא פשוט תפוס!". הוא התקשר על אתר בנוכחות איש שיחו לאמו, ושאל אותה: "האם זכור לך, שביקשתי ממך להזמין לחתונה שלי את ר' פסח קרישבסקי, ואמרת לי שהוא תפוס?!". "אמנם כן", אישרה האמא, "כשהתקשרתי אליו באותו יום, היה הטלפון שלו תפוס..."

הגה"צ רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א, על הוי דן את כל האדם לכף זכות

"אלה תלדות יעקב יוסף בן שבע עשרה שנה היה רעה את אחיו... ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם. ויאמר ישראל אל יוסף... לך נא ראה את שלום אחיך" (בראשית לו, ב-ד)

פרש בספר הקדוש 'תפארת שלמה', שמלמדנו כאן הכתוב חובת לימוד זכות ישראל, שצריך האדם להזהר היטב שלא לדון את חברו לכף חובה חלילה, רק להסתכל תמיד במעלת חברו, ויעלים עינו מחסרוננו. לכן שלח יעקב אבינו את יוסף, שיראה "את שלום אחיו" - מלשון שלמות, שיחפש ויראה בהם את השלמות והטוב, לדגום לכף זכות ולא לראות בחסרונם. "והשיבני דבר", מלשון תשובה שתחזור בתשובה על אשר הבאת את דבתם רעה, ומכאן ואילך תראה תמיד אך טוב בבני ישראל.

סיפרו לי בני מחותני, הרב החסיד רבי פסח קרישבסקי, מעשיה נאה שהתרחשה עם אביהם.

כידוע עסק הרב פסח במצוות שמחת חתן וכלה בתופים ובמחולות, לשמחתם ולהנאתם של בני ירושלים המסולאים בפז.

בחור אחד היה אוהב במיוחד את הופעותיו של רבי פסח. בכל הזדמנות שפגש בו, אם בחתונות או בשמחות בית השואבה או בשאר אירועים, היה תמיד נעמד על ידו, מוקסם מעבודתו המופלאה, ומתבונן בעונג עילאי באצבעותיו הזריזות, המכות בתופים בעוז ובכישרון רב ומפיקות הם צלילי קצב מרקידיים.

רבי פסח ובניו כבר הכירו היטב את אותו בחור; הוא היה מתלווה אליהם להרבה שמחות, כשיצאו ובאו כדי לשמח את ישראל קדושים בשמחות של מצוה.

ויהי היום, והנה הגיע זמנו של אותו בחור עצמו לבוא ברית הנישואין, ומשום מה בחתונתו שלו עצמו לא הוזמן רבי פסח לתופף; הוא מצא לו אומן אחר לשמחו ביום שמחת ליבו.

לאחר זמן מה מחתונתו, פוגש הוא את חברו הטוב, אחד מבניו של רבי פסח, שמיד שאל אותו את השאלה שהציקה לו: "הכיצד זה לא לקחת את אבי לתופף בחתונה שלך עצמך? הרי תמיד היית אומר, שהוא עושה את העבודה הטובה ביותר?"

"מה נעשה?", ענה הבחור בצער, "הוא הרי היה תפוס באותו ערב! לאחר כמה ימים, כשביקר הבן אצל אביו ר' פסח, בדק ביומן האירועים של אביו מתוך סקרנות, והתפלא לגלות שדווקא באותו ערב של חתונת אותו בחור, לא היה לו לאביו שום אירוע..."

כשפגש שוב את חברו, שאל אותו: "הרי בדקתי ביומן, ואבי לא היה תפוס כלל?!". אמר הבחור: "לא יתכן בשום פנים! נתתי לאמא שלי את מספר הטלפון של אביך, כדי שתתאם עמו, והיא אמרה לי שהוא פשוט תפוס! לכן סגרתי עם אומן אחר. ואם אינך מאמין לי, הנה אוכיח לך!", הוא התקשר על אתר בנוכחות איש שיחו לאמו, ושאל אותה: "האם זכור לך, אמא יקרה, שביקשתי ממך להזמין לחתונה שלי את ר' פסח קרישבסקי, ואמרת לי שהוא תפוס?!..."

"אמנם כן!", אישרה האמא, "כשהתקשרתי אליו באותו יום, היה הטלפון שלו תפוס, ולכן לא הצלחתי ליצור איתו קשר..."

ללמדך מטיב זו העובדה, שלא למהר לדון את חברך בכל דבר כפי הנראה בעיניך. לפעמים הטעות היא בדבר קטן של מה בכך, שלא עלה על דעתך כלל; כדוגמת המקרה דנן, שהבחור הבין שאמו כבר דיברה עם ר' פסח והוא תפוס באותו ערב, כאשר היא רק התכוונה שהטלפון שלו תפוס...

לאבי הרב יעקב שכטר זצ"ל, היה בית מלון בעיר נתניה. באחד הימים התקשר מאן דהו לבית המלון, וביקש לשוחח עם בעל הבית. במקום לציין כי הוא בעל הבית, שאל אבי: "מה אתה רוצה?", האיש חזר על בקשתו: "רצוני לדבר עם בעל הבית באופן ישיר". ושוב נשמעה תשובה דומה: "מה אתה צריך?..."

הגה"צ רבי אריה שכטר זצ"ל, על המבט הנכון על החיים

"וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן" (בראשית לו, א)

מקשה ה'אור החיים' הקדוש: למה הוצרכה התורה להודיע לנו כי יעקב התישב בארץ כנען? הרי כבר נאמר בפרשה הקודמת: "ויבא יעקב אל יצחק אביו ממרא קרית הארבע היא חברון אשר גר שם אברהם ויצחק" (בראשית לה, כז). ומאחר שלא נאמר שיעקב יצא מחברון, אנו למדים ממילא כי הוא התישב בה...

ה'אור החיים' מוסיף ומקשה בזו הלשון: "עוד צריך לדעת, למה כפל לומר 'ארץ מגורי אביו בארץ כנען', ואם ליחד המקום, היה לו לומר 'בחברון', ואם להודיע כי הוא ארץ מגורי אביו, הלא כבר אמר בפרשה הקודמת, אשר גר שם אברהם ויצחק?"

מתרץ ה'אור החיים': "אכן להיות שקדם לומר בפרשה הקודמת, והודיע כי עשיו אחיו ירש את הר שעיר מכוח זכות אביו, חל על הכתוב להודיע ירושת יעקב. ואמר 'וישב וגו', נתכון להודיע מידת טובו, שלא התנהג בארץ אלא בגירות, הגם שראה שעשו ירש ירושתו... והיה מתגורר בגרות כמו שהיה אביו בארץ כנען, פרוש שהיה מתנהג בה כארץ לא לו, אלא ארץ כנען."

הנהגה זו של יעקב, אשר לא שכח לרגע את גירותו בארץ כנען ואת חוסר קביעותו בה, מלווה את היהודי בכל חייו בעולם הזה הארעי והחולף.

מסופר על יהודי עשיר שהגיע ממרחקים, כדי לראות בעיניו את ה'חפץ חיים', אשר צדקותו וגדלותו התפרסמו בכל העולם כולו. לתדהמתו הרבה נוכח הלה לראות, כי הצדיק ששמו נודע בכל רחבי תבל, מתגורר בדירה עלובה מרוהטת ברהיטים ישנים ורעועים. העשיר לא יכול לכבש את תמיהתו, ושאל את ה'חפץ חיים', כיצד יתכן שיהודי מכובד כמותו דר בבית כה פשוט?

במקום להשיב החזיר לו ה'חפץ חיים' בשאלה: "וכיצד נראה הבית שלך?"

"מה השאלה!?", השיב העשיר, "אני מתגורר בחווילה מפוארת בת מספר קומות, מרוהטת בפאר ובהדר!"

ה'חפץ חיים' לא התפעל והמשיך לחקור את העשיר: "וכיצד היה נראה קרון הרכבת שבו נסעת לראדזין? על איזה ספסל ישבת במשך הנסיעה?"

"האמת שהקרון היה רעוע, חסר יציבות ונטול חן", סיפר העשיר. "בספסל מוטב לו שלא להיזכר כלל... היה זה ספסל עץ נוקשה ומחוספס. כל גופי כאב ודאב מטלטולי הדרך!"... "מדוע אם כן לא דאגת לעצמך מראש, לקרון מפואר ולמושב מרופד כפי שהנך רגיל בעודך בביתך?", שאלו ה'חפץ חיים'.

לשמע השאלה חייך העשיר ואמר: "אין לזה כל חשיבות! בהיותי בדרך איני דואג לנוחות ולמותרות, העיקר שביתי הקבוע הוא גדול ונאה!"

השיבו ה'חפץ חיים' מיניה וביה: "גם עבורי אין לזה כל חשיבות, בהיותי בדרך בעולם הזה, איני דואג לנוחות ולמותרות, העיקר שדירתי הקבועה בעלם העליון תהיה גדולה ונאה!"

אדם המרגיש שכל שהותו בעלם הזה הינה בבחינת פרוזדור זמני המוביל לטרקלין, אינו מחפש תפנוקים ומותרות גשמיים. יעקב אבינו קיבל רכוש אדיר, הוא זכה בארץ שלמה, אך למרות זאת המשיך להתנהג כמו גר ולא כמו בעל הבית.

מיהו בעל הבית

לאבי, הרב יעקב שכטר זצ"ל, היה בית מלון בעיר נתניה. באחד הימים התקשר מאן דהו לבית המלון, וביקש לשוחח עם בעל הבית. במקום לציין כי הוא בעל הבית, שאל אבי: "מה אתה רוצה?" האיש חזר על בקשתו: "רצוני לדבר עם בעל הבית באופן ישיר".

לתדהמתו הרבה נוכח הלה לראות, כי הצדיק ששמו נודע בכל רחבי תבל, מתגורר בדירה עלובה מרוהטת ברהיטים ישנים ורעועים. העשיר לא יכול לכבוש את תמיהתו, ושאל את ה'חפץ חיים', כיצד יתכן שיהודי מכובד כמותו דר בבית כה פשוט?

להחלימו ולרפאותו, האם בשעה קשה הלזו פנה אל הבטחון ויבטח בו, או דוקא בשעה זו לא פנה אליו, ופנה אל רהבים ושטי כזב, אל אמצעים מגונים ותחבולות שוא."

אמנם מוטלת עלינו חובת ההשתדלות לפרנסתנו, ואז תחול עלינו הברכה כפי שנאמר: "וברכך ה' אלוך בכל אשר תעשה" (דברים טו, יח) אך עם זאת עלינו לזכור, כי אמנם נגזר על האדם להשתדל לפרנסתו, אך בפועל הוא מתפרנס רק מכח ברכת ה' וחסדיו. ולכן אף אם ירבה בהשתדלות, יוסיף עוד ועוד שעות עבודה, וירוף להתחנן למעסיקים ולחפש עסקאות ומציאות, הדבר לא יועיל לו במאומה, ולא תהיה לו פרוטה נוספת מעבר למה שקצבו לו בראש השנה. ה'חפץ חיים' היה ממשיך את האדם המרבה בהשתדלות, לאדם המוסיף עוד ברז לחבית, בתקוה שכך יהיה לו יותר יין. הרי יותר ממה שיש בחבית בין כה וכה לא תקבל, ואם כך לשם מה לך לטרוח לחינם!?

על פי זאת ניתן להבין היטב את דברי רבי מאיר במשנה (קדושין פ"ד מט"ד): "לעולם ילמד אדם את בנו אומנות נקיה וקלה, ויתפלל למי שהעושר והנכסים שלו, שאין אומנות שאין בה עניות ועשירות, שלא עניות מן האומנות ולא עשירות מן האומנות, אלא הכל לפי זכותו".

עלינו לזכור כי אנו בבחינת 'גרים בעולם' הארעי והחולף. ולכן עלינו לדאוג בעיקר לעסקי הרוח הנצחיים והקיימים. חבל להשקיע בדברים זמניים שאינם מלווים אותנו לנצח. הבה נלמד מה'חפץ חיים' ונדאג לנו לדירה נאה בעולם העליון, כמאמר התנא (אבות פ"ד מט"ז): "התקן עצמך בפרוזדור, כדי שתכנס לטרקלין!"

(מתוך הספר 'אריה שאג')

ושוב נשמעה תשובה דומה: "מה אתה צריך?"...

השיחה המוזרה חזרה ונשנתה מספר פעמים, עד שהאיש מעבר לקו שאל את אבי: "מה שמך?" כאשר אבי השיב כי שמו יעקב שכטר, נדהם האיש ושאל: "הרי אתה בעצמך הוא בעל הבית, מדוע התחמקת מלומר זאת?" "אני אינני בעל הבית האמיתי", השיב אבי, "אני בסך הכל הגזבר, רק בורא העולם הוא בעל הבית!"...

אבי היה אדם אמיד ובעל נכסים, אבל הוא ידע שהחיים בעולם הזה ארעיים וחולפים, ובעל הבית הוא בורא העולם. יבוא יום והאדם יעזוב את גופו ואת עושרו עלי אדמות, וישאר רק עם אוצרותיו האמיתיים והרוחניים.

לפני המצאת הברזים ומערכות הפצת המים, היה צורך לשאוב את המים באופן ידני מהנהר. תפקידו של שואב המים היה קשה ומפרך מאוד. ראשית היה עליו להתכופף לעבר הנהר, ולמלא את הדליים במים. לאחר מכן לשאת את הדליים הכבדים על כתפיו, ללכת מבית לבית, להביא את המים וחזור חלילה.

באחד הימים פגש מאן דהו את יענקל שואב המים בן השמונים, שפסע בכבודות עם הדליים על שכמו, כשהוא גונח ונאנח. "יענקל, מה שלומך? מה קרה לך? מדוע אתה נאנח?", שאל הלה את שואב המים שהשיב בעצב: "מצבי רע מאוד! בגיל כה מבוגר עלי להתכופף, לשאוב מים, לשאת משא כבד על גבי, ללכת מבית לבית, ולפעמים אפילו לעלות לקומות העליונות, כדי להביא מים לבני העיר! קשה לי, כואב לי, לכן אני כה נאנח!"

למחרת שוב פגש האיש את יענקל, שהלך עם דליי המים כשהוא מחייך ומפזם בשמחה. "יענקל מה שלומך?", שאל הלה את שואב המים שהשיב במאור פנים: "חסדי ה'! ישתבח שמו! בגיל כה מבוגר אני עדיין מצליח להתכופף, למלא מים, לשאת משא כבד על כתפיו, ללכת מבית לבית, ולפעמים אפילו לעלות לקומות העליונות, כדי לספק מים לבני העיר! איזה חסד! איזו ברכה מאת ה' יתברך!"

מה השתנה אצל יענקל? הרי גם ביום הראשון וגם ביום השני הוא עסק באותה מלאכה מפרכת?

התשובה היא, כי הוא החליף את המשקפים השחורים במשקפיים ורודים. אם נסתכל על הכל במבט של אמונה, נדע כי הכל מאת ה' יתברך והכל לטובתנו, כיון ש"כל מאן דעביד רחמנא לטב", ממילא חיינו ייעשו רגועים ושלווים.

מרבן ה'חזון איש' זצ"ל כותב בספרו 'אמונה ובטחון' בזו הלשון: "ואמנם בזאת יבחן אם פיו ולבו שוין, האם בוטח הוא באמת או אך לימדו לשוננו לצפצף 'בטחון בטחון', ובלבו לא קוננה, כאשר נפגש במקרה הדורש בטחון, ואשר בשעה זו תפקידו של הבטחון לנהלו,

רוצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל?
שלח מייל ל- dirshu@dirshu.co.il

כעבור זמן מה מקבל מיודענו הזמנה לבוא עם פנקסיו לביקורת. הוא הגיע בחשש כלשהו, ורק אז הבין כי החוקרים מחפשים משהו מסויים מאד... הם קיבלו מידע על הפרגולה שבנה ביום שישי, וחיפשו את הקבלה עליה. מאחר שקבלה מעין זו לא היתה ברשותו של מיודענו, הם פקדו עליו לבוא בעוד עשרה ימים לבדיקה חוזרת, בעשרת הימים הבאים לא הצליח האיש לעשות מאומה, לא לאכול, לא לישון וכמעט שלא לתפקד...

הגאון רבי שלמה לוונשטיין שליט"א, על בטחון בהקב"ה

"פי אם זכרתני... ועשית נא עמדי חסד והזכרתני אל פריעה והוצאתני מן הבית הזה... ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחהו" (בראשית מ', י"ד-כ"ג)

בספר 'יח"ל ומחוללו' (פרק יב) מובא בשם האדמו"ר מצ'ורטקוב הסבר נפלא על פסוק זה:

המדרש בפרשת מקץ דורש את הפסוק בתהילים: "אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו" - זה יוסף. "ולא פנה אל רהבים" - על ידי שאמר לשר המשקים "זכרתני... והזכרתני", נתווספו לו שנתיים בית האסורים. לכאורה, הסיפא סותרת את הרישא - בתחילה נאמר על יוסף ששם בה' מבטחו, ובהמשך מסופר, שבשל ההשתדלות שבאמירת "זכרתני... והזכרתני", שכח שר המשקים את יוסף. איך ניתן להבין את הסתירה?

האדמו"ר מצ'ורטקוב זצ"ל באר זאת לפי סיפור שסיפר:

בעירה קונסטנטין גר הצדיק הנסתר רבי אהר'לי מטייטליב, בנו של רבי צבי, שהיה בנו יחידו של הבעש"ט. צדיקי הדור אמרו עליו, שהיה גדול כמו אדם הראשון לפני החטא.

מצבו החומרי היה קשה מאד. המצוקה והמחסור היו תושבי קבע בביתו, ימים שלמים לא בא אוכל אל פיו. הוא לא התלונן, סבל את סבלו בשקט, ואנשי המקום אף לא חשו בכך.

פעם אחת כאשר הגיעו מים עד נפש, וביתו היה ריק מכל, עד שגם נרות לשבת לא היו לו, לא יכול היה לשאת יותר את הצער והכאב. שלא כמנהגו, יצא ממקומו, ניגש אל השולחן ודפק עליו, כדי להשתיק את הציבור. הכל הביטו בו בהשתוממות, מצפים למוצא פיו. הדברים ששמעו החרידו אותם. "היתכן?!", שאל רבי אהר'לי מתוך כאבו הנורא, "שנים רבות אני יושב בעיירה זו, ומתפלל בית הכנסת הזה, ובמשך הזמן לא עלה על דעתו של אף אחד לשאול מהיכן ירק זה חי?? וכי נכדו של הבעש"ט חייב לענות את נפשו ברעב, ולהתגולל בייסורי עוני???"

בבית הכנסת קמה מהומה גדולה. אכן, איך זה הזניחו כך את רבי אהר'לי?! מתוך התעוררות גדולה, קיבלו עליהם להתכנס מיד אחרי סעודת שבת, לטכס עצה במה ואיך יוכלו לעזור לרבי אהר'לי

להתפרנס בכבוד, כיאות לנכדו של הבעש"ט. עם קבלת ההחלטה נרגע הציבור, ואחרי התפילה, פנה כל אחד לביתו, מתוך כוונה נחושה לחזור מיד אחרי הסעודה לבית הכנסת, להתייעצות.

גם רבי אהר'לי פנה למושב בבית הכנסת, כשמצפונו מייסרו על המעשה שעשה. הוא התחרט מאד, לא כל כך על עצם הגילוי של מצוקתו ועניו, אלא על כך שניצל את שמו של הבעש"ט, כדי לעורר רחמים אצל הציבור, במקום להמשיך ולבטוח בה' כדרכו מאז ועד עתה. דבר זה לא נתן לו מנוח, ולא איפשר לו ללכת הביתה, עד שיתקן את המעוות.

לאחר ששקל שוב ושוב את הדבר בדעתו, הגיע למסקנה שעליו לבקש מה', שהציבור שהתפלל בבית הכנסת ושמע את תלונתו על יחס המתנכר אליו - ישכח את כל מה שקרה בבית הכנסת.

חשב ועשה, ובכל כוחו התאמץ בתפילה. הוא ניגש למזוזה, הניח עליה את ידו, ואמר: "רבונו של עולם, אני מבקש ממך שתעזור לי ותמלא בקשתי - שהציבור ישכח את כל מה שאמרת...". הצדיק גזר והקב"ה קיבל את תפילתו. הציבור שכח לחלוטין את אשר התרחש, אף אחד מהם לא בא לבית הכנסת לאחר הסעודה, כפי

שהחליטו חגיגית.

לפי המעשה הזה תרץ הרבי מצ'ורטקוב את המדרש: "אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו" - זה יוסף, שהיה בעל בטחון גדול ביותר. פעם אחת הגיעו מים עד נפש, ויוסף ביקש את סיועו של בשר ודם - הוא ביקש משר המשקים "וזכרתני... והזכרתני". אך מיד אחר כך התחרט על מה שעשה, וביקש מהקב"ה ששר המשקים ישכח את אשר ביקש ממנו. הקב"ה קיבל את תפילתו של יוסף, ושר המשקים שכח את בקשתו. וזהו: "ולא זכר שר המשקים את יוסף", מדוע? - "וישכחהו", כיון שיוסף ביקש מהקב"ה ששר המשקים ישכחהו...

הטענה על יוסף - פניה מוקדמת

"מפני שתלה בו יוסף בטחונו לזכרו, הוזקק להיות אסור עוד שתי שנים שנאמר: 'אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו ולא פנה אל רהבים', ולא בטח על מצרים הקרויים 'רהב' (רש"י).

כלומר, היתה טענה על יוסף, מדוע הוא פונה לבקש עזרה מבני אדם ולא סומך על הקב"ה?

ולכאורה אינו מובן: וכי אדם היושב בבית הכלא אינו צריך, ואף חייב לעשות את ההשתדלות המינימלית להשתחרר מכלאו?

רבי ברוך דב פוברסקי שליט"א, בספרו 'בד קדש', תרץ: בעצם, כיצד מבקש יוסף עזרה מאדם שיושב גם הוא בכלא, יחד עמו? התשובה היא: אמנם כרגע הוא אסיר כמוהו, אך בעוד שלושה ימים הוא יצא מכאן, כפי שהתגלה להם בחלום.

אם כך, מה בוער ליוסף לבקש ממנו זאת כעת? הרי נותרו עוד שלושה ימים עד שיצא, ובזמן הזה עליו לפנות לבורא העולם ולבקש ממנו להושיעו, ורק לפני שיצא שר המשקים מהכלא, יפנה אליו ויאמר לו: "כי אם זכרתני אתך... והזכרתני אל פרעה והוצאתני מן הבית הזה!"

הפניה אליו כעת היא בגדר מעשה של יאוש, שהרי בין כה וכה לא תהיה ליוסף תועלת ממנה - וזו היתה הטענה כלפי יוסף.

חז"ל מבארים, שמאחר ויוסף סמך על שר המשקים ופנה לעזרתו, במקום לבטוח בה' לבדו, הוא נענש ושהותו בבית הכלא התארכה בשנתיים נוספות.

אנשים רבים הנקלעים לצרה כלשהי בימי חייהם, נוטים לפנות לכל מיני אמצעים אשר יוכלו לעזור להם, אולם הם שוכחים לפנות אל בורא העולם, שהוא לבדו מסובב את כל הסיבות, ויכול ברגע אחד להפוך את הכל טובה.

הסיפור הבא, אשר הינו אמיתי לגמרי, ייטיב לבאר זאת:

בראשון לציון מתגורר יהודי יקר, העוסק לפרנסתו בבניית פרגולות וסוכות. יהודי זה נהג שלא לעבוד בימי שישי, אלא להקדישם ללימוד תורה ולסיוע בביתו. אולם באחד הימים, זמן קצר לפני חג הסוכות, ניגש אליו שכן המתגורר ברחוב לידו, והפציר לבו לבוא ולבנות עבורו סוכה.

"מצטער", השיב היהודי, "לא אוכל לעזור לך, עד חג הסוכות נותרה לי עבודה רבה".

אולם השכן לא התכונן לוותר, שוב ושוב הפציר והתחנן, סיפר כי אין לו סוכה, ולבסוף ביקש שיבוא לביתו בערב שבת.

"רוצה אתה שאעבוד בערב שבת שובה?", השתומם היהודי.

אולם משעלה הרעיון, שוב לא ירד מהר כל כך... ובסופו של דבר, מצא יהודי זה את עצמו עומד על גגו של בית השכן ביום שישי, כשהוא בונה עבורו פרגולה.

תוך כדי כך, נשמעה לפתע קריאה מן הרחוב. שני אנשים זרים עמדו שם, העבודה נשאה חן בעיניהם והם החליטו להזמין עבודה לעצמם. ברצון רב נתן להם היהודי את מספר הטלפון שלו, והם סיכמו ביניהם כי מיד לאחר החג יבוא לבנות עבורם.

מה שלא ידע אותו יהודי, הוא ששני זרים אלו היו חוקרים של רשויות החוק...

כעבור זמן מה מקבל מיודענו הזמנה לבוא עם פנקסיו לביקורת. הוא הגיע בחשש כלשהו, ורק אז הבין כי החוקרים מחפשים משהו מסויים מאד... הם קיבלו מידע על הפרגולה שבנה ביום שישי, וחיפשו את הקבלה עליה.

מאחר שקבלה מעין זו לא היתה ברשותו של מיודענו, הם פקדו עליו לבוא בעוד עשרה ימים לבדיקה חוזרת, ולהסכת מסקנות מתבקשות, קרי: קביעת התעריף שעליו לשלם כקנס על העלמת המס שבוצעה על ידו.

בעשרת הימים הבאים לא הצליח האיש לעשות מאומה, לא לאכול, לא לישון וכמעט שלא לתפקד...

חבריו הקרובים, אשר שמעו על פרטי המקרה, ניסו להתגייס לעזרתו. הראשון היה השכן שאצלו נעשתה העבודה: "מדוע צריך לפחד?... אמר לו.

"ביפו" - המשיך כממתיק סוד - "ישנו אדם שמומחה בהוספת דפי קבלות לפנקסים... כדאי לך לשוחח איתו!"

חבר אחר ניגש ואמר לו: "אל תהיה בלחץ, חכם שמעון המתפלל ביחד אתנו, עבד לפני כמה שנים במשרד הממשלתי ההוא... הוא מכיר היטב את כולם, ועם כמה לירות הכל יסתדר..."

ואילו השלישי בא וסיפר לו שאחיו עובד איתם כיום, ותמורת תשלום סמלי בהחלט, ביכלתו לדאוג לכך שהחקירה תעבור בשלום...

כל הצעה כזו גרמה לו לתקווה מחודשת, והוא לא חסך בכסף ולא במאמץ כדי להוציאה לפועל. והנה, לאחר שהפעיל את כל הקשרים האמורים, ישב אותו יהודי עם עצמו וחשב: "רבונו של עולם, מה בדיוק אתה רוצה ממני? הלא אתה מכיר את הפנקסים האמיתיים שלי... אתה יודע שמעולם לא הרווחתי גרוש מבלי לעשר!"

"אתה יודע שלאחרונה השאתי את בתי עם תלמיד חכם, ושילמתי על כך במיטב כספי ודמי! מה אתה רוצה ממני? במה חטאתי? מה עלי לתקן?!"

ופתאום הבין: כאשר היתה לי בעיה - למי פנית? לחכם שמעון, לאיש מיפו לעובד מתל אביב... ומה עם ריבון העולמים? הוא הוא איננו נמצא בתמונה!?

הוא קם ממקומו וניגש לעבר מכשיר הטלפון. חייג את מספרו של העובד מיפו והודיע לו: נא להפסיק את העבודה על הפנקסים, אין

את ההכנות הלוגיסטיות התחלנו כאן בארץ. פניתי ל'נטורי קרתא', שיש להם ניסיון בהדפסת מודעות ענק, וביקשתי את עזרתם להדפיס מודעות גדולות המבשרות על בואנו. שכרנו אולמות ענק במוסקבה ולנינגרד...

רבה של מגדל העמק, הגאון הרב יצחק דוד גרוסמן שליט"א, על הניצוץ היהודי

"ויחלם עוד חלום אחר... ויאמר הנה חלמתי חלום... והנה השמש והירח ואחד עשר פוכבים משתחווים לי" (בראשית ל"ז, ט')

לפני למעלה מ-30 שנה, נפל דבר בעולם: מיכאיל גורבצ'וב נבחר לתפקיד המזכיר הכללי של המפלגה הקומוניסטית, והחל לערוך רפורמות בכל המבנה של ברית המועצות. כשהגיעו הידיעות על נפילת מסך הברזל, התעורר בלבי רצון עז לבקר את אחינו היהודים, היושבים שם משך שבעים שנה תחת המגף הרוסי ללא טיפת יהדות ורוחניות. פניתי לידידי משמחי אלוקים ואנשים, ר' מרדכי בן דוד ורדיגר ור' משה מרדכי (מונה) רוזנבלום, והלהבתי אותם לרעיון שלי. הצעת יתה לנסוע למקום, ולהדליק את הניצוץ היהודי, להבעיר את הגחלת שלא כבתה.

את ההכנות הלוגיסטיות התחלנו כאן בארץ. פניתי ל'נטורי קרתא', שיש להם ניסיון בהדפסת מודעות ענק, וביקשתי את עזרתם להדפיס מודעות גדולות המבשרות על בואנו. שכרנו אולמות ענק במוסקבה ולנינגרד.

נסענו בלב לא קל, מלאי ציפיה. האם אכן יבואו העם להתעורר לדבר ה' - או שמא תהא זו ברכה לבטלה? כשנכנסנו לאולם, ידעתי כי "נצח ישראל לא ישקר": האולם במוסקבה היה מלא עד אפס מקום. להערכת המשטרה המקומית, נכחו במקום למעלה מ-3000 יהודים. מספר דומה נרשם גם באולם בלנינגרד.

התעוררות עצומה היתה במקום. יהודים שהסתירו את יהדותם, וכאלו שבקושי ידעו דבר וחצו דבר ביהדות, התעוררו משירי הדבקות ששרר בפניהם ר' מרדכי בשפת היידיש, ור' מונה פרט על מיתרי הלב.

באחד מרגעי השיא של הערב, ניגשתי למיקרופון ופניתי לאחינו בני ישראל, יושבי חושך וצלמוות כה הרבה שנים: "יהודים יקרים!", אמרתי להם, "אתם חלק מעם ישראל! אתם שייכים לעם מיוחד, שבמשך אלפי שנים עבר גלויות וניסיונות קשים, אולם אף לא אחד היה יכול לו. שמעתם מהוריתם בוודאי על פרעה מלך מצרים, ששעבד את אבותינו במשך שנים ארוכות, וה' גאל אותנו משם ביד חזקה ובמפלת הרשעים. בכל השנים עברנו מושלים, דוכסים ופריצים, ועם ישראל בכוח האמונה בה' ניצח ונותר קיים!"

קראתי להם להכניס את ילדיהם למוסדות חינוך יהודיים, שיפתחו בימים הקרובים: "אתם בשר מבשרנו, ואנו מחבקים אתכם בחום!",

סיימתי בדמעות בעיניי לקול תשואות ההמון.

מיד עם סיום הערב, נקבצו מאות אנשים לרשום את ילדיהם לחינוך תורני. היו אלו הזרעים הראשונים של מוסדות 'מגדל אור' ברוסיה, ומהם צמחו יהודים לתפארת. הרמתי עיני למרום ואמרתי לריבון העולמים: "לו היה כאן רבי לוי יצחק מברדיטשוב, סגורם של ישראל, היה שואב מערב זה כוח ולימוד זכות למשך שנה שלמה. יהודים, שהיו עד כה רחוקים מתורה ומצוות, נתקיימו בהם דברי הכתוב (שיר השירים א, ד): 'משכני אחרך נרוצה'. רק פתחו בפניהם את האפשרות - והם רצים אחרך..."

כשיצאתי משם הרהרתי פלאות בעם היהודי. ראיתי אותם בשיא יפעתם. מהיכן יש לבני ישראל כוח סגולי מיוחד זה? רק בכוח האבות שסללו את הדרך לכל באי עולם, וכדברי חז"ל הנודעים (שיר השירים רבה א, ה): "שחורה אני במעשי ונאה אני במעשי אבותי". הרהרתי בהבדל ובשוני שבין ישראל לעמים. הנה בשתי הפרשות, וישב ומקץ, מובאים דברי חלומות. בפרשת וישב אנו קוראים על חלומותיו של יוסף הצדיק - ובפרשת מקץ, להבדיל, חלומותיו של פרעה. לכל אחד מהם היו שני חלומות, וכשנתבונן בשינוי שביניהם ניווכח בדבר מענין:

חלומו הראשון של יוסף על האלומות בתוך השדה, הוא בגדר 'צומח', דבר גשמי; אך ביגיעה ועבודה זוכה הוא להגיע לחלומו השני, שבו השמש והירח משתחווים לו, בגדר 'חי', שהוא דרגה רוחנית גבוהה יותר.

”אני גר כאן במורד הרחוב.
בכל יום הייתי מסתכל בגעגוע
מחלון ביתי אל עבר בית
הכנסת, ומבליע תפילה עמוקה
בלבי שעוד אזכה, אולי בערוב
ימי, לחבוש את ספסלי בית
הכנסת. היום אני זוכה!”

רק תנו לו את האפשרות - הוא יעפיל מעומק גשמיותו וריחוקו עד
לשמים ושמי השמים.

והוא ממשיך ואומר: ”אני גר כאן במורד הרחוב. בכל יום הייתי
מסתכל בגעגוע מחלון ביתי אל עבר בית הכנסת, ומבליע תפילה
עמוקה בלבי שעוד אזכה, אולי בערוב ימי, לחבוש את ספסלי בית
הכנסת. היום אני זוכה!”.

(מתוך הספר 'אור השבת', בשינויי עריכה קלים)

ואילו אצל פרעה ממש להפך: מחלום הפרות, שהוא בגדר 'חי', הוא
יורד לחלום של השיבולים שהן בגדר 'צומח'. בשני חלומותיו של
פרעה, לא ניכרת יגיעה ועבודה, אלא חלום גשמי בלבד.
אצל גוי יורד החלום, מרוחניות לגשמיות. אין בהם כלל עבודה
ויגיעה, אלא ירידה בדרגות. ההיפך הוא אצל היהודים: זרעו של
יוסף הצדיק, שמעלה את הדומם והצומח לדרגות חי ומדבר, הופך
מגשמיות לרוחניות, והכל בעבודה ויגיעה.
כך יכולים אנו להבין את סגולת עם ישראל בכל הדורות, בזכות
אבות ואמהות.

שבת במוסקבה. קור איום חודר לעצמות. שבת חורפית במיוחד,
אני מטפס לבית הכנסת הגדול 'קוראל' במעלה רחוב ארכיפובה.
אני פוגש אדם זקן מופלג, עולה בצעדים כבדים ברום שנותיו אל
עבר בית הכנסת.

לבי אמר לי כי יהודי הוא. ניגשתי אליו ובירכתי אותו: "שלום עליכם,
ר' יהודי!", אך הוא, כנראה מרוב השנים בצל הפחד והמורא, כמעט
אינו מתייחס אלי, רק מסמן לי כי תכף, בבואנו לבית הכנסת, ישוחח
עמי.

תשוש כולו ממאמץ פוני אלי האיש ואומר: "הייתי השבוע בכינוס
הגדול של כבוד הרב. התעורר אצלי הרגש היהודי!", דמעות החלו
להיגרר מעיניו, והוא ממשיך ואומר: "שבעים שנה לא יכולתי להגיע
למקום הזה!..."

הוא מתייפח ללא הפוגה, ואני חושב לעצמי: זה כוחו של היהודי.

* שיעורים מקוצרים על הדף היומי

* דף היומי בהלכה - 5 דקות ביום

* ווארטים וסיפורים מיוחדים לפרשת השבוע

* סיפורי צדיקים ותוכניות מיוחדות

הכל במקום אחד

קו השיעורים של 'דרשו' *4992 או 077-2222-666

"לפני כשנה בתקופת הקורונה, הייתי עם אשתי ושלושה ילדים בשדה התעופה 'קנדי' בארה"ב. הטרמינל הענק שבימים כתיקונם שוקק חיים, ועוברים שם ביממה רבבות אלפי אנשים, היה באותו הזמן שומם. ליד אחד השערים ישב אדם חרדי מארה"ב, ושוחחנו יחד. תוך כדי השיחה עלה הנושא של הלימוד והמבחנים של 'דרשו', ואז הוא שלף משנ"ב מתיקו, ולמדנו את החומר החודשי"...

שיחות עם נבחני ה'דף היומי בהלכה', לקראת הסיום הגדול חורף תשפ"ב

הרב יעקב ולנשטיין שליט"א

הרב שלום הרשלר

בעוד כשלושה חודשים יציינו המוני לומדי ויודעי ה'דף היומי בהלכה' את יום חגם הגדול בסיום לימוד ושינון. השבוע פנינו לשיחה עם הרב יעקב ולנשטיין שליט"א ממודיעין עילית, הזוכה להבחן כבר שנים מספר בקביעות, לשמוע ממנו טיפים ועצות מפרי ניסיונו העשיר:

מתי הצטרפת?

"האמת", הוא משיב כמו כל יהודי, "הרבה פעמים הרגשתי בצורך להשקיע בלימוד וידיעת ההלכה על הסדר, לדעת באמת איך להתנהג כהלכה בכל מהלך החיים. אך כמו הרבה דברים טובים וראויים - כשאין לך אתגר מול העיניים זה לא קורה... כך היה עד שהתחילו ללמוד הלכות עירובין בסדר ה'דף היומי בהלכה', מאז אני זוכה ללמוד ולהתקדם כסדר".

מה קרה אז?

"במילה אחת: סייעתא דשמיא... כאמור, התחילו ללמוד אז חלק ד', ושוב עלה לי הרעיון בראש להצטרף, אך עדיין לכדי מעשה זה לא הגיע. ואז באותם הימים", הוא משחזר, "היה זה באחד הימים בשעת צהריים, ישבתי בבית מדרש שקט בירושלים, ולמדתי. כשבחור ניגש אלי ובירר מה אני לומד וכדומה, בין הדברים שיתפתי אותו על רצוני להצטרף לסדר ה'דף היומי בהלכה', ללמוד את כל הלכות עירובין כראוי, לצד השתתפות במבחנים החודשיים, כך שאכן אזכה לרכוש שליטה בהלכות חשובות אלו. ואז הוא הפתיע אותי..."

"הוא התארכ כעת, ברוך השם, עם בת ממשפחה הגרה בשכונת 'סטמפורד היל' בלונדון, ואז לא היה שם עדיין עירוב מהודר, וכפי הנראה יגור שם, כך שזה ממש בשבילו ההזדמנות ללמוד ולדעת את המושגים וההלכות, כיון ששם זה נוגע למעשה בכל שבוע ממש. כשהוא שאל אותי האם אני מוכן ללמוד איתו בחברותא, כמובן שמחתי מאוד וענית לו בחיוב. מאותו היום, בכל צהריים בבין הסדרים בישיבתו, היה מגיע לבית המדרש ולמדנו ביחד בסדר ה'דף

היומי בהלכה', השתתפנו במבחנים החודשים ובסייעתא דשמיא זכינו להשלים את כל כרך ד' ב'משנה ברורה', ולהמשיך הלאה"...

מהו סדר לימודך?

"בעיקרון בימי החודש, הלימוד אצלי מבוסס על ניצול הזמן. יש לי 'משנה ברורה' מהדורת כיס הצמודה אלי, ואני משתדל בכל יום ובמיוחד בזמנים הפנויים, כמו בזמני נסיעות והמתנה וכדומה, להתקדם בלימוד החודשי. כמובן, מציין הוא, "בשבוע לפני המבחן, אני מקדיש זמן לחזרה נוספת על כל הלימוד החודשי".

מה תוכל לציין כטיפ כנבחן וותיק?

"החלק שמביא גישמאק באופן מיוחד בכל הלימוד, זה המבחן החודשי של 'דרשו'. בזכות המבחנים למדתי לסכם נכון את ה'שולחן ערוך' ופסקי ה'משנה ברורה' להלכה, לצד זיהוי הנקודות העלולות לבלבל בהלכות שונות. אני יכול לומר, הוא נשמע החלטי, "שאחרי תקופה של מבחנים חודשיים ב'דרשו', לימוד ה'משנה ברורה' נהיה לימוד אחר לגמרי, בהבנה הרבה יותר גבוהה ובהירה, כשכל ס"ק וס"ק מקבל מימד אחר לגמרי!".

שאלה לי אליך... עול דיינות לא קיבלת כי מדיני ממונות חששת, אולי תטעה חלילה ותיכשל בעוון גזל... אבל להיות מגיד שיעור אינך פוחד? לדון דיני נפשות אינך חושש?

סיפור מדהים מהמשגיח רבי פישל ערבליך זצ"ל,
חובה לכל איש לקרוא ולשנן את המסר בינו ובין עצמו

אליעזר (לייזר) רוט

ימי החנוכה נמצאים בפתח, ובימים אלו של נר מצוה ותורה אור, מצאתי לנכון להביא בפניכם את המאמר שפירסמנו בגליון האחרון של מגזין 'בית היין' שיצא לאור בתחילת השבוע. בגליון הבאנו סיפור מיוחד על הגה"צ רבי פישל ערבליך זצ"ל. המסר שלו כ"כ חד ומהדהד, שכדאי לקרוא אותו בעיון רב.

אחת מדמויות ההוד בעולם החינוך בדור האחרון, היתה דמותו של המשגיח הנערץ רבי פישל ערבליך זצ"ל, שנסתלק מעמנו באחרונה (י"ג מרחשון תשפ"ב), והותיר אחריו חלל עצום בעולמם של המחנכים, ובמיוחד בקרב המשפיעים החסידיים שרובם עמדו עמו בקשר וקנו ממנו רבות בכל הקשור להדרכתם וטיפוחם של צעירי הצאן לתורה ועבודה.

רבי פישל היה תלמיד חכם מופלג, ידיו רב לו בכל מכמני התורה. הוא התעטר בתעודת 'יורה יורה' ו'דין דין' בעודו אברך עול ימים, הוצעו לו כמה וכמה משרות של דיינות ורבנות, אך הוא סירב להן, ובחר לגשת לשדה החינוך, לעמול ולהתייגע, לסקל ולנכש מידות רעות מליבותיהם של בחורים צעירים, ולטעת בהם אהבת תורה ויראת שמים, למען יצמחו לאילנות גדולים ועושי פירות בכרם בית ישראל.

את המעשה הבא שמענו מבניו היקרים, ואנו מביאים אותו כאן מאחר ויש בו מוסר השכל עצום וחודר כליות ולב, וראוי לכל מי שעוסק בחינוך שישנן את המסר הזה בינו ובין עצמו מדי פעם, למען יעמוד בזיכרונו ובהרגשתו ימים רבים.

וכה היה המעשה: בכור בניו של רבי פישל זצ"ל, הלא הוא הג"ר שלמה ערבליך שליט"א, קיבל ביום מן הימים הצעה מאוד מעניינת. הוצע לו לכהן פאר כמגיד שיעור וכמרבץ תורה בישיבת טשערנאביל שבבני ברק, אשר יצא שמה לשם ולתהילה.

אכן, להצעה כזאת לא עונים "לא", חשב רבי שלמה לעצמו, אבל עדיין כמי שיש לו גישה פתוחה וחופשית אל אחד מגדולי המחנכים בדור, הלא הוא אביו הגאון זצ"ל, יהיה זה בבחינת 'בל תשחית' לקבל החלטה שכזאת מבלי להיוועץ בו קודם לכן ולקבל את ברכתו לפני הדרך הלא פשוטה הניצבת בפניו.

החזיק רבי שלמה את הטלפון חייג לאביו שענה לו בשמחה ובמאור פנים, ושמע בריכוז רב את דבריו...

האב כמובן בירך את בנו ואיחל לו הצלחה רבה, אבל כשהבן ביקש

מאביו דברי הדרכה כיצד עליו לגשת להרבצת התורה, וכדי להתחיל ברגל ימין, השיב לו אביו תשובה מיוחדת במינה:

"היה זה אחר נישואי", סיפר האב לבנו בכורו, "למדתי וגם נבחנתי על ארבעת חלקי השו"ע וב"ה נחלתי הצלחה רבה במבחנים.

"מורי ורבי, הגאון הגדול רבי ברוך שמעון שניאורסון זצ"ל, ראש ישיבת טשעבין, הציע לי במשך אותה תקופה כמה הצעות לכהן

במשרות תורניות שונות. פעם היה זה לכהן כדין בבית דין פלוני ופעם כמו"צ בבית הוראה פלמוני, אבל את כל ההצעות הללו דחיתי

על הסף, וסירבתי לשמש בהם כשטענתי בפי: עלול אני לטעות וחוששני להורות הוראה לרבים מפני גודל הפחד והזהירות בדיני

ממונות, ומה לי ולצרה הזאת, מעדיף אני להגות בתורה בשמחה ובטוב לבב, ולהתרחק מהרבנות והאחריות המגיעה עמה..."

"עברה תקופה והנה הגיעה אלי הצעה שקסמה לי, ולא יכולתי לעמוד בפניה. הוצע לי להיות מגיד שיעור בישיבת אמשינוב,

ולהרביץ תורה לתלמידים.

"נו... להיות מרביץ תורה, להיות בין מזכי הרבים... זאת הרי זכות עצומה, מה גם שאין לי פה את האחריות שאולי אפסוק הלכה

כשלא כדן, כי אני מלמד גמרא ואיני מורה הוראות, ועל כן לא סירבתי להצעה וקיבלתי אותה בשמחה גדולה.

נכנסתי למורי ורבי, הגרב"ש שניאורסון זצ"ל ללברו על כך, "כשמע זאת ראש הישיבה, פתח ואמר לי: תלמידי חביבי, שאלה לי אליך...

עול דיינות לא קיבלת כי מדיני ממונות חששת, אולי תטעה חלילה

ברצוני לספר דבר נורא: לפני כמאה שנים חי בירושלים איש אלוקים קדוש, הגאון הצדיק רבי משה יוסף הופמן זצ"ל, שכונה בהערצה ה'פאפּענער דיין'. בצעירותו הוא נמנה על גדולי תלמידי ה'כתב סופר' זצ"ל, ושימש ברבנות קהילה קדושה 'פאפא' בהונגריה. בסוף ימיו עלה לארץ הקודש, ונודע שמו למרחוק כאחד מגדולי וצדיקי הדור וכבעל מופת פלאי

מאוצרותיו של הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

(בראשית מב, כא), שהיו מפשפשים בעצמם למה אירע להם תפיסת מצרים, ולא מצאו אלא זה בלבד, ומתוך גנותם סיפר הכתוב שבחם, שלא היה בידם עוון אלא זה בלבד. ולפי שמכירת יוסף זכות היא להם שהיא גרמה לו למלוך, וזכות היתה לאחיו ולכל בית אביו שכלכלם בלחם בשני רעבון, לכך נמכר על ידם, שמגלגלין זכות על ידי זכאי. לכך נאמר בהם 'מלאה קטורת'.

דברי חז"ל הללו מרעישים בעוצמתם, ומוכיחים לנו עד כמה עיננו קצרות מראות את אמיתת הדברים, ואיננו מסוגלים לרדת לחקר ולעומק העניינים, עד שגם הדברים הנראים לנו כגלויים ופשוטים - הם סתומים וחתומים, ועטויים במעטה של הסתרה.

בעוד אנו קוראים את פסוקי התורה ועלולים להשתומם נוכח העובדות: "ויבא יוסף את דיבתם רעה אל אביהם", "וישנאו אתו ולא יכלו דברו לשלום", "ויקנאו בו אחיו", "ויוסיפו עוד שנוא אותו", "לכו ונהרגו ונשליכוהו באחד הבורות" ועוד. שנאה, קנאה, לשון הרע, רציחה, כיצד יתכן שהיו מידות מגוננות אלו קיימות אצל שבטי י-ה? כותבים לנו חז"ל באופן ברור ונחרץ: "צדיקים גמורים היו! ולא בא לידם חטא מעולם!".

פרשה זו העוסקת במחלוקתם של צדיקים, בין יוסף הצדיק לאחיו, כולה נפלאה וגבוהה מהבנתנו ומהשגתנו, והינה אחת הפרשות הקשות ביותר בתורה. אך היות והתורה לא האריכה בפרשה זו, אלא כדי שנסיק ממנה לימודים הנצרכים לנו בעבודת ה', כפי ראות עינינו והבנתנו הדלה, וללמדנו לקחי חיים ומוסר, יש לעשות זאת במשנה זהירות.

הגה"צ רבי גדליה אייזמן זצ"ל, משגיח ישיבת 'קול תורה', היה ממשיל זאת לעשיר שהיה ברשותו כלי יקר ששווי הון תועפות, והיה רגיל להשתמש בו כסדר. באחד הימים נפל הכלי ונסדק, ונפער בו סדק קל, מיד השליך העשיר את הכלי מהבית, שכן בעושרו הגדול אין לו חפץ בכלים במצב שכזה. באותה שעה עבר שם עובר אורח עני, וראה את הכלי העומד להיזרק לאשפתות. הזדרז לתחבו בסלו, הביאו לביתו והשתמש בו לצרכיו בשמחה ובהנאה מרובה תקופה ממושכת.

רבי גדליה הביא דוגמא זו, כדי להמחיש לנו, כיצד צריכה להיות ההתייחסות שלנו ביחס אל אבות העולם והשבטים הקדושים, שהיו אחוזי דרגות עליונות ונשגבות. הם היו כה פרושים ומובדלים מהוויות העולם, עשירים כה מופלגים במעשיהם הטובים, עד שכל פגם ולו במשהו - כבר עשה בהם רושם. אמנם אילו היה פגם כזה אצלנו, הוא כלל לא היה ניכר.

הרמב"ן ('ב'דעת הקדושה') כותב שכל המעשים הכתובים על האבות הקדושים, אין אלו דברים פשוטים ושגרתיים כאצל בני אדם, הוא מגדיר זאת בלשונו כך: "הכל נעשה מתוך דבקות גמורה בהשם יתברך!", וכל מה שנחשב בעיני התורה כחטא, אינו אלא לפי רום דרגתם העצומה, ומעלתם הבלתי נתפסת של השבטים, אולם עבורנו זה לא היה נחשב כפגם אלא כמעלה.

מופלאים ביותר דברי חז"ל במדרש (במדבר רבה נשא יג, יח):

"אף על פי שאירע לשבטים שבא לידיהם מכירת יוסף, אתה סבור שלא היה בא לידם אותה המעשה, אלא אם כן היו רשעים במעשה אחרים? לאו! אלא צדיקים גמורים היו! ולא בא לידם חטא מעולם! - 'הדא הוא דכתב: 'ויאמרו איש אל אחיו אבל אשמים אנחנו'

ראובן הלך לבדוק, ומצא בור אחד שהיה ריק מנחשים ועקרבים, ואמר אל אחיו בלשון הזה: "השליכהו אל הבור הזה", דוקא אל הבור הזה, אך מבלי שיאמר להם את טעמו מדוע הוא חפץ דווקא בבור זה. והשבטים, שלא ידעו שבסתר ליבו רוצה הוא להצילו, לא דקדקו בלשונו והשליכו אותו אל בור אחר, כמו שנאמר: "ויקחוהו וישליכו אותה הבורה" - לבור אחר שהזדמן להם, ולא לבור שסימן עליו ראובן, ולכן היו בו נחשים ועקרבים.

נמצא, שראובן הוא אמנם זה שהציע להשליכו אל הבור, כמו שנאמר: "וַיֹּאמֶר אֶלְהֶם רְאוּבֵן אֶל־תִּשְׁפְּכוּ־דָם הַשְּׁלִיכוּ אֹתוֹ אֶל־הַבּוֹר הַזֶּה", ועדיין אין זו סתירה לעדות התורה שכוונתו היתה "לְמַעַן הַצִּיל אֹתוֹ מִיָּדָם לְהַשִּׁיבוּ אֶל־אָבִיו", שהרי הוא אמר להם במפורש להשליכו לבור מסויים, ששם בדק שאין נחשים ועקרבים, והאחים הם שהשליכו אותו לבור אחר מסוכן.

כשסיים הדיין מפאפא את דבריו, ראה אחד התלמידים החשובים כיצד הדיין מביט לכיוון פתח בית המדרש ומחווירם פניו. הוא הסתכל בעקבותיו וראה איש גדול וגבוה, בעל מראה נורא, כשהוא מונענע לרבו בראשו ומיד נעלם.

לאחר השיעור, שאל את הדיין מי הוא האיש שבא לכאן בעיצומו של השיעור. השתומם הדיין ושאלו בפליאה: "וכי ראיתם אותו?", וסירב בתחילה להשיב לשאלתו, אך לאחר הפצרות מרובות, נעתר לבקשת תלמידו לגלות שהיה זה ראובן בן יעקב בכבודו ובעצמו, שבא מן השמים להודות ולהחזיק לו טובה על שלימד עליו זכות! ודבר פלא דומה לזה, כתב הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א, ראב"ד ה'עדה החרדית', בספרו 'טעם ודעת' (פרשת וישלח). שם מביא ביאור נפלא שכתב זקנו הגאון רבי אפרים זלמן מרגליות זצ"ל בשם הרמ"א, ללמד זכות על ראובן שבלבל יצועי אביו, ובסוף הדברים הוא כותב כך: "ראובן נשק לרמ"א בחלום על שהפך בזכותו, וכן מובא בספר 'חידושי הגרשוני', להגאון רבי גרשון אשכנזי זצ"ל ממייץ בשם הרמ"א, שדמות דיוקנו של ראובן נתגלתה לו והחזיקה לו טובה על שלימד עליו זכות".

(מתוך הספר 'אוצרותיהם אמלא')

דורנו התרחק כל כך ממושגי הגדלות של הדורות שעברו, עד שקשה לנו לקבל מושג על גדולי עולם שחיו בדורות העבר. "אם ראשונים כמלאכים אנו כבני אדם, אם ראשונים כבני אדם אנו כחמורים, ולא כחמורו של רבי פנחס בן יאיר" (שבת קי"ב, ב). משום שהגענו לדרגה של חמורים מגושמים, שמביטים על דורות הראשונים כבני אדם כמונו. אך אילו היינו זוכים להיות אפילו בדרגת בני אדם - היינו רואים כיצד כל מעשיהם היו לשם שמים, על פי דקדוק הדין וההלכה הצרופה. מתוך דביקות בה' יתברך! כלשון הרמב"ן.

ברצוני לספר דבר נורא:

לפני כמאה שנים חי בירושלים איש אלוקים קדוש, הגאון הצדיק רבי משה יוסף הופמן זצ"ל, שכונה בהערצה ה'פּאָפּעֶנֶר דײן'. בצעירותו הוא נמנה על גדולי תלמידי ה'כתב סופר' זצ"ל, ושימש ברבנות קהילה קדושה פאפא בהונגריה. בסוף ימיו עלה לארץ הקודש, ונודע שמו למרחוק כאחד מגדולי וצדיקי הדור וכבעל מופת פלאי.

בקובץ לזכרו של אותו קדוש, שהודפס בסוף הספר 'מי באר מים חיים', נכתבה עובדה נוראה בשם אחד מקרוביו, הרה"ח רבי משה אייזנבאך זצ"ל, ששמע זאת מעדי שמיעה, ששמעו זאת במפורש מפיו בהזדמנות מסויימת. אך גם קודם לכך עברה עובדה מעניינת זו במשך שנים רבות מפה לאוזן, על ידי יודעי דבר.

אירע פעם בעיצומו של שיעור חומש, שמסר הדיין מפאפא בבית מדרשו, שעמד על קושיית המפרשים, כיצד מתיישבת עדות התורה על ראובן שרצה להציל את יוסף: "למען הציל אותו מידם להשיבו אל אביו" (לו, כב). בעוד באותו פסוק נאמר בתחילתו, שראובן הוא זה שיעץ להשליכו אל הבור שיש בו נחשים ועקרבים? והרי מי שנפל לבור של נחשים ועקרבים, אמרו בגמרא בסוף יבמות, שמעידים עליו שמת ומתירים את אשתו להינשא?

ויישב הדיין מפאפא את הקושיא כך:

הרי השבטים אמרו: "לכו ונהרגו ונשלכוהו באחד הבורות ואמרנו חיה רעה אכלתהו" (שם, כ), הרי שהיו מצויים שם כמה בורות. והנה

להתחיל את היום ברגל ימין

חוויה רוחנית מדי יום אצלך בחייל

הלכה, סיפורים, רעיונות, ווארטים ועוד... אקטואלי ומרתק
הצטרפו בחינם לאלפי מנויים, שלחו מייל לכתובת:

dirshu@dirshu.co.il

הפורתח
בכל יום..

המייל היומי של 'דרשו'.

ר' יצחק הופך למתוסכל. אם לא די בכך שהחמיץ את המונית הראשונה, עכשיו הוא גם תקוע בפקק אינסופי. המונית מוסיפה להזדחל בעצלתיים. הוא מתחזק באמונה כי הכל מידי הבורא, ורק ממתין לראות מה הסיבה לפקק המפתיע... לקראת סוף הפקק, כשהוא חולף על פני סיבת הפקק הפתאומי, הוא מנתר ממקומו ומשפשף את עיניו בתדהמה...

בקבוק המיץ בתחנה המרכזית שהציל חיים

הרה"ג אשר קובלסקי שליט"א

"וימאן" (בראשית ל"ט, ח)

חלק בלתי נפרד ממסלול חיינו עלי אדמות, אולי החלק שנראה בעינינו כחלק הפחות נעים, הוא ההתמודדויות מול נסיונות החיים והיצר. מסכת חייו של יהודי כוללת מגוון רחב של אתגרים ונסיונות, קשיים ומהמורות, הניצבים לפתחו ואורבים לו בכל עת ושעה. לאורך כל הדרך ולמלוא רוחב החיים, מתמודד היהודי מול נסיונות, נלחם בגבורה כדי לעבור אותם בהצלחה.

המחשבה הראשונה העוברת במוחו של יהודי כשהוא חושב על נסיון והתמודדות, היא 'מה לי ולצרה הזאת?' - הלא אם נדמיין חיים נטולי קשיים, עבודת השם ללא נסיונות, שגרה נקיה ממהמורות - זה נראה ציור ורוד ועליו. למה בעצם כולנו נדרשים להתמודדויות? למה מסלול חייו של יהודי עובר דרך עליות ומורדות, קשיים ונסיונות? חמור עוד יותר, שהיצר משתמש בנסיון כדי לקבוע שמעמדו הרוחני של האדם נמוך, מצוי בשפל. 'הרי לו היית יהודי נעלה - וכי היית מתמודד עם קושי לקרוא קריאת שמע בזמנה, או לשמור את עיניך בחוצות קריה? לו היית יהודי טוב - וכי לשון הרע היה מדבר אליך, או היית מתקשה בהתמדה בתורה? אין זאת אלא שהקושי הזה מוכיח שהחיים הרוחניים אינם בשבילך...'

החשיבה הזאת, כמו גם המחשבה שלמעשה אין בידי האדם הכוחות והכלים להתמודד באמת מול נסיונותיו, הן העומדות בבסיסו של הנסיון, הן מה שהופכות אותו לקשה ומורכב כל כך. אז למה בעצם אנו נדרשים להתמודד עם כל הנסיונות הללו? למה נגזר עלינו שכל חיינו יהיו רצופים בהם, מלאי מהמורות וזרועי מוקשים? למה ההתמודדויות הן חלק משגרת חיינו?!

כדי לענות על כל השאלות הללו, נתבונן נא ונראה בפרשת שבוע זה, את התמודדותו של יוסף הצדיק מול הנסיון שנקלע אליו. ואז, בגבורה שקשה לתאר, אומרת התורה מילה אחת: 'וימאן' - יוסף הצדיק ניצב מול הנסיון, ופשוט ממאן ליפול בו. הוא עומד בגבורה, מתעקש, מחזיק בכוח לא לו, כדי להצליח להתמודד!

במילה הזו, 'וימאן', טמון גילוי מדהים, הנחשף בספה"ק 'דברי שמואל'. וכך הוא מגלה, כי המילה הזו נקראת בטעם 'שלשלת' - זהו

טעם שניגונו הוא כמו סירנה עולה ויורדת לסירוגין. כביכול, המיאון הזה הוא מערבולת של עליה שוב ושוב, תהליך מסובך של טיפוס לשלוש פסגות במילה אחת, במיאון אחד!

וכאן טמון סודו של הנסיון, כל נסיון באשר הוא: נסיון הוא הזדמנות לאדם לקפץ בבת אחת כמה מדרגות קדימה, להתעלות בבת אחת אל על. נסיון הוא מנוף רב עוצמה, שתופס יהודי בעוצמה כבירה ומניף אותו קרוב לבורא עולם, מציב אותו הרבה מעל המקום בו היה. כך, במיאון אחד, בעמידה בנסיון אחד, בעקשנות משתלמת אחת להחזיק מעמד - זוכה היהודי למקפצה רותנית רבת עוצמה וכה, מקפצה המציבה אותו במקום נעלה ומרומם פי כמה וכמה!

דווקא לכן, הנסיון הוא כה קשה, כה מורכב. המלחמה היא לא קלה, התחושה עלולה להגיע עד אבדן דרך, עד חידלון הסיכוי. כל הקושי הזה, כל ההתמודדות המורכבת הזו, לא נועדה אלא כדי להצדיק את התשלום האדיר בו זוכה היהודי בעת עמידתו בנסיון, את המקפצה האדירה לה הוא זוכה בדקה אחת של גבורת רוח ואמונה יהודית כבירה!

יוסף הצדיק היה הראשון שירד למצרים - מקור הטומאה. הוא נשלח להכין את הקרקע, ליצור תנאים שיאפשרו את קיומו של העם היהודי בתחתית השפל המצרי. זו אינה משימה קלה, וכדי להצליח בה - יש צורך בנסיונות לא פשוטים ולא קלים, כי רק בעזרתם ניתן לקפוץ קדימה עשרות דרגות, לרומם את האווירה ולטהר את

המקום קמעא, למען יוכלו יהודים לשהות בו!
התבונה הזו משנה לחלוטין את המבט על הנסיון, הופכת את
ההתבוננות על מהותו של האתגר. לא רק שהנסיון אינו מעיד על
פחיתות קומה, לא רק שהנסיון אינו הוכחה על דרגה נמוכה, לא
רק שהנסיון לא נועד לשבור או להקשות, לא רק שהנסיון הוא לא
ברירת מחדל עצובה, ולא רק שהוא בר חלוף - - -

אלא הרבה יותר: הנסיון הוא מתנה! הזדמנות! מקפצה! מנוף!

זהו הנסיון! הוא ניתן לאנשים גיבורי רוח, שזכאים להזדמנות פז
לקפוץ קדימה בכמה רמות ברגע אחד, ולכן נותנים להם אותו - כדי
שיעמדו בו, יצליחו, ובאמת יזכו לקפיצה הנכספת! וככל שהנסיון
נראה קשה יותר, מורכב יותר, בעייתי ומסוכן יותר - כך הוא מתנה
גדולה יותר, והוא מקפיץ למרחקים גבוהים יותר, כי העוצמה
הטמונה בו כפולה ומכופלת!

אם בכל יום יכול יהודי להתעלות צעד אחר צעד, בבוא עת הנסיון
הוא מזנק אלף מדרגות ברגע. אם היום יום שלנו הוא פצצות מרגמה
קטנטנות על היצר, הרי שעמידה בנסיון הוא פצצת אטום רבת
עוצמה. אם כל התקדמות רוחנית קטנה היא עוד מפתח קטן לשערי
שמים, הנסיון הוא מפתח מאסטר - שפותח בבת אחת אלפי שערים!
יהודי יקר! מתמודד מול נסיון? היצר מנסה לטשטש אותך? תלאות
החיים עלולות לשבור אותך? המצב הכלכלי, הרפואי או הרוחני
מסובך? אתה ברגעי זהב! תפוס את הנסיון בכל הכח, אמץ אותו
באמונה חזקה אל ליבך. בגבורה, בנחישות, בעוצמה יהודית כבירה -
תגלה עד מהרה כי הקושי היה רגעי וחולף, ואילו שריו נצחי ונמשך
לעולמי עד!

חותמת שהצילה חיים!

היה זה לפני כשלושים שנה, כשמצב התחבורה הציבורית בישראל
היה רחוק מאוד מלהיות מפותח. ר' יצחק א. ביקש לנסוע מירושלים
לחצור הגלילית, ובימים ההם - מסע כזה עבר בכמה תחנות. ביום
קיצו אחד, בהיר וחם, עלה ר' יצחק לאוטובוס הנוסע לתל אביב,
כשתוכניתו ברורה - להמשיך לחיפה וממנה לחצור. ברור ונהיר לר'
יצחק כי עליו לנהל את המסע בתבונה, לא להשתהות באף תחנה
יתר על המידה, כדי שתמיד יספיק את האוטובוס הבא, ובהתאמה
לכך - את הבא אחריו...

בבואו של ר' יצחק לתחנה המרכזית בתל אביב, היה זה לאחר טלטול
ארוך באוטובוס ללא מזגן, בעיצומו של יום שרבי לוהט. ר' יצחק חש
צמא הולך וגובר, לשונו דבקה לחיכו ולחייו נדמו לו כמדבר צחיח.
הוא פנה לקיוסק סמוך כדי לקנות משקה להרוות את צמאונו, ולנגד
עיניו נגלה מקרר עמוס שתיה קלה מוגוננת...

ר' יצחק מביט במבחר העצום, כשהוא תר בעיניו אחר מה שחשוב
לו - לא פירוט מרכיבי המשקה, לא טעמו, לא צבעו, לא המותג
המתנוסס עליו. מחפש הוא את החותמת, חותמת הכשרות
המהודרת. המוכר זיהה מיד את מבוקשו, והושיט לו בקבוק באומרו
'זה כשר, אדוני. כשר!' ר' יצחק מביט בחותמת, אכן - כתוב כשר, אך
הוא לא מזהה את הרב החתום... לא, זה לא הכשר מהודר באמת...

לפתע נזכר שבעוד רגע קט תצא מונית השירות לחיפה, ועליו
להזדרז. מלחמה התחוללה בלבו. לרגע סבר שלא יתאמץ מדי, הרי
המשקה בהחלט כשר, והוא מאד ממהר, והוא בכלל בדרך... היצר
אף יעץ לו להתבונן ברשימת הרכיבים, שום פרט בהם לא נראה לו
קשור לאיסור מפורש...

'לא, תודה!' - אמר בגבורה לבעל החנות. הוא באמת ממהר, ובכל זאת
- נותרו עוד כמה דקות. הוא יחפש חנות אחרת, לא ייכשל בשתיית
משקה שכשרותו אינה מהודרת. פיו בוער בצמא, הוא חש כי מקרבו
עולה עשן של יובש, ורץ לחפש חנות נוספת...

אפס, כי גם שם נשנה המחזה. מבחר עצום, מגוון גדול, אך ללא
הכשרות המוקפדת המבוקשת... עכשיו הוא ממהר עוד יותר,
מהרהר כי לא נותר לו פנאי להמשיך לחנות נוספת, וכבר עומד
לבחור בבקבוק שכשרותו נחותה בעיניו... ברגע האחרון נעצר, נעמד
על עומדו. 'לא שווה! לא כדאי! כן צמא לא צמא, כן מונית לא מונית.
לא מכניסים לפה משהו בכשרות לא מהודרת, נקודה!' - הוא קובע,
ורץ לחפש חנות נוספת...

כשהוא מגיע אליה, אורו עיניו. כאן ניצב בגאון הבקבוק המוכר,
זה הנושא חותמת כשרות מהודרת. הוא ממהר לשלם ורץ לכיוון
תחנת היציאה של מוניות השירות, ואז הוא מגלה כי המונית כבר
יצאה לדרכה לחיפה, מותירה אותו ובקבוקו בידו בתל אביב, ממתין
למונית הבאה...

ההמתנה אורכת זמן, ר' יצחק מתחיל לאבד סבלנות. לבסוף, בתום
המתנה מורטת עצבים, מונית השירות שלו יוצאת לדרכה. הנסיעה
חולפת ביעף, עד שלפתע בולם הנהג לאיטו את הרכב, ומבשר
לנוסעים על עיכוב לא צפוי: 'אני רואה פקק ענק בהמשך הדרך...'
ר' יצחק הופך למתוסכל. אם לא די בכך שהחמיץ את המונית
הראשונה, עכשיו הוא גם תקוע בפקק אינסופי. המונית מוסיפה
להזדחל בעצלתיים. קטע דרך שבימים כתיקונם הנסיעה בו היא
כעשרים דקות, הופך לשעתיים וחצי של זחילה איטית ממושכת
ומרגיזה. הוא מתחזק באמונה כי הכל מידי הבורא, ורק ממתין
לראות מה הסיבה לפקק המפתיע...

לקראת סוף הפקק, כשהוא חולף על פני סיבת הפקק הפתאומי, הוא
מנתר ממקומו ומשפשף את עיניו בתדהמה. בצד הכביש, צמוד לגדר
הבטיחות, מושלכים שיירי מונית השירות בה איווה לנסוע. לפי
יללות האמבולנסים שמסביב, ולפי מה שדיווח הנהג לאחר שיחה
קצרה עם השוטרים שחסמו את הכביש - מונית השירות התנגשה
בעוצמה במעקה הבטיחות, הרכב התרסק לחלוטין

'רבונו של עולם!' - נזעק ר' יצחק בטבורה של המונית, כל הנוסעים
המומים, 'אינני מאמין, נתת לי את חיי במתנה!' - הוא קורא ברגש,
עיניו זולגות דמעות הודאה לה' על הנס המופלא. הוא מוסיף להביט
בשברי מונית השירות בה רצה כל כך לנסוע, ואותה החמיץ רק בשל
התעקשותו להקפיד על כשרות מיטבית בכל מצב ותנאי, והוא נדהם
והמום: אכן, ההקפדה על כשרות מוקפדת של השתיה שהכניס לפיו
- הצילה את חייו, פשוט כן!

את הסיפור המדהים שמענו מהמשפיע הגה"צ רבי אהרן טויסיג

שליט"א, שמכיר את המעשה ממקור ראשון. ולמדנו בא:

לעולם לא יוכל יהודי לדעת, מה ההזדמנות שהנסיון טומן בחובו. לפעמים זה רגע של קרבת אלוקים, לפעמים רגע של השפעה שמימית, ולפעמים - זה עלול להיות הצלת חיים. מהותו של הנסיון - שהתמורה הגבוהה המשולמת בגינו נסתרת, כי לו היתה גלויה - לא היה זה נסיון כלל...

הרגע בו יהודי מתגבר על הנסיון, עשוי להתגלות כרגע הדרמטי בחייו, רגע מהפכני ונדיר. זהו רגע יקר ערך, שאסור לאפשר לו לחמוק מבין הידיים, כי לעולם לא נדע מה אנו עלולים להחמיץ במקרה כזה. בבוא עת הנסיון, עלינו רק לזכור ולשנן כי הרגע הזה הוא רגע שכולו הזדמנות, וככל שנשתמש בו טוב יותר ונתמודד עמו בגבורה רבה יותר - כך נצליח למקסם את הרווח הזה ולהפיק ממנו תועלת רבה, גשמית כרוחנית.

אם מגיעה עת נסיון - זה הרגע לקפוץ קדימה, לזנק ולתפוס. בורא עולם נותן לך הזדמנות - אשריך! רק תתגבר ותעמוד בגבורה - ותזכה לפתיחת שערי שמים נדירה, לאושר רוחני חסר תקדים!

עיסקה מדומה...

תלאות וטלטולים רבים היו מנת חלקו של הרה"ג רבי יעקב יוסף הרמן זצ"ל. מאז גדל כילד עני בסלוצק שברוסיה, דרך הבריחה וחי הבדידות בארצות הברית של אז - לפני כמאה שנה, ועד שהצליח לשקם את חייו ולפתוח חנות פרוות מצליחה, ממנה התפרנס בשפע.

הרב הרמן הטיב להעריך את מעמדו החדש, שאיפשר לו לקבוע עתים לתורה מתוך יישוב הדעת, כשעסק הפרוות שבבעלותו מניב רווחים נאים. הוא קבע במסמרות ברזל כי מדי בוקר יעסוק בתורה בין השעות תשע לעשר, והודיע כי בשעה הזו - המוקדשת ללימוד התורה, יתנתק מכל עסקיו וישקע בלימוד תורני מעמיק, כי הוא משוש חייו. כל הסוחרים, הלקוחות, הספקים והשותפים, כבר ידעו כי בשעות אלה הרב הרמן איננו. ואם טעו והגיעו - נאלצו להמתין בסבלנות...

ביום מן הימים, בשעה תשע וחצי בבוקר, נקש סוחר נודע בדלתו של הרב הרמן, וביקש להיכנס ולשוחח עמו, ומיד. הרבנית הרמן קיבלה אותו בחיוך ובשמחה, אך הודיעה כי לא ניתן להפריע לבעלה עכשיו - עד שיסיים את חוק לימודיו הקבוע...

הסוחר התעצבן על העיכוב, וקרא: 'גברת הרמן, את כנראה לא מבינה מה באתי להציע, איזו עיסקת זהב. אני נותן לך כמות סחורה אדירה במחיר כמעט אפסי, הוא יכול למכור את הסחורה הזו במחירים טובים - ולהרוויח לא פחות מ-15,000 דולר! חמישה עשר אלף דולר רווח קרובים אליכם מאוד - ואת מספרת לי שעלי להמתין עוד כמחצית השעה?!'

'מצטערת, ההוראה היא לא להפריע לו בשום מחיר עד השעה עשר!' - הסבירה הרבנית את פשר סירובה. אך הסוחר התעקש שוב ושוב, לחץ בכל הכח. גם הרבנית החלה לחוש כי אולי רווח חריג שכזה - רווח של 15,000 דולר בעיסקה אחת - מצדיק שינוי מהכללים

הרגילים, ולבסוף נכנעה ללחציו וניגשה לחדרו של בעלה... הרב הרמן ישב מול הגמרא הגדולה, שקוע באותיותיה, מלטף את השורות במבט מעמיק. היא נקשה על הדלת ופתחה אותה קלות, והרב הרמן פשוט נבהל - מה קרה שמפריעים לו באמצע הלימוד?! הרבנית הסבירה בקצרה: 'נמצא כאן סוחר שמציע עיסקה ש-15,000 דולר רווח בצידה...' - ובעודה מדברת, הניד הרב הרמן את ראשו לשליה, כאומר 'לא מעניין אותי עכשיו', ושב וצלל בין דפי הגמרא. 'הוא לא מסכים להמתין עד השעה עשר' - לחשה הרבנית, אך הרב הרמן כבר שקע בלימודו, כאילו אין הדבר נוגע לו...

'מצטערת!' - אמרה הרבנית לסוחר המתין בחוסר סבלנות. 'ניסיתי, הרבה מעבר למה שאני עושה בדרך כלל. הוא יוכל לדבר איתך רק בשעה עשר!' - הוסיפה. אך הסוחר כבר איבד את סבלנותו, כעס על העיכוב, ויצא בטריקת דלת...

חלפו עשרים דקות, והנה הגיעה השעה עשר. הרב הרמן מסיים את לימודו הקבוע, ויוצא מחדר לימודו. הרבנית ניגשת אליו ושואלת: 'אינני מבינה, הרי רווח של 15,000 דולר מאפשר לך לסגור את החנות ולשקוע בלימוד התורה למשך כחצי שנה. האם לא היה כדאי לעצור את הלימוד לכמה דקות ולבצע את העיסקה? האם לא היה משתלם לקנות כמה חודשי שלוה בלימוד התורה בכמה דקות של הפסקה?!' חיך הרב הרמן והשיב: 'אולי היה כדאי, גם במוחי חלף הרהור כזה לרגע. אבל לאחר רגע הבנתי, שגם עיסקה כה טובה - יכולה לבוא בכל זמן אחר, גם רווח כה גדול יכול להגיע בתנאים אחרים... אין זאת אלא שמשמים שלחו אותה להעמיד אותי בנסיון, לראות אם אני יכול להתמודד עם פיתוי כה גדול, אם אני מצליח לשמר את שעת הלימוד שלי בטהרה - גם כשמפריעים גדולים וכדאיים עומדים בדרכי...' סיפור נפלא זה, שנכתב בספר הביוגרפי המרתק 'הכל לאדון הכל', חושף בפנינו טפח נוסף מעולמו של הנסיון. הוא בא דווקא בזמן הכי פחות מתאים, בעוצמה שמשקרת. הוא מנסה להזיז את היהודי מדרכו, להפריע לו בקבלות שקבע לעצמו...

דווקא לכן, חשוב כל כך להכין את עצמנו בעיתות שגרה לקראת שעת הנסיון. לזהות מיד את כל הקשיים הייחודיים הצצים לפתע פתאום, את הפיתוי הגדול הטמון בהם, את הררי תירוצי היצר הנלווים אליהם. אלו האותות והסימנים המצהירים על כך ששעת נסיון בפתה, כעת נדרש רגע של גבורה אמיתית, עכשיו ניתנת הזדמנות פז!

ככל שמוכנים לכך מראש, ככל שמבינים ששעת הנסיון היא מתנה שצריך להיערך אליה כדי לא להחמיץ אותה, ככל שעוברים אותה בגבורה ובנחישות ומצליחים לשמור על שעת לימוד קבועה, על עיניים טהורות, על פה זך ונקי, על מידות טובות גם בשעה כה קשה - כך הופכים את שעת הנסיון למנוף רב עוצמה של קרבת אלוקים רוחנית, שמביאה בכנפיה גם השפעה גשמית רבת טוב!

שריפה בעיירה...

היה זה בעיצומו של לילה, כשתושבי העיירה קוצק שנמו את שנתם בשלווה - זינקו לפתע ממיטותיהם בפחד ובבעתה. באחד הבתים

תכין עצמך לכבוד שבת

קבל את 'גיליון 'לקראת שבת' שכבש את העולם היהודי
אצלך בתיבת המייל לפני כולם כל יום חמישי

סיפורים ופנינים מרתקים מחייהם של רבותינו הקדושים

להצטרפות נא שלחו מייל לכתובת

dirshu@dirshu.co.il

יום אחד הלשין מישהו לשלטונות רומניה, שאדם בשם 'הרב פורטוגל' מדריך צעירים איך להימנע מלשרת בצבא. השלטונות בדקו את הדבר ומצאו שאכן הטענה צודקת, הם תפסו בזעם את הרב וכלאו אותו בצינוק מלוכלך וחשוך לבדו, ולקחו ממנו את הכיפה ואת משקפיו...

'ברוך גוזר ומקיים' - הקב"ה 'גוזר' וגם 'מקיים' את האדם כדי שיהיה לו כח לעמוד בנסיונות!

הרב בנימין בירנצוויג

"וּגְמַלְיָהֶם נְשָׂאִים נְכֹאת וְצָרִי וְלֹט הוֹלְכִים לְהוֹרִיד מִצְרָיִם" (בראשית ל"ז, כ"ה)

בילקוט 'לקח טוב' (גלות ואמונה) מביא מעשה נפלא: האדמו"ר מסקולען, רבי אליעזר זוסיא פורטוגל זצ"ל, היה מפורסם באהבת ישראל העצומה שלו. הוא ואשתו אימצו באופן אישי קרוב לארבע מאות ילדים לאחר מלחמת העולם השנייה, ודאגו לצרכיהם הן הפיזיים והן הרוחניים. הארגון שלו 'חסד לאברהם', פעל לטובת אלפים אשר היו זקוקים לעזרה.

באותו הזמן, ותחת השגחתו והדרכתו של בנו ויורשו ר' ישראל אברהם פורטוגל, סייע למהגרים מעבר למסך הברזל ומאירן, והיה דוגמה ומופת לארגונים נוספים שעסקו באותו התחום. ר' קלמן דריבן מברוקלין שמע מפיו של האדמו"ר את הסיפור הבא: כאברך צעיר ברומניה, השפיע הרבה על צעירים ומבוגרים להתקרב לאמונה בה'. הוא שכנע אנשים צעירים שלא יצטרפו לצבא הרומני, מאחר שהעושים זאת מרחיקים את עצמם באופן מוחלט מדרכי היהדות בלא שיכלו לשוב, במקום זה הוא עורר אותם להצטרף לשיבה אשר שם ילמדו תורה, ואשר צעד זה ישאירם נאמנים למסורת אבותיהם ולמורשתה.

יום אחד הלשין מישהו לשלטונות רומניה, שאדם בשם 'הרב פורטוגל' מדריך צעירים היאך להימנע מלשרת בצבא. השלטונות בדקו את הדבר ומצאו שאכן הטענה צודקת, הם תפסו בזעם את הרב וכלאו אותו בצינוק מלוכלך וחשוך לבדו, ולקחו ממנו את הכיפה ואת משקפיו. הרב היה אדם חלש וחולני, ובראותו את מצבו בתא הקר והלח, אשר המקום היחיד שיכול לשבת או לנוח בו הוא

הביא רש"י את דברי המדרש: 'למה פרסם הכתוב את משאם? להודיע שכן של צדיקים. דרכן של ערבים לשאת נפט ועיטרן שריחן רע, ולזה נזדמנו בשמים שלא יזוק מריח רע'.
ונשאלת השאלה: אחרי תלאותיו של יוסף, ואחרי הסבל והביזיון שהיו מנת חלקו בעת מכירתו לעבד, וכל יסוריו הנוראים שעבר, מה הערך של החסד שעשה עמו ה', בהזמין לו גמלים נושאי בשמים כדי שיהיה לו ריח טוב? וכי יש ערך לדבר הפעוט הזה, לכאורה, כדי להשיב נפשו אל מול סאת יסוריו הגדולה?!

יודוע לבאר בשם הגאון רבי מרדכי פורגמנסקי זצוק"ל, מגאוני ליטא שלפני השואה, שהביא לבאר במשל, לילד שחלה והוצרך לטיפול רפואי מורכב, וביום הכנסו לבית החולים מלווים אותו בני משפחתו, ומעניקים לו שפע מתנות וממתקים. לבית החולים נכנסים עמו רק אביו ואמו ושוהים עמו עד התקרב שעת הטיפול, וכשהוא מובל לחדר הטיפול - מקדם את פניו רופא, ומבקש מההורים להישאר מחוץ לחדר בזמן הטיפול. ההורים מנשקים ומחבקים את בנם ומלווים אותו במבטיהם, עד הרגע שהדלת נסגרת בפניהם.

הילד נשאר לבד... לפתע הוא מבחין בחלון קטן באחת מפינות החדר, וכשהוא מתבונן בו היטב, הוא מבחין שמבעד לחלון מציצות פניה המרגיעות של אמו היקרה, מיד הוא נרגע ומחייך.
מה בעצם השתנה?! הרי כל המצב הרפואי עדיין על מקומו, אמנם כן, אבל לעבור טיפול שכזה עם אמא, זו חוויה אחרת!

ריח הבשמים שעלה באפו של יוסף, בעלותו על הגמל המיועד להורידו למצרים, זה היה החלון דרכו הקב"ה 'הציץ' אל יוסף. אמנם סאת יסוריו קשה, אחיו מוכרים אותו לעבד, אבל הידיעה וההרגשה של "עמו אנכי בצרה" של "מציץ מן החרכים", משנה את כל התמונה.

אבא אתנו בכל מצב! אנחנו אף פעם לא לבד! עמו אנכי בצרה בכל עת! ודי בהרגשה זו בשביל לתת הקלה לאלו הסחופים בצרותיהם, ולדעת כי הקב"ה מוליכם בידו בין הגלים, לשומרם ולהצילם, ולגואלם בבוא הזמן ברחמים גדולים.

מדי שנה ביום השנה לשחרורו מבית הכלא, היה הרב מכנס את מקורביו, מספר להם מקרה זה ומסביר את הפירוש החדש והמעודד שמצא במלים "גוזר ומקיים"

כדי שיוכל לעמוד בגזרה! הוא כבר לא היה במצב של ייאוש, הקב"ה בתוך הגזירה, מקיים אותו ונותן לו כוחות מיוחדים לעמוד בניסיונות! הוא החל להאמין שזהו רק ענין של זמן עד שייצל, ואכן לאחר ימים מספר, בהתערבותם של אנשים מבחוץ, שוחרר הרב מידי השלטונות הרומנים, ומדי שנה ביום השנה לשחרורו מבית הכלא, היה הרב מכנס את מקורביו, מספר להם מקרה זה ומסביר את הפירוש החדש והמעודד שמצא במלים "גוזר ומקיים", הוא היה מעודד את כל הנאספים, שלעולם אין להישבר במצבים קשים, מפני שה' גם בעת גזרה נמצא אתנו, ונותן כח להולכים בדרכיו.

לשליחת תגובות לכותב הטור הרה"ג רבי בנימין בירנצווייג,
כתבו ל: 7622500@gmail.com

האדמה הקרירה והמעופשת, דימה שסופו קרב. הרב רצה להתפלל אך ראשו לא היה מכוסה, לכן משך את החליפה שלבש מעל לראשו והחל לפזם בקול את התפילות שידע בעל פה.

היה ידוע, שתפילת שחרית של האדמו"ר נמשכה לפעמים מספר שעות, וקריאת שמע בשעת תפילת מעריב היום יומית, היתה עשויה להימשך עשרים וחמש דקות. גם על פי סדרי התפילה הרגילים שלו - דקדק תמיד בכל מלה שבתפילה, אך במצב המיוחד שהיה שרוי בו, הוצרך לדקדק יותר. שם בבית הכלא לא היה כל ענין שיתפוס את זמנו או ידרוש את תשומת לבו, הוא החל להתפלל תפילת שחרית. כל מלה נאמרה ברגש מעומק הלב, כל משפט נהגה בצירוף הפסקות למחשבה מעמיקה.

הרב הגיע לתפילת 'ברוך שאמר'. תפילה זו מכילה רצף של שבחים שאנו מברכים לה' בהיבטים שונים זה מזה. הרב התרכז בכל משפט בדרך שמעולם לא נהג לפני כן: "ברוך שאמר והיה העולם... ברוך אומר ועושה ברוך גוזר ומקיים"... כשהגיע למילים אלו: "ברוך גוזר ומקיים", צצה במוחו שאלה: מדוע יוזכרו כאן מלים אלו, הרי הן נראות יוצאות דופן בתוך תפילה זו, בדרך כלל משמעות המלה 'גוזר' היא הנהגה קפדנית ולא רצויה לבני אדם! יתירה מזו, אנו אומרים שהוא לא רק גוזר גזירות אלא גם מקיים אותן?! הרב היה נבוך. כל המשפטים האחרים שתפילה זו מתארים היבטים חיוביים של הנהגת ה': "ברוך מרחם על הארץ", "ברוך משלם שכר טוב ליראיו"...!

ואז נצנצה במחשבתו הבנה נפלאה במילים אלו: 'מקיים' בדרך כלל משמעותו היא הוצאה לפועל של דבר מסוים, אבל יש עוד משמעות למילה 'מקיים', והיא: שהוא נותן אפשרות קיום לעמוד במצבים מסוימים, הוא מקיים אותך כדי שתצליח לעמוד בניסיונות! הרב הבין שהוא עצמו באותו זמן נמצא בגזרה, אך מאותו רגע ואילך הוא הסתכל על מצבו בחיוביות, מפני שידע שה' גם מקיים אותו,

* שיעורים מקוצרים על הדף היומי

* דף היומי בהלכה - 5 דקות ביום

* ווארטים וסיפורים מיוחדים לפרשת השבוע

* סיפורי צדיקים ותוכניות מיוחדות

הכל במקום אחד

קו השיעורים של 'דרשו' *4992 או 077-2222-666

פעם נכנס אליו הקצין באמצע הלילה ומצא אותו כשהוא לומד משניות טהרות. זו היתה עבירה לא פשוטה, לימוד תורה תוך כדי השירות הצבאי נחשב בגידה במולדת. הבחור נבהל מאוד, אלא שהקצין בעצמו הרגיע אותו, הוא קרב אליו ולחש לו: "אל דאגה גם אני יהודי..."

הקצין הפולני שביקש ביאור במשנה בסדר טהרות!

הרב ישראל ליוש

וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב... אֱלֹהֵי תְלֻדֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף... (בראשית ל"ז, א')

הפשתני הזה, נכנסו גמליו טעונים פשתן. הפחמי תמה: 'אנה יכנס כל הפשתן הזה?' היה פיקח אחד משיב לו: 'ניצוץ אחד יוצא ממפוח שלך ששורף את כולו'. כך יעקב, ראה כל האלופים הכתובים למעלה, תמה ואמר: 'מי יכול לכבוש את כולן? מה כתיב למטה: 'אלה תולדות יעקב יוסף', וכתבי: 'והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש', ניצוץ יוצא מיוסף שמכלה ושורף את כולם. (רש"י ישן)

המשל טעון ברור, וכי איזו פקחות זו לשרוף את הפשתן, וכי כך פותרים בעיית אכסון? זו הרי לא עצה שפותרת את בעיית הפחמי: 'היכן יכנס כל הפשתן?' כי עפ"י הצעת ה'פקח', הפשתן נשרף ואינו נכנס למקום כל שהוא.

ה'שפת אמת' מבאר את המשל: הפחמי והפשתני היו שכנים. לפתע רואה הפחמי שהפשתני בא עם גמלים טעונים פשתן רב, חשש עולה בליבו, הרי בבית המלאכה של הפשתני אין מקום לפשתן כה רב, הוא עלול להיכנס בגבולו ולהרוס את בית המלאכה שלו. מרגיע אותו הפקח: אל לך לחשוש, המפוח שבבית המלאכה שלך מוציא ניצוצות, וניצוץ אחד קטן עלול לשרוף את כל הפשתן הזה, אם כן, הפשתני מעצמו יזהר שלא להיכנס בגבולך...

הנמשל ברור: כשראה יעקב את אלופי עשוי למיניהם, עלה חשש בליבו: כיצד אתמווד עם 'סטרא אחרא' חמורה מעין אלופי עשוי? מרגיעה אותו התורה: אלה תולדות יעקב יוסף... בית יעקב לאש ובית יוסף להבה, הקדושה שבך אש הלהבה שיוצאת ממנה, בכוחה לשרוף את כל היצה"ר של עשוי, כפשתן בפני ניצוץ, אל דאגה, התקדש בקדושתך והסטרא אחרא תחשוש מפניך ולא תיכנס לרשותך...

פעם נכנס אל ה'שפת אמת' בראש חודש אלול, הגאון רבי דב בעריש איינהורן זצ"ל מאמסטוב, ושאל אותו איזה ספר מוסר ילמד כדי לעורר את לבו לתשובה לקראת הימים הנוראים? "בערש"ל" - ענה לו ה'שפת אמת' - "כל ספר מספרי המוסר הוא טוב ויקר, אבל מהתעמקות בסוגיית 'מנה לי בידך והלה אומר איני יודע' אתה יכול להעפיל לרום המעלות..."

על כח התורה אל מול כוחות הסטרא אחרא, נוכל ללמוד מהסיפור הבא, אותו סיפר הגאון רבי בנימין מנדלסון זצ"ל, אב"ד קוממיות: סוגיית חובת הגיוס לצבא הפולני, היתה מהסוגיות הקשות באותם ימים, והיא היתה אימתם של בחורים רבים. הם היו באים להתברך אל הגה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר זי"ע, שיצילם הי"ת מגזירה זו. פעם בא אליו בחור מ'ביאלה' באותו ענין, והרבי הורה לו שילמד משניות סדר טהרות בעיון, ובזכות זה בעזה"ת יציל מהגיוס לצבא, הבחור עשה כדברי הרבי, ובכל זאת הוא נתפס וגויס בכוח לצבא, ונשלח לשרת במקום מרוחק, שם מונה לעוזרו האישי של א' מהקצינים הבכירים.

גם שם, תוך כדי השירות הצבאי, לא מש מהוראת רבו, ובכל עת שיכל התגנב ולמד משניות טהרות. פעם נכנס אליו הקצין באמצע הלילה ומצא אותו כשהוא לומד משניות טהרות. זו היתה עבירה לא פשוטה, לימוד תורה תוך כדי השירות הצבאי נחשב בגידה במולדת.

המשך בעמוד 29

לא רק בדרשות היה ה'שפת אמת' דורש על כוח התורה אל מול הסטרא אחרא, הוא אף היה מורה כך למעשה לחסידיו, שומעי לקחו. "היצר הרע" - היה ה'שפת אמת' אומר - "אינו מפחד לא מ'חובת הלבבות' ולא מ'ראשית חכמה', גם הוא מכיר אותם... אולם, עם גמרא הוא לא מתמווד... הגמרא דורשת עיון..."

לשמוע ולחשימיע

ברכב, בבית, ובכל מקום..

התקשרו לקו השיעורים של 'דרשו'
וקבלו אלפי שיעורים והרצאות להאזנה

077-2222-666

פרשת השבוע מפי מיטב המרצים

חדשות 'דרשו' ועדכונים

מידע לנבחני 'דרשו'

'גישמאק בלימוד'

הרצאות על מתיקות התורה

שיעורי תוספות לפי סדר 'הדף היומי'

הרצאות לחגים ומועדים

תוכניות מיוחדות

שידורים חוזרים מאירועי 'דרשו'

שיעורי 'הדף היומי'
בעברית, אידיש וצרפתית

שיעורי 'הדף היומי בהלכה'
בבקאות ובעיון

'הפותח בכל יום'
תוכנית יומית עם
סיפורים וחיזוקים

חדש במערכת

ניתן להאט או להאיץ את קצב שמיעת השיעורים
לחצו 7 להאטה או 9 להאצה

קו השיעורים של 'דרשו' לחייג, ללמוד, לדעת

"באחת העיריות יש פקח שאחראי על הנושא של הגינון ברחבי העיר. הוא הממונה הראשי על כל התחום, והוא החליט לשמור שמיטה הפעם. הוא דיבר עם ראש העיר, עם הממונה על האגף, והם הסכימו לשמור על הלכות שמיטה, בתנאי שהדבר לא יפגע בנראות של העיר.

"ואכן החלה שנת השמיטה, ובאותה עירייה שומרים את ההלכות כראוי! אבל הממונה הזה, שהוא לא אדם חרדי וגם לא שומר מצוות למרבה הצער, קווצותיו סדורות לו תלתלים, אין לו כיפה על הראש, ואומר בעדינות שאני לא יודע אם הוא מתפלל שלוש תפילות ביום... אבל הוא החליט לשמור שמיטה, ונמצא איתנו בקשר שוטף, מבקש הדרכה קבועה, מה מותר, מה אסור, איך אפשר לפתור בעיות כאלו ואחרות, באופן שלא יעברו על איסור הלכתי חלילה..."

"אותו ממונה אומר לנציג שלנו, שהוא מרגיש שבחלונות הגבוהים בעיר בה הוא עובד, החל להצטבר כעס ומרמור על הנושא הזה שצריכים לעשות כך או כך, ושהם צריכים לשאול רב על כל השקיה וכל פעולת גינון. הם עומדים להישבר, כך הוא מספר, וחלילה וחס נראה שהם עומדים לחלל את קדושת השביעית.

"עכשיו יש ליהודי הזה שאלה קשה מאוד!!! 'אני עובד כפקח על הגינון לפרנסתי', כך הוא אומר, 'אני מעסיק גננים, שעוד מעט יתבקשו לעשות מלאכות מדאורייתא בשנה השביעית, ואני לא יודע אם מותר לי להמשיך בעבודה הזאת? האם אני חייב להתפטר מהעבודה ולחפש עבודה אחרת??? או שאני יכול להמשיך לעבוד למרות הכל, בעירייה שבה אני עובד כבר שנים רבות?..."

"אתם שומעים?! יהודי שאינו חרדי, הוא לא שומר תורה ומצוות למרבה הצער, לא רק שהוא מתאמץ לשמור שביעית, לא רק שהוא שואל אותנו על כל צעד ושעל, ולא מוכן לעשות שום פעולה שיש בה חשש איסור, אלא שהוא גם מוכן להתפטר ממקום העבודה שלו ולהפוך למובטל, בגלל שמירת שביעית!!!

"איך זה ייתכן? איך קורה דבר כזה? מאיפה יש ליהודי הזה את הכח הנפלא והעצום הזה, להעמיד את כל הפרנסה שלו בסכנה גדולה כל כך, למען מצווה שעד לא מזמן הוא בכלל לא שמע עליה??? "זה מה שאמר מרן ה'חזון איש': 'בזכות ריבוי הלומדים התרבו שומרי השביעית!...' והאמינו לי שזה רק סיפור אחד מיני רבים. מתגלגלים כאן סיפורים כאלו לרוב, אנשים שנראים כביכול מנותקים מכל קשר לתורה ולמצוות, פתאום מתגלים כשומרי שביעית, חקלאים שמפקירים את כל רכושם למשך שנה תמימה, ונשארים בלי שום דבר כביכול, רק מתוך אמונה תמימה שהקב"ה אמר 'וציוויתי את ברכתי', וממילא תהיה להם ברכה. הם לא שואלים איך, הם לא שואלים כמה, הם פשוט מפקירים את כל אשר להם למען קדושת השביעית, ובזכות מה? בזכות הלימוד שלומד אותו אדם המתגורר בעיר, בקומה שניה או שלישית, אין לו חצר, המפגש היחיד שלו עם עולם הצומח, הוא רק בחנות הפרחים בערב חג השבועות, ובכל זאת הוא לומד הלכות שביעית, ונותן כח לאותם גיבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו..."

השביעית!

"סיבה שלישית, שאולי היינו צריכים למנות אותה ראשונה: מצוות ידיעת התורה. כל יהודי חייב ללמוד את כל התורה כולה, ובכלל זה גם הלכות שביעית. זה פשוט וברור ואין שום חולק על כך!

"סיבה רביעית, גם היא ברורה ופשוטה: אנחנו יודעים שמצווה שאינה מעשית בזמן הזה, אנחנו מקיימים אותה על ידי הלימוד. אם שביעית אינה מצווה מעשית אצלך, אדרבה, על אחת כמה וכמה שאתה צריך ללמוד את הלכותיה! מילא החקלאי יכול לקיים את המצווה בפועל, אבל אתה הרי לא יכול לקיים אותה לשיטתך, אז בוודאי שאתה חייב ללמוד את ההלכות הללו, על דרך 'ונשלמה פרים שפתינו', וכל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה וכו'.

"במיוחד כשאנחנו יודעים, שעל מקיימי מצוות שביעית כתוב שהם 'גיבורי כח', והרי הדבר כתוב בתורה במפורש, ושנוי גם בכתובים בספר 'דברי הימים', ונשלש במסכת אבות, שבגין העוון של אי שמירת השביעית, באה גלות לעולם, וכולנו הרי מייחלים לגאולה השלמה, והתיקון הוא על ידי לימוד הלכות שביעית וקיומן, בין אם בפועל ובין אם על ידי הלימוד כנ"ל.

"סיבה חמישית לעיסוק בהלכות שביעית, היא הסיבה שהזכיר ה'חזון איש' כמה פעמים, וגם אחיינו מרן שר התורה שליט"א, ההולך בדרכו בכל דבריו, מדבר על זה בהזדמנויות רבות, וזאת הסיבה הסגולית..."

"אנחנו רואים בחוש, שעל ידי לימוד הלכות שביעית, מתרבה מספרם של שומרי השביעית, כך כותב הגר"ש גריינמן בהקדמה האמורה לקובץ שהתפרסם, שה'חזון איש' סבר שעל ידי שהתרבו לומדי הלכות שביעית בערב שביעית, בשנת תשי"א, בזכות זה התרבו שומרי שביעית בשנת תשי"ב..."

"אמרו רבותינו בעלי המוסר, כשיושב 'פרוש' בוילנא ועוסק בתורה, על ידי זה היהודי שנמצא שם בברלין ורחוק מאוד מקיום המצוות, שומר על הגחלת היהודית ואינו משתמד רח"ל, מכוח תורתו של הפרוש בוילנא."

גיבורי כח

"הדברים ברורים וידועים, ואנחנו יכולים להעיד שאנחנו רואים את זה כאן אצלנו יום יום. הנה, ראיתם קודם שהכניסו לי כאן פתק עם מספר טלפון נכון? זה עניין שאני באמצע לטפל בו, זה סיפור שצריך להוריד עליו דמעות של התרגשות, הסכיתו ושמעו..."

"האברך הזה שנכנס פה, הוא נכד של הגר"ח פרידנלנדר זצ"ל, הוא האחראי מטעמנו על שמירת הקשר מול גופים עירוניים ברחבי הארץ, שמבקשים הדרכה מעשית כיצד לשמור שמיטה.

"אתם תופתעו לשמוע את שמות העיריות ששומרות שמיטה! לא תאמינו למשמע אוזניכם! מסתבר שהנושא הזה של שמיטה פשוט נכנס לתודעה, תושבים בערים רבות, שאינן חרדיות וגם לא דתיות, ואין בהן בכלל נציגות חרדית, פנו לעירייה בבקשה לשמור שמיטה, ובעיריות רבות הסכימו לכך.

אנשי הישוב הישן, וידוע היה במידת בטחונו הגדול בהשם יתברך. יהודי שעמד שם וראה את ר' יצחק דוד נעמד בתור, התפלא מאד ושאלו בתמיהה: "ר' יצחק דוד, איר האט שוין אויך מורא?" [האם גם אתה כבר מפחד מן הטילים האלו?] "לא מינייה ולא מקצתיה!", ענה ר' יצחק דוד, "אבל מאמין אני בכל לב שבקרוב יבוא משיח צדקנו, והנני מתבייש לעמוד לפניו כך, שמא יבחין בעבירות הרבות הרשומות על מצחי... לכן באתי הנה לקחת מסכה - שאוכל לכסות את פני מפני משיח צדקנו!"... מוסר ההשכל שלמדתי מזה המעשה: יהודים רבים חשים עצמם כמו 'מחותן' עם משיח צדקנו, שתכף בבואו ירצו לקבל פניו, שבטוחים הם שישמח לראותם... אבל כבר נאמר על מלך המשיח (ישעיה יא, ג): "והריחו ביראת ה', לא למראה עיניו ישפוט, ולא למשמע אזניו יוכיח". הוא יכיר וידע פנימיות האדם, אם יש בו יראת שמים של אמת או לא.

וגם ראינו בטיב זה המעשה, את הלך מחשבתם של היראים, שבכל דבר חשבו מה זה שייך ונוגע לעבודת השם יתברך, וכששמע על 'חלוקת מסכות', קישר זאת תכף למסכה שיצטרך לעתיד לבוא מפני ה'עברות'...

(מתוך 'טיב המעשיות')

בשנת תשנ"א היתה תקופה קשה ליושבי ארץ הקודש, כאשר מארץ בבל יצא שליט עירק באיזמים קשים על ה' ועל משיחו, ואיים על כל יושבי הארץ רחמנא ליצלן. התפתחה אז מלחמה קשה כנגדו [הנקראת 'מלחמת המפרץ'], ובחמתו השליך ארצה כמנין ט"ל טילי סקאד ענקיים, אשר בנסי ניסים לא פגעו כמעט כלום ברחמי השם יתברך וחסדיו.

באותה תקופה אחזה בהלה גדולה בכל יושבי הארץ, מחמת איזמי הרבים להשתמש גם בנשק בלתי קונבנציונלי, באמצעות טילים המפזרים חומרים מסוכנים באוויר (נשק כימי). הרשויות חייבו אז כל תושב להצטייד בערכת 'מסכת מגן', שבעת התקפה, חלילה, מגנה על דרכי הנשימה, על סינון האוויר וכו', וכן להכין כל אחד בביתו 'חדר אטום' המונע חדירת חומרים אלו מן האוויר.

בציבור החרדי התעוררה שאלה גדולה באותה עת, אם לציית להוראות הג"א ולגשת לתחנות החלוקה שנפתחו בכל הארץ, לקחת את מסכות המגן ולהכין 'חדר אטום', או שמא אין לציית להוראות השלטון ולשים בה' מבטחנו, וכל אחד נהג כהוראת רבותיו.

באחד מאותם ימים קשים, נראה בתור הארוך לקבלת המסכה באחת מתחנות החלוקה שבירושלים הרב הצדיק, הנודע רבי יצחק דוד גוטפרב זצ"ל, מנקה הדעת שבירושלים של מעלה. הוא היה מותיק

דיווח בהם כראוי על הכנסותיו. עם כל מילה שיצאה מפיו, הוא חש שסיכויי לצאת ללא עונש פוחתים והולכים. לפתע אומר לו הפקיד: "אינני יודע מדוע, אני אינני מסוגל לעשות לך מאומה... כאילו מישהו רשם על מצחך 'אל תגע בו'... אני כותב לך דו"ח ומכניס אותו לתיק האישי שלך, וכעת עליך להתפלל שאיש לא יפתח את התיק..."

ובמילים אלו נפרד מעליהם לשלום. אכן, כאשר ה'שטח' התפנה, דאג 'בעל הבית העיקרי' שלא יאונה לו כל רע!

(מתוך 'ומתוק האור' בראשית)

בה כל צורך, הסתדרתי כבר... לאחר מכן התקשר לחכם שמעון ולעובד השלישי, והודיע לכולם שאין צורך בשום פעילות, הוא הסתדר כבר בעצמו... או אז, כאשר ה'שטח' התפנה, הוא פנה לבורא העולם ואמר לו: "רבוננו של עולם, כעת אני אצלך!"

יום החקירה הגיע. הוא מגיע עם אשתו למשרדים ונשלח הישר לחדר המנהל. "אוי ואבוי!", מספיקה מחשבה מהירה לחדור למוחו, והרגליים התקשו לפסוע מרוב פחד...

כשהתיישב, החל הלה לחקור אותו על כך שלא היתה קיימת קבלה, על המחסור בפנקס ההזמנות, ועל עוד פרטים ופרטי פרטים שלא

שלך... הייתי בחור יתום, וסבא שלך מסר אותי לשלטונות הצבא, כדי לשחרר את אחד מצאצאיו... בכל זאת אני מוחל לו מחילה גמורה..." בתום דבריו שחרר אותו הקצין מהשירות הצבאי והבחור שב לביאלה לבית הוריו.

כשחזר הבחור וסיפר לרבי יחיאל מאלכסנדר על הצלתו באורח פלא בזכות לימוד משניות טהרות, אמר לו: "כל ענין גיוסך ולימוד המשניות, היו רק כדי שתשמע שהוא מוחל לסבא שלך במחילה גמורה..."

הבחור נבהל מאוד, אלא שהקצין בעצמו הרגיע אותו, הוא קרב אליו ולחש לו: "אל דאגה גם אני יהודי..." וכשראה שמשניות טהרות פתוח לפניו, ביקש ממנו שיבאר לו משנה אחת שמעולם היתה קשה לו. הבחור ביאר לו את המשנה בטוב טעם, והקצין התפעל מאוד מידיעותיו וסברותיו.

"מה שמך? ומהיכן אתה?" שאל אותו הקצין. הוא אמר לו את שמו וסיפר לו שהוא מ'ביאלה'. "גם אני מביאלה..." - אמר לו הקצין - "ואני מכיר את סבא שלך... והאמת" - המשיך הקצין בדבריו - "לא הייתי עוזר לך, כי אני כאן, במקום הנידח הזה, בגלל סבא

לשליחת תגובות לכותב הטור הרב ישראל ליוש, כתבו ל: israel.layosh@gmail.com

בו ביממה רבבות אלפי אנשים ויותר, היה באותו הזמן שומם. פעם בחצי שעה או יותר יצאה טיסה מאחד השערים, ליד כל שער שאמורה לצאת מממנו טיסה, מתכנסים אט אט האנשים. ליד אחד השערים ישב אדם חרדי מארה"ב, ושוחחנו יחד. תוך כדי השיחה עלה הנושא של הלימוד והמבחנים של 'דרשו'. באותו הזמן למדו הלכות יו"ט, ואז הוא שלף משנ"ב מתיקו ולמדנו את החומר החודשי..."

מה תרצה להעביר לחברים או למכרים שלך?

"אין כמו לימוד קבוע!" נשמע שהוא מנסה להעביר ולהעביר דרך הטלפון... "העקביות של הלימוד, והסיפוק הרב של ההתקדמות בלימוד ובידיעת החומר. בתכל"ס, מה שלמדת נשאר שלך גם כאן בעולם הזה, כשהחיים שלך נעשים הרבה יותר הלכתיים ורוחניים, ובוודאי לעולם הבא!"...

זכור לך איזה סיפור מיוחד של השקעה בלימוד/השתתפות במבחן וכדומה?

"כל מבחן, כל קביעות - זה סיפור בפני עצמו", כך הוא בפשטות. אך לשאלתנו החוזרת הוא משיב: "בכל מבחן מחדש ראיתי את זה שוב: כפי מה שהשקעתי בלימוד וסיכום הלימוד, לצד תוספת ההשקעה בשינון והחזרות - כך הצלחתי גם במבחן, דהיינו בידיעה ובשליטה בחומר החודשי."

"אגב", הוא מוסיף ומציין בהתלהבות, "ידועה האמרה של המהר"ם שפירא מייסד סדר ה'דף היומי', שאמר שבזכות ה'דף היומי', כשייפגשו שני יהודים ממקומות שונים - תהיה להם סוגיא משותפת לדון בה. כך אפשר כבר לומר כיום גם לגבי ה'דף היומי בהלכה' של 'דרשו'; לפני כשנה, בתקופת הקורונה, הייתי בארה"ב עם אשתי ושלושה ילדים בשדה התעופה 'קנדי', בנסיעת קונקשן. הטרמינל הענק שבימים כתיקונם שוקק חיים, ועוברים

המשך מעמוד 17 | המשיגה רבי פישל ערבליך זצ"ל

דיני נפשות, וצריך להתפלל הרבה לסייעתא דשמיא ולדקדק בכל מילה והערה שאומרים לבחור, כי טעות אחת קטנה עלולה להחריב עולמות שלמים חלילה וחלילה, ולעומת מאמץ אחד קטן, מחמאה אחת שנאמרת במקום הנכון ובזמן הנכון, יכולה לבנות עולמות שלמים.

"את זה אני רוצה שתיקח אתך בני יקירי, את ההדרכה הזאת תכתוב על לוח לבך, ותנצור אותה אתך כל הימים".

ותיכשל בעוון גזל... "אבל להיות מגיד שיעור אינך פוחד? לדון דיני נפשות אינך חושש?" הרי זה חמור הרבה יותר, כל טעות קטנה עלולה לגרום לאיבוד נשמות מישראל חלילה, האחריות המוטלת על כתפך כמגיד שיעור גדולה שבעתים מהאחריות המוטלת על דיין או על מורה הוראה!!!"

"אכן צדקו דברי מורי ורבי, העיסוק בחינוך ובהרבצת תורה לתלמידים צעירים, ילדים או בחורים, יש בהם ממש בחינה של

המשך מעמוד 22 | הרה"ג אשר קובלסקי שליט"א

'לא יאומן כי יסופר, רוח הקודש גלויה. הרבי הבטיח וכך היה!' - בישר לרבי בעליצות. הרבי חיך אליו באצילות והשיב: 'לא, בני. לא נס ולא מופת. פשוט, ידעתי שבורא עולם לא מעמיד יהודי בנסיון שהוא לא יכול לעמוד בו. מיד כשראיתי את פניך - הבנתי שאתה לא יכול לעמוד בנסיון של איבוד ושריפת כל רכושך, לפיכך הסקתי שאין סיכוי שתינזק מהשריפה!'

ודבריו אלו של הרבי, כדאי שנזכור אותם תמיד. אם יש לנו נסיון - זו מחמאה שמימית אדירה: יהודי, אתה יכול לעמוד בזה! יש לך כוחות! בתוכך טמונות עוצמות! החזק מעמד בעת הנסיון, ותראה שאתה מסוגל לעמוד בו, ועוד תצא ממנו מחוזק ומחושל, עוצמתי וגיבור רוח!

פרצה שריפה, ועד מהרה - מאכולות של אש ולהבות ענק כיסו את פני האופק, מחסלות את כל הנקרה בדרכן. ראשית, פעלו כולם כדי להציל את הנפשות ולהבריחן למקום בטוח, ואחר כך החלו להרהר על המשמעות הכלכלית הכבידה. כל רגע בו האש מתקדמת משמעותו עוד בית או עסק שנשרף ומתכלה...

אחד הסוחרים היהודים שחנותו היתה בטווח הלהבות, אץ רץ אל הרה"ק רבי מנחם מנדל מקוצק זי"ע, ומשאלתו בפיו: 'רבי, הושיעה! החנות שלי עולה בלהבות, זה כל רכושי!' הרבי עצם עיניו לרגע, והשיב לו ברוגע: 'אל דאגה! החנות שלך תינצל ולא תישרף!' - קבע הרבי באופן ברור...

דברי הרבי נסכו בו תקווה, והוא המתין עד שכובתה השריפה כדי לבחון את תוצאותיה. אז התברר כי אכן הרבי צדק - השריפה כילתה הכל מכל צדדי חנותו, ואילו חנותו שרדה ללא פגע... 'מופת גלוי!' - צהל היהודי, ובא אל הרבי להודות על הנס המופתי.

לשליחת תגובות לכותב הטור ולקבלת העלון של הרב אשר קובלסקי: במייל, כתבו ל-6182918@gmail.com מתוך הספר המפואר פניני פרשת שבוע

רוצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל? שלח מייל ל- dirshu@dirshu.co.il

**סיכום
שבועי
ב'דף יומי
בהלכה**

- ◆ באיזו תקופה בשנה תהיה מְפֹלֶת גוג ומגוג?
- ◆ מהו הדמיון בין הושענא רבה ליום הכיפורים?
- ◆ האם אדם צריך לוותר על האתרוג שלו כדי שאחרים יוכלו לקיים בו את המצוה?

קריאת התורה בחג הסוכות

• ביום הראשון של חג הסוכות, קוראים בתורה בפרשת אמור, מהפסוקים: "וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לְאמֹר, שׁוּר אִו כָּשָׁב אִו יְזוּ כִי יִלְד... ", עד הפסוק: "וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת מִעְדֵי ה' אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל".

• ביום הראשון של חג הסוכות, קוראים ל'הפטרה' את נבואת הנביא זכריה על העתיד לבוא במלחמת גוג ומגוג - שגויים רבים יתאספו למלחמה על ירושלים, ומפלתם תהיה בחג הסוכות, והנותרים מן הגויים הללו יעלו מדי שנה לירושלים לחוג את חג הסוכות, והגויים אשר לא יעלו, ינגפו במגיפה הם וכל בהמתם.

• בחול המועד קוראים בתורה את קרבנות החג, המופיעים בפרשת פינחס; לכל יום כפי מספרו: "וביום השני", "וביום השלישי", וכן הלאה. וקוראים קריאה זו ארבע פעמים, בארבע ה'עליות'. ובחוף לארץ נחשב מספר הימים לחודש כספק, ולכן, בחול המועד של סוכות, קוראים בימי חול המועד גם את הקרבנות של יום האתמוול, ולדעת הרמ"א, קוראים גם את הקרבנות של יום המחרת.

• בני אשכנז, נוהגים לקרוא בשבת חול המועד סוכות את ספר קהלת. ונחלקו הפוסקים אם מברכים על קריאה זו; ולמעשה, רבים נהגו לברך, והנוהג כן, אין למחות בידו.

ממנהגי חג הסוכות

• בכל יום מימי חג הסוכות, נוהגים להוציא ספר תורה אל הבימה, ולהקיפה תוך כדי אמירת פיוטי ה'הושענות', זכר להקפות שהכהנים היו מקיפים את המזבח בזמן המקדש. ונהגו לאחוז בשעת ההקפות את ארבעת המינים, כפי שעשו הכהנים בהקפות סביב המזבח. ומי שאין לו ארבעת המינים משלו, לדעת השולחן ערוך - אף הוא ישתתף בהקפות, ולדעת הרמ"א - לא ישתתף בהקפות.

• היום השביעי של חג הסוכות, נקרא 'הושענא רבה', על שם ריבוי הערבות ביום זה. ביום זה נחתם גזר הדין על ענין המים למשך כל השנה, ומכיון שחיי האדם תלויים במים, יש שנוהגים ביום זה מנהגים שונים הדומים למנהגי יום הכיפורים.

• המנהג העיקרי ממנהגי הושענא רבה, אשר הנהיגוהו הנביאים, הוא - 'נטילת ערבה'; יְכַר לנטילת הערבות ונענוען בבית המקדש בכל ימי החג; ויש שסוברים, שאף הקיפו עֲפֹן את המזבח.

• נהגו בכל תפוצות ישראל לקיים בלילות חג הסוכות, בבתי הכנסת, שמחה וריקודים מלווים בכלי זמר, זכר ל'שמחת בית השואבה' שהתקיימה במקדש בלילות אלו.

מְהֻלָּכוֹת אַרְבַּעַת הַמִּינִים

• ראוי לכל אדם לקנות את ארבעת המינים לעצמו, ולא לסמוך על כך שיוכל ליטול את ארבעת המינים של אחרים. הלכה זו אמורה בעיקר ביחס ליום הראשון חג הסוכות, אך גם ביחס לשאר הימים.

• שנים שקנו ארבעת המינים בשותפות לשם קיום המצוה, אינם צריכים להקנות את חלקם זה לזה לצורך קיום המצוה ביום הראשון של חג הסוכות, אך לכתחילה ראוי שיעשו כן.

• אדם שקנה את ארבעת המינים, ויש באפשרותו לקיים המצוה בארבעת המינים של חברו, ונודע לו על מקום שבו לא השיגו כלל את ארבעת המינים - עליו לשלוח את שלו לבני המקום ההוא.

• מי שמסיבה כלשהי לא נטל את ארבעת המינים ביום הראשון של חג הסוכות, או שנטל את ארבעת המינים ושכח לברך שהחיינו - מברך 'שהחיינו' ביום השני.

"אני רוצה לשתף אתכם בתגלית שגיליתי: לאוצר הזה קוראים 'השיעורים המוקלטים של הגאון רבי משה מרדכי שולזינגר זצ"ל'..."

הגרמ"ם שולזינגר זצ"ל (מימין) עם מרן הגראמ"ם שך זצ"ל

רבע שעה כבר התחלתי להבין על מה הוא מדבר. כשעברה חצי שעה - כבר הייתי שקוע בפנים. הגעתי הביתה, החניתי את הרכב ונשארת באוטו עד שתפסתי את עצמי, שבעצם כבר הגעתי אל היעד ומחכים לי בבית.

דרך אגב... רק הצורה בה ניגש הגרמ"ם ללימוד הגמרא כבר מכניסה בך הרגשה מיוחדת. הוא חוזר ואומר כמה וכמה פעמים, פסוקים ותפילות בינו ובין עצמו: "כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה", "בשם ה' נעשה ונצליח", "לאדם מערכי לב ומה' מענה לשון". בשיעור הספציפי לו האזנתי הוא גם נשמע לוחש לעצמו שהוא מפריש 18 שקלים לצדקה, ככל הנראה כסגולה שתהיה לו הצלחה במסירת השיעור...

כשאתה מאזין לשיעור אתה קולט מבין השורות את גודל בקיאותו בתורה, אתה סופג את אהבת התורה ויראת השמים שלו. השיעור עצמו מביא למאזין את עומק הפשט בכל מילה בגמרא, ברש"י או בתוס'. ומקיף בקלות את הראשונים והאחרונים הנוגעים להבנת הפשט. הוא שווה באמצע, נותן למשתתפים לעכל את השאלה, לחשוב בעצמם על תשובה. בינתיים הוא קצת מזמזם לעצמו בשקט, ואז משיב תשובה אחת, לאחר מכן תשובה נוספת וכן הלאה.

השיעור כולו נמסר בצורה חיה, ואגב, מומלץ מאוד להאזין לשיעור כשאתם יושבים ליד גמרא פתוחה.

איך אמר לי החבר: "כל מגיד שיעור חייב לשמוע לפחות כמה שיעורים מהגרמ"ם שולזינגר, לקבל ממנו קצת השראה איך מוסרים שיעור, איך מכניסים את התלמידים לאווירה, איך גורמים להם להפעיל את הראש ולחשוב בעצמם, איך להקריא את רש"י, בצורה שתגרום לשומע לקפוץ מעצמו עם שאלה עצומה, בלי שיצטרכו להסביר לו את השאלה חוזר והבהר, הוא כבר לבד ישאל אותה".

אני חייב לומר שאני מסכים עם כל מילה מדברי החבר, וממליץ לכם מכל הלב - נסו גם אתם! אני בטוח שלא תפסיקו!...

בשבוע שעבר גיליתי אוצר יקר מפז, והרגשתי שאני חייב לשתף אותו עם קוראי 'לקראת שבת', כי האוצר הזה אינו חדש, הוא נמצא 'מתחת לתנור' כבר הרבה מאוד זמן, עשרות שנים, ובכל זאת לא ידעתי עליו עד השבוע שעבר... עכשיו, לכבוד ימי החנוכה, ימים שבהם יש עניין מיוחד לחזות באור התורה הקדושה, אני רוצה לשתף אתכם בתגלית שגיליתי.

לאוצר הזה קוראים 'השיעורים המוקלטים של הגאון רבי משה מרדכי שולזינגר זצ"ל'...

השיעורים נמצאים כמובן במערכת 'קול הלשון', ובשורות הבאות אני אסביר למה הם אוצר כל כך יקר.

הכל התחיל כשחבר שח לי לפי תומו, שהוא בדיוק עוסק בסוגיא מורכבת במסכת זבחים, ומאחר והוא לומד את המסכת עם הגאון רבי משה מרדכי שולזינגר זצ"ל, הוא למד דף אחד במשך מספר ימים, ורק מוקדם סיים ללמוד אותם...

דבריו תפסו את תשומת לבי. מה זאת אומרת ללמוד עם הגרמ"ם שולזינגר? למיטב ידיעתי הוא עלה לישיבה של מעלה לפני קרוב ל-12 שנה, בתאריך כ"ז אב תש"ע...

אלא מאי? אתה מקשיב לשיעורים שלו, נו... הכל ברור, אבל אם אתה מקשיב לשיעור מסודר, למה לוקח לך ללמוד דף במשך מספר ימים? השיעורים המוקלטים נמשכים בדרך כלל שעה אחת, והם כוללים את הדף כולו, מתחילתו ועד סופו.

החבר חייך... אני נפלתי למלכודת שלו: "זה בדיוק מה שרציתי לומר לך", הוא הסביר, "כשאתה לומד עם הגרמ"ם שולזינגר, כשאתה מאזין לשיעורים שלו, זה לא סתם לשמוע שיעור. זה להיכנס לדף, לחיות אותו, אתה לומד כל דבר מכמה וכמה זוויות, עם כמה וכמה מהלכים, שצועדים זה לצד זה בבהירות מופלאה, בלי להסתבך ובלי להתבלבל... "למדתי את הדף במשך מספר ימים, לא בגלל שלא הבנתי אותו, אלא בגלל שהדף נהפך לחלק ממני. הרגשתי פתאום שאני חייב להבין כל דבר, הרגשתי שהשאלות מציקות לי, פשוט שקעתי בתוך הדף, ושכחתי שיש משהו אחר בחוץ. בכל פעם שהייתי נאלץ לסגור את הגמרא, הרגשתי צער גדול וגעגוע עצום לחזור אל הדף במהרה..."

האמת? הוא באמת סקרן אותי מאוד. החלטתי לתת לזה צ'אנס. הרי ממילא אני נוהג להאזין להרצאות ושיעורים, בזמן שאני נוסע מהמשרד הביתה. הפעם אקשיב לרב שולזינגר... מה יש לי להפסיד.

בדקתי ב'קול הלשון' ומצאתי את המספר הייעודי לשיעורי הרב שולזינגר (03-6171022). בדרך הביתה התקשרתי והאזנתי לשיעור בדף היומי...

מה אומר ומה אדבר... לקח לי קצת זמן להיכנס לאווירה, אבל אחרי

גליון 497
שנה י"א תשפ"ב

סיפורי צדיקים

יו"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר ז"ל

סיפורי חז"ל

ויעברו הישמעאלים עם יוסף בדרך אפרת אשר עם קבורת רחל, ויגיע יוסף עד קבר אמו וירץ אל קבר אמו ויפול עליו ויבך וצעק (ספר הישר)

בלילה שלאחר קבורתו של רב חסדא, הלך בנו רבי יוסי על קברו. בחצות שמע מתוך הקבר קולות שמחה של כתות כתות שאמרו, הבה נלך לשמחת הילולא של רב חסדא, גם מלאכי השרת התאספו לקבל את פניו. בתוך כך שמע אותם אומרים, מדוע בא לכאן אחד מעולם החומר? אדם שעדיין לא מת אל לו לבוא לכאן, ילך ויעסוק בתורה בעולמו שלו עולם החיים. לפתע שמע רבי יוסי את קול אביו רב חסדא, בני לך מכאן ועסוק בתלמודך, שאשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו, שאפילו מלאכי השרת אינם יכולים לקרוב אליו. בינתיים העלו את רב חסדא לישיבה של מעלה. קם רבי יוסי בבהלה, עזב את המקום וסיפר לחברים את מה שמע. אמר לו רבי יהודה לולא היית רבי יוסי, היית נענש, מדוע הלכת לשם? מכיון שהצטערתי על הסתלקותו של אבי הלכתי אל קברו, ענה רבי יוסי. שמע רבי יונתן, קם וקרא על רב חסדא, ושכבת וערבה שנתך (משלי ג כד), ועוד פסוק קרא עליו (קהלת ה יא) מתוקה שנת העובר, אם מעט ואם הרבה יאכל.

(זהר חדש רות פד יא)

פרשת השבוע

לייב על הפסוק "כי במקלי עברתי את הירדן", "במקלי" מלשון להקל, אם אדם מתחיל להקל במצות, סופו שיעבור על כל התורה כולה. המעשה הגיע לאזני ה"צמח צדיק" ובבוא משה לייב לויוניץ, שאלו הרבי האם אמרת תורה בווינה? משה לייב רעד כולו מפחד הרבי, והתנצל שהסוחרים אילצוני להגיד תורה נגד רצוני. שאלו הרבי מה אמרת? חזר משה לייב על התורה שאמר. אמר לו, הרבי הרי טוב אמרת.

מה בצע כי נהרוג את אחינו וכסינו את דמו (ל"ז – כ"ו)

מסופר על הרה"ק רבי יחיאל מאיר ליפשיץ מגוסטינין זיע"א מתלמידי הרה"ק רבי מנחם מנדל מקוצק זיע"א, שהוכיח פעם סוחר שהיה מוצץ דמם של עניים בהלוואות בריבית קצוצה, ועם זאת היה מדקדק להתפלל בציבור שלש פעמים ביום, ובין השאר אמר לו "מה בצע" ראשי תיבות בקר צהריים ערב, מה תועלת יש בתפילותינו שחרית מנחה וערבית "כי נהרוג את אחינו" אם בעת ובעונה אחת אנו עוסקים בהריגת אחינו בני ישראל על ידי עושק ולחץ בלא רחמים.

כי במקלי עברתי את הירדן (ל"ב-י"א) מסופר בשם הרה"ק ה"אמרי חיים" מויוניץ זיע"א, שפעם אחת בערב יום הקדוש, ביקש הרה"ק ה"צמח צדיק" מויוניץ זיע"א סכום כסף גדול מגביר מסוים, ואמר לו שעכשיו זמן שאף אחד לא חושב על כסף, ואם אני מבקש ממך בעת מעות, עליך להבין שהדבר נחוץ מאד מאד. הלה לא נענה לבקשת הרבי, ביקש הרבי מחסיד כפרי יהודי פשוט בשם משה לייב שיתן לו את הסכום הזה. נענה החסיד מיד לבקשתו. מהיום ההוא ירד העשיר מנכסיו מטה מטה, ומשה ליב התעשר ונחל הצלחה גדולה בכל עסקיו. לרגל עסקיו היה נוסע לוינה עיר הבירה. בהיותם בווינה היו מתאספים הסוחרים החסידיים יחד לסעודה שלישית של שבת. חמדו להם מכיריו לצון, ודחקו במשה לייב שיאמר לפניהם דברי תורה. משה לייב סירב באמרו אינני בר אוריין, ואיני ראוי לומר תורה. אך הם דחקו בו ואילצוהו לומר תורה. כידוע היתה וינה עיר מודרנית, וכמה מן הסוחרים שלא היו מצויינים ביראת שמים, התירו לעצמם לעשות שם מעשים שלא היו עושים במקום מושבם. היה זה בפרשת וישלח, אמר להם משה

זמני השבת

זמני יציאת השבת

ירושלים: 5:15 ת"א: 5:16 ר"ת: 5:49

פרשת וישב

זמני כניסת השבת

ירושלים: 4:00 ת"א: 4:14

הנאצי לא הסתפק בזאת, ובמגפיו המסומרות ריסק את המצה עד דק. לקינוח הוסיף להכות את ר' אריה במכות אדירות. "צנחתי על המצה מחוסר הכרה. כעבור ארבע דקות שבתי להכרתי. הייתי מיוסר כולי, שברי שברים, אך נזכרתי שיש מתחתי אוצר. מצה מרוסקת אמנם, אבל גם בה אפשר לקיים מצות אכילת מצה. כשכולי זב דם זחלתי לדרגש ובידי האוצר היקר, ממשיך ר' עקיבא לספר. חזרתי לדרגש, וכשכולי כאוב הראיתי לר' אריה כי נותר כוית אחד בלבד. ר' אריה פרץ בבכי: אתה הבאת את החיטים, אתה חטפת מכות על המצה, אבל אנא, רחם עלי, איך אעבור את ליל הסדר בלי לאכול כוית מצה? ר' אריה, עניתי בתקיפות, אני מוותר לך על ארוחת הערב של מחר ושל מחרתיים, אבל המצה – חייך קודמים, אני לא מוותר. ר' אריה מתחנן: עקיבא, אנא, תן לי את המצה, אומר אתך את כל ההגדה של פסח, מילה במילה, מהא לחמא עניא עד חד גדיא, אני מתחנן, תן לי את המצה. אין על מה לדבר, המצה שלי, התעקשתי.

ואו הודקף אריה: אתה יודע מה? בא נעשה עסקה. אני אוכל את המצה, ואתה – תקבל את השכר. שכר עצום של לפום צערה אגרא. הסכמתי לעסקה. הוא אוכל והשכר – שלי. הגיע ליל הסדר. שבנו מן העבודה שבורים ורצוצים, 4 כוסות לא היו, מצה – בקושי פירורים של כוית, אבל מרור – היה לכולם בשפע. שכבנו יחד על הדרגש, ואמרנו את ההגדה בבכיות נוראות, מספר ר' עקיבא. אני כבר לא החוקתי מעמד ונרדמתי מרוב בכי ותשישות, אך ר' אריה שאכל מצה, לא היה מסוגל להירדם מרוב התרגשות, וכי קלה היא בעיניכם, זכות הוא לאכול כוית מצה בגיא צלמוות, באושוויץ. לפנות בוקר החל להתפלל שחרית בהודיה עצומה ובלחש. בתפילת הלל כבר שכח היכן הוא נמצא, באמרו: "אשר קידשנו נתן צווחה של התרגשות ממעמקי ליבו הטהור. השומר הגרמני זינק ממקומו, הצמיד את האקדח לראשו ולחץ על ההדק. נשמתו הטהורה והמוזככת יצאה על קידוש ד', ביום טוב ראשון של פסח.

נשברתי לרסיסים, מספר ר' עקיבא בדמע. ר' אריה היה הרב שלי, אבי הרוחני, הוא החזיק אותי בתוך הגהינום הנורא, כיצד אוכל לשרוד בלעדיו? הקב"ה נתן לי כוחות עצומים במשך שלושים יום נוספים. בי"ז באייר הגיעו האמריקאים. המלחמה הסתיימה. שקלתי 36 קילו. עור ועצמות. לא מצאתי עוד טעם בחיי.

אך הקב"ה, אב הרחמים, הוא בעצמו מזיה המתים. אט אט התאוששתי. הקמתי בית בפעם השנייה, ב"ה זכיתי בארבעה ילדים וכבר עשרה נכדים כן ירבו. אתמול בלילה, הופיע ר' אריה בחלומי, כשכולו נורא הוד אתמול בלילה, 33 שנים אחרי אותו ליל סדר נורא הוד, הגיע אלי בחלום ר' אריה הקדוש, כשהוא לבוש בקיטל לבן. איפה אתה, ר' אריה? זעקתי. אני במקום שכולו אור, הוא השיב. זכיתי להיהרג על קידוש ד'. כבר 33 שנה אני מחכה להודמנות שיתנו לי לגשת אליך. היום לראשונה קיבלתי אישור. עקיבא, על כל המצוות שעשיתי בעולם הזה יש לי שכר אדיר, אך מצוה אחת שעשיתי פה בעולם הזה, עד היום אין לי עליה שכר: מצות אכילת מצה בליל הסדר תש"ה, כי היה הסכם בינינו, אני אוכל את המצה והשכר הולך לעמיבא.

הצדיק שומע את הסיפור ועונה ברכות: מן היושר עליך לוותר

בבית הכנסת של חוג חתם סופר בבני ברק, של הרה"צ רבי יצחק שלמה אונגר זיע"א. התפללו מאות מתפללים, רובם ניצולי שואה עם מספרים כחולים על היד. ר' עקיבא שטיינברג, אחד ממתפללי בית הכנסת היה ניצול שואה. בשנות הזעם באירופה איבד את אשתו ושישה ילדים, ונותר אדם צעיר בן 30 גלמוד וחסר כל. בוקר אחד, בהיותו בן 60, הגיע ר' עקיבא אל רב בית הכנסת, הרב אונגר, כשהוא רועד מבכי: רבי, חלום נורא חלמתי בלילה, אמר בדמע, אך כדי לספר אותו לרב, עלי להקדים ולספר את ההיסטוריה שלי. הגעתי לאושוויץ בחשון תש"ה. את כל משפחתי איבדתי ביום שבו הגעתי לשם. נשלחתי מיד לעבודת פרך איומה בבית חרושת לפחמים. בסוף היום הראשון לעבודתי שם, כשאני עדיין בתוך היממה הראשונה לרציחתם של אשתי וששת ילדי, שכבתי על הדרגש שבור ומיואש.

לפתע חשתי נגיעה רכה בכתפי. היה זה אברך בשם ר' אריה. עקיבא, הוא אומר לי, לא למדנו היום כלום, בא נלמד משהו. ר' אריה איבד באותו היום את שמונת ילדיו. הוא היה תלמיד חכם וידע גמרות בעל פה. התחלנו ללמוד יחד, ור' אריה פשוט העיר אותי לחיים. על בשרי חשתי את מובנו של הפסוק: "כי הם חיינו... ובהם נהגה יומם ולילה".

ערב אחד, בחודש אדר, בשכבי על הדרגש אומר לי ר' אריה: עקיבא, עוד פחות מחודש פסח – איך נאכל כוית מצה? איך נקיים בערב תאכלו מצות? ר' אריה, זעקתי בייאוש, על מה אתה מדבר, אנחנו פה באושוויץ, היכן נשיג כאן מצה? ממשיך ר' עקיבא לספר לרב. עקיבא, עונה לי ר' אריה במתינות, אל תגידי ככה, אנחנו אמנם באושוויץ, אבל הקב"ה הוא כול יכול, והבא ליטרה מסייעין בידו. אל תדאג, עוד נוכה לאכול כוית מצה. כל אותו הלילה לא פסקו ההפגזות. מטוסי האויב הפציצו מחסני נשק. למחרת פורים, כשאנו צועדים כהרגלנו לעבודה, גילינו, ששתי פצצות נפלו על מחסן החיטה. היה זה מחסן אדיר שהכיל טונות של חיטה שיועדו להזנת הצבא הגרמני. החיטה התפזרה על פני כל השטח כמו מרבד קסום של גרעינים. הדבר היה לפלא: כמה חלמנו אתמול על מעט חיטה, והנה, כל השטח מסביבנו מוצף בחיטה.

כשחזרנו מן העבודה בשעת לילה מאוחרת, מיהרתי להתכופף ולאסוף שני חופנים, אחד עבורי ואחד עבור ר' אריה. ר' אריה היה המאושר באדם. ר' עקיבא מוסיף ותאר לרב, כיצד מצאו אבנים, טחנו עימם את החיטים והפכו אותם לקמח. כל לילה טחנו, עד שהגיע ה' בניסן. מיהרנו להכין את הבצק: מים, קמח, לישה מהירה, והנה, הבצק מוכן. רידדנו את המצה במהירות, ועם מסמר עשינו בה חורים. הוצאנו את הפח מן התנור בוהירות, בעזרת סמרטוט, הדבקנו עליו את הבצק, ותוך 3 דקות כבר היתה לנו מצה למהדרין. שני כויתים הכנו לכל אחד. החבאתי את המצה מתחת לחולצה, ושבנו למחנה, כשידי צמודה לגופי, ושומרת על המצה היקרה.

כשהגענו למחנה, ממשיך ר' עקיבא לספר, ראה אחד השומרים את תנוחתי המוזרה, וצעק: זייד, מה אתה מחביא שם? בתנועה חדה הרחיק את ידי מגופי, ושברי מצה צנחו להם בדממה על הארמה הקפואה.

צַיִן וְנִמְשָׁל

נפש שכלית מנפש בהמית

משל לסוחר שכר עגלון להוליכו למקום מסוים. לפני צאתם לדרך ביקש הסוחר מהעגלון שישגיח היטב על סוסו, לבל יטה מן הדרך. העגלון אמנם הבטיח, אך עד מהרה התברר שלהבטחתו לא היה כל ערך, כאשר אך יצאו מן העיר, נרדם העגלון על מושבו והסוס המשיך לרוץ ללא כל השגחה והכוונה. כאשר ראה הסוס חציר ועשבים נטה מן הדרך כדי לאוכלם, תוך כדי סטייתו מן הדרך איבדה העגלה את שיווי משקלה, והתהפכה והסוחר נפל מתוכה, גער הסוחר בעגלון ואמר לו: הרי הוזהרתיך להשגיח על בהמתך ואיך זה הנחת אותה לנפש? ניסה העגלון להצטדק ואמר, מכיר אני את סוסי כי "משכיל" הוא ויודע את הדרך היטב, ומעולם לא עלה על דעתי שיטה מן הדרך הישרה. אמר לו הסוחר, תמים שכמותך, וכי שייך לומר על סוס שהוא "משכיל"? יתכן שהוא טוב יותר מבהמות אחרות, אבל סוף סוף בהמה הוא, ואם כן כל זמן שהוא רואה דבר שמגרה אותו, מתגברת עליו התאוה והולך אחריה, לכן היה לך להחזיק היטב במושכות ולא להניח לו ללכת בחופשיות.

והנמשל: אומר הר"ק ה"חפץ חיים" זיע"א, הוא הדין באשר לאדם, כיוון שהוא מורכב מנפש שכלית ומנפש בהמית, חייב הוא להשגיח היטב בכל שעה ושעה על הנפש הבהמית שלו, ולאחוז היטב במושכות לבל תשתלט עליו, אם אדם מסיח דעתו מעט, מיד עושה הנפש הבהמית את שלה, ולוכדת גם את הנפש השכלית ברשתה.

עקיבא, אם תוותר לי על השכר – אוכל לקבל אני את שכר המצווה האדירה הזו. אני מתחנן לפניך: אנא, וותר לי על השכר, השבתי לו: אריה, אתן לך כל שתבקש ממני, אבל שכר של מצווה – אני לא מוכן. ר' אריה עזב אותי בפנים עצובות, וככה התעוררתי, מספר ר' עקיבא לרב. ופונה אליו בשאלה: האם עלי לוותר לו? הרי אני הוא זה שחטפתי מכות על המצה, אני הבאתי את החיטים, הסכם זה הסכם, למה עלי לוותר? מצד שני, נשמתו של אריה כל כך התחננה. הרב אונגר שומע את השאלה ושוקק. לבסוף הוא אומר: שאלה כוז יש לשאול צדיק מן הדור הקודם, גש לרבי ממכנובא, יהודי קדוש של מסירות נפש ותשאל אותו".

הרה"ק ממכנובא זיע"א שומע את הסיפור ועונה ברכות: מן היושר עליך לוותר, הוא משיב לר' עקיבא, ומסביר: 33 שנים עברו מן הסיפור הזה, האם ניסית לחשב כמה ברכות זכית להגיד ב-33 השנים האחרונות? כמה מצוות, הנחת תפילין, שבתות, ועוד, תמשיך עוד ועוד בשנות חיך. ור' אריה המסכן – כבר לא נותרו לו הזדמנויות יותר. האם לא ראוי לוותר לו על הזכות הזו? ר' עקיבא שמע את דברי הרבי, והשיב מיד: אם כך, אני מוותר על השכר. אך הרבי ממכנובא לא מסתפק בזה ואומר: היכנס לבית הכנסת הסמוך, פתח את ארון הקודש, ושם, בסמוך לספרי התורה הכרוז בפה מלא ובלב שלם על מחילתך. היה זה שעת חצות הליל. ר' עקיבא נכנס לבית הכנסת בחצות הליל ומול ספרי התורה שבארון הקודש קרא: ריבונו של עולם, אני מוותר לר' אריה בלב שלם על השכר של אכילת מצה בפסח תש"ה. באפיסת כוחות, שב ר' עקיבא לביתו וצנח על מיטתו, כשהוא מותש ומלא מחרטום. באותו הלילה, שוב נדהם לראות את ר' אריה בחלום, כאשר פניו מוארות מאוד: יישר כח, עקיבא! הויתור התקבל, אני מודה לך מעומק ליבי. בזכותך העלו אותי לכאלה מקומות. אין לי מילים להודות לך.

למחרת בבוקר שב ר' עקיבא לרבי ממכנובא וסיפר לו על החלום השני. בתגובה, התפרץ הרבי בבכי. "סיפרת לי על יהודי קדוש, שעבר ייסורי איוב, חי בקדושה ובטהרה, ידע ש"ס, נמצא בגן עדן במקום הכי נשגב, ושווה לו לעזוב את כל העולם הבא, לרדת פה לעולם ולהתחנן על עוד מצווה, כי שם הוא לא יכול לעשותה. ואנחנו חיים פה בעולם, ומסביבנו מתגלגלות להן מצוות, בהישג יד, ומה נאמר למעלה?! הרי יום אחד ניפגש, עם כל האפשרויות שהיו לנו. הבה ננצל כל רגע שאנו כאן כדי לחטוף מצוות". הבה נייקר את המצוות, לא נחמיץ הזדמנויות שבאות לידינו, ונוכה לצבור באמתחתנו שקים מלאים לעולם הבא.

צ'ין אדם לחברו

ובלבד שיהא ליבך טוב עליך

כי ברכך ה' אלקיך

בעיר מעזיבוז חי יהודי עני הגון וירא שמים, אשר בתו הגדולה הגיעה לפירקה ואף נמצא עבורה חתן מתאים והולם, אך בידו לא היתה פרוטה להשיאה. בצר לו פנה אל הרה"ק רבי בעל "האובה ישראל מאפטא" זיע"א, אשר התגורר אז במעזיבוז.

לאחר ששמע הרבי את דברי העני, שאל: "ומה דרוש לך כדי להשיאה?" "הלואה בסך 100 רובל, אותה אפרע בעזרת השם לאט לאט", ענה. "100 רובל זהו סכום נכבד, אמר הרבי, האם יש בידך משכון לתת עבור סכום זה?" "כן! בביתי מצוי ש"ס יקר מדפוס סלאוויטא, אלך ואביאנו", אמר העני. כאשר ראה הרבי את הספרים הנפלאים הללו אמר: "ש"ס מהודר שכוה יקר הוא מאוד, ומוכן אני להלוות לך 200 רובל, וכך תעשה את החתונה בהרחבה, ולדאוג שלבני הזוג לא יחסר דבר. וכשיהיה לך תחזיר לי את הכסף".

אורו פניו של העני בעת שהגיש לו הרבי את שטרות הכסף, צרר הוא אותם ופנה לצאת, אלא שאז עצרו הרבי ואמר: "ש"ס כה יפה ומהודר, אחריות גדולה היא לשמור עליו, אנא! עשה עימי חסד וקח אותה לביתך. בטוח אני כי אתה תשמור עליו יותר טוב ממני!" העני התפלא על דבריו של הרבי אך לא אמר דבר, לקח מיד את הש"ס והשיבו לארון הספרים בביתו. הגיע מועד החופה

והרבי קרא לעני שיבוא אליו. "החלטתי שאינך צריך להשיב לי את הכסף", אמר הרבי והמשיך: ידוע שה' יתברך ברא את העולם בששה ימים בשביל ישראל, כדי שיהיה היהודי מרוצה בשלימות מהנהגת ה' איתו בכל המישורים, וחשבתי לעצמי, מתי הוא שיא שמחתו של יהודי? ובכן, כל ימיו טרוד האדם על פרנסתו וצער גידול הילדים וכו', וכאשר מגיע היום המאושר, בו הוא זוכה להכניס את בנו או בתו לחופה, לאחר שנים של יגיעה ודאגות, בשעה זו נשכחים ממנו כל התלאות והסבל שעברו עליו, ובשובו מן החופה, מצב רוחו כל כך מרומם, עד כי הוא מתמלא שמחה אין קץ, ופיו מלא שיר שבח והודיה לקדוש ברוך הוא, על כל הטובות והנפלאות שעשה עימו, וזוהי השמחה המושלמת והאמיתית."

"והנה", המשיך הרבי, "עלה בדעתי, כי כאשר תגיע לרגע המאושר הזה, פתאום יעלה בראשך, וזכרון החוב הגדול אותו עליך להחזיר לי, דאגה זו תפגום בשמחתך, עד שבסיבתה לא תצא לפועל תכלית כוונת הבורא יתברך בבריאת העולם, שהרי לא תהיה מרוצה לחלוטין מהנהגת ה' יתברך איתך, ולא תצליח להודות לו בלב שלם חלילה, על כן החלטתי, סיים הרבי, כי אינני רוצה להיות הסיבה להפרת תכליתה של הבריאה, ולכן הכסף נתון לך במתנה גמורה ובלבד שיהא ליבך טוב עליך כי ברכך ה' אלקיך.

תילולא דצדקיא

שבת קודש כ"ג כסלו
רבי מרדכי הלפרין מאוסטראה ב"ר יואל (המכוה בעל שם - תקט"ז)

הרה"ק רבי אברהם מאולינב ב"ר יצחק חריף מסמבור (תקע"א)

הרה"ק רבי אלימלך לוי מטאהש ב"ר משולם פייבוש (תש"ג)

יום ראשון כ"ד כסלו

הרה"ק רבי חיים חוקיהו מדיני ב"ר רפאל אליהו (שדה חמד - תרס"ה)

יום שני כ"ה כסלו

הרה"ק רבי יעקב ישראל ב"ר צבי הירש המגיד מקרעמניץ (שבט ישראל - תק"ס)

יום שלישי כ"ו כסלו

רבינו אברהם בן דוד (הראב"ד בעל ההשגות ד"א תתקנ"ט)

הרה"ק רבי אליעזר מקאזניץ ב"ר משה אליקים בריעה (תרכ"ב)

יום רביעי כ"ז כסלו

הרה"ק רבי חיים ב"ר שלמה (באר מים חיים - תקע"ג)

הרה"ק רבי אברהם יצחק הכהן מתולדות אהרן ב"ר אהרן דוד (תשנ"ז)

יום חמישי כ"ח כסלו

רבי חוקיהו ב"ר דוד די סילה (פרי חדש - תנ"ח) הרה"ק רבי עזריאל מייולישי ב"ר צבי (עץ הדעת טוב - תקמ"ז)

יום שישי כ"ט כסלו

הרה"ק רבי גדליה מליניץ ב"ר יצחק (תשואות חן - תקס"ד)

הרה"ק רבי ישראל מאוסיאטין ב"ר מרדכי שרגא (פייבוש) (תש"ט)

זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מצוה הלכות

מאת הרה"ג נמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א
מח"ס "גם אני אודך" רמזים יום החר"ם על המצרים.

המפסיק ממשנתו (ט)

א) אם באמצע לימודו קוראים לו להשלים מנין, אם אין להם אפשרות להשיג במקום אחר, יכול להפסיק מלימודו וללכת להשלים להם מנין. (שו"ת שבט הקהתי, ח"ב, סימן ל"ט)
ב) שמע קול רעמים באמצע לימודו, פוסק ומברך. (כבוד התורה, עמוד מ', סעיף ל')
ג) היה לפניו עשיית מצוה ותלמוד תורה, אם אפשר למצוה להעשות על ידי אחרים, לא יפסיק תלמודו, ואם לאו, יעשה המצוה ויחזור לתורתו. (רמב"ם פ"ג מהלכות תלמוד תורה, הלכה ד')

קרית קרעטשניף רחובות

טל': 052-714471 מייל: sipureitzadikim@gmail.com

בחסות "דודי קאר"

הסוכן החרדי שלך להשכרת ומכירת רכב בכל הארץ ומכל החברות

052-7655-222

מברכים חודש טבת

המולד יהיה ביום שבת קודש שעה 1:39 י"ד חלקים

ר"ח יהיה ביום שבת קודש וביום ראשון

פניני עין חמד

יוצא לאור 7"י בית הכנסת שכונת "עין חמד" - מכללת ציון

פְּרֻשֶׁת וַיֵּשֶׁב - רְצוֹן הָאֱלֹקִים

"וַנִּרְאֶה מֶה יִהְיֶה חֲלֻמֹתָיו" (בראשית לז, כ)

הצלחה בגור"ר

יצחק אריאל בן טובה חגי חיים וב"ב שמואל אימן בן אסתר זרי שגית בת רותי מאיר ישראל בן רחל ברכה- יראת שמים ליאור יהושע סומך וב"ב גלית בת מסודי יהודה אריה בן רחל ברכה ארז בן שושנה רונן אברהם וב"ב קסירר אפרים וב"ב רחל ברכה בת פדילה דליה משפ' שטרית נעם יצחק בן רחל ברכה רינה בת סימי וב"ב יוסף ליאור בן דליה אפרת- הצלחה בכל העניינים שלמה ודנה דוד וב"ב אריה ושרה לוי וב"ב י.מ.י.ש כדורי אקבלי יוסף חיים בן נסכה שולמית ומרדכי חיים דויטש וב"ב עמית בן אהרון וב"ב רז דוד בן לאה וב"ב

זיווג הגון וכשר במהרה

אורן חיים בן אלן אסתר רותית בת סימי תרצה בתיה בת ימנה נינט יוסף בן רוחמה אילן בן ג'וליאט יפית שרה בת ג'ינה דרור בן סופיה אנאל חביבה בת שולמית מיטל בת מלכה מאיר בן שרית ואליהו טליה עדן אסתר בת שולמית נעם בן שרה שירי ימנה בת שולמית דוד עומרי בן יהודית שושנה שירה בת סילביה שמעון בן שולמית סיון רבקה בת אלן אסתר עמית בת טובה אברהם גורג'י בן דליה אפרת אורן בן נעמי

זרע קודש בר קיימא

גלית בת מסודי אליהו דורי בן ימנה אילנה בת רוחמה שמואל אימן בן אסתר זרי סיון בת אסתר רחל מרים בת יהודית דניאל בן שרה ואושרית בת שושנה נעמה בת יפה דגנית בת שושנה אסף בן סופיה נתנאל בן ג'ינה מיטל בת שושנה

רפואה שלמה

מאיר ישראל בן רחל ברכה יצחק בן עזרא ימנה ניזרי בת סטה- בריאות ואריכות ימים מרדכי ניזרי בן פרח- בריאות ואריכות ימים מאיה בת עדי דליה אפרת בת נעמה סימי בת סוליקה שלו בן מזל פחימה אורן בן אסתר דינה בת מזל נעם יצחק בן רחל ברכה נעמי בת רחל שירה שילת בת אורלי אפרים בן שרה לביא ישראל בן תמר חיה אסתר בת סוליקה מוריה בת רחל ברכה נחום בן כיריה יהודה אריה בן רחל ברכה ישראל בן חווה יפה בת שרה-הצלחה ורפואה רחל בת זוהרה משה בן נזימה עינת בת רחל ברכה רפאל משה בן רחל יצחק בן פנינה רחל ברכה בת פדילה דליה יצחק בן רבקה רותית בת סבריה קסנש בת דגטו יצחק בן חנון רפאל אבידן בן תקווה אליהו בן רחל מיכאל יהודה בן מרים בנימין בן ברכה אלן אסתר בת שרלוט יהודה לייב בן אסתר מלכה נעירה בת שרה נעם אלימלך בן אושרית- רפואה שלמה ובריאות איתנה יהודית אסתר פראדל בת חיה- בריאות ואריכות ימים

לאחר מאות שנים, מלכות בית דוד התפלגה, וקמה מלכות ישראל. רוב המלכים שמלכו בשומרון, היו מצאצאי יוסף. חלומו הנבואי הפך למציאות החיה של עם ישראל בארצו, דורות רבים מאוחר יותר.

זה המסר העיקרי של הפרשה, העובר כחוט השני במקרא כולו. הוא הקרוי בלשון ההגות היהודית "רְצוֹנוֹ שֶׁל הָאֱלֹקִים" - הרצון שפועל בתולדה, ומתגשם בכל מקרה ומקרה.

בפרשה שלנו אף ניכרת היטב האירוניה בעובדה שהאחים עצמם- במעשה שבו רצו לסתור ולבטל את החלום הנבואי- דווקא גרמו להגשים אותו.

עצם מכירתו של יוסף הושיבה אותו על כס המלכות. בעומק מעשי בני אדם שפועלים בהתאם למטרותיהם המצומצמות והרגעיות- טמון יד ההשגחה שמווסתת את המעשים ומאגדת אותם יחד, כדי לקדם מטרות שהן מעבר לשליטת האדם.

פרשינתו ידועה גם להיסטוריונים רבים. מר ארנולד טוינבי סקר בספרו את עלייתן וירידתן של עשרים ואחת תרבויות. הוא מציין בשער הכרך הרביעי את הפסוק: "אִם ה' לֹא יִבְנֶה בַּיִת שָׂא עִמּוֹ בּוֹנֵיו בּוֹ" (תהילים קכ"ז, א).

יוסף הצדיק יוצא מבית אביו. הוא לא ידע כלל כי ברגע זה הוא התחיל להניע את גלגלי ההיסטוריה.

גם האב יעקב, ששלח אותו לראות את שלום האחים הרועים את הצאן בשכם, לא העלה זאת על דעתו.

יוסף הגיע אל מקום המרעה שבין שכם ודותן בשליחות אביו ובמצוותו. מטרתו היתה לבדוק אם הכל כשורה אצל אחיו ולשוב הביתה.

האחים כשראו את יוסף התעוררה שגאה בליבם. הם זכרו את 'חלומות המלכות' שחלם ואף התהדר בהם.

הקנאה בו, בגלל הקרבה המיוחדת שזכה מהאב עלתה בזיכרון מחדש. הפעם גמרו אומר לשים קץ להתנשאותו עליהם אחת ולתמיד.

לאחר דיון קצר, החלטה התקבלה למכור אותו לאורחת הישמעאלים שעברה בסמוך, ואז "וַנִּרְאֶה מֶה יִהְיֶה חֲלֻמֹתָיו" (בראשית לז, כ).

כולנו יודעים מה עלה בסוף החלומות. המכירה למעשה תרמה להגשמה מואצת של החלומות.

יוסף הורד מצרימה. לאחר סיפור תלאות שיש בו עליות ומורדות, זינק אל צמרת השלטון בארץ גלותו. הוא אפילו התמנה להיות משנה למלך פרעה.

אין זה סוף פסוק ולא סוף החלום. מימוש המלכותי התרחש בארץ ישראל דווקא. ולא עוד אלא באותו חבל ארץ שבו נמכר יוסף. מכירה זו היתה אמורה להיות "הַתְּרַגְּלִי הַמְּבַרְקִי" שינפץ את החלום.

בברכת שבת שלום וחג חנוכה שמח הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א חבר הרבנות המקומית מבשרת ציון

פניני לבנה

יום	כנסת לבנה	צאת לבנה	יבולת חם
י"ג	16:01	17:13	17:45
ט"ד	16:17	17:09	17:40
ט"ה	16:17	17:09	17:40
ט"ו	16:21	17:13	17:44

העלון מוקדש לעילוי נשמת משה בן גורג'יה ז"ל
לרפואה שלימה לנוריאל בן אסתר
לרפואה שלימה לאיידה חיה בת אסתר וליילד אלחנן רפאל בן איריס וליילד אורי חיים בן שלי

שואל ומשיב בהלכה - חֲנֻכָּה - חֶלֶק ג'

אלו דינים נוספים שייכים לחג חנוכה?

שאלה:

תשובה:

להלן סיכום ההלכה מפי ר' אליהו חיים פנחסי, רבנות מקומית מבשרת מתוך ספרו 'הכשרות למעשה':

בני ספרד נוהגים לכתחילה להדליק את הנרות מיד בתחילת הלילה, שהוא זמן צאת הכוכבים ולא קודם לכן. **מקורות:** שו"ע סימן תרע"ב סעיף א: "אין מדליקים נר חנוכה קודם שתשקע החמה אלא עם סוף שקיעתה [צאת הכוכבים], לא מאחרים ולא מקדימים".

בני אשכנז - יש נוהגים להדליק בצאת הכוכבים כדעת מרן שו"ע - ויש נוהגים להדליק בשקיעת החמה. מכל מקום, גם המדליקים בשקיעת החמה ישתדלו לשים כמות שמן שתספיק להדלקה עד חצי שעה לאחר צאת הכוכבים. **מקורות:** משנה ברורה סימן תרע"ב ס"ק א.

בשעת הדחק - מי שנאלץ לצאת לדרך קודם השקיעה ולא יהיה לו פנאי להדליק אחר-כך, ידליק ויברך מזמן פלג המנחה [שעה ורבע לפני צאת הכוכבים לפי שעות זמניות]. בנוסף יקפיד לשים כמות שמן שתספיק להדלקה עד חצי שעה לאחר צאת הכוכבים. **מקורות:** שו"ע סימן תרע"ב ס"א.

בלילות חנוכה יש לפנינו שתי מצוות: א. תפילת ערבית. ב. הדלקת נרות חנוכה. מכיוון שתפילת ערבית תמידית, שכן בכל יום קיימת המצווה להתפלל ערבית ולעומת זאת מצוות הדלקת נרות חנוכה היא רק שמונה ימים בשנה והיות ו"תדיר ושאינו תדיר- תדיר קודם" לכן אנחנו צריכים להקדים ולהתפלל ערבית ואחר כך להדליק נרות חנוכה.

בתי כנסת שמתקיימים בהם בכל יום שיעורי תורה מידי ערב לאחר תפילת ערבית, אם נראה למגיד השיעור, שהקהל יחזרו לשיעור לאחר הדלקת הנרות, יש להעדיף את קיום מצוות ההדלקה בזמנה. אך אם קיים חשש, שאם ילכו לביתם להדליק נר חנוכה, ימנעו מלחזור לשיעור, יש לקיים את השיעור כמו בכל יום ולאחר השיעור ילכו להדליק נר חנוכה בביתם. טוב שיכריזו לאחר השיעור, להדליק את נרות החנוכה בבית. **מקורות:** שו"ע סימן תרע"ב ס"ב.

מדליקים ומברכים על הדלקת הנרות בבית הכנסת ובתנאי שיש עשרה, מכיוון שיש בכך פרסום הנס. נראה שיש מצטרפות למניין עשרה להדלקת נרות חנוכה שבבית-הכנסת ובפרט כשיבואו אחר כך עוד אנשים ויהיה מניין בבית-הכנסת.

מקורות: שו"ע תרע"א ס' א, ג.

נוהגים להדליק בכל יום נרות חנוכה בבית-הכנסת גם בתפילת שחרית, ללא ברכה. בפרט כשמתפללים בהשכמה. **מקורות:** שו"ע סימן תרע"א ס' ז.

מי שנאנס ולא הדליק לילה אחד, אין לו תשלומין למחר, אלא מדליק מחר כמספר הנרות, שמדליקים כל העולם. **מקורות:** שו"ע תרע"ב ס' ט"ו.

הפסקת המגפה בְּחַג הַחֲנֻכָּה

האדמו"ר הגה"צ רבי יהודה אריה לייב מגור (ה'שפת אמת' זיע"א) היה ידוע בברכותיו הפועלות בשמי מרומים. כל מי שזכה לברכת הרבי, היה סמוך ובטוח שיושע במהרה. לכן רבים היו מגיעים לבית הצדיק ומבקשים שיברך אותם. פעם אחת פרצה מגיפת דָּבָר באחת מעיירות פולין ורבים ל"ע נפטרו לבית-עולמם.

בצר להם באו החסידים מאותה העיירה וביקשו מהרבי, שיתפלל עליהם שתיפסק המגיפה ותחלוף מהם מהעיירה. יום שישי של חנוכה היה אותו היום. "נר ו' של חנוכה היום!", בירך אותם הרבי, "תבוא ה-וואו ותצטרף אל הדבר ואז תקבל המילה דָּבָרו - ה' יִשְׁלַח דָּבָרוּ וְיִרְפְּאֵם!" (תהילים קז, כ). ברכתו של רבינו התקיימה ולמרבה הפלא המגיפה נעצרה באחת.

סגולות לחג חנוכה

- אמר רב הונא: הרגיל בנר חנוכה זוכה לבנים תלמידי חכמים. הזהיר במזוזה זוכה לדירה נאה.
- בשעת הדלקת הנרות מתגלה אור הגנוז, השמור לצדיקים לעתיד לבוא, ומשפיע לכל המביט בנרות. לכן, מעלה עצומה להביט בנרות במשך החצי שעה ולשאוב את השפע בשעת רצון זו.
- ישנה מעלה גדולה להדליק בשמן זית בבקבוק שתלה בסוכה ושמר אותו לחנוכה.
- סגולה לרפואה שלמה ולמחלת השושנה- לשמור בצנצנת את שירי השמן שנותרו מהנרות בכל יום ולמרוח על מקום החולי.

עושה אירוע שמחה באולם שמחות וברצונך להפוך אותו לכשרות "מהדרין-גלאט?"

צוות משגיחים תלמידי חכמים ידאגו לכך בכל איזור בארץ. ההשגחה החל מזמן אספקת הבשר ועד למנה האחרונה. בפיקוחו של הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א 052-6329144 (הנייד באישור ועדה רוחנית)

מינויים

לקבלת העלון חינם במייל מדי שבוע, יש לשלוח בקשה למייל

PnineEH@gmail.com

הקדשת העלון

ניתן להקדיש את העלון לעילוי נשמה, רפואה שלמה, הצלחה, זיווג הגון, חזרה בתשובה וכו' נא לפנות לליאור בטל" 052-7652084

כתובת המערכת: עבור ליאור עצמון, רח' הבושם 26א ת.ד. 83375. מבשרת ציון. מיקוד 9076926

לשאלות בהלכה

נא לפנות לרב אליהו פנחסי בטל" 052-6329144

(הנייד באישור ועדה רוחנית)

אם ראשונים כמלאכים - האדמו"ר הרב אלימלך סג"ל לאווי מטאהש זצ"ל

האדמו"ר הרב אלימלך סג"ל לאווי מטאהש זצ"ל - נולד בשנת ה'תרכ"ה (1864) בטאהש. נקרא בשם 'אלימלך' לאחר שאביו השתטח על ציון קודשו של הרה"ק ר' אלימלך וייסבלום מליז'נסק (מח"ס 'נועם אלימלך') ביומא דהילולא - כ"א אדר, והתפלל שם כדי שיזכה להיושע בبن זכר. כשהיה קטן העיד עליו אביו כי עתיד הוא להיות רבי ופועל ישועות.

בהיותו ילד קטן חלה בדלקת ריאות והרופאים לא נתנו לו סיכוי להבריא ונעשה עימו נס והבריא לגמרי. ב-כ"ח סיוון ה'תרל"ג (1873), בהיותו בן שמונה שנים נפטר אביו. גיסו (הגאון ר' יהוסף מקאסאני מח"ס 'בני שלשים'), שמילא את מקום חותנו גידל אותו בביתו. לאחר נישואיו ישב במשך ארבע שנים על שולחן חותנו. רבינו קיבל כתב הסמכה מגדולי הדור, ביניהם: הגאונים ר' יצחק שמלקיש (אבד"ק למברג מח"ס 'בית יצחק'), ר' יואל צבי ראטה (מח"ס 'בית היוצר') ור' יהודה גרינפלד (אבד"ק סעמיהאלי).

גאון אדיר בנגלה ובנסתר. בכל שנה ושנה היה מסיים את כל הש"ס. שלוש פעמים בשנה היה מסיים את כל ספר הזוהר ופעמיים מסיים את ספר תיקוני הזוהר. ענוותן מופלא. עשה פעולות רבות בחוכמה גדולה כדי להסתיר את שמו כדי שלא יתפרסם. מטעם זה לא בחר מעולם גבאי קבוע ותמיד בחר גבאי שיהיה בעל מומים, שהיה קצת אילם או קצת עיוור או שאינו שפוי בדעתו כראוי, כדי שלא יבין את מעשיו.

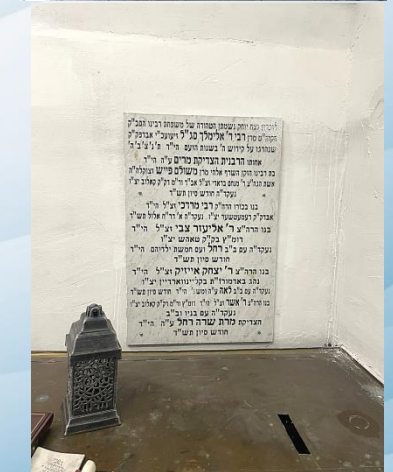
רבינו לא כתב את חידושי תורתו בספר, אף שחידש תמיד חידושים רבים בלימודו הן בתורת הנגלה והן בתורת הנסתר כדי שלא יתפרסם. בהמשך חזר לטאהש. לאחר שגיסו עבר לכהן כרבה של קאלוב רבינו התמנה כרבה של טאהש. מידת השמחה שלו הייתה מושרשת בקרבו, גם כאשר שררה בביתו חשכת עניות נוראה. פעל ישועות בקרב הארץ. רבים פנו אליו ונושעו. נפטר ב-כ"ג כסליו ה'תש"ג (1942). חי כ-78 שנים. ציונו באוהל אביו בטאהש.

אביו: האדמו"ר ר' משולם פייש מטאהש (בן ר' מרדכי. משושלת ה'תוספות יום טוב'. בשנת ה'תרל"ג פרצה מגיפה גדולה והפילה חללים רבים, ובתוכם גם שניים מבניו, קיבל על עצמו למסור נפשו וע"י כך תיעצר המגיפה ואכן כך היה). **אימו:** מרת מינדל (בת ר' ישעיה דוד שטראסר). **אישתו:** מרת פראדיל (בת ר' יצחק אייזיק מסוואליווא, מח"ס 'תולדות יצחק'). **ילדיו:** ר' מרדכי הי"ד, ר' יצחק אייזיק הי"ד (האדמו"ר מקליינווארדיין), ר' אליעזר צבי הי"ד (דומ"ץ טאהש), ר' אשר הי"ד (אבד"ק קאלוב), ר' חיים שלמה (אבד"ק חוסט). **מרבתי:** ר' שלמה שפירא ממונקאטש (מח"ס 'שם שלמה' - רבינו היה תלמידו המובהק), ר' צבי אלימלך מבלאזשוב.

יפרה אימו של הרה"ג ר' יונה וויזל ילידת טאהש מעשה פלא: בביתם עבד ערל. באחד הימים בשעת עבודתו נפל העבד ומת במקום. על כל המשפחה נפל פחד גדול, אולי חלילה יעלילו עליהם שהם הרגו אותו ואז הם יהיו בסכנה גדולה.

הם רצו מהר לרבינו. כאשר הצדיק שמע מה אירע הוא התלווה איתם לביתם. כשהגיע לשם, רבינו נתן מכה לערל, ואמר לו ללכת. לעיניהם המשתוממות הערל שמת, קם והלך לביתו. כאשר נכנס לביתו נפל ומת שם, ולהם הייתה הישועה.

יפר נכדו האדמו"ר מטאהש זצ"ל: "אני זוכר שבשנת ה'תרצ"ט השיא דודי כ"ק הרה"צ רבי חיים שלמה סג"ל לאווי זצ"ל מחוסט טאהש את בתו. שמחת החתונה התקיימה בעיר טאהש, בחצר קודשו של זקני הקדוש זיע"א. בלילה ההוא אפפה את זקני הקדוש שמחה עילאית, שעלתה על גדותיה, וארשת של צהלה הייתה נסוכה על פני קודשו.

כשהגיע זמן ריקוד - שעת 'מצווה טאנץ', הוא פיזז וכרכר בכל עוז, בהתלהבות נפלאה ובדביקות עצומה. היה זה מעמד נשגב, שלא ישכח מפי כל הנוכחים במקום. תוך כדי כך, פשט זקני הקדוש את השטריימל מעל ראשו וזרק אותו לעבר החסיד מוה"ר ר' יחזקאל ווידר. ר' יחזקאל היה שנים רבות חשוך בנים ר"ל. כעבור פחות משנה זכה ר' יחזקאל להיפקד בזרע בר-קיימא".

פעם אחת הגיע לרבינו אדם וסיפר שקיבל צו גיוס להתייצב לצבא. השר הנקרא ראש-העיר שבאותו מחוז היה רשע גדול ומשומד. הוא היה צריך ישועה גדולה כדי להינצל מידי ולא להתגייס. אמר לו רבינו: "הרי כתיב: 'יִכְרְסְמֶנָּה חֲזִיר מִיַּעַר' (תהילים פ, יד), רש"י פירש על הפסוק הזה כי אות עין של מיער תלויה, הרי מפורש כי העין של המעיאר (ראש העיר. המילה מעיאר נשמעת כמו מיער) תלויה. **כלומר, שלא יראה אותך. כעבור מספר ימים חזר האיש וסיפר כי כאשר התייצב לפני המעיאר, הוא לא פנה אליו כלל, כאילו הוא לא ראה אותו, וכך יצא לשלום.**

הרה"ח ר' חיים צבי שבארץ סיפר מעשה פלא שהתרחש איתו: ר' חיים צבי הגיע לרבינו כדי לבקש את ברכתו להיפטר מגיוס לצבא בהונגריה. רבינו נתן לו שתי קוביות סוכר לסגולה. בדרך הוא פגש ביהודי, שגם הוא חיפש דרך להיפטר מהצבא. היות והיה בעל לב רחום הוא נתן לו קוביית סוכר אחת.

כאשר הגיע הזמן והוא נקרא לצבא. לאחר הבדיקות נתנו לו פטור רק לחצי מהזמן. הוא הלך לרבינו והתאונן, שקיבל למעשה רק חצי פטור. הרבי מיד שאל אותו: "מה עשית עם קוביות הסוכר?" הוא סיפר לו את כל המעשה. הרבי הגיב: "נו, וכי מה רצית? חצי ממה שנתתי לך היא חצי ישועה".

כָּל מֵה שֶׁה' עוֹשֶׂה - הַכֹּל לְטוֹבָה

יוצא, ושמעתי שנית, שאמר: "הביטו אלי וְנַהְרוּ וּפְנִיָהם אֵל יִחְפְּרוּ" (תהילים לד, ו).

הרב עמד משתומם. מהיכן הקול שמבשר ישועות ונפלאות? ר' שמחה יונה עקב אחרי הקול, עד שהגיע סמוך לבית יהודי שם שמע בפעם השלישית את הקול:

"זֶה עֵנִי קָרָא וְה' שָׁמַע, וּמָכַל צְרוּתִי הוֹשִׁיעוּ" (תהילים לד, ז). הרב נקש בדלת. לאחר שנפתחה, ראה מלמד המקריא פסוקי תהילים ונער צעיר חוזר אחריו מילה במילה.

הרב היה בטוח, שדרך קולו של הנער מקבל הוא מסר שמימי כי בורא עולם שמע את תחינתו ויציל את בנו מכל הצרות ויושיע אותו ובנו יצא זכאי. מטבע הדברים חזר הרב לביתו כששמחה רבה ממלאת את ליבו. הגיע יום המשפט. השופט פסק את הדין לחומרה וגזר על הבן לשבת בבית-הסוהר.

אי אפשר לתאר את הסבל ואת הבושה. הבן ישב בכלא במשך כל אותו הזמן שפסק השופט עד ששוחרר עם אות קלון. לאחר מספר שנים, בשנת ה'תרע"ד פרצה מלחמת העולם הראשונה.

הממשלה גזרה על כל הגברים בגילאים צעירים להתגייס למלחמה. כאשר הגיעו לביתו לגייס את בנו ולשלוח אותו לחזית, גילו שהבן ישב בכלא. באותו הזמן היה חוק, שמי שישב בכלא, לא מגייסים אותו לצבא, מכיוון שיש לו אות קלון ואי אפשר להאמין בו. כשאנשים הבינו זאת, החלו בכוונה לעבור עבירות חמורות כדי להישפט וכך להינצל מגיוס לצבא.

כשהממשלה ראתה כי אנשים רבים עושים עבירות בעורמה, היא חוקקה חוק חדש, ובו ביטלה את החוק החדש ונקבע שגם אותם צעירים שישבו בכלא, גם הם יתגייסו. למעט אותם אנשים שישבו בכלא לפני שנת ה'תרע"ד.

הרב סיים את דבריו ואמר שאז ראה את השגחת בורא העולם, שאף שבזמנו נראתה הישיבה בכלא כצרה צרורה, בסיכומו של עניין ראה כיצד הדבר היה לטובתו ולתועלתו.

והמשיך בפירושו: "כתוב: 'אוֹדֶךָ ה' כִּי אֲנַפְתָּ בִּי יֵשֶׁב אִפְךָ וּתְנַחֲמֵנִי' (ישעיהו יב, א). הגמרא מספרת משל לשני אנשים שרצו לעלות לספינה. לאחד מהם נכנס קוץ ברגלו ולא יכל היה ללכת והיה עצוב, עד שנודע לו כי הספינה טבעה. מיד החל מודה ומשבח לבורא עולם על החסד הגדול.

ועוד נאמר: "עֲשֵׂה נִפְלְאוֹת לְבָדוֹ" (תהילים עב, יח). אפילו בעל הנס אינו מכיר בניסו. רק לאחר מכן, כאשר שומע על הנס הגדול שאירע עימו, אז מודה לבורא עולם: 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'.

כידוע, יוסף הצדיק נמכר לעבד על ידי אחיו. הוא יורד למצרים ומגיע בסופו של דבר לבית-פוטיפר. גם כאן לא ארכו הימים ובגלל עלילה שפלה של אשת פוטיפר הוא הושלך לבית-הסוהר של אסירי המלך.

שתיים-עשרה שנים היה בבור המצרי עד לאותו היום (ראש השנה), שבו הריצו אותו מהבור כדי שיפתור את חלומותיו של פרעה.

רק לבסוף, כשיוסף הצדיק מתמנה למשנה למלך מתגלה נס ההצלה וההשגחה העליונה, שיוסף הצדיק הוא המשביר לכל העולם וגם עבור משפחתו. פעמים רבות אין האדם מבין מדוע עליו לעבור ניסיונות. אולם לעיתים מבין הוא לאחר מכן, כי כל מה שבורא עולם עשה- לטובתו ולתועלתו.

הגאון רבי שמחה יונה האלין זצ"ל כתב בספרו 'תורת חיים' (תורה כ"ז): "חייב כל אדם לברך 'שעשה לי כל צרכי'. כי כל מה שעבר עליו שלפי שעה חס וחלילה לרעה יחשב לו, אבל סוף כל סוף לטובתו ולצורכו הצריך לו ולטובת הנצח נעשה לו זאת".

"ובזה ניחא לי גם מה שתיקנו לומר לשון 'כל צרכי' ולא 'כל רצוני', כי אף אם עבר עליו ח"ו דבר שאינו לרצונו, מכל מקום צריך להאמין באמונה שלימה, שהוא נצרך לדבר זה לרפואת הנפש ויוכל לברך באמת 'שעשה לי כל צרכי'.

"ולפעמים רואים אחר-כך בחוש, שהרעה היתה גם לטובת הגוף, כאשר ראו עיני, ובדידי הוה עובדא ממש". כאן רבינו מספר על אירוע שהתרחש בחייו ובשעת מעשה חשב, כי מעשה זה נעשה לא לטובתו.

אולם לאחר זמן ראה בחוש, כי הדבר נעשה לטובתו ולתועלתו. להלן סיפור המעשה: בשנת ה'תרע"ב העלילו על בנו הבכור חיים אריה ונקבע כי עליו להתייצב למשפט חמור בפטרבורג.

האבא שחשש לגורלו של בנו, נסע לכפר טטאבריטש שנמצא ליד נהר דינסטר, כדי להשתטח על קברי צדיקים הטמונים שם מימי קדם. אחד מהצדיקים שטמון שם הוא הצדיק הקדוש ר' מרדכי מטאלמאזי (יש אומרים שהיה תלמידו של הבעל שם-טוב הקדוש ויש אומרים שהיה חבר לבעש"ט זיע"א).

לצדו טמון תנתו הצדיק ר' יוסף זיע"א. הוא השתטח על הקברים הקדושים ובדמעות ביקש, שביקשו רחמים מבורא עולם שבמשפט של בנו תתגלה האמת לאור, והוא ייצא זכאי במשפט - ולא חלילה יישב בבית-הסוהר.

כאשר עזב את המקום בלב נשבר ונדכה, שמע קול נער שאמר את הפסוק: 'דְרִשְׁתִּי אֶת ה' וְעֲנֵנִי וּמְכַל מְגוֹרוֹתַי הַצִּילֵנִי' (תהילים לד, ה). הרב חיפש מהיכן יוצא הקול, והנה שומע את אותו קול אומר בשנית: עמדתי לשמוע מאין הקול

הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל הרב שמואל בן שמחה דרזי זצ"ל וילד יחיאל בן יוסף ז"ל פואד אברהם בן רג'ינה ז"ל מאיר מורד בן שושנה ז"ל יצחק בן ברקו דב ז"ל אביבה בת שושנה רייזל ע"ה ז'הבה בת שושנה רייזל ע"ה יצחק בן ברקו דב ז"ל אברהם בן יונה ז"ל רפאל בן אסתר ז"ל יצחק בן חביבה ז"ל אביחי בן אסתר ז"ל אהרון (אורי) בן רבקה ז"ל נעימה בת גורג'יה ע"ה דב בן יצחק ז"ל חי יזי' בן קלרה ז"ל ר' יצחק בן מסעודה קדוש ז"ל סוליקה בת נעימה ע"ה אסתר בת נעימה ע"ה סלים בן פרחת ז"ל יעקב בן סלימה ז"ל יעקב בן פרחת ז"ל ספירנס תקווה בת נעימה ע"ה יודת בן סעידה ז"ל מישא אסתר בת זרהה ע"ה אברהם בן טובה ז"ל עפאת בת השמת ע"ה

הרב עובדיה יוסף בן גורג'יה זצ"ל רחמים בן רחל ז"ל חיים משה גרשון בן שלמה יחזקאל ז"ל ר' עוליאל ישועה בן סטה מקנין זצ"ל דרורי יהושע בן ארץ מיוחס ז"ל צדיק חכם בן חזלה ז"ל דוד בר חביבה ז"ל חוה בת יעקב צבי ע"ה יצחק בן רחל ז"ל ברכה בת מרדכי ע"ה יעקב בן נעימה ז"ל שרה בת מורברי רחל ע"ה אלון בן סעדה ז"ל הרב מרדכי צמח בן מזל אליהו זצ"ל מסעוד בן יקוט ז"ל שמואל בן רבקה ז"ל רפאל בן אסתר ז"ל אביחי בן אסתר ז"ל נעימה בת גורג'יה ע"ה חי יזי' בן קלרה ז"ל ר' יצחק בן מסעודה קדוש ז"ל אסתר בת נעימה ע"ה ר' דב בן בנימין אלתר ז"ל אורה בת נעימה ע"ה דוד יצחק בן פרחת ז"ל גורג'יה בת נעימה ע"ה

תנצב"ה

גליון
באר
הכהנה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

וישב - הנוכה

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

אידיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatora.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון
מכון באר האמונה
ארה"ב: Mechon Beer Emunah
1660 45th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
© 2021 כל הזכויות שמורות להמכון

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי
להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון
באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת וישב - חנוכה

- ב..... הגזירה אמת והחריצות שקר - המאמין אינו מרבה בחיזור אחר פרנסתו.....
- ג..... ואל אטבעה - להבין שגם ה'טבע' בהנהגת שמים הוא.....
- ה..... ויהי איש מצליח - על ידי האמונה בה' זוכה להיות איש מצליח.....
- ה..... חלק באלוקי ישראל - אף לפחות שבפחותים.....
- ט..... מאשפות ירים אביון - מתוך השפלתו תבוא הגבהתו.....
- ט..... וינס ויצא החוצה - דרכי ההתגברות על היצר.....
- יג..... מלבין פני חברו - חומר הלבנת פנים.....
- טו..... והכינו את אשר יביאו - ההכנה לימי החנוכה הממשמשים ובאים.....
- יז..... אש לפניו תלך ותלהט סביב צריו - עבודת ה' באש קודש, התלהבות וחיות.....
- כד..... ואותי יום יום ידרושון - הדלקת שמונה ימים בהתעוררות והתחדשות.....
- כו..... לעד קיימת - הארה נפלאה המתגלית בהדלקת נרות עד היום הזה.....
- כח..... שכינה למטה מעשרה - כל יהודי אף הפחות ביותר יש לו עלייה.....
- לב..... למעלה משלושה טפחים - לרומם עצמו מן ה'קרקע'.....
- לג..... שעשה נסים - בימים ההם ובזמן הזה.....
- לו..... מעוז צור ישועתי - שפע רב הנשפע בימי החנוכה ובפרט בעת ההדלקה.....
- מ..... קבעום בהלל ובהודאה - ימי הלל והודאה ושמחה.....
- מא..... חטוף ואכול - לנצל את ימי החנוכה כדבעי.....
- מג..... מאי חנוכה דתנו רבנן - זמן ראוי לעסק התורה.....

פרשת וישב הנוכה

הגזירה אמת והחריצות שקר - המאמין אינו מרבה בחיזור אחר פרנסתו

בפרשתן (לו טו), 'וימצאהו איש תועה בשדה', וכתב הרמב"ן בהאי לישנא. 'ולהודיענו עוד, כי הגזירה אמת (מה שגזר וקצב הקב"ה על האדם כן יקום ויהיה) והחריצות (ריבוי ההשתדלות) שקר', (וראייה מכאן) כי זימן לו הקב"ה מורה דרך שלא מודעתו להביאו בידם. ולזה נתכוונו רבותינו (בר"ר פד יד) באמרם כי ה'איש' האלה (וימצאהו 'איש', וישאלהו 'האיש', ויאמר 'האיש') הם 'מלאכים', שלא על חנם היה כל הסיפור הזה, להודיענו כי עצת ה' היא תקום², עכ"ל.

והיינו, שלא יועיל לאדם שום השתדלות והתחכמות לשנות ממה שגזר עליו, ובפרט בענין הפרנסה כמו שאנו אומרים 'כי הוא א-ל זן ומפרנס לכל... ומכין מזון לכל בריותיו אשר ברא' - מקרני ראמים ועד ביצי כינים, ואין הברכה והשפע תלויים כלל במעשי ידי אדם, א"כ מדוע ייגע לריק הרי ריבוי השתדלות לא תגדיל קצבתו, כדכתיב (שמות טו יח) 'ולא העדיף המרבה, והממעיט לא החסיר'¹.

ובן מצינו ב'סוגיא דחנוכה' (שבת כא:), 'נר חנוכה, מצוותה משתשקע חמה עד שתכלה רגל מן השוק', ולכאורה

א. וכלומר, שמלבד שה'חריצות' לא תועיל לו מאומה אלא 'שקר' יש בה, שריבוי ההשתדלות יתר על המידה מגרע לו לאדם מהשפע, וכמו שביאר הגר"א את מאמרם (עירובין יג:), 'המחזר אחר הגדולה הגדולה בורחת הימנו', שאין הכוונה דייקא על 'גדולה' וכבוד, אלא כל דבר גשמי אשר האדם יחזר אחריו יברח הדבר ממנו, כגון המחזר אחר הכסף והממון הכסף בורח ממנו, ורמז לכך, כי האותיות הקודמות לאותיות שבתית 'כסף' הם 'עני' (קודם לכ' - י', קודם לס' - נ', וקודם לפ' - ע'), והיינו שהרודף אחר ה'כסף' יברח הכסף ממנו, והוא יישאר לאחורי הכסף - אותיות עני, ומידה טובה מרובה, שמי שאינו רודף אחר הכסף (וזה נעשה רק על ידי שמאמין כי ממילא הכל נקצב ונמדד ממעל) הכסף ירדוף אחריו וישיגנו.

ב. נוראות כתב רבינו אברהם בן הרמב"ם בפירושו על התורה (לו יג), כי מתחילה שמר יעקב לבל יימצא יוסף עם אחיו לבדם אחר שידע כי שונאים הם אותו, ומי יודע... ומכל מקום 'אין עצה ואין תבונה כנגד ה'', כי בהגיע העת שהועידו מן השמים למכירתו כבר נשלח למקומו ע"י יעקב אבינו בעצמו, שאמר לו 'לך נא ראה את שלום אחיך', ומזה נתגלגל דבר המכירה למצרים.

ג. וממילא אל ישעבד אדם את ראשו ומוחו להשיג פרנסתו, אלא יאמין שהכל תלוי במה שגזר עליו, ולא יתעסק בעסקיו אלא רק לצאת ידי השתדלות, וכמאמר צדיקים על הפסוק (תהילים קכח א) 'יגיע כפיך כי תאכל', שצריך להיות יגיע כפך בלבד ולא יגיע ראשך. אמרו המושלים, משל ל'רוכל' שהיו כל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו משוקעים בעסקי פרנסתו, באחד הימים, חבש כדרכו על ראשו כובע קש גדול, יצא לרחובה של עיר כשהוא טעון שקים מלאים בסחורה על כתיפיו, בעודו מהלך החל לחשב בעצמו, הנה את 'ידי' נצרך הנני לפרנסתי כדי לשאת בהם את משא ה'סחורה', כמו כן ה'רגלים' נצרכות לי שהרי בהם מהלך אני בשוקים וברחובות, ואף את 'הגב והכתפיים' צריך אני - להיות לי עזר ואחיסומך בנשיאת הסלים, אבל על זאת אתמה לשם מה נצרך אנכי ל'ראש' וכי מה נותן הוא לי ומה מוסיף הוא לפרנסתי (כי מרוב שהיה שקוע בעסק הפרנסה, לא עלתה על דעתו כלל שיש לכל אברי האדם תכלית חוץ מתכלית הפרנסה), וכך 'העמיק' במחשבותיו עד שמצא נוחם לנפשו - ובסייעתא דשמיא נתישבה 'תמיהתו', שאת הראש נצרך הוא בכדי לחבוש עליו את 'כובע הקש' הגדול להצילו מפני קרני השמש, ואם לא היה לו 'ראש' על מה היה משים את הכובע... מחובת האדם בעולמו, להתבונן היטב, האם שונה הוא מאותו 'תם שאינו יודע לשאול', כי היגיע בראשו לפרנסתו, ואינו מבין שראשו יועד לו מן שמיא לעבודת ה' ותורתו, הריהו ממש כה'חכם' שבמשל הנ"ל.

יש שמיישבים על פי יסוד זה את ה'פתרון חלום' שפתר יוסף הצדיק לשר המשקים ושר האופים, לשר המשקים פתר שפרעה ישיבנו על כנו לגדולתו הראשונה, ואילו לשר האופים פתר שישא פרעה את ראשו מעליו ויתלהו על העץ, ומניין לקח זאת, אלא, שכשיוסף שמע את 'שר המשקים' אומר (מ יא) 'וכוס פרעה בידו, ואקח את הענבים ואשחט אותם אל כוס פרעה ואתן את הכוס על כף פרעה', והיינו שהוא מייחס את כל פעולותיו ל'ידיו', אם כן 'פתרונו' שיעלה לגדולה, כי זה מתן שכרו של הפועל לעסקיו רק ב'ידיו' ואילו מוחו וראשו מסורים לשמים. אך

שאין דרכן של ערביים לשאת אלא נפט ועטרן שריחן רע, ולזה נודמנו בשמים שלא יזק מריח רע'. ולכאורה קשה, וכי במצב שפל כזה - כשעומדים למכרו ולהרחיקו מבית אביו לדורות עולם, מבלי דעת מה יעלה בגורלו ברוחניות ובגשמיות, וכי יש אז איזה 'נפקא מינה' איזה ריח נודף סביבו אם ריח טוב או לאו, אלא, שאין הקב"ה מביא על האדם שום צער יותר מהנקצב עליו אפילו במלא נימא, וכיוון ש'ריח רע' לא נגזר עליו בנוסף לעצם ה'מכירה', סיבכו מן השמים שיסאו עמם הערביים 'נכאת צרי ולוט' - שלא כמנהגם. היודע 'עיקר' זה, ישתנו חייו לטובה ולברכה, ביודעו שכל הצער אשר בא עליו מדוד בפלס ומידה, ולעולם לא יצטער אפילו כקליפת השום יותר מהמגיע לו לטובתו השלימה.

ואל אטבעה - להבין שגם ה'טבע' בהנהגת שמים הוא

בה אמרו חז"ל (בר"ר מד יז) על הפסוק (לעיל טו יב) 'והנה אימה חשיכה גדולה', חשיכה - זו מלכות יון, ומהותה של חשיכה זו, כמאמר צדיקים (הרה"ק השפת אמת זי"ע, ו"א בשם הרה"ק רבי העניך מאלכסנדר זי"ע) בפסוק (תהילים סט ג) 'טבעתי ביון מצולה', שהיוונים באו להשקיע את בני ישראל בתוך 'הטבע', שיהיו 'שקועים' כל כולם 'בטבע', ולא בהשגחת ה', ובכל אשר יקרה להם יאמרו - 'במקרי הטבע' נעשה כך וכך, ולא יזכרו 'שהכל בידי שמים' (כע"ז איתא בדברי חיים ריש הנוכה ב"ה ונ"ל). ותכלית הימים הללו - ימי החנוכה, למען דעת כי הקב"ה אדון

צ"ב מדוע לא אמרו 'שיעורו עד מחצית השעה' כשאר שיעורי חז"ל, שהרי לא מצאנו בכל התורה 'שיעור' מעין זה - לתלות ההלכה ברגלי עובדי הדרכים, ומבאר הרה"ק הרמ"ל מסאסוב זי"ע (משנת הרמ"ל ס"פ וישב), שמרמו לאלו המהלכים בשווקים וברחובות לתור אחר הפרנסה, וכה אומר להם התנא, דעו נא, האף אומנם שנצטוויתם על 'השתדלות' מ"מ יש לכם ללמוד מהניסים שאירעו בימים אלו, שפך שמן אחד שלא היה בו סיפוק אלא כדי הדלקת יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונת ימים, הרי לך שהכל תלוי במוצא פי ה', וברצותו ישלח ברכה אף במועט. מעתה יש לכם להבין ולהשכיל, שלא כל המרבה בסחורה יעלה ויבוא לבמתי העושר והאושר על בן 'תבלה רגל מן השוק', הפסיקו לכתת את 'רגליכם' יומם ולילה 'בשווקים' וברחובות, בחיפוש אחר הפרנסה, כי הכל מאת הבורא אחד המרבה ואחד הממעיט, ובידיעה זו תבלה רגל (כלומר השתדלות יתירה) מן השוק.

הדברים אמורים הן לענין מוזנותיו של אדם, הן בכל ענין וענין. כי הכל בחשבון, ולא יגיע לאדם לא בריווח ולא בהפסד אפילו בכהוא זה יותר ממה שנקצב לו מן שמיא בחשבון מדוקדק, וכמו שרמזו קמאי (הסבא מקעלם ועוד) בדברי רש"י בפסוק (לו כה) 'וישאו עיניהם ויראו והנה אורחת ישמעאלים באה מגלעד, וגמליהם נושאים נכאת וצרי ולוט', וברש"י 'למה פרסם הכתוב את משאם, להודיע מתן שכרן של צדיקים

'שר האופים' שאמר (שם טז) 'והנה שלשה סלי חורי על ראשי' (ונצרך הוא ל'ראש' להשים עליו את הכובע ה'מחורר' כדוגמת ה'חכם' שבמשל הנוכח), וייחס את עסקו בפרנסה ל'ראשו ומוחו' - 'פתרונו' שתוך ג' ימים ימצא את עצמו על העץ.

ד. דבר זה אף נרמז במנהג ישראל קדושים לשחק ביומי דחנוכה ב'דריידע"ל' (סביבון), לרמז לו, שאין דבר נעשה כאן בעולם ללא שיכריזו עליו מלעילא - כמו שאי אפשר לאדם להחליט האם ה'דריידע"ל' יפול לצד אות ה' או ש' וכו', ואף אם יסובב את הדריידעל בכל כוחו, ובכל ה'נערווען' (עצבים), גם לא יועיל לו דבר, ורק דבר אחד 'ירוויח', שיצטרך הדריידעל להסתובב עוד סיבובים רבים, בכדי להגיע אל מקומו הנגזר עליו, כך הוא לדידן, אין ביד האדם לשנות אפילו כמלא נימא את מה שנגזר עליו, וכל הריבוי בהשתדלות רק יגרמו לו שיסתובב עוד סיבובים רבים עדי בואו אל המנוחה ואל הנחלה.

ואף שבוודאי מחויב האדם לעשות 'השתדלות', וכדכתיב 'וברכתיך בכל אשר תעשה', ואף גם זאת נרמז ב'דריידע"ל' שאם לא יתחיל לסובב אותו אזי יהיה ה'דריידע"ל' כאבן דומם בלי שום תנועה... אך מכל מקום המרבה ב'סיבובים' לא ירוויח מאומה, אין לו לאדם אלא לעשות את המוטל עליו, ותו לא מידי...

ה. גם דבר זה נרמז ב'דריידע"ל', שהוא מסתובב למטה אך ורק על ידי הסיבוב מלמעלה, כיוצא בו היא הנהגת העולם, שכל מה שמסתובב כאן למטה מסובב על ידי שוכן מעלה.

עוד אמרו לרמז, כי כפי שיסובב עצמו פנימה אל הבורא יתב"ש (ז"ך אריין דרייען צום באשעפער) כך יזכה לסובב עצמו החוצה מסבך צרותיו (ז"ך ארויס דרייען פון אלע פראבלעמען).

באר הפרשה - פרשת וישב הנוכה

מעצמו עד שיספיק לשמנה לילות, אין צד לומר כי מקרה הוא, אבל כולם יודו ויאמרו מאת ה' היתה זאת היא נפלאות בעינינו, ולזכר נס זה תקנו חז"ל להדליק נרות בכל לילה מלילות אלו.

ביסוד זה ביארו את מאמר חז"ל (שבת כג:) 'הרגיל בנר הוי"ן ליה בנים תלמידי חכמים', שהנה אמר הגאון רבי אהרן קאטלער זצ"ל כי מידת הביטחון יש בה סגולה להצלחה בלימוד התורה, ושתי סיבות בדבר, א. שהבוטח בהקב"ה אינו עובר ומתייגע כ"כ הרבה שעות על פרנסתו, וממילא זמנו פנוי לעסוק בתורה. ב. דע"י בטחונו נפשו שלוהה, וסערת רוחו מדאגת הפרנסה שקטה, אינו דואג ומתבלבל בעניני פרנסתו ועסקיו, ומוחו וראשו פנויים להתעמק בלימוד ולהבינו ולזכרו היטב. ומעתה יתבאר היטב מה שאמרו 'הרגיל בנר הוי"ן ליה בנים תלמידי חכמים', כי מאחר שנס הנרות מגלה לנו שכל הנהגת העולם טבע וחיון לטבע מן השמים הוא, א"כ, אז יבין האדם כי גם בנוגע לפרנסתו אין מעשי ידיו קובעים התוצאות, ואינו אלא כגרזן ביד החוצב וכו', ובוה תתחוק אצלו מידת הבטחון בהקב"ה, ומאז יהיו ראשו ולבו פתוחים כאולם לעסוק

הכל - ארון הנפלאות, וגם ארון על הטבע, כי טבע ולמעלה ממנו שווים אצלו.

איתא במהר"ל (חידושי אגרות, שבת דף כא, נר מצוה על הנוכה) דלכך עשה הקב"ה נס בנרות - מה שאין לו הסבר עפ"י הטבע כיצד ידלק שמן מועט פי שמונה מטבעו, מלבד נס המלחמה, כי ב'מלחמה' עדיין יש לבעל דין לחלוק ולומר כי החשמונאים נצחו בכוחם וגבורתם, אבל נס דשמן אין בריה בעולם שתסביר זאת עפ"י טבע העולם, ובע"כ הכל יודו שהוא נס גמור משמים, ומזה יבינו שגם נצחון המלחמה היה בנס והנהגה מן השמים. ומעתה יבינו כל חד בדידיה כי כל הנעשה עמו בהשגחה והנהגת עליון הוא.

ביו"ב מצינו ב'מטה משה' (חלק ה', עניני הנוכה) דלכך תיקנו 'להדליק נר חנוכה' זכר לנס של השמן, ולא תיקנו לערוך זכר לנס של המלחמה, וז"ל, יש לומר שאותן הנסים יש פתחון פה למינים, לומר מקרה הוא ולא ה' פועל כל זאת ח"ו, כי יקרה עניין כזה ליפול רבים ביד מעטים לאיזה סבה, אבל נס אשר כזה - שישמן אשר בו להדליק רק לילה אחת, ונתרבה

1. וכך פירש מרן הבעש"ט את הפסוק (תהילים שם טו) 'הצילני מטיט ואל אטבעה', היינו שלא אהיה חלילה בבחינת הטבע, אלא אדרבה אדע שגם בטבע נמצאת השגחת ה' יתב"ש, בהשגחה פרטית מלמעלה, ואין עוד מלבדו, והוא מנהיג את עולמו בכל עת ובכל שעה, כביאורם של קמאי בפסוק (אסתר ג יב) 'ונחתום בטבעת המלך', שידע שכל 'הטבע' מונהג ומושגח על ידי המלך - מלכו של עולם, והארה זו תבוא לנו על ידי 'להדליק נר חנוכה', שנאיר את חיינו באור האמונה הבהיר בשחקים (ראה נטעי אש"ל חנוכה אות ל"ו).

וכבר אמרו שאם תצרף אות צ' ל'יון' יעלה בידך 'ציון', וכידוע שאות זו מורה על צדיק, ומיהו צדיק, זה שבאמונתו יחיה, כי על ידי האמונה ניתן להפך את קליפת 'יון' ל'ציון'.

2. באמת אמרו, שזו היתה עיקר מלחמת היוונים, שאמרו לבני ישראל 'כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלוקי ישראל' (בר"ד ב ד), וכן איתא ב'מגילת אנטיוכוס' שמלכות יון שלחה אלפי אלפים חיילים להילחם בישראל וצעקו ואמרו 'כל מי שמזכיר שם שמים ידקר בחרב' עפ"ל. ולעומתם עמדו מתתיהו כהן גדול ובניו וכמה יחידים מבחורי ישראל שזעקו ואמרו מי לה' אלינו, ואכן השרה הקב"ה את שכינתו על יהודה המכבי, וקפץ לתוך מחנה האויב והרג בקפיצה אחת כ"ה אלף חיילים (עיי' יוסיפון פרק כ"א), וכך הכניעו תחתיהם שמונים אלף גייסות מצבא היוונים, וכל זה היה להם בכוח אמונתם, כי הדבוק בקוב"ה אינו משועבד כלל לטבע העולם.

3. וכלומר, שזכו להבין שגם הטבע בהנהגה מן השמים הוא, ביסוד זה מבארים את התירוץ השלישי שהב"י (עצמו) מתרץ מדוע נחשב הנס שמונת ימים והרי היה להם די שמן ליום אחד, ומתרץ הב"י, דביום הראשון מצאו שלא נחסר מאומה מהשמן, וכן בכל יום עד יום השמיני, ורבים מקשים, א"כ, לא נחשב יום הח' לנס, שהרי באותו לילה היה להם די שמן ליום אחד ואכן השמן דלק כטבעו - יום אחד ונגמר השמן. ותירץ הרה"ק רבי מנחם מאמשינוב זי"ע דאכן אחר ז' ימים של נס הגיעו להכרה שגם הטבע הוא נס, ואף בעירתו ביום הח' הוא נס - לא פחות מימים הקודמים, ועשו זכר לנס של אותו יום. הוסיף ע"ז בנו הרה"ק רבי שמעון שלום זי"ע שעל כן נקרא יום השמיני זאת חנוכה, כי זאת ההשגה שהשיגו ביום הזה היא עיקר התכלית של חנוכה, להגיע להכרה שכל הטבע הוא רק נס של הקב"ה ומנסים הנגלים יכירו בנסים הנסתרים, ולכן נקרא יום זה 'זאת חנוכה' (אמרות טהורות - אמשינוב).

ה'כתב סופר' זי"ע (ש"ת כת"ס או"ח סי' כז) בהקדמת דברי הגמרא (שבת ל:) 'אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה', וקשה, וכי מעשי הקב"ה כמעשי בשר ודם שמואס ומרחק את מי שפניו זועפות ולבו נשבר בקרבנו, אדרבה, הרי הקב"ה 'שוכן את דכא'. אלא, כי מי שהוא בשלימות האמונה לא יכאב לבו ולא תתבלבל מחשבתו אם יבואו עליו אחד מהמקרים והצרות, ומי שבואב ונאנח ומצטער - יש בו חסרון אמונה ובטחון. על כן אמרו ז"ל 'אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה' - במי ששמה לבו על ידי שבטוח הוא בה' כי לטב עבדה, אף על פי שאינו רואה איך ומה².

וממשיך ה'כתב סופר', וזהו אומרו ויהי ה' את יוסף - שאף בעת הצרה, השרה ה' שכינתו עליו, ומדוע, כי תמיד היה בשמחה, והאיך היה בידו להיות בשמחה בתוך הצרות, ע"י שהחשיב את עצמו איש מצליח, אף ש'יהי בבית אדוניו המצרי', באמונתו שמאת ה' היתה זאת להשיב אחריתו, וממילא קיבל הכל באהבה ובשמחה, ולכן, ויהי ה' את יוסף, שהשרה עליו את שכינתו.

ובך ביאר הרה"ק ה'קדושת לוי' זי"ע (ד"ה וישב, או יאמר) מה שנאמר בריש פרשתן (לו א) 'וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען', וברש"י (פסוק ב), 'ביקש יעקב לישוב בשלוה', שהנה על האדם לקבל כל העובר עליו

ולהבין בתורה, ולכן 'הוויין ליה בנים ת"ח' כאשר יראו הבנים הנהגת אביהם ויבינו דאין מעשה ההשתדלות של פרנסה מביא התוצאה, אז גם ראשם יהיה פנוי מלהתעסק בפרנסה כל המעת לעת, ויצליחו בעסק תורתם ויהיו ת"ח.

ובך ביאר הרה"ק ה'קדושת לוי' זי"ע (קדושה החמישית) הא דאיתא בגמרא (שבת כא:): זמן הדלקת נר חנוכה 'משמשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק', כי הנה 'שקיעת החמה' מורה על הזמן שחשכה לאדם כשהקב"ה מתנהג עמו במידת הדין, וכדרך 'שקיעת החמה' לעת ערב, שאור החמה הלך לו ויורדת חשיכה לעולם... בזמן זה קשה לאדם לראות את הנהגת הבורא וחסדיו, מה יעשה, ידליק נרות חנוכה ועי"ז תאיר בקרבנו האמונה השלימה בהשגחת הבורא על עולמו בכל עת ובכל שעה - ויבין שאין כל חשיכה אלא אורה ושמחה לטובתו השלימה. וזהו 'עד שתכלה רגל מן השוק', כי שוק מרמוז על 'חיצונים' (פע"ח שער חנוכה פ"ד), כלומר שיכלה ויסיר את המחשבות שהעולם מתנהג עפ"י הרגל הטבע (עיי"ש) שהם מחשבות חיצוניות בחי' שוק ועצת היצר הרע.

ויהי איש מצליח - על ידי האמונה בה' זוכה להיות איש מצליח בפרשתן (ל"ט ב), 'ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח ויהי בבית אדוניו המצרי', ומבאר הגה"ק

הנה איתא בגמרא (תענית כה.) פעם ראה רבי חנינא בן דוסא את בתו בערש"ק בין השמשות כשהיא עצובה, לשאלתו מאי האי, השיבה 'כלי של חומץ נתחלף לי בכלי של שמן, והדלקתי ממנו אור לשבת', ועכשיו היא דואגת שיכבה הנר, אמר לה רבי חנינא בתי, מאי איכפת לך, מי שאמר לשמן וידלוק, הוא יאמר לחומץ וידלוק, ואכן נעשה לו נס והיה הנר דולק והולך עד מוצאי שב"ק, וממנו הביא אור להבדלה.

והקשה בספר 'בן יהוידע' (שם) מדוע בכתה הבת, והרי ראתה שהנר לא נכבה לאלתר כדרך החומץ שאינו דולק כלל, והיינו שכבר נעשה לה נס ולמה לה לבכות ולהתעצב. וביאר הרה"ק ה'שפע חיים' זי"ע (שפע חיים חנוכה ח"א סימן קכ"ז, ועיי' ספר הזכות בשלח ד"ה הנני ממטיר), דבאמת הבינה בתו מיד שנעשה להם נס (כדאיתא שם, שהיו בני ביתו של רחב"ד רגילים ומלומדים בניסים), אלא שהיא סברה דמכיוון שאסור ליהנות ממעשי ניסים אם כן תצטרך לישוב בחושך כדי שלא ליהנות מאור הנר שנדלק בנס, וע"ז השיב לה 'מי שאמר לשמן וידלוק, הוא יאמר לחומץ וידלוק', פירוש שבאמונתו בהשי"ת היה ברור אצלו שאין שום חילוק והבדל אם חומץ דולק או שמן, שהרי בלי ציווי ה' לא ידלק לא שמן ולא חומץ, וכיון דהכל תלוי במאמר ה' א"כ אין בין זה לזה ולא כלום, דהא תרווייהו ניסא נינהו, ומי שיש לו מדרגה זו של אמונה מותר לו ליהנות מאור הנר על ידי חומץ ואין מנכין לו מזכותיו, שהרי אצלו שניהם אינם נחשבים כ'מעשה ניסים', ובזה התיר לה ליהנות מאור הנר ולהתענג בתענוגים, ונתפייסה.

ט. וכך פירש הגאון רבי דוד שלמה זאלדאן שליט"א בלשון הכתוב (תהילים לו כג-כד) 'מה' מצעדי גבר כוננו ודרכו יחפוץ, כי יפול לא יוטל', כי הנה מה' מצעדי גבר כוננו, וכל המאורעות העוברים על האדם הם מהשי"ת, ועבודת היהודי היא לקבל הנהגתו ית' באהבה ובשמחה, וזהו ודרכו יחפוץ, ר"ל דרכו של הקב"ה יחפוץ האדם, וממילא גם כי יפול רח"ל לא יוטל לארץ ויתמוטט...

באר הפרשה - פרשת וישב הנוכה

בנחת ובשמחה^א, ולהאמין שיש בזה טובה גדולה כי מאתו לא תצא הרעה ח"ו, ואכן על ידי אמונה זו ממתיק הדינים והופכם לרחמים, וכמו שנאמר (דברים ח טו) 'המוציא לך מים מצור החלמיש', שבנודע 'מים' מרמזו על רחמים וחסדים, ואילו 'צור' פירושו אבן חזקה, ומרמזו על תוקף ועוז, והכי קאמר שהקב"ה מוציא 'מים' - שורש החסדים מתוקף המשפט על ידי האמונה שהכל לטובה^ב. והוא שאמר הכתוב וישב יעקב בארץ מגורי אביו, שיעקב ביקש לישב בשלוה, שכך היתה דרכו לקבל הכל בשלוה ונחת רוח אף כשהיה ב'ארץ מגורי אביו', כלומר 'אפילו בשבא מגור ופחד שהוא מדת אביו בנודע' [יצחק הוא מידת הגבורה] קיבל הכל בשלוה וברוגע לרוב אמונתו בהקב"ה שכל מעשיו לטובה^ג.

וכדברים האלו איתא גם מהרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (ראה ליקוטי הרי"ם ריש פרשתו) בדברי המדרש (רבה פד ה) 'וישב יעקב - אמר רבי חוניא משל לאחד שהיה מהלך בדרך וראה כת של כלבים ונתיירא מהם, ישב לו ביניהם, כך כיון שראה יעקב עשו ואלופיו נתיירא מהם וישב לו ביניהם'. ולכאורה הדברים חתומים וסתומים, שאם אכן נתיירא מהם מדוע ישב לו ביניהם ולא הלך למקום אחר, וביאר ה'חידושי הרי"ם', כי יעקב אבינו ידע והאמין שאי אפשר לו לאדם להלך נגד הקב"ה, כי הוא הבורא ומנהיג לכל העולם, ושליט על הכל, אמנם, עצה אחת יש לו - להתחזק באמונה שלימה, ועי"ז ימתיק לו הבורא את הצרה ויבטלנה, ולכן, כשראה יעקב את כל ה'אלופים' - לא ברח מהם, אלא 'וישב יעקב' בישוב הדעת, כמי שהולך מדעתו ליישב בין

י. ועל פי זה יתבאר היטב מה שמצינו במדרש (בר"ר פו ד) לבאר לשון 'איש מצליח' - 'רבי ברכיה אמר גבר קפוד', והיינו, שהיה מרקד בשמחה, ולכאורה מה מקום לריקודים אלו בהיותו במצב שפל כזה, עבד במצרים רחוק מבית אביו, והיאך היה יכול כלל לרקד ולשמח. גם צריך ביאור שהרי לא מצינו בתורה מי שעבר ייסורים כמו יוסף, ודווקא אצלו נאמר בכתוב שהיה איש מצליח, ולא עוד אלא ששנה הכתוב וחזר לומר 'הצלחתו' שלושה פעמים [ויהי איש מצליח' (פסוק ב), 'וכל אשר הוא עושה ה' מצליח בידו' (פסוק ג), 'ואשר הוא עושה ה' מצליח' (פסוק כג)]. אלא כי בכל מצב האמין בה' ויהי ה' את יוסף' - שראה שה' עמו, והאמין בה' לא יחוש משום צרה אלא שתמיד הששון והשמחה מנת חלקו, ואין לך 'מצליח' הימנו...

יא. שמעתי מכ"ק האדמו"ר מ'מבקשי אמונה' שליט"א, שכך היו נקיי הדעת שבירושלים מרמזים בדברי הגמרא (יבמות קכא). שאמר רבי עקיבא - כיצד נשאר בחיים לאחר טביעתו במים 'על כל גל וגל שבא עלי נענעתי לו ראשי', ורמזו למה שנקרא בלשון העם כשעוברים על האדם קשיים לרוב, שזה בא לו עם ה'גרניע גל' (מר כימרה), וזהו אומרו, על כל גל וגל - על כל קושי וקושי ינענע בראשו מתוך קבלה באהבה ושמחה, ובזה ימשיך הלאה ותנצל נפשו מהמים הזידונים.

על כן יאמרו המושלים באופן נפלא, כי בכוא ה'צלם' (photographer) לצלם בני משפחה, יורה להם עמדו כך, שבו כך וכך, וחוזר חלילה, באופן זה ובאופן אחר, ועוד כהנה וכהנה כפי שתעלה בו רוח הדמיון... תוך כדי כך יאבדו בני המשפחה את הסבלנות... ויגידו לפניו, למה תעשה כה לעבדיך, הנח לנו לנפשינו... אך הוא ממשיך בשלו, וכל כך למה... כי תמונות אלו לא נועדו לשעתן אלא למען יעמדו ימים רבים, ועל כן מן ה'הכרח' לצלם ככל היותר בשלל אופנים, ואף אם כרגע נגמרו לו ה'נערווען' (העצבים) אך לאורך ימים הכל כדאי... כיוצא בדבר ייאמר, פעמים שאדם חושב לעצמו כבר 'רעות שבעה נפשי' ל"ע, מה צורך יש להעמיד אותי בעוד נסיון... אך ידע כי זמנים אלו הם הם העומדים לו לזכרון לנצח נצחים... ולטובתך ולהנאתך הוא כל אותם 'תמונות' כי הם יעמדו ב'אלבום'...

יב. והזמן גרמא, וכמו שרימז הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע בכתוב (תהילים קיב ז-ח) 'נכון לבו בטוח בה', סמוך שבסופי תיבות הוא 'חנוכה', לומר שעל ידי יום טוב של חנוכה מתחזקים בני ישראל בגלות ובוטחים בלבם שהכל לטובה (שפ"א תרנ"ט ד"ה להדליק).

גם יש לומר ש'ראשי תיבות' של נ'כון ס'מוך (התיבה הראשונה והתיבה האחרונה), הרי הם 'נס', ללמדך שמי שלבו נכון וסמוך באמונה ובביטחון בבורא ית' נעשים לו ניסים (שפ"א חנוכה תרל"א ליל ה').

יג. 'בעלי הרמז' אמרו, כי 'וישב' ר"ת 'ויבטחו בך יודעי שמך' (תהילים ט יא), כי כל 'ישיבתו' של יעקב היתה על ידי תוקף בטחונו תמיד בהקב"ה.

עוד כתב (תרס"א ד"ה בפסוק) 'וכן צריך איש ישראל לידע ולהאמין כי הכל בהשגחת הבורא ולא במקרה. וגם כשירד למצרים ולבית הסוהר ידע שזהו שליחות הבורא ית', ובכל מקום שרצונו יתברך לשלוח האדם צריך האדם לעשות שם שליחותו ולעשות רצון המלך.

והרחיב בזה (תרמ"ו ד"ה בפסוק, ובכ"מ) שיוסף הצדיק קנה לעצמו 'מידת ההשתוות', וקיבל את כל הנעשה עמו באהבה ומתוך אמונה שכך הוא רצון ה', וכלשונו, 'שלא ביקש לעצמו תחבולות ליצא משם, כי חכם גדול היה, וגם עשיר שהרי היה בידו כל אשר לפוטירה, ומסתמא היה יכול להציל עצמו מבית הסוהר, רק כי האמין כי מה' היא ויהי שם ברצונו^{טז}, ובוה מבאר

הכלבים ללא כל מורא ופחד, ובוה ניצל מיד עשו ואלופיו - היצר ונסיונותיו, והקים את כרם בית ישראל"ד.

גם מצינו עוד ב'שפת אמת' (תרל"ד ד"ה נראה), וז"ל. נראה, כי ע"י שנתבוה יוסף מהשבטים - ויפשימו את כותנתו' (לו כג), ולא הרחרח אחר השי"ת, אלא האמין כי הכל למזבחה^{טז}, עי"ז וינס ויצא החוצה' (ל"ט יב) שהיה לו סיוע שיוכל לבזות עצמו עבור רצון הבורא יתברך. עכ"ל.

ומעשה אבות סימן לבנים כי התורה הק' היא נצחית ואין בה סיפורי מעשיות ח"ו אלא ללמדנו ארחות חיים, וכלשון השפת אמת' שם עוד, ויש ללמוד הרבה ממעשיות הללו שבתורה, איך לקבל כל הנהגות ה' יתברך בשמחה ואהבה כי הוא נורא עלילה, עכ"ל.

יד. כדברים האלה וביתר תוקף כתב הרה"ק רבי יעקב אריה מראדזימין זי"ע (ביכורי אביב בפרשתו) על הפסוק (לו לב-לג) 'ויביאו אל אביהם ויאמרו, זאת מצאנו, הכר נא הכתונת בנך היא אם לא, ויכירה, ויאמר כתונת בני, חיה רעה אכלתהו, טרוף טורף יוסף', שלכן טבלו השבטים את כתונת יוסף בדם (לאחר מכירתו), כדי שיתייאש יעקב אבינו מלחפש אחריו, ומלהתפלל על חזרתו בשלום לבית אביו, בידעם שאם לא כן יבטח יעקב בה' שיחזור יוסף לביתו, ומי שיש לו בטחון וודאי יעזרהו השי"ת שלא יחסר לו הדבר אשר בוטח בו, וכל שכן 'יעקב אבינו' - בגודל בטחונו היה גורם שיעזוב יוסף את ערוות מצרים ויחזור לביתו בשלימות גופו ונפשו. ומכיוון שלא רצו האחים הקדושים שיחזור, מחשש שמא יספר לאביו על המכירה, על כן אמרו ליעקב 'חיה רעה אכלתהו' - ובכדי להחזירו צריך 'תחיית המתים', וממילא יתנחם בלבבו מלהתפלל ולבטוח בה' שיוסף יחזור לביתו, ולא יתוודע לו דבר המכירה [באופן זה ביאר הרה"ק מאז'ביצא זי"ע (בית יעקב וישב לו) לגבי התפילה, שידעו השבטים שאם ידע יעקב שיוסף חי יחזירוהו הנה בתפילתו ע"כ אמרו 'טרוף טורף' - כדי שייאש את עצמו מן התפילה וישאר יוסף בגלותו מצרים]. כי הקב"ה משלם שכר טוב לכל הבוטחים בשמו באמת, וכפירש"י על הפסוק (תהילים נ טו) 'וקראני ביום צרה אחלצך ותכבדני', וברש"י, שזהו 'כבודי' שאושיע את הבוטחים בי. מכאן, שכל הבוטח בה' יושיענו ה' בכל ענייניו, כי זהו כבודו של מקום.

טו. וכמו שכתב ה'אור החיים' הק' בפרשתו (לו יד), שלכאורה קשה היאך נתגלגל שנמכר יוסף למצרים כשהלך במצוות אביו, וקיים דבריו 'לך נא ראה את שלום אחיך', והרי 'שלוחי מצוה אינן ניזוקין' (פסחים ח.). ותירץ האוה"ח, וז"ל. יש לומר שנזק שתכליתו הטבה ומעלה גדולה (עלייתו לגדולה ומלכות) אינו חשוב נזק, ע"כ. נמצא שאין הדבר נחשב כמי שאירע לו איזה 'נזק', אדרבה, ע"י המכירה נעשה משנה למלך בכל ארץ מצרים. ומכאן ילמד כל איש לבטוח בה', וידע שכל הנדמה לו כנזק תכליתו לטוב ואחריתו ישגה מאד, ויצא הפסדו בשכרו הגדול שיקבל בעתיד, ונחשב כשרוי כבר עתה בזאת הטובה, כי זו הדרך המוליכתו לטובתו.

וכן מרומז בפרשתו (מ כג) 'ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחוהו', ואיתא מהרה"ק ה'לב שמחה' זי"ע (שנת תדש"מ בסו"ד, וכן בשבט סופר פרשת מקץ בסוף דיבור הראשון) דאע"פ שהיה נראה כרעה לגבי יוסף ששכח שר המשקים מלהזכירו ולהוציאו מבית הסוהר, והיה לו מקום לייסר עצמו - מה עשיתי, מדוע השתדלתי השתדלות יתירה, ועתה הנני משלם על כך מחיר יקר... לא ולא, דע כי הכל מן השמים, ומזה עצמו תצמח הטובה, שהרי אם היה יוצא מבית האסורים מיד באותה שעה, היה אכן משתחרר לחירות ותו לא, אבל מכיוון שנשאר שם לעוד שנתיים ימים, לכן הוזכר לפני פרעה בעת שחיפש פרעה 'פותר' לחלומו, ואז לא די שיצא לחרות אלא גם התמנה להיות 'משנה למלך', ורווח גדול היה לו ב'עיכוב' זה, של שנתיים בבית הסוהר. ומכאן לימוד לכל אדם שלפעמים מסובב הקב"ה דבר שנראה כמו רעה אצלו והוא לטובתו כמו שהתגלה אצל יוסף הצדיק...

טז. וכבר מפורש כן ב'קדושת לוי' בפרשתו על הפסוק (ל"ט כ) 'ויקח אדוני יוסף אותו ויתנהו אל בית הסוהר... ויהי שם בבית הסוהר', ולכאורה נראה כיותר לשון, שהרי אם 'ויתנהו אל בית הסוהר' פשיטא ש'יהי שם בבית

באר הפרשה - פרשת וישב הנוכה

שמדליק אותם, אפילו הפחות שבפחותים, עם כל זה 'קודש הם', שנעשים קודש, וכל כך גדולה קדושתם עד שאין לנו רשות להשתמש בהם אלא לראותן בלבד, וזוכה עוד על ידי זה 'להודות ולהלל לשמך הגדול וכו'.

בלשון הכתוב (ל"ט ב) 'זיהי שם בבית הסוהר', שלכאורה תיבת 'שם' היא ייתור לשון, כי פשיטא שהיה 'שם' ולא במקום אחר, אלא הכוונה 'בהוייתו היה שם', כלומר מרצונו ומדעתו אחר שהאמין בה' וקיבל כל הנהגתו עמו מתוך השתוות, ברצון ובשמחה".

ובימי יון הרשע אף כשהיו ישראל אז בשפל המצב מאד עד שהעזו היונים לומר להם שאין להם חלק באלקי ישראל (ב"ר ב ה), עם כל זה לא השגיחו עליהם, ובטחו בה' ובישועתו, וצעקו מקרב לבם מי כמכה באלים ה', ובה' התהלל נפשם שיש להם פטרון כזה להושיע ולהגן עליהם, והבוטח בה' חסד יסובבנהו, ובשפלותם זכר להם זוכו להישועה בכל ענינים", בעניני הצלת הגוף כמו שאנו אומרים מסרת גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים, כן בצרכי נפש, והראה להם השם יתברך שחפץ בעבודתם וכו'".

חלק באלוקי ישראל - אף לפחות שבפחותים נפלאות כתב הרה"ק ה'תפארת שמואל זי"ע וז"ל, עיקר עבודת ישראל הוא אמונה ובטחון, שצריך האדם לבטוח בה' בבטחון חזק ואמיץ, יהיה מה שיהיה, ובאיזה מצב שיהיה, הן בעניני הגוף והן בעניני הנפש, הן בכלל והן בפרט, ואף מי שהוא בדיוטא התחתונה עם כל זה בל יאמר לנפשו נואש, ויאמין בה' כי יקבל עוד גם תשובתו ותפלתו, וגם עליו יזרח עוד אור אלקים, ומאשפות דלותו ירוממו וכו', והנרות דחנוכה מורים גם כן על זה, כי 'הנרות הללו', כל מי

הסוהר, ונראה, דהנה כשהקב"ה שולח על אדם ח"ו דבר לא טוב, אזי לא יעשה שום פעולה גשמית, רק יבטח בה' ובוודאי יהפוך לו לטובה, וזוהי המדה של נחום איש גם זו, שהיה אומר תמיד 'גם זו לטובה' (עי' תענית כא), וזהו הרמז 'זיהי שם בבית הסוהר', אף על פי שהיה אפשר לו לעשות איזה פעולה שלא יהיה בבית הסוהר, לא עשה שום פעולה, כי בטוח היה בה' שבוודאי יהיה הכל לטובה.

יז. הרה"ק ה'שפתי צדיק' מפילץ זי"ע שאל פעם את גיסו הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע, הנה איתא במדרש (בר"ר ס ז) על אליעזר עבד אברהם - 'על ידי ששירת אותו צדיק באמונה יצא מכלל ארור לכלל ברוך, וכיוצא בו מצינו גבי יוסף הצדיק (שהש"ר א א) 'רבי פנחס אמר בשם רבי שמואל בר אבא, כל שהוא משמש את רבו כראוי יוצא לחירות, מיוסף על ידי ששימש את רבו באמונה יצא לחירות' (לפנינו במדרש לא נכתב 'באמונה' גבי יוסף), בשלמא, גבי אליעזר - יש חשיבות במה ששירת נאמנה את אדונו 'אברהם אבינו', אבל מה שבח הוא ליוסף ששימש נאמנה את הערל והטמא כפוטיפר, אמר לו ה'שפת אמת' - אַי, כך הם דברי המדרש, על ידי ששירת את רבו - הערל והטמא, והיה באמונה שלימה בה', היינו שלא נשבר לבו בקרבו על אשר כך עלתה בידו - בחיר בניו של יעקב, לעבוד ולשרת טמא זה, אלא באמונה, את הכל קיבל עליו באמונה ושמחה, ובזכות האמונה בבוראו, יצא מעבדות לחירות, ולא עוד אלא שעלה ונתעלה לגדולה.

יח. הנה אמרו חז"ל (ויק"ר טו ט) 'כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל', פירש הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע עפ"י הידוע שעמלק גימטריא ספק, שהטיל בישראל ספק - לחשוב 'היש ה' בקרבנו אם אין' (שמות יז ז), והכונה, אף שהאמינו במציאות ה', שהוא בורא ומנהיג לכל הברואים, אבל היה להם ספק רחמנא ליצלן אם יש השם בקרבנו, בין אנשים שפלים ונבזים כמנו, ועל ידי זה נופלים ביאוש, אבל האמת אינו כן, שאיש יהודי מחויב להאמין כי ה' יתברך אתו, איך שלא יהיה מצבו שפל וירוד.

וכן היונים רצו גם כן לעקר יסוד האמונה הזאת שאין לכם חלק באלקי ישראל, תאמינו שיש אלקי ישראל, אבל 'לכם', שאתם כל כך בשפל המצב, אין לכם חלק בו, ואת זה האירו החשמונאים בלבות בני ישראל, כי השי"ת אתם בכל המצבים, וקבעו שמנת ימי חנוכה בהלל והודאה, על דרך מאמר הצדיקים, 'הודאי שמו כן תהלתו', על ידי שיש לו אמונה טהורה ודאית בה', נפתח פיו לומר הלל והודאה.

יט. וממשיך שם ה'תפארת שמואל', וזהו הרמז בדברי חז"ל (שבת כג): 'הרגיל בנר', היינו נר חנוכה, כלומר, שמרגיל את עצמו במידת אמונה ובטחון כמרומז בנר חנוכה, ועושה מצות ה' במצב שהוא עומד במלא בושא וכלמה ובבטחון חזק כי גם עליו יזרח עוד אור ה', ויזכה עוד לעשות מצות ה' כרצון הבורא ב"ה, זוכה כי 'הוין ליה בנים

מאשפות ירים אביון - מתוך השפלתו תבוא הגבהתו

בפרשתן (לו ב), 'יוסף בן שבע עשרה שנה היה רועה את אחיו בצאן והוא נער את בני בלהה ואת בני זלפה נשי אביו ויבא יוסף את דיבתם רעה אל אביהם, ומבאר הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (ד"ה היה) כי יעקב אבינו שלח את יוסף לרעות ולהתחבר עם בני הנבירות, אך הם ריחקו אותו ושלחוהו להיות נער ומשרת אצל בני השפחות, וזה גופא היה 'דיבתם רעה אל אביהם' - שהם מרחקים אותו כל כך. מששמעו השבטים על כך, הוכיחוהו ואמרו לו 'המלוך תמלוך עלינו אם משול תמשול בנו' (פסוק ח), אם אינך מקבל על עצמך את הבזיונות הללו לא תוכל למלוך עלינו, כי כלל מסור בדינו, מבית האסורים יצא למלוך, כלומר מתחתית הדיוטא תצמח מלוכה, על דרך (תהלים קיג ז) 'מאשפות ירים אביון'²... ולכן 'יוסיפו עוד שנוא אותו על חלומותיו ועל דבריו', כי המה תרתי דסתרי, כי אי אפשר להתגדל ולזכות למלוכה אם לא ישפיל דעתו תחילה^{כא}.

ועל המלחמות, שלכאורה מה מקום יש להודות על המלחמות. ומבאר החת"ס, כי הקב"ה הוא טוב ומיטיב, אלא שפעמים הרבה שאין ראויים לקבל את הטובה מבלי שתקדם לה ייסורים תחילה, 'על דרך גלות מצרים מרם קבלת התורה וירושת ארץ ישראל, וצרות יון מרם שזכו למלוכה וממשלה בבית שני, וכן גלות הרע והמר הוא ההעדר הקודם להויות הטובות הניבאות המעותדים לבוא במהרה בימינו אמן', ומוסיף החתם סופר דבר נורא בזה"ל, והקב"ה כביכול מצטער בצרות ישראל, והן הן גבורותיו שסובל כדי להטיבם באחריתם, עכ"ל, וכלומר שכביכול הקב"ה מצער עצמו בכדי להטיב לישראל, ומעתה נבין כמה הצרות והרעות הם לטובתנו, שהקב"ה מוכן כביכול להצטער בעצמו מרוב רצונו להשפיע עלינו את הטובה הגדולה, וממילא כמה עלינו ליתן שבת והודאה על הצרות שהם מביאים את הטובה, וזהו ההודאה 'על המלחמות' שהם גרמו לנו את הניסים לבסוף.

וינס ויצא החוצה - דרכי ההתגברות על היצר

פרשה זו יפה יפה נדרשת בסוגיית קדושת עם בני ישראל^{כב} - בעמידה איתנה^{כג} בנסיונות^{כד}

ברוך זה מבאר הנה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (דרשות סו). את נוסח ההודאה הנוכה 'על הניסים ועל הנבירות

תלמידי חכמים' שיזכה לאור בקר והתורה ומצות יהיה בשלמות גמור, כי זה עיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים.

כ. והדברים אמורים בין כשנמצא ב'אשפות' בגשמיות, שמשם תצמח עלייתו, ובין כשהוא מרגיש שנמצא ב'אשפות' ברוחניות, כי הקב"ה שוכן את דכא ושבורי לב. וכך פירש הרה"ק ה'ישמח ישראל' (חנוכה אות מ) בשם אביו הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר זי"ע בדברי חז"ל הנודעים (במ"ר טו ו, הובא ברש"י ריש בהעלותך) 'למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים, לפי שכשראה אהרן חנוכת הנשיאים חלשה אז דעתו, כשלא היה עמהם בחנוכה לא הוא ולא שבטו, אמר לו הקב"ה חייך שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומיטיב את הנרות', שאהרן הכהן התבונן בדעתו שמחמתו לא הקריבו שבט לוי, וכלשון המדרש 'והיה אומר שמא בשבילי אין הקב"ה מקבל שבטו של לוי, ונעשה שפל מאוד בעצמו ונשבר ליבו בקרבו על פחיתות מעשיו (לפי מחשבתו ודעתו), 'זכיון שראה הקב"ה גודל הכנעה ושבירות ליבו של אהרן הוטב בעיניו שידליק אז בעת הזאת בהכנעה הגדולה את המנורה, ונמצא שלא זכה לאותה גדולה אלא על ידי שהרגיש שהוא בתחתית שפל המדרגה, ומשם יצא 'למלוך'...

כא. זאת למדנו גם בענייני דיומא במצוות נר חנוכה, שהנה ה'שמש' עומד גבוה יותר מנרות החנוכה, ואף שבעצם מעלתו פחותה משאר הנרות שהרי אינו חלק מהמצווה, וטעמא דמילתא כתב המהרי"ל (הלכות חנוכה ג) וז"ל, וסימן 'לשום שפלים למעלה' (והוא מלשה"כ איוב ה יא), והיינו שדווקא 'השפלתו' היא סיבת 'הגבהתו'. וכך רימזו באותיות החרוטות על ה'דריידעל' נשג"ה שהוא ר"ת נ'נס ג'בוה - ה'ר ש'פל, מי שהוא 'ננס' הקב"ה 'מגביהו', ומי שהוא 'הר' הקב"ה 'משפילו'.

עוד אמרו כי אין המשחק בדריידעל מנצח אלא אחר שנפל הדריידעל מסיבובו, כי רק אחר הנפילה תבוא ההצלחה והניצחון.

כב. מספר המחנך הגדול רבי משה בלוי שליט"א, מעשה שהיה עד לו בשנת ה'תשמ"ה, ר"מ קבע לעצמו 'חברותא' עם בחור חשוב מבני גילו, ללימוד בצוותא בכל ליל שישי, באחד השבועות כשבא ללמוד עם הבחור ראה שפני

החברותא נפולות ואיננו כתמול שלשום, שאלו ר"מ - מדוע פניך רעים היום, מה קרה ומי ציער אותך עד כדי איבוד ישוב הדעת, אמר לו החברותא, הנח לי, כי ממילא לא תוכל עזור לי מאומה... אבל ר"מ לא אמר נואש, והמשיך להפציר בו לקיים בעצמו דאגה בלב איש ישיחנה. נעתר החברותא להפצרותיו, ופתח לאמר לו, הנה, בחודש אלול שעבר (שנת תשד"מ) קיבלתי על עצמו להיזהר בשמירת העיניים בזהירות מופלגת, ואכן, עד עתה היה ה' בעזרי ועמדתי בקבלתי, אבל, היום הוכרחתי לעבור טיפול שיניים, ולצורך כך נסעתי לרופא שיניים המקבל קהל בעיר תל אביב, ובעל אם הדרך נלכדתי ונכשלתי בראיות אסורות ל"ע וכן אצל הרופא באופן נורא, מעתה תבין את סערת רוחי על מה ולמה היא באה...

רבי משה שראה כי עוד מעט תנזק נפשו של החברותא, הביט בשעון התלוי על כותלי ביהמ"ד וראה כתוב בו 11:15 - הוה אומר שעדיין דלתו של הגה"ק ה'סטייפלער' פתוחה לקבל את הקהל (כידוע שהגה"ק היה גם רופא נפשות, מלבד כל גאונותו וצדקותו) עד השעה 11,30 בחצות ליל, מיהרו השניים למעונו - מעשה זה היה כחצי שנה לפני הסתלקותו למרומים, מכיוון שכבר כבדו אזניו משמוע, על כן העלה הבחור על גבי הכתב את כל אשר קרהו - הנני בחור בן 19 שנה, מראש חודש אלול ועד היום התגברתי מאד בענייני שמירת עיניים וכו', היום נסעתי לת"א ונכשלתי בצורה נוראה, מאז אין לי מנוחה, ואני אנה אני בא... חתם בשמו ובשם אמו והגישו אל הסטייפלער. לאחר שקרא את כל הנכתב, נעץ הגה"ק את עיניו החודרות כל חדרי בטן (אשר חיל ורעדה יאחזון בכל מי שמראה עיני הגה"ק נפל עליו), ובקול רעש גדול אדיר וחזק שאל את הבחור, אמור נא, האם פעם אחת התגברת על יצרך ושמרת עיניך בהיותך בדרך, ענה לו הבחור בכתב ידו, רבי המצב רע ומר... שוב חזר הסטייפלער על שאלתו, עד ש'הודה' הבחור שאכן שמר על עיניו בחלק מהזמן, נענה אליו הגה"ק בזה הלשון (וכפי שרשם זאת רבי משה בזמנו) אינני מגזים אינני משקר... אינני מגזים אינני משקר... אם היה לי כח הייתי קם בפניך מלוא קומתי, להערכתי הנסיעה מכאן ועד לתל אביב היא נסיעה של בערך שלושים וחמש מינו"ט (דקות), בכל פעם ופעם שהתגברת קיימת מצוות ויראת מאלוקיך, ונקדשתי בתוך בני ישראל, ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך, בודאי תקבל עונש על מה שנכשלת, אבל בכל פעם שהינך מתגבר אתה מתקן את העבר, א"כ מה יש לבכות, בכל פעם שהנך מתגבר בזה ובכל ענייני הקדושה הינך במדרגת יוסף הצדיק ממש ממש ממש. העיקר המלחמה, תילחם תילחם תילחם. עכ"ל. ורבות יש להתבונן בדברים נוראים אלו, שאמר הסטייפלער שאם היה לו כח היה קם מלוא קומתו על פעם אחת שהתגבר על יצרו ושמר את עיניו. וכן כל פעם שמתגבר הוא במדרגת יוסף הצדיק ממש ממש ממש. הדברים נכנסו ללבו של הבחור ויצא משם כ'תינוק שנולד', כי מעתה דרכי הקדושה פתוחים לפניו בכל עת ובכל שעה.

וכעין זה כתב ה'סטייפלער' לשונות נוראיים באגרת לבחור שנכשל רח"ל, וז"ל, ...אע"פ שכמה פעמים נכשל ר"ל, מ"מ אם לעומת זה הרבה פעמים מנצח ומתגבר על התאוה, אז באותו זמן שמתגבר על התאוה הנוערת בו באופן נורא, הרי הוא ממשיך אור הקדושה על עצמו ועל העולמות באופן קדוש מאד וכו', ואין לשער גודל רוממות קדושת זה האדם הכובש תאוותו בזמן תוקפו, והוא אז בבחינת יוסף הצדיק. והכלל, אדם שיש לו מלחמת היצר, ופעמים מנצח ופעמים נכשל ר"ל, הרי כמו שהחטא נורא ואיום, לעומתו ע"י שמנצח הרבה פעמים, זכותו הוא נורא ואיום מאד, ויזכה עי"ז לתקן בחייו את מה שפגם וכו' (הובא בקריינא דאגרתא ח"א סי' קו).

כג. ואף אם ח"ו כבר נכשל אזי אל יפול לייאוש אלא יתחזק מכאן ולהבא, ומכך תצמח ישועתו. ובענין זה ביאר הרה"ק רבי שמחה בונם מפשיסחא זי"ע (קול שמחה וישב, בהערה בנדמ"ח) בדברי המדרש (בר"ר פה א) רב שמואל בר נתן פתח 'כי אנכי ידעתי את המחשבות' (ירמיה כט יא), שבטים היו עסוקים במכירתו של יוסף, ויוסף היה עסוק בשקו ובתעניתו... ויהודה היה עוסק ליקח לו אשה, והקב"ה היה עוסק ובורא אורו של משיח. וביאר הר"ב, כי הנה יהודה היה מהרהר בעצמו ואומר, הנה, השבטים הקדושים מתאוננים מרה על ששלחו את ידיהם במכירתו של יוסף, ובוכים ושבים על כך יומם ולילה, ואף יוסף הצדיק עוסק בשקו ובתעניתו, ואני הנה נשאתי אשה, והיא מתה עלי, אף שני בני ער ואונן מתו טרם עת, וברור הדבר שכעונש בא לי זה הדבר, כי לא די שאין אני משתתף בצער השבטים עוד הלכתי ונשאתי אשה, הרי כל ענין המכירה באשמתי הוא - כי אני הייתי ה'מלך', ובהוראתי עשו כן. לבטח אבדה תקוותי, ויותר אין לי חלק בתורת ה'... אך יהודה לא נתן למחשבות אלו להתגבר עליו, אלא תיכף התנער ואמר, לא אעשה חשבונות של מעלה, אתחיל את התורה מתחילתה - במצווה ראשונה של 'פרו ורבו'. ואכן, משראה הקב"ה כן, אמר, הנה מכוח תשובה ו'התחדשות' זו - שלא להביט כלל על העבר הקב"ה היה עוסק בבריאת אורו של משיח שיצא מזרעו של יהודה...

כרתיב בפרשתן (למ ה-ג) 'וימאן... כה וינס ויצא החוצה' כ'. פעמים יש בתורה 'שלשלת'. א. בתיבת ויתמהמה (גבי כתב הרה"ק ה'בית אברהם' ז"ע (צו ד"ה וישחט) כי ג' לומ, יש מזו), ב. בפרשתן וימאן גבי יוסף הצדיק, ג.

כד. עצה טובה שעל ידה יוכל לעמוד בנסיונות הקשים מצינו בדברי הרה"ק ה'בית עין' ז"ע (ד"ה ויהי) על מה שאמרו חז"ל 'דמות דיוקנו של אביו נראתה לו ליוסף בחלון' ועי"ז ניצל מן החטא, כי 'חלון' ר"ת 'וצינו להדליק נר חנוכה', ואפשר לבאר דבריו על פי המסופר בלשון חסידים, שפעם נכנס הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב ז"ע לבית המדרש ומצא קבוצת חסידים עוסקים בשיחה, שאל אותם הרבי על מה הם דנים, נענו החסידים ואמרו, שהם מדברים על הגראף פוטוצקי שלא הניח שום תענוג בעולם שלא התענג בו, והוא ממלא אחר כל תאוותיו, וכמו שידוע, שכאשר התאוה בימות הקיץ להחליק על השלג, היה מפזר הררי הררים של סוכר במקום שלג ומחליק עליהם להנאתו... שאל אותם הרה"ק מבארדיטשוב האם הדליק הגראף בחייו נרות חנוכה, ויענו כל הקהל יחדיו, רבי, הרי הוא גוי, מה לו ולנר חנוכה, נענה הרה"ק מבארדיטשוב ותמה, אם כן הלא אינו יודע מהו תענוג ותאוה כלל', ואפשר שזהו הרמז ב'חלון', כי הראו ליוסף שישים אל ליבו מהו 'תאוה' ותענוג אמיתי, אין זה כי אם להדליק נר חנוכה ולא תאוות מאוסות ושפלות כאלו, ומעתה ילמד כל חד בדיליה בנסיונות החיים העוברים עליו לתור אחר תאוות שיש בהם ממש ולא אחר דמיונות שוא ומדוחים, ודי בזה.

אגב אורחא, נוסף מה שהעיר צדיק וחכם שליט"א, שיש לנו ללמוד מכאן רמז וכלל גדול לענין 'חינוך' הבנים (שהרי 'חנוכה' הוא מלשון 'חינוך' כדאיתא בספה"ק), כי זה יועיל לבנים להתגבר על יצרם בעת ה'נסיון' בתאוות עוה"ז ובהנאות אסורות, כשיזכרו 'דמות דיוקנו של אביהם', כשהבן יצייר בלבו ויזכר בהדלקת נרות חנוכה של אביו... באיזה 'ברען', 'געשמעק' ו'פרישקייט' (אש בוערת חיות והתלהבות) קיים זאת, ויעלה על לבו את ההתרוממות הרוח והנפש, והנאה של התעלות רוחנית נשגבה, בבחינת 'יפה שעה אחת של קורת רוח ב'הדלקת נרות חנוכה' יותר מכל חיי העולם הזה...', וכמו ששמענו מרבים שנתנסו בנסיונות קשים, שזכרונות מבית אביהם ואמם, מעמדי הדלקת נר חנוכה בשמחה והתלהבות, וזכירת הדלקת נר שבת בדמעות של עקרת הבית, וכי"ב החיות ב'סעודות שבת' מרוממות עם שירות זמירות ותשבחות לצור העולמים, זאת נתן להם כח ואומץ לעמוד בתוקף כנגד פיתויי הרחוב וכו', וזאת 'דמות אביו נראה לו בחלון' - בהדלקת נר חנוכה שלו, על כן, אף אם מרגיש בנפשו שאין לו 'הרגשים' מרוממים, או שמרגיש בעצמו 'קרירות' בדברים שבקדושה, בבחינת 'עצמות יבשות'. יזכור היטב, שאם יקיים המצוות מתוך חשקות והתלהבות, באופן שכל סובביו 'יהנו' מהמצווה, בזה הוא קונה קניין עצום בנפש בניו ובנותיו, וחורט בלבם את אהבת ויראת ה' ובה הוא יוצק בהם שמן קודש של 'עמידה בנסיונות' של כל הנאות ותאוות עוה"ז, נגד כל מה שה'רחוב' מנסה לפתות את ה'נוער' ואת הדור הצעיר... ובזה מקיים מצוות 'חינוך' בהידור רב, וזוכה לאורות ימי ה'חנוכה' ל'מהדרין מן המהדרין', אמן ואמן.

וכך אנו אומרים ב'על הניסים', 'להשכיחם תורתך ולהעבירם מחקי רצונך', ולכאורה קצת צ"ב דהרי 'שכחה' הוא דבר השייך לאחר זמן רב, כשלא עושים פעולה נשתכח הדבר, א"כ הוה ליה למימר תחילה 'להעבירם מחקי רצונך' ולאחר מכן יתקיים 'להשכיחם תורתך', ותי' הרה"ק ה'מקור ברוך' ז"ע דידוע מאמרם (מסכת סופרים פכ"א) הקב"ה גזר על המת שישתכח מן הלב, וזו היתה כוונת היונים לעשות מתורתנו הקדושה 'דבר מת' [בלי חשק ורצון] כדי שעם הזמן ישתכח לגמרי מן הלב, וע"ז נלחמו החשמונאים בחירוף נפש, לכן אמר תחילה שרצו 'להשכיחם תורתך', ועי"ז 'להעבירם מחקי רצונך', שיסורו לגמרי מדרך תורתנו הקדושה.

כה. הנה ה'טעם' על תיבת וימאן הוא 'שלשלת', וביאר בה ה'אלשיך' (תו"מ בפרשתן) כי הנה פעמים שהיצר מביא לאדם 'נסיון' ומבלבל דעתו בטענות שונות ומשוונות, עד שלא ימצא האדם את ידיו ורגליו, ואם האדם מתחיל לענות כנגדו מסוכן הוא מאד להכשל כי פעמים שהעומד לנגדו 'חריף' יותר ממנו והלה יענהו תשובות (אף שבוודאי אינם נכונות) כנגד כל טענותיו ואז בע"כ יחטא (בפרט כאשר שליחו של היצר הוא 'אדם' כמותו המפתהו בחלקקות לשון), אין לו אלא עצה אחת - לזעוק וימאן וימאן - בלא 'דין ודברים', כי ממילא לא אשמע לך ותו לא מידי, כדוגמת הקושר עצמו ב'שלשלת' של ברזל, ורק כך יעלה בידו לעמוד בנסיון.

כעין זה כתב ב'קדושת לוי', וז"ל, ה'טעם' על 'וימאן' הוא שלשלת, ושלשלת הוא הרמת קול, כאדם אשר ממאס בדבר, ומרים קול במיאוס הדבר ההוא. עכ"ל. וידועים דברי הרה"ק רבי יצחק מראדוויל ז"ע (אור יצחק) שלכן טעם המקרא 'שלשלת' על תיבת 'וימאן' שבמעשה הנסיון של יוסף הצדיק, כי בבוא אדם לעת נסיון, ראשית דבר יזעק

באר הפרשה - פרשת וישב הנוכה

[ואכן בראשונים על אתר מצינו כמה פירושים מדוע לא עשה כן], וביאר הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, שברגעים אלו עמד יוסף בנסיון גדול ונורא, כי היצה"ר פיתתו שיתעכב לרגע קט יחטוף את בגדו ואז ינוס וינצל מעלילותיה, אך ידע יוסף שהגיהנם ושאל תחתית בוערים תחת כפות רגליו, וכל רגע כמימרא שישעה עוד במקום הטומאה הוא מסוכן ליפול ולהיכשל ח"ו, לפיכך לא התחשב בכלום, אלא תיכף השאיר בגדו אצלה 'וינס ויצא החוצה' - אל מחוץ לגבולות הגוף והנפש, ובכוח גדול ואמיץ ברח משם כל עוד נפשו בו. וללמד לדורות עולם עד כמה צריך לברוח מן העבירה¹.

והבובש את יצרו יוכה שימלאו כל משאלות לבו, והקב"ה יעשה עמו ניסים גדולים ומופלאים,

בפרשת צו בתיבת וישחט (ה כג). ומרמו על 'דרך העבודה', כשבא האדם לתאוות עולם הזה אפילו בהיתר, מתחילה יקיים בנפשו - 'ויתמהמה' שלא ימהר למלא תאוותיו, לאחר מכן - 'וימאן', שילחם עם יצרו בזעקת 'איני רוצה' עד שכבר לא ירצה לילך אחר תאוות לבו (היינו כשלבנו עדיין יתאוה מכל מקום לא יסכים לילך אחריהם), וע"ז יוכה - 'וישחט', שישחט יצרו הרע וכבר לא יתאוה כלל למטעמותיו.

והנה מצינו אצל יוסף הצדיק בעת ה'נסיון', דכתיב (ל"ט יב) 'ויעזוב בגדו בידה וינס ויצא החוצה', ובוודאי ידע יוסף שאם יתאמץ לחטוף את בגדו ממנה לא תוכל להעליל עליו מאומה, וממילא ימנע מעצמו את היסורים שעבר במשך י"ב שנה בבית האסורים

ג' פעמים (דוגמת השלשלת המסלסל בנעימה ועולה כלפי מעלה ג' פעמים) איני רוצה. איני רוצה. איני רוצה ויינצל, (אור יצחק פרשת וישב).

כו. ודע, כי עיקר התעלותו של האדם הוא רק על ידי ה'מלחמות', כי הנה בריש פרשתו כתב רש"י לבאר סמיכות 'תולדות יעקב' לאלופי עשו, שתחילה כתבם בדרך קצרה לפי שאינם חשובים להאריך בהם, ואחר כך הזכיר ופירט כל סדר התיישבות יעקב ותולדותיו בדרך ארוכה לפי שהם חשובים לפני המקום להאריך בהם. והביא רש"י שכן מצינו 'בעשרה דורות שמאדם ועד נח, פלוני הוליד פלוני, וכשבא לנח האריך בו, וכן בעשרה דורות שמנח ועד אברהם קצר בהם, ומשהגיע אצל אברהם האריך בו'. ולכאורה יש להקשות, כי בשלמא לגבי אותם עשרה דורות מאדם ועד נח וכן מנח ועד אברהם יש צורך להזכירם למען נדע את סדר הייחוס שלנו עד אדם הראשון, וסו"ס הם הם אבותינו, אולם עשו ותולדותיו לאיזה צורך נזכרו כלל. ומבאר הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרמ"ד ד"ה וישב) וז"ל, והענין הוא שעל ידי הרדיפות שהיה לו מעשו בא לכלל ישוב, ולכן הוצרך לחשוב אלופי עשו שמזה בא השלמות ליעקב, עכ"ל, והיינו שכל מעלתו של יעקב הוא רק בזכותם, כי אי אפשר ליעקב בלא עשו, ורק מנסיונות ומקשיים מתגדל האדם ומתעלה עד מאד.

וזאת למדנו גם מעניינא דיומא לעניין הדלקת נר חנוכה, שקי"ל (שו"ע תרעג ס"א ובהג"ה) 'כל השמנים כשרים לנר חנוכה וכו', ומיהו שמן זית מצוה מן המובחר, שהנה הזית אינו נותן שמנו אלא אם חובטים בו וטוחנים וכותשים אותו באבנים, ונרמז לכל יחיד ויחיד עם הקשיים והנסיונות שלו, שדווקא הם חביבים לפני המקום, ובהם מצוה מן המובחר. ואם כי בוודאי צריך לבקש ולהתחנן 'ואל תביאנו לידי נסיון', אך אם כבר באו לידי קשיים ונסיונות יזכור כי 'שמן זית מצוה מן המובחר'...

וכאותו מעשה שאמר הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע לאנשיו במוצאי יום הכיפורים, שהוא יודע מה ביקשו בתפילתם, שבתחילה בקשו חצי מיליון רובל בכדי שיוכלו לעבוד את ה' מתוך הרחבת הדעת, אח"כ 'התפשרו' והסתפקו ברבע מיליון רובל בכדי שיוכלו לעבוד מתוך מנוחת הנפש, ולבסוף 'התפשרו' עוד אך בקשו שיהא להם פרנסה בכבוד ובהרחבה כדי שיעבדו את ה' מתוך שלוה והשקט, אך מאן יימר שהקב"ה חפץ בעבודה מתוך המנוחה, אולי רוצה הוא דווקא בעבודה מתוך הדחק...

כז. וידוע, מה שהורה הרה"ק רבי שלומ'קה מזוועהיל זי"ע לבחור ששקע בעמקי תהום רבה, אף אם יודע הינך שלבסוף נפול תיפול ביד היצר הרע - מלך זקן וכסיל, מכל מקום אל תתנהג עמו כמלך, אשר בפצותו את פיו מיד ממלאים משאלותיו, אלא, תדחהו בלך ושוב, כי על כל רגע ורגע שהאדם דוחה מעמו את היצר אף אם נפל לבסוף הריהו גורם נחת רוח מרובה להקב"ה לאין ערוך.

כח. הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע היה מספר את המשל הידוע בדרך צחות, על 'ההיא סבתא' ששנתה ב'צאינה וראינה' (ספר המספר את הפרשה בלשון 'אידיש', ונהגו נשות ישראל מדור דור להגות בו מידי שבת בשבתו), בהגיעה ל'מכירת יוסף', לא

דברו' שהרי רק לאחר שמיעתם את דבר ה' הם ממלאים רצונו, (ו"ל) אבל פירוש הכתוב, שהצדיקים הם 'עושי דברו' של הקב"ה על ידי כוחם וכבישת יצרם, ואז השי"ת גוזר 'לשמוע בקול דברו' של הצדיק, דהיינו לשמוע תפילתו ולעשות לו גם להצילו מהמזיקים (עכ"ל)^{כט}.

מלבין פני חברו - חומר הלבנת פנים

בפרשתן (לח כה), 'היא מוצאת' וגו', ובגמרא (סוטה י:), 'אמר רבי יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי נוח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים, מנלן מתמר' שלא גילתה על יהודה אלא אמרה אם יודה וכו'.^ל נוראות מצינו בחומר עוון מלבין

כדברי המהרש"א על הגמ' (קידושין מ.) 'כל הבא דבר ערוה לידו וניצול הימנו עושין לו נס. גבורי כה עושי דברו לשמוע בקול דברו (תהילים קג ב) כגון רבי צדוק וחביריו'. כתב ע"ז המהרש"א (ה"א)... שבתחילת אותו פסוק (לפני אומרו 'גיבורי כה) כתיב 'ברכו ה' מלאכיו גבורי כה...' ו'מלאכים' אלו הכוונה לצדיקים הכובשים את יצרם מדכתיב לעיל מינה 'לשומרי בריתו ולזוכרי פקודיו לעשותם', ואמר שבגבורתם זו הם כמלאכים לכבוש את יצרם ('גבורי כה' הכוונה כמו שאמרו (אבות ד א) 'איזהו גבור הכובש את יצרו'). ומבאר המהרש"א מדוע כתיב 'עושי דברו לשמוע בקול דברו', דלכאורה עפ"י הדקדוק היה לו לומר להיפך 'לשמוע בקול דברו עושי

היתה יכולה לעצור את בכייה, וייללה בדמעות שליש על הנער שנמכר על לא עוול בכפיו, לעבר הבלתי ידוע, והנה לשנה הבאה, בשובה לקריאת פרשת וישב ב'צאינה וראינה' נענתה לאמר, יוסף, יוסף, בשנה הזאת לא אזיל דמעה בעדך, שהרי כבר ראית אשתקד מה אירע לך בלכתך אליהם, ומדוע שבת על אותה הדרך... והיה ה'בית ישראל' אומר, לא מליצה ולא צחות יש כאן כי אם קורטוב של אמת כואבת, כי כך נמי מנהגינו, פעמים ונכשלים אנו בהליכה אחר יצרינו כסומים בארובה, ואם ראית שבעבר נכשלת, מדוע שבת לילך ולהתקרב אל מקום הסכנה - יצרך הרע... ברח לך לבל תכשל שוב, אחרי ש'בעל נסיון' אתה כי המקום מסוכן עבורך.

כט. ואכן, גדול שכרו של הנלחם, כביאורו של הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע (בפרשתן ד"ה וימאן) ב'טעם' שעל תיבת וימאן - 'שלשלת'. משל לפועל העובד אצל 'בעל הבית' אף אם יעבוד 'יומם ולילה' - יצא אדם לפעלו מבעוד יום עדי ערב ירוויח את שכרו בשכר נאה, גם תהיה לו פרנסה בהרחבה גדולה, אך עדיין רחוק הוא מן 'העשירות', ורק בהזדמן לפניו איזה 'עסק' טוב ומוצלח המניב רווחים עשרת מונים מההשקעה, בזה יעלה קרנו בפעם אחת למעלה למעלה כמו השלשלת, וייהפך להיות מעשירי העיר. כיוצא בו ממש הוא בעניני רוחניות, תמידים כסדרן עובד הוא את ה', ומתעלה מדריגה אחר מדריגה, אך עדיין ארוכה לו הדרך, אמנם, בבוא אליו פעם אחת 'נסיון קשה ומר' אשר מרגיש הוא ממש טעם מיתה בהתגברו על זה, אם יעמוד האיש בזה הנסיון, ב'וימאן' חזק ואדיה, לשבר את כל כוחות התאוה בגופו ונפשו - זאת היא ההשקעה בעסק טוב המביאה לו רווחים עצומים לנצח נצחים, הרבה יותר מכפי יגיעתו בתחילה.

וזה נרמז בטעם ה'שלשלת' העולה למעלה, כי בהתאפקות אחת מתאוה רעה ובעצימת עיניים מהביט ברע זוכה לעלות מעלה מעלה, והיא ההשקעה הכי טובה בחשבון שלו ב'בנק' של מלך מלכי המלכים הקב"ה, המשלם שכר טוב ליראיו, והוא מאמרם (במדב"ר יד ו) 'אמר הקב"ה עלי לשלם שכר אותה העין', הכתוב גבי יוסף הצדיק שעצם עיניו מראות ברע, כי הקב"ה לא נשאר 'בעל חוב', ועל כל התאפקות והתגברות נגד היצה"ר ב'וימאן' זוכה לשכר גדול בבחינת עשירות.

ל. הגה"ק מאוסטראווצע זי"ע היה אומר, שהרבה יש להתבונן בלימוד זה, דאם יהודה לא היה מודה שהוא עשה את המעשה, היו מוציאים להריגה את תמר ושני עובריה - ואף על פי כן העדיפה להפיל עצמה לכבשן האש ולא להלבין ברבים את פני מי שמסכים שיהרגו שלשה נפשות בישראל - בכדי לשמור על כבוד עצמו, היש לך... גדול מזה... ודייקא ממעשה זה למדו חז"ל 'נח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים', כי כ"כ גדול חומרת הדבר...

נוראות מצינו ברמב"ן (לט יב) המבאר את הטעם שהניח יוסף את בגדו בידה של אשת פוטיפר - 'לכבוד גבירתו לא רצה להוציאו מידה בכחו הגדול ממנה', ר"ל, שיוסף היה גיבור ממנה, ובנקל היה יכול להוציאו אלא שחשש על כבוד גבירתו, והדברים נוראים שהרי בגד זה הוא ששימש ראייה לעלילותיה השפלות על יוסף ועי"ז ישב בבית האסורים, ועכ"ז הסכים יוסף להשאיר את הבגד בידה, על אף כל הצרות שיבואו לו מחמת כן, העיקר לשמור על

באר הפרשה - פרשת וישב הנוכה

הוא האמת, 'דהא דקאמר לעיל 'כאילו שופך דמים' לאו דשקולין הם, אלא שיש בכלל ענין זה ענין דשפיכות דמים, כיון דאזיל סומקא ואתא חיורא, אבל אה"נ דמלבין חמיר משפיכות דמים, כיון שמביישו בפני רבים' לב.

ומבאן נלמד עד כמה צריך לחוס על כבוד חברו מלגרום לו צער ועלבון ברבים וביחוד לגי, ואדרבה לחלוק לו כבוד, ולדרוש בשלומם וטובתם של ישראל כל הימים, לעמוד לימינם ולהקל עליהם כמה שבידו לגי, ומידה טובה מרובה עד כמה גדול שכרו בזה לגי ובבא לגי.

פני חברו עד שאמרו (ב"מ נט.) אין לו חלק לעולם הבא, וב'פני יהושע' (ב"מ נח:) מוכיח דעון זה חמור יותר מעון רציחה, שהרי אמרו (ב"מ שם) 'כל היורדין לגיהנם עולים (לאחר י"ב חודש, כמשפט רשעים בגיהנם), חוץ משלשה שיורדין ואין עולין, ואלו הן... והמלבין פני חברו ברבים לגי, והמכנה שם רע לחבירו, ומדייק ה'פני יהושע' דממאי דקתני 'כל היורדין' משמע שגם רוצח השופך דמים בכלל העולים מגיהנם, וא"כ איך אמרו שם 'כל המלבין פני חברו ברבים כאילו שופך דמים', והלא המלבין פני חברו גרוע וחמור יותר, והא ראייה שאינו עולה מגיהנם, ומתריץ דבודאי כן

כבודה ולא לבזותה, והתבונן נא, כי אין המדובר ב'צדקת הדור', אלא בנכרית מרשעת שבאה להכשילו בחטא, אך מכל מקום חס על 'כבוד גבירתו', ומעתה קל וחומר בן בנו של קל וחומר עד כמה צריך לשמור על כבוד אדם מישראל ואפילו אם הוא רשע גמור, ועל אחת כמה וכמה שאינו רשע כ"כ...

מענין לענין, כתיב בפרשתן (מ ו) 'וירא אותם והנם זועפים', וברש"י (שם ה) 'ומדרשו, כל אחד חלם חלום שניהם, שחלם את חלומו ופתרון חברו'. הקשה הרה"ק ה'פני מנחם' (שמענו ממי ששמעו ממנו) בשלמא, פניו של שר המשקים היו זועפות שהרי ראה פתרונו של חברו שיתלו את שר האופים, וחשב שאף חלקו יהא כסופו של חברו, אבל שר האופים שראה שישבו שר המשקים כמשפטו הראשון, אם כן למה היו פניו זועפות, הרי היה לו לומר לעצמו שאף הוא פתרונו לטובה, אלא שלא היה לו עין טובה ולא היה יכול לסבול לראות חברו משתחרר ויוצא לחירות למשפטו הראשון, ומשום רשעותו ועינו הרעה נענש.

לא. פעם הלך אא"ז הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע לשפוך צקון לחשו בכותל המערבי, בהיותו שם רצה מאן דהוא לגשת אליו לתת לו 'ספר קודש' בכוונה תחילה שהרבי ישלם לו ב'נדבה' בעין יפה ובנתינה הגונה, משהבחינו בו המשמשים הרחיקוהו משם כדי שלא יפריע לצדיק באמצע עבודת הקודש, ויהי כאשר סיים הרה"ק להתפלל והתחיל לחזור ולצאת מן הכותל הזדעזע כשהבחין לפתע ביהודי זה העומד מרחוק ומחזיק את הספרים בידו, כי הבין שהלה רצה לגשת אליו אך לא נתנו לו, וכשהוא נסער בסערת רוחו נתן ידיו על מצחו וזעק מקירות לבו 'הם מבלבלים אותי לגמרי, איך אפשר לגרום עגמת נפש ליהודי...'. ומיד ציוה למשמשיו למהר ולהביאו לפניו, וכדי לפצותו ולפייסו נתן לו נדבה גדולה, ואז הלך ליטול ידיו וחזר שוב לכותל המערבי להתפלל.

לב. צא ולמד חומר העוון ממה שאמרו (ב"מ נח: נט.) 'כל המלבין פני חברו ברבים כאילו שופך דמים... אין לו חלק לעולם הבא' וכדאי הוא העיון בתשובתו של הגרש"ז אויערבאך זצ"ל בספרו 'מנחת שלמה' (ח"א סוף סימן ז) שהאריך לעורר בענין הלבנת פנים, ודן שם באריכות מדוע לא מצינו שהתירו לחלל את השבת כדי להציל את חברו מהלבנת פנים (ועי' שו"ע או"ח שז יד), ואיך א"כ מזלזלים בדבר חמור כזה.

לג. מעשה היה אצל הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע שנכנס פעם להדליק נרות חנוכה וניגש אל המנורה, אך במקום להדליק הורה למשמשו להכניס את המנורה אליו החדרה, ולאחר כמה דקות יצא עם המנורה והדליק את הנרות כדרכו. החסידים שראו מעשה זה התפלאו מאד, והיו סבורים שבודאי היו לרבים בזה ענינים נסתרים וגבוהים העומדים ברומו של עולם, אך לאחר ההדלקה סיפר להם המשמש גופא דעובדא היכי הוי, כי תפקידו היה להכין את נרות המנורה מדי יום ביומו, ובאותו יום התחלף לו בין כד השמן לבקבוק של משקה 'מעד' [-מי דבש], ובטעות הכניס את ה'מעד' במקום שמן זית, ובכניסתו הבחין הרבי מיד בטעות, לפיכך הורה להוציא את המנורה, כי לא רצה לגלות את הטעות ברבים ולבייש את פני המשמש ברבים.

לד. בשם הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע אמרו, שאף אם אין אדם יכול לעזור לשני ולסעוד אותו, וגם אין בכוחו לדבר עמו דברים המתיישבים על הלב, לכל הפחות ישמע אותו ויקשיב לשוועתו שגם בזה הוא מצילו ומעודדו - כשמרגיש שיש אחד שמבין מצוקתו, וכמו שנרמז בפרשתן (זא כא) 'וישמע ראובן ויצילהו מידם', שעצם השמיעה היא ההצלה.

לה. ומלבד שהקב"ה ישלם לו שכרו, זוכה הוא גם להיות מכובד על הבריות, כי כפי הנהגת האדם עם אחרים כן ישיבו לו כגמולו, לטב ולמוטב. רמז לענין זה מצא הגאון רבי יצחק אלחנן ספקטאר זצ"ל דבפרשתן גבי יהודה

והכינו את אשר יביאו - ההכנה לימי החנוכה הממשמשים
 שבא מבלי להכין את עצמולו, כי ככל שיכין את
 עצמולו ויזכך את נפשו^ל כך יזכה^מ להשיג יותר את
 מועדי וזמני השנה, כי אינו דומה המקיים את
 המצווה והנכנס אל היום טוב' אחר הכנה ראויה, למי
 גדול אמרו לגבי קיום כל המצוות ולעניין כל
 האור והקדושה הנוראה וכל ההשפעות הטובות^מ, ולא

ותמר כתיב (לח טז) 'ויאמר' הבה נא אבוא אליך' והיא השיבה לו 'ותאמר מה תתן לי', והטעמים על תיבת 'ויאמר' -
 'ותאמר' שוים המה, שעל שניהם יש 'פשטא', וכן בהמשך כתיב (פסוק יז) 'ויאמר' אנכי אשלח גדי עזים מן הצאן, 'ותאמר'
 אם תתן ערבון עד שלחך', שהטעם על שתי האמירות הוא 'זקף גדול', וגם בכתוב שלאחריו (פסוק יח) 'ויאמר' מה הערבון
 אשר אתן לך, 'ותאמר' חותמך ופתילך ומטך' שעל שניהם הטעם 'רביעי', ללמדנו שכך הוא דרך העולם, שתמיד ישיב
 לך איש שיחך באותו דרך וניגון שהנך מדבר אליו, ואם אתה תתחיל את הדיבור בנחת ולשון רכה גם השני ישיב לעומתך
 באותה מטבע, ובניגון של 'פשטא', אך אם תפתח פיך ב'זקף גדול', גם רעהו ישיב לך בזו הדרך, ודי למבין.
 לו. וכבר אמרו, שכל מעשה הצלתו של יוסף הצדיק מבור בית הסוהר ועלייתו להתמנות למשנה למלך - הכל היה
 כששאל את שר המשקים והאופים - מדוע פניכם רעים היום, כששם לבו לחזק את זולתו. ללמדך שמ'מילה
 טובה' איש לרעהו אפשר לאדם להציל אחרים ואת עצמו, עדי בואו אל כס המלוכה...

וזאת נדרש גם ממה שנהגו להניח את ה'שמש' מעל הנרות, כי בו מדליקים את הנרות (מהרי"ל), ורמז יש בדבר
 כי כל המיטיב לאחרים כדוגמת ה'שמש' שהוא מדליק את כל הנרות אזי עולה ומתעלה הוא על כולנה...
 עוד במעלת ה'שלום' ורעת המחלוקת יש להביא מה שכתב הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (ד"ה לך) בביאור האמור
 בפרשתו שאמר יעקב ליוסף 'לך נא וראה את שלום אחיך ואת הצאן והשיבני דבר' (לו יד), כי היתה ברכה מרובה
 בצאנו של יעקב אבינו, מאחר שהיו השבטים כולם באחדות חוץ מיוסף, וכמו שאמרו בגמ' (בי"מ נט.) שהשלום מרבה
 שפע וברכה, ועל כן אמר יעקב ליוסף לך נא ראה את שלום אחיך אשר כולם בשלום, וראיה לדבר הוא מ'שלום
 הצאן', שאם לא כן אזי לא היה ברכה בצאן, ומכך תלמד גם אתה להיות עימם בשלום.
 לז. וכך אמרו 'בעלי הרמז' כי 'הכנה' בגימטריא 'יסוד', כי העיקר וה'יסוד' שעליו יעמוד כל בניין מעשה המצוה
 הוא ה'הכנה' שלפניה ברעותא דליבא.

והנה בשלטי הגיבורים (שעל הגהות מרדכי שבת עט.) הביא רמז לחנוכה מלשון הכתוב בפרשת מקץ (מג טז) 'טבוח טבח
 והכן', שאות ח' מ'טבח', בצירוף תיבת 'והכן' עולים יחדיו - 'חנוכה'. והרי שבחנוכה נרמז במיוחד ענין ההכנה.
 באחד מימי חנוכה בשעת מנחה שלח הרה"ק רבי יחיאל יהושע מביאלא זי"ע אחד מנכדיו אל הרה"ק ה'בית
 ישראל' מגור זי"ע טרם ידליק נרות חנוכה, ויהי כאשר הגיע לבית המדרש שהה ה'בית ישראל' בחדרו ביחידות -
 קודם הדלקת נרות חנוכה, ניגש הנכד אל המשב"ק הרה"ח רבי חנינא שיף ז"ל, וביקש ממנו שיכניסנו אל הרבי
 אחר שיש לו 'שליחות' מהרבי מביאלא, הציץ הגבאי אל תוך החדר וכראותו שה'בית ישראל' מסתובב אנה ואנה
 בדביקות עצומה תפוס בשרעפיו, סגר את הדלת והתנצל שאינו מעיז להפריע לרבי בעת כזאת, אך אם דעתו שעליו
 לקיים דווקא כעת את השליחות ייכנס לבדו, הנכד שהבין שאין לו לעכב את השליחות מזקנו ניגש לפתוח את
 הדלת, ויהי אך פתח הדלת במעט וראה את פניו הקדושים בוערים כלפידים, נסוב על עקבותיו מרוב יראה ופחד,
 חזר אל זקנו, וסיפר לו דברים כהווייתן - את המחזה הגדול שראו עיניו בקודש פנימה, בשמוע הרה"ק מביאלא
 את דבריו עלתה בפניו קורת רוח, וכה אמר לנכדו אכן זאת היתה עיקר כוונתי 'בשליחות' ששלחתך, כי היה ברצוני
 שתראה את התלהבותו 'בהכנה דרבה' טרם הדלקת הנרות...

לח. כך אמר הרה"ק ה'ישועות משה' מוויז'ניץ זי"ע, 'הכנה' עולה בגמטריא - 'מח ולב', לרמז שבראשונה יש להכין
 את המח ואת הלב לבורא כל עולמים, ולהדליקם בנר חנוכה.

לט. הרה"ק אדמוה"ז מטשורטקוב זי"ע היה אומר על הקרא (י כג) 'ולכל בני ישראל היה אור במושבותם', כי כמו
 ששווי וחינה של 'אבן יקרה' תלוי היכן העמידוה, אם יעמידוה בתוככי חרס ועץ, או בתוככי כותל מטונף
 ומזוהם לא יהא נראה זיו האבן, ורק כאשר יעמידוה במקום הראוי לה - במקום נקי ומצוחצח אז תעמוד על ערכה
 וחינה כראוי לחשיבותה. כדברים האלה לדידן, בימים הללו שורה אור לכל ישראל - אלא שהכל תלוי אם ינקה
 עצמו מעט שיוכל האור לשכון בתוכו (אפי"ב במעט) יזרח האור כדוגמת אבן טובה כשנמצאת בתוככי כסף וזהב (גנזי
 ישראל תרפ"ד משם אביו).

ולא זו בלבד, אלא דכתב ה'רד"ק' על הפסוק שם (ו) ויהי כמלאת הכלים - (באגדה ובתרגום של תוספתא), כשנגמרו הכלים, אמרה לבנה הבא עוד כלי חרס שבורים, כי הקב"ה שגזר על כלים רקים שיתמלאו בדרך נס, יגזור גם על כלים שבורים שיתוקנו, ואכן אסף הבן כלים שבורים, נתנם זה על גב זה, ונתחברו כאחד בדרך נס, והמשיך עמוד השמן למלאות את הכלים עד שנגמרו כולם, ונענה הבן 'אין עוד כלים בבית', - שמע עמוד השמן כי כן ופסק (עד כאן בתרגום מארמית), מעתה, יש להמליץ בעדינו, שהרי 'אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו' (ע"ז ג.), ויש מקום לאדם לומר - אין בכוחי להכין כלים מזופפין וסתומין כראוי - לבל ישפך ויאבד השפע, לזה אמרינן ה'בן כלים כפי כוחך, ואף אם יהא הכלי מחורר כְּנֶפֶה, יעשה הבורא נס ויסתום את הכלי, כדי שיקלוט האור...

עוד אלא שההכנה היא ה'כלי קיבול' לקלוט בו הקדושה, דמי שבא בלא 'כלי', במה ישמור ויחזיק את האור הגדול. ומקרא מלא דיבר הכתוב ב'אלישע', כאשר התלוננה ה'אשה השונמית' בפניו על ענייה ודחקה, ציוה עליה אלישע הנביא (מלכים ב ד ג) 'לכי שאלי לך כלים מן החוץ מאת כל שכניך, כלים רקים אל תמעטי', ואכן כפי כמות הכלים שהביאה כך היה כמות השמן שנספך בדרך נס בלי גבול וסוף, ולכאורה יש להבין, אם כבר נעשו לה ניסים בריבוי 'השמן', מדוע לא נעשה לה עוד נס בריבוי 'כלים', אלא, זה הכלל, אין אדם זוכה לנס, אם לא יעשה איזו פעולה מצד עצמו, ולכן ברגע שנגמרו הכלים נפסק גם כן 'שפע' השמן מלהשפיע, והלימוד לדידן, בכדי לזכות לשפע הנס והאור, צריך להקדים ולהכין תחילה 'כלים' לקלוט בהם את השפע, ואז נזכה ליהנות מן השפע הנשפע בימי חנוכה כ"ב.

מ. מסופר על הרה"ק ה'ישמח ישראל' מאלכסנדר זי"ע, שלא נתן לחסידיו לשהות אצלו בעת הדלקת הנרות, חסיד אחד שעז היה חשקו לראות את עבודת הקודש, נחבא פעם באחד הארונות שבחדרו, והציץ משם לחזות בנועם קדשו, והנה רואה הוא שטרם הדלקת הנרות היו פני הרבי בוערים כלפידים, בהכנה דרבה לקראת קיום המצוה, אך בבואו להדלקת הנרות 'פשט צורה' של ההתלהבות, ו'לבש צורה' של פשטות והתאפקות, אמר את הברכה מילה במילה והדליק את הנרות. החסיד שהביט בעבודת הקודש התפלא עד מאד, דהא איפכא מסתברא, שהיה צריך להתלהב בעת קיום המצוה גופיה יותר משעת עבודת ההכנה, אך לא העיז לצאת ממחבואו בידעו שכל הימצאו בחדר שלא ברשות הוא, לפיכך שמר את השאלה בלבו, למחר ניגש אליו ה'ישמח ישראל' ואמר לו 'ההתעוררות שהאדם זוכה בשעת קיום המצוה היא על ידי אתערותא דלעילא, אבער וואס דער מענטש קען, און וואס דער מענטש דארף (מה שהאדם יכול וצריך) הוא לעורר את לבו באהבה ויראה בשעת 'הכנתו' למצוה, ואז עליו להתלהב ולהבעיר את לבו בדביקות להבורא יתב"ש'...

מא. הרה"ק ה'יסוד העבודה' זי"ע נשא את משלו לחולה אנוש שבדקו הרופא וגילה את אזנו כי דרך רפואתו היא שישפוך יין על גבי התנור וינשום עמוק את הריח העולה, הלך החולה ו'ניסך יין' על התנור, גם הכניס את האוויר עד לתוך עמקי ריאותיו, אך לדאבון לב לא נראה שום שינוי במצבו, חזר האיש אל הרופא ושאלו 'למה רימיתני', הן עשיתי ככל אשר ציויתני ואיני רואה שום סימן הטבה. החזיר לו הרופא, הגידה נא, מה עשית, סיפר לו החולה כך וכך עשיתי, נענה לו הרופא, אוי, סכל שכמותך, וכי תעלה על דעתך שיש תועלת בשפיכת יין על גבי תנור צונן, כלום 'סגולות' הנני נותן לך, הרי הכוונה הייתה שתדליק תחילה אש בתוך התנור, וכשיהיו דפנותיו רותחות אז תשפוך יין, ובזה ינדוף ריח היין ויתפשט כהוגן בחלל הבית, ובכח עשן זה כשיכנס לגופו של אדם לסלק ממנו את כל המזיקים. והנמשל לענייננו, חנוכה הינם 'ימים המבורכים', מלאי אורה והשפעות קדושות ונפלאות, אך תחילה צריך האדם להרתיח את עצמו למען יהיה כלי מחזיק ברכה, ובזה ישאב השפעת וקדושת הימים עד שיבואו כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו.

מב. והעיקר שיגש בהשגות גדולות כידוע משלו של הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע למוכר השמן שבא לעיר עם חביות ענק למכור לבני העיר שמן טוב ומשובח, והנה רצונו של המוכר למכור את כל אשר יש לו לבני העיר, אבל למעשה לא יוכל לתת לבני העיר רק כפי הכלים שכל אחד מהם יגיש אליו... הגדול כפי גדלו והקטן לפי קטנו. והנמשל מובן ביותר, כי הקב"ה רוצה להעמיסנו בשפע גדול ביותר אבל למעשה יריק עלינו רק כגודל הכלים שהכינו בני העולם לקבל בהם.

אש לפניו תלך ותלהט סביב צריו - עבודת ה' באש קודש, התלהבות וחיות

בפרשתן (לו א) 'וישב יעקב' וגו', וברש"י, 'וישב יעקב, הפשתני הוזה נכנסו גמליו טעונים פשתן, הפחמי תמה אנה יכנס כל הפשתן הוזה, היה פקח אחד משיב לו ניצוץ אחד יוצא ממפוח שלך ששורף את כולו וכו'. וביאור הדברים הוא על פי מה דאיתא בגמ' (ב"ב ענ:) [ב'אגדתות דרבה בר בר חנה', שאין לנו הבנה בעומקם ובסודם] 'ואמר רבה בר בר חנה, זימנא חדא הוה קא אזלינן בספינתא, וחוינן ההוא כוורא דיתבא ליה חלתא אנביה וקדח אנמא עילויה, סברינן יבשתא היא וסלקינן ואפינן ובשלינן אנביה, וכד חס גביה - אתהפיך, ואי לא דהוה מקרבא ספינתא הוה טבעינן', פירוש הדברים, פעם אחת הלכנו בספינה וראינו דג שנתקבץ חול מן הים ונאסף עליו, ואף צמחו עשבים, עד שסברנו שהרי זה יבשה מאיי הים, ועלינו עליו ואפינו שם ובשלנו על גבו, עד שנתחמם גב הדג ונתהפך, ואלמלי שהיתה ספינה אחרת סמוכה אלינו היינו טובעים בים בעת נפילתנו ממנו. ויש בדברי הגמ' הללו רמז גדול, כי פעמים שאדם ירוד ב"ב עד שהוא שוכב באדמה וכבר עולים עליו עשבים... שאיבד ל"ע כל צורת אדם, אך האמת שאין מקום לייאוש כלל, אלא אם 'יתחמם' - יתעורר לחיים, ויתהפך מן הקצה אל הקצה. הן הן דברי רש"י, 'ניצוץ אחד יוצא ממפוח שלך ששורף את כולו', כי גם אם יש כאן 'פשתן הרבה', חבילי חבילי עבירות שמערים השטן, אך על ידי 'ניצוץ אחד', שיבעיר בעצמו אש ההתלהבות - שורף

ומדרבי עבודת ההכנה הוא ריבוי לימוד התורה, וכבר אמר הרה"ק רבי מנחם מנדל מקאצק זי"ע, שהאור של כל יום טוב טמנו חכמים בחלק התורה שלו, דהיינו בהלכות החג בחג, כי האור נגנו בתורה, וכ"ש בחנוכה שכל עיקרו גנו בתורה, כי גורו היוונים 'להשכיחם תורתך' והחשמונאים התגברו עליהם, לכן פשוט שאי אפשר לזכות לאורות של חנוכה בלי האור של התורה. דורשי רשומות אמרו להעמים במאמרם (ברכות נא:) 'אין מברכין על הנר עד שיאורו לאורו', אורו זה תורה בכתוב (משלי ו כג) 'ותורה אור', ללמדנו שאי אפשר 'לברך' על הנר של חנוכה עד שיהנה מאור התורה.

ורמז לדבר, שהנה בסוגיא דחנוכה (שבת כא:) אחר האריכות דברים איך וכמה על האדם להדליק, באו חכמי התלמוד ושאלו 'מאי חנוכה, דתנו רבנן בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה', ולכאורה הוי להו להתחיל ולפרש מאי חנוכה תחילה ואח"כ לבאר ולפרט את פרטי ההלכות, ולהאמור יש לומר, כי רק אחרי לימוד דף גמרא אפשר לנסות להבין 'מאי חנוכה', אבל בלי כח התורה פשיטא שלא ישיג מאומה. ועוד רמז לכך, דכמדומה שלא מצינו שום קושיא שיש עליה כ"כ הרבה תירוצים כקושיית ה'בית יוסף' (סימן תרע) מדוע קבעו שמונת ימי חנוכה ולא שבעה, הלא דבר הוא, ואולי סיבב הקב"ה כך כדי ללמדנו שעיקר יום טוב של חנוכה הוא לימוד התורה ביגיעה והתמדה ולחדש חידושים לאמיתה של תורה.

מג. והיינו, כי גם אם נראה שהוא שקוע בחטא לגמרי ח"ו הרי עדיין יש בו 'נקודה טובה' שממנה יכול להתחדש ולהתחזק, ואין לו אלא לגלות אותה ושוב תאיר היא כבראשונה. ורמזו זאת בהא דאיתא בגמ' (שבת כא:) לגבי נס חנוכה, 'שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול', שאף אם כל 'השמנים' טמאים עדיין יש פך אחד חתום בחותמו של כהן גדול כשהוא שמור בטהרתו ובקדושתו, וממנו נתחדשה כל העבודה...

פעם ביקש הגה"צ רבי ירוחם ממיר זי"ע מתלמידו שיביא לפניו את ה'ספר מוסר' המונח על החלון הסמוך, הלך התלמיד לשם ולא מצא כי אם תפוז - מאראנץ, חזר התלמיד כשהוא נבוך ואמר לא מצאתי שום ספר מוסר, אמר לו רבי ירוחם שנית תביא את ה'מוסר-ספר', בדלית ברירה הביא את הפרי... שאלו רבי ירוחם, פרי זה הוא חי ועסיסי או שמא הוא כחציר יבש, השיב התלמיד ודאי פרי חי הוא, החל רבי ירוחם לקלף את הפרי, ואמר הנה הקליפה קשה היא ויבשה, אף מתחתיה יש כמין קרום לבן קשה, ואף סביב 'בשר' הפרי יש כמין שקית לבנה (העוטפת כל פלח בפני עצמו) שאף זה יבש לגמרי... אם כן מדוע תאמר כי הוא 'פרי לח וחי', אלא כי 'ממעמקים' ומתחת כל הקליפות הללו העוטפים את הפרי מכל עבר יש פרי נוטף עסיסיות... כך גם אם נדמה שהאדם 'יבש' לגמרי, ומכל עבר מסובב הוא ב'קליפות', אך בעמקי נפשו מלא חיות ולחות הוא, על כן נקרא שמו 'חי' ולא 'יבש כמת'...

באר הפרשה - פרשת וישב הנוכה

את כולו וחוזר בבת אחת לכמות שהיה מתחילה^{מד}. וכבר איתא בספה"ק כי כל מהות ה'חנוכה' הוא חידוש והזמן גרמא, בימי החנוכה שסגולתם 'להדליק נר' - עבודתו ית' מתוך חמימות והתלהבות, שהנה, שידליק בעצמו את 'הנר' ויזכה ל'תחיית המתים'^{מה}. הקשו הפוסקים, מדוע קבעו חז"ל את ימי חנוכה להלל

מד. ודע, כי ה'בוער באש' ההתלהבות, לא רק על עצמו בלבד הוא משפיע לשרוף את כל 'הפשתן' ולכלות את כל אותם יצרים רעים ותאוות רעות, אלא בזה גורם להשפיע חמימות על כל בני ביתו לטוב להם כל הימים. ובזה ביארו מה שאמרו חז"ל (שבת כג:) 'הרגיל בנר הויין ליה בנים תלמידי חכמים', שמאחר שרגיל בנר וב'אש' הקודש אזי הוא מרתיח ומחמם את בניו שאף הם ילכו בדרכי ה' מתוך התלהבות והשתוקקות, עד שאכן לבסוף יגדלו להיות תלמידי חכמים.

ויתבאר עוד, בהקדם המסופר שאחד שעלה לכהן פאר ברבנות אחת העיירות ניגש אל הרה"ק הרי"צ מליובאוויטש זי"ע, לבקש 'הדרכה' כיצד עליו להדריך בני קהילתו למען ישמעו ולמדו את דרך ה' אשר הוא מנחיל להם, והשיב לו במעשה בעני בן טובים שנקלע ל'שוויץ באד' (סאונה) יחד עם ר' משה גביר העיירה, והנה רואה העני איך שעומד המשמש ומכה בגביר מכות נאמנות בכל חלקי גופו - מעלה מטה מזרח ומערב, ועל כל מכה וכמה שיוצאת ממקלו של המשמש השמיע הגביר את הנאתו בקולי קולות אהה... אהה... אהה... כך נמשך הדבר במשך שעה ארוכה, כשזה מכה בכל כוחו בגופו של הגביר, ו'לעומתו משבח' הגביר באנחות של הנאה ותענוג, ככלות השעה יצא הגביר מהיכל השוויץ באד, ושלשל לידי המשמש סכום הגון ביותר. בצר לו הבין העני שהגביר נוהג לשלם טבין ותקילין על הכאות בגופו, על כן עקב אחריו בדרכו לביתו, ובבואו הביתה - כשכבר עמד הגביר על סף שערי ארמונו, פנה אליו והחל מפליא בו מכותיו... מימין ומשמאל תפרוצי... ותעל חמת הגביר, וגער בו, החסר משוגעים אנוכי, מה לך כי דלקת אחרי, הנח אותי לנפשי... נענה העני... לא לא... עתה תפתח את לבך ותשלם את משכורת הנכבדה תמורת המכות... מיהר הגביר והזעיק את שומרי הבית והללו סילקו אותו בבושת פנים הרחק כמטחווי קשת מארמונו של הגביר, ותשקוט הארץ.

נדהם העני ותמה, מה נשתניתי מהשמש שב'שוויץ באד', ופרץ בבכי מר על גורלו שלא שפר, ועל מזלו שאינו מיטיב עמו, אחר כמה ימים אצר אומץ, ושב אל הגביר בהכנעה גדולה, ילמדנו רבינו - מה נשתנו מכותיי ממכות המשמש בשוויץ באד, הגביר שהכיר כי אך ורק לטובה כוונתו, ניאות להסביר לו, וכי מדוע לא תבין, במקום השוויץ שורה חמימות יתירה, ותחת השפעת החום המהביל והגדול נכנסת כל הכאה עמוק עמוק בבשרי ופועלת פעולת טוב בבריאות הגוף והנפש, על זה אכן כדאי וראוי לשלם טבין ותקילין, אבל, על מכות גרידא הבאים להכאיב לי - אך רע ומר יהיה סופו של המַכָּה...

כיו"ב, אמר הרה"ק הרי"צ לאותו רב בישראל, אם תשרה בסביבתך השראת חום דוגמת השוויץ שמשרה חמימות יתירה באש להבת אז תוכל להטיף באזנן מוסר, להדריכם בדרך הטוב והישר, אבל סתם הכאות - סתם הטפת מוסר לא יכנסו כלל לתוככי אזנם, ולא יפעלו כלל איזו פעולה טובה.

ובדרך זה יבואר מה שאמרו 'הרגיל בנר הויין ליה בנים תלמידי חכמים', כי אם יהא רגיל בנר - להאיר להם ולחמם אותם באש שבנר, אז יוכל גם לומר להם מוסר להיות תלמידי חכמים, אך אם אינו 'רגיל בנר', אלא רק צועק ומבקר ומעיר הערות אזי לא ישמעו אליו כלל, ודבריו לא יעשו פירות.

מה. החיד"א (פני דוד וישב) מבאר מנין ידע יוסף לפתור ל'שר האופים' את חלומו כי בעוד ג' ימים ישא פרעה את ראשו מעליו וימיתו, ומדוע גרע חלקו משר המשקים אשר פתר חלומו לטובה. ומבאר את העניין במשל לצייר אחד שצייר במעשה אומן ציור היאך שאדם עומד וסל פירות בידיו, משהעמידו את הציור בחוצות העיר באו עופות וניסו לאכול מהפירות, וכל הקהל הביעו בהתפעלות מכישרונו של הצייר שהצליח לצייר ציור 'אמיתי' כל כך, ויחד כולם הודו ואמרו 'ציור זה ממש יש בו רוח חיים' והראיה מהעופות שדימו שאכן אלו פירות האילן ממש. עבר שם פיקח אחד ואמר, אדרבה משם ראיה שהציור אינו 'חי' כלל אלא אדרבה 'מת' הוא, כי באם היה הציור כולו 'חי' הרי היו העופות מתייראות מהאדם המצוייר ולא היו מתקרבות כלל אל הפירות, אלא שמע מינה שאכן הציור 'מת' הוא. כך היה אף אצל יוסף הצדיק מששמע על חלומו של שר האופים שעופות באו ואכלו מהסלים שמעל ראשו הבין שאינו אלא אדם 'מת'. ולענייננו אנו עלינו להיזהר שלא לעבוד עבודתנו כמת בלא חיות דקדושה בעבודת השי"ת, וכך ננצל מכל העופות והציפורים למיניהם המנקרים במוחנו.

העבודה, וכאשר החשמונאים מסרו נפשם לחדוש העבודה הרי בזה תיקנו את הפגם מעיקרו, שהוכיחו שהעבודה יקרה בעיניהם עד שמוכנים למסור את הנפש בעדה, על כן הגדיל הקב"ה לעשות עמהם גם ופלא בנצחון על היוונים¹⁰.

עפי"ז מבאר הא דאיתא בנמרא (שבת כג:) 'הרגיל בנר הויין ליה בנים תלמידי חכמים, וכבר דקדק המהרש"א מדוע לגבי שאר מצוות כתיב 'הזהיר במוזהו זוכה לדירה נאה, הזהיר בציצית זוכה לשלית נאה, הזהיר בקידוש היום זוכה וממלא גרבי יין, ואילו כאן כתיב 'הרגיל בנר (עיי"ש), אלא 'שגם לדורות זהו הענין של נר הנוכה להימשך אחר השי"ת בלהב אש עולה למעלה בכל רגע בהיות חדשה ללא התיישנות וללא התקררות, וגם נר של שבת יש לומר שהיינו הקך וכו' (עיי"ש), ומעתה יש לומר כי 'הרגיל בנר' הכוונה שהוא רגיל תמיד בהתחדשות, ולא רק לפרקים, על כן שברו שיהיו בניו ת"ח מאחר שהוא רגיל תמיד בהתחדשות ממילא יהיו תולדותיו כיוצא בו.

ובן העמיסו צדיקים בלשון חז"ל (שבת כא:) 'מצותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק', דהכוונה לבטל את הרגילות בקיום המצוות.

על אחת כמה וכמה, בגשתו להדליק נר הנוכה, שצריך לבעור בו אש ההתלהבות והתשוקה לעשות רצונו בלבב שלם, ולא יקיים את המצוה 'כמעשה קוף' בעלמא, אלא כבר עובר לעשייתה יתכונן לקראתה ברגשי קודש¹¹, ומתוך התבוננות בגדולת וקדושת המצוה, ו'לאן אתה נכנס למקום אש להבת שלהבת', כי רק

והודאה ולא למשתה ושמחה, ואילו פורים נקבע ליום משתה ושמחה, ותירץ הב"ח (סוף סימן תר"ע) כי עיקר הגזירה בפורים היתה מפני שנהנו בגופם מסעודתו של אותו רשע (מגילה יב.), וכיון שהפגם היה בגוף על כן נענשו בגזירת כליון הגופים, דהיינו להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים רח"ל, ועל כן ישבו בתענית לענות את גופם עד שנתבטלה הגזירה, לפיכך כאשר עינו את גופם וצמו שלשה ימים ועשו תשובה נתבטלה הגזירה, ולפיכך גם היו"ט שנקבע לדורות תיקנו בו ריבוי אכילה ושתיה שהם צרכי הגוף כדי לזכור עיקר הנס. אבל בחנוכה היתה עיקר הגזירה מפני שנתרשלו בעבודה, ועל כן נענשו שביטלו מהם העבודה שהיא צרכי הנפש, כדתניא בברייתא (אוצר המדרשים אייזנשטיין עמ' 193) שגזרו היוונים על ביטול קרבן התמיד ושימאו את כל השמנים וביטלו מלהדליק נרות המנורה, ומשום הכי היתה דרך חזרתם בתשובה על ידי שמסרו החשמונאים את נפשם על העבודה, וכמו כן הושיעם ה' על ידי כהנים עובדי עבודה בבית ה' ועשה להם גם בנרות, וגם לדורות קבעו להדליק נרות תחת אשר הערו למות נפשם על קיום העבודה, ולהלל ולהודות להקב"ה שהיא עבודה שבלב, עכ"ד.

ותמה ה'שם משמואל' (מקץ תר"פ ד"ה ועם דרכנו) שלא מצינו בשום מקום שהחסירו בני ישראל אפילו קרבן אחד בימים ההם, ואם כן במה 'נתרשלו בעבודה'. אלא מבאר, שוודאי הקריבו בני ישראל את הקרבנות אלא ש'נתרשלו', וכלומר, שהיה זה מתוך קרירות ובעצלתיים, וכמצות אנשים מלומדה בלא התעוררות רגשות פנימיות הלב, ועל כן נגזר עליהם לבטל את

מו. באמת אמרו, כי עצם הנס שנעשה בהדלקת המנורה מורה על עניין ההתלהבות מתוך התחדשות, וכלשונו של הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (תרע"ד ליל ג), כי צורת איש ישראל להיות משתוקק לאביו שבשמים, כי נפשו חלק אלוך ממעל, וכמו שלהבת המתנענעת ונמשכת למעלה, וזהו ענין קליפת יון שהיו רוצים לטמטם את הלבבות שלא יהיו נמשכים ומתלהבים אחר השי"ת כמו שמטמטמין (סותמים) מקור נובע מים, כי היו מתנגדים לזה שישראל יש בהם חלק אלוך ממעל, וזהו שגזרו 'כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באלוקי ישראל', וכשגברו מלכות בית חשמונאי ונצחום נתלהבו נפשות ישראל ביותר להימשך אחר השי"ת כרשפי אש שלהבתי המתלקחת ומתלהבת למעלה, ולאות אמת שנרצה עניינם למעלה בא הנס בנרות שענין הנר שהשלהבת עולה מאלי' למעלה, השמן נמשך אחר הפתילה ועולה בלהב אש אוכלה בכל רגע ורגע בחיות חדשה וכו', כי בכל רגע ורגע בא אור חדש וכו', וזה מתאים לענין ישראל שהיו אז באותה בחי' בחיות חדשה בכל רגע ורגע בלתי מתיישנת כלל ולא נתקררו האהבה והחיות.

מז. ידוע מה שאמרו צדיקים 'הכנה למצווה גדולה מן המצווה, והוכיחו זאת מדיני הדלקת המנורה בבית המקדש, שהרי קיימא לן (יומא כד: ונפסק ברמב"ם הל' ביאת המקדש פ"ט ה"ז) שעצם הדלקת המנורה כשרה בזר, ואילו הכנת והטבת הנרות צריכה להיות אך ורק על ידי כהן.

באר הפרשה - פרשת וישב הנוכה

על ידי ה'הכנה' הראויה יזכה לקלוט בקרבנו את השפעות הנרות גופא תיעשה בדחילו ורחימו^מ, מתוך שמחה של המצוה הנוראות והעצומות^מ, ואין צריך לומר כי הדלקת מצוה^ג, בהלל והודאה, ובתפילות^{נא} ובקשות^{נב} לקל חי^ג.

הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע היה אומר, שבשעה שהכין רבו הרה"ק רבי אברהם אלימלך מקארלין זי"ע את הפתילות היו פניו בוערים ולוהטים כמו בשעה שעמד על פתח התנור הלוהט בעת אפיית מצות. וכך אמר הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע (כי תצא תרצ"א ד"ה כי יקרא) לבאר מדוע נקראת מצות שילוח הקן בלשון חז"ל (מדרש תנחומא פרשת עקב סימן ב) 'מצוה קלה שבקלות', כי דרשו חז"ל (חולין קלט.) 'כי יקרא - פרט למזומן', נמצא שלא שייך הכנה לקראת מצוה זו, ועל כן היא מצוה 'קלה'...

בדרך משל יאמר, כי מדרכו של עולם, בהוציאם את ה'בשר' מתוככי הפריזער (מקפיא) יניחוהו מתחילה עד שיפשר הקרח שמעליו, אז יגשו לבשלו או לחממו, על דרך זה ממש, הרי תחילת העבודה קודם הדלקת נר חנוכה היא 'להסיר את הקרח' האופף אותנו, ולהתנער מכל הקרירות, ורק לאחר מכן נוכל להתחמם באש קודש ולקיים את המצווה בהדלקת הנר.

מט. מן העניין להביא מקצת שבמקצת ממה שכתבו בספה"ק בדרך קיום עבודת הדלקת נר חנוכה, ממש אחד מני אלף, ותן לחכם ויחכם עוד. והנה נהגו רבים לומר 'ויהי נועם' טרם עשיית כל מצוה, וכמו שכתב בספה"ק 'פלא יועץ' (ערך ויהי נועם) 'ויהי נועם צריך לאומרו קודם כל מעשה טוב בין בדיבור בין ממעשה', ומבאר טעמא דמילתא, כי בכל דבור ובכל מעשה גנוז רזין עילאין ורזי דרזין, ואין אנו יודעים אלא פשטן של דברים, ואם כי עצם עשיית המצוה פועלת למעלה, אך הרבה יותר פועלת היא אם מכוונים את הכוונות הקדושות שיש בה, 'זוה כוונת תפילתנו באומרנו ויהי נועם שיכוונן ה' מעשי ידינו בשמים ממעל כאילו כווננו בכל הכוונות הראויות לכוין ותפילה עושה פירות. וגם בפסוק זה יש רזין עילאין בכל אות ואות ובכל תיבה ותיבה, והיה ראוי לנו שנאמר ויהי נועם על הויה נועם'.

ולעניין ברכות המצוה כתב ב'קב הישר' (פרק צו) בזה"ל, ויכוין היטיב בברכות של הדלקת הנרות לאומרם מתוך שמחה באשר המצוה היא חביבה בשעתה לזמן פעם אחת בשנה, ולכבוד המלאכים קדישין הבאים להבית בשביל מצוה זו. וכתב שם עוד, 'והנה בברכה ראשונה של נר חנוכה יש י"ג תיבות, וצריך לכוין שהן מעוררים י"ג מדות רחמים, וכן יש י"ג תיבות בברכה שניה שהן מעוררים י"ג מדות רחמים, ושתייהן יחד הן כ"ו תיבות כנגד שם המפורש' (שעולה אף הוא למניין כ"ו).

עוד שם, שמלאכי עליון שרפים ואופנים באים לבית כל יהודי ומביטים בעבודת קדשו בהדלקת הנרות, ועונים 'אמן' על ברכתו, ורמז לדבר כי 'מלאך' בגימטריא 'אמן'.

ודע, כי כתב היעב"ץ (מור וקציעה סימן תרע"ב) שברכות אלו אינם כשאר ברכות המצוות שמברכין על המצווה, אלא הם חלק מעיקר קיום המצוה, כי הרי עיקרה נתקנה 'לפרסומי ניסא', וכי מדליק בלא ברכה לאו מידי עביד, דהרואה סבור שלצורכו הוא דאדלקה (עי' כע"ז בשבת כב:), נמצא שעל ידי הברכה נעשים הנרות לחפצא דמצוה, לא כן שאר הברכות שאינן חלק מגוף המצוה, ואם כן ביותר צריך להשיג לברך מתוך אש ההתלהבות באותה התלהבות של נר חנוכה גופיה.

נ. זה לשון ה'חיות יאיר' (בהגהות מקור חיים סימן תרעב ס"ב) 'נראה לי, דעיקר מצוה הוא שיהיה המדליק אצל הנרות חצי שעה לראות אותם ולשמוח בהם'.

נא. רמז נאה אמרו כי הנה האש בוערת ומכלה את השמן שבנר, ו'המחבר' את האש לשמן הוא הפתילה, אך בלא הפתילה אין בכח האש לשרוף את השמן, והנה ה'שמן' רומז על כלל ישראל (וכדאיתא במדרש ריש פר' תצוה), ואילו 'האש' רומז על הקב"ה, והחיבור והדבקות בין ישראל לאביהם שבשמים הוא על ידי ה'תפילה' אותיות 'פתילה'...

נב. לכן מצינו בזה כמה וכמה מנהגים בעת השיהיה אצל הנרות, וכל אחד ינהג כמנהג אבותיו ורבותיו - זה באמירת 'יושב בסתר' ז' פעמים אחר הדלקת הנרות, וכבר כתב אחד הקדמונים (תלמיד הרמב"ן) ב'ספר זכירה' (סט א), סגולה מעולה לשמירה על כל השנה שיאמר בחנוכה כל לילה אחר הדלקת הנרות שבע פעמים 'ויהי נועם', כך מצאתי כתוב, וזה באמירת פרק קי"ט בתהלים, לשפוך לבו בשעה נעלה זו, לבקש על עניינים רוחניים לו ולזרעו אחריו.

נג. כי הזמן מסוגל ביותר לקבלת התפילות, וכלשון התוספתא (מע"ש פ"ה הי"ד) כל העוסקין במצוות פיהם פתוח בתפלה לפני המקום. ועל דרך שכתב רבינו בחיי (שמות יט ג) שתתפלל האשה בשעת הדלקת נרות שבת שיהיו בניה תלמידי חכמים מאירים בתורה, כי התפילה יותר נשמעת בשעת עשיית המצוה.

ובמו שרימוזו צדיקים בפסוק (במדבר כא ח) 'עשה לך שרף ושים אותו על נס, והיה כל הנשוך וראה אותו וחי', שיש בו רמז על שלש הברכות שמברכים שרם הדלקת הנרות (בלילה הראשון של חנוכה), 'עשה לך שרף' זה ברכת 'להדליק נר חנוכה' כי האש דולקת ושורפת, 'ושים אותו על נס' היינו ברכת 'שעשה נסים',

'וראה אותו וחי' רומז על ברכת 'שהחיינו וקיימנו', והיינו שסגולת נרות חנוכה היא שאף כל הנשוך יביט בנרות וחי (וכמו שיתבאר עוד להלן), כי אף העומד בדיוטא התחתונה אפשר לו להתהפך מן הקצה אל הקצה לעלות מעלה מעלה, אך ה'בראשית' והתחלה היא עשה לך שרף, לבעור באש קודש בעשיית המצווה ובעבודתו ית"ש".

איש חסיד היה בבני ברק ושמו הר"ר שמעון דאסקאל, ולו חנות כלים במרכז העיר ברחוב רבי עקיבא פינת רחוב ירושלים, ובזמנו, בטרם קנה אותה חנות, היתה לו עוד הצעה לקנות חנות הגדולה פי שלוש מהחנות ברח' ר"ע ובאותם דמים, אך חסרון אחד היתה לה שהיא נמצאת ברחוב צדדי ומרוחק, ושאל את רבו הרה"ק מסאטמאר זי"ע כדת מה לעשות. השיב לו, כי הנה מצינו לתנאים ולאמוראים שחברו תפילות רבות לאומרים בסוף תפילת שמו"ע (כדאיתא בברכות יז). ולא ראינו שהמון העם אומרים תפילות אלו, לעומת זאת יש תפילה אחת שנתחברה ע"י אחד מהאחרונים, וכולם מתעוררים ושופכים ליבם כמים בתפילה זו, היא היא 'תפילה זכה' שחיברה ה'חיי אדם', והטעם ש'זכתה' תפילה זו מפני שהיא נמצאת במקום טוב – קודם כל נדרי... אף אתה, עדיף לך לרכוש את החנות השוכנת במקום טוב במרכז היישוב, כך עשה והצליח למעלה למעלה. אף לעניינינו יאמר, אנו נמצאים ב'מקום טוב' ליד הדלקת הנרות, כאן הוא המקום להשקיע...

נד. אגב גררא מזהירין, בגשתו להדליק נר חנוכה, יזהר בד בבד במשנה זהירות, לבל יכוו אחרים מ'האש', והיינו שלא יבוא חלילה לגאווה או כעס, וידע שכעס אחד ופגיעה אחת בחברו דוחה מאה עבודות ויגיעות במצוות ה', ועיקר העיקרים להיות 'אהוב למעלה' ובד בבד גם להיות 'נחמד למטה'.

סיפר אאדמו"ר הרה"ק מלעלוב זי"ע, ששמע מזקני הדור הקודם, שלאחר פטירתו של הרה"ק ה'יסוד העבודה' זי"ע לא היה ביד חסידיו להכריע מי ימשיך את עול ההנהגה (כי כמה מצאצאיו היו ראויים לאותו איצטלא), לבסוף קיבלו עליהם את מרותו של הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע (בנו של רבי מיכל אהרן זצ"ל) משום מעשה שהיה, וגופא דעובדא הכי הוי, במשך כל השנה כולה היה ה'דברי שמואל' עסוק במצות נרות חנוכה, והיה עומד על סדר כתישת הזיתים, בדק והשגיח בזהירות יתירה להוציא מהם שמן זית זך מובחר בלא שמרים, וכן הכין את הפתילות בדביקות עצומה, וכל שכן בשעת ההדלקה היה פניו בוערים כלפידיים ומדליק את הנרות בדביקות עצומה בל יתואר. פעם אחת נסע לשהות בצל זקנו לשבת חנוכה, והתאכסן שם בחדר הסמוך לבית המדרש, בערש"ק בעוד היום גדול התחיל להכין את הנרות ביגיעה ובדביקות כדרכו בקודש, ורק כשהכל היה מוכן ומזומן, עלה לבית זקנו ה'יסוד עבודה' - להביט בעבודתו בהדלקת המנורה, ככלות זקנו את העבודה, מיהר ה'דברי שמואל' לירד לביהמ"ד כדי להדליק את הנרות שלו, אך לתדהמתו מצא שאי מי כבר הדליק את המנורה, מיד נענה מתוך גבורת הנפש ביישוב הדעת - 'אה, כבר הדליקו את המנורה', הבו לי נרות אחרים, אך מחמת דוחק השעה לא מצאו כי אם נר אחד של חלב בלבד, נטל את הנר ואמר בפשטות 'השעה מאוחרת, נו, הבה נדליק נר איש וביתו', הדליק את הנר, ויותר לא דיבר או חשב על הנעשה. משראו זקני החסידים גדלות זו, החליטו כולם פה אחד שהוא הראוי לאותה איצטלא, לקבל על עצמו להמשיך ולפאר את השלשלת הקדושה של אבותיו, ולא מחמת יגיעתו והכנתו בכל השנה כולה לקראת ההדלקה של ימי חנוכה, אלא משום אותו מאורע שלא הדליק את המנורה ולא בא לכלל כעס.

שוב מעשה היה אצל הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע, ששנה אחת בערב שבת חנוכה בעת שהיה עומד מוכן ומזומן להדליק את הנרות, עבר שם בנו הקטן רבי שלמה דוד 'הושע' (לאחר פטירתו הוכתר לרבי) והיה מכונה בפי החסידים 'דער יונגער רבי'. נהרג במלחמה ע"י הצוררים ימ"ש, והי"ד) והפיל את כל המנורה, ולא הייתה שהות להכין שוב את הפתילות ולהדליק הנרות, כל אותו זמן ישב ה'בית אברהם' מן הצד בניחותא וכשחיוך נסוך על פניו אמר אותו הבורא שציונו להדליק, ציונו ג"כ שלא לכעוס...

פעם התלווה הגאון ה'חפץ חיים' זצ"ל אל רבו הגאון רבי נחום קפלן מהורדנא זצ"ל לביתו בזמן הדלקת נרות חנוכה, כבוא הרב לביתו ראה שהרבנית איננה בבית, לכן נמנע מלהדליק והמתין עד שתשוב הרבנית הביתה... בהזדמנות שאלו ה'חפץ חיים' – הרי יש חיוב להדליק את הנרות מיד בבוא זמן ההדלקה, ענהו הרב, איתא בגמרא (שבת כג:) 'אמר רבא פשיטא לי נר ביתו ונר חנוכה (מי שיש לו מעות מועטים ואפשר לו לקנות בהם נרות שבת להאיר, או נר חנוכה

והדברים מפורשים בדברי רבינו 'המאירי', והנה אמרו חז"ל (שבת כג:) 'הרגיל בנר הויין ליה בנים תלמידי חכמים^נ, ופירש רש"י (ד"ה בנים) דקאי על נרות שבת וחנוכה, וכבר תמה רבינו יצחק בן הראב"ד (בקונטרס סוד הדלקת נרות חנוכה, נדפס בספר הזכרון פחד יצחק להגר"י הוטנר זצ"ל) דהא חזינן שרובא דעלמא מקפידים להדליק נרות חנוכה מידי שנה בשנה ואין כולם זוכים לבנים תלמידי חכמים, וכתב לפי דרכו

דמכל מקום 'רק מיעוטא דמיעוטא מקיימין אותה בכל פרשותיה ודקדוקיה'.
אך מדברי המאירי (שבת שם) חזינן דקושיא מעיקרא ליתא, שכתב 'הרגיל בנר דרך חיבוב מצוה והערה (מלשון התעוררות) מפורסמת הוין ליה בנים תלמידי חכמים^נ, והיינו דבכדי לזכות ל'בנים תלמידי חכמים' לא סגי במה שמדליק 'נר חנוכה' כמצות אנשים מלומדה,

למצוה), נר ביתו עדיף משום שלום ביתו, הרי שמשום חשש שלום בית עדיף לבטל הדלקת נר חנוכה, 'והנה, אם הייתי מדליק את הנרות טרם בואם הביתה הייתי גורם להם עגמת נפש, ונמצא שהיה עדיף אם לא הייתי מדליק כלל...'.
עבודה רבה ונפלאה השקיע האדמו"ר רבי יוחנן טווערסקי מטאלנא זי"ע בהדלקת נרות חנוכה, לאחר ההדלקה היה מפזז ומכרכר לפני הנרות בהתלהבות נפלאה, בכל כוחותיו, ומרוב שמחה אף נהג לעשות 'קוויקלאך' לפני הנרות. פעם אחת לאחר שהדליק את המנורה בהתלהבות אש קודש עבר ילד קטן במרוצה ליד הנרות, נתקל במנורה וכל הנרות נפלו ארצה ונכבו. מיד נענה הרבי 'בני יקירי, הנני מכיר לך טובה על שזיכית אותי עכשיו לקיים את ההלכה (שבת כא.) 'כתבתה אין זקוק לה'...'. ואולי תרתי איתנייהו בהאי עובדא, חדא, כפשוטו - שזכה לקיים ההלכה שאין צריך להדליק נר שנכבה, ולא כל יומא איתרחיש שיוכל האדם לקיימו, ועוד רימז לו, שבכחאי גוונא 'אין זקוק לה' מלהדליק אש הכעס על הילד שכיבה את הנרות בפשיעה, אלא ישאיר את אש הכעס מכובה.
נה. בשם הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע אומרים (עה"ת, עניני חנוכה), שאם זוכים על ידי הנרות לבנים תלמידי חכמים כ"ש וק"ו שהוא עצמו יכול לזכות להיות תלמיד חכם, עכדה"ק.

נו. אמרו צדיקי קמאי, דמה שאמרו 'הרגיל בנר הוין ליה בנים תלמידי חכמים' קאי נמי על הבנים שסרו מן הדרך הישרה חלילה, שבכח הדלקת הנרות יתעורר בלבם הניצוץ דקדושה ויחזרו לילך על דרך המלך, ולזה גם נצרך שידליק דרך חיבוב מצוה והערה מפורסמת, ובזה יבעיר בם אש הקדושה (אף אם אינם עומדים בסמוך לו).
סיפר הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע, שפעם התהלך זקיני הרה"ק ה'יסוד העבודה' זי"ע עם משמשו בשוק, וניגשה אליהם אשה קשת רוח, ותשאל האשה אותם מי הוא הרבי כי לברכת הרבי אני צריכה (אחר שלא הכירה אותם), כמובן שהמשמש הצביע ברמיזה אל עבר הרבי, אך לפליאתו הצביע הרבי על המשמש שהוא הרבי, כך נשנה הדבר שוב ושוב, שהרבי מצביע על המשמש והמשמש מצביע ומרמז בדרך כבוד על הרבי, עד שפרצה האשה בבכי ובדמעות שליש אמרה, אנא מכם, בצרה גדולה אנכי ואל תהתלו בי, נענה ה'יסוד העבודה' הגידי נא מה בפוך, ותען האשה ותאמר, בת יש לי אשר לפני זמן מה התדרדר מצבה הרוחני, והנה זה עתה ברחח מהבית, והלכה לרעות במקומות זרים רחמנא ליצלן, וכל ההשתדלויות להחזירה למוטב העלו חרס, וגדול צערי מנשוא. הקשיב ה'יסוד העבודה' לדבריה היוצאים מן הלב, ושאלה, האם יש לכם באיזה מקום בגדים שלבשה הבת בעבר, ותען האשה, הן, אמר לה הרבי, קחו את הבגדים ועשו מהם 'פתילות' ובהם תדליקו נרות שבת, ותראו פלאות, מיד בבואה לביתה עשתה כדברי הרבי, ולשבת הבאה הדליקו בהם את הנר - וראה זה פלא, באמצע סעודת ליל שבת פרצה הבת אל תוך הבית, בבכיות עצומות מאין הפוגות, ואמרה שנכנסה בה רוח שטות לחטוא, אבל כעת הינה מתחרטת מאד על כל אשר עשתה, ונפלו זו על זו באהבה גדולה ומאז חזרה למוטב. הרי שבכח קדושת הנרות אפשר להחזיר נשמות טועות ותועות אל שורשן, ובזה סיים ה'בית אברהם' ואמר, שעל כן מברכים 'להדליק נר של שבת' וכן בחנוכה 'להדליק נר חנוכה', דהיינו שכל מי שתוהה בדרכו יכול לחזור אל מקור הקדושה להדליק את תוכו ופנימיותו על ידי נרות דמצוה.

אגב אורחא נציין מה דאיתא, שעל ידי 'וימאן אביו להתנחם ויבך אותו אביו' - בזכות זה עמד יוסף בנו בנסיון וקיים בנפשו 'וימאן', שנמנע מהעבירה בזכות הדמעות ששפך עליו אביו יעקב. וכך כתב בספר צרור המור (בפרשתו על הפסוק 'ויבך אותו אביו') שהועילו הבכיות של יעקב שנמכר יוסף למצרים דווקא ולא לאיי הים ונעשה אדון בבית פופיטפר, ולכן נסמכו ב' הפסוקים (לו לה-לו) 'ויבך אותו אביו', וסמוך לו 'והמדנים מכרו אותו אל מצרים לפוטיפר סריס פרעה שר הטבחים'.

כן דיקא על מצות נר חנוכה, ולא בשאר מצוות דרבנן, אך האמת, כי בימים אלו אפשר לנו לזכות לניסים גדולים כמו שנעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, ובאמת הכל עומד מוכן, העגלות מלאות כל טוב, והמכונה מוכנה להוביל, אבל נחוצה מעט התעוררות מלמטה כדי להפיה רוח החיה באופנים יח.

וזה מה ששאלו, 'מאי מברך', איזוהי הדרך הישרה שיבור לו האדם לעשות על ידה בריבה לקשר בין הקב"ה המשפיע לבני ישראל המקבלים, ועל כך אמרו - 'אשר קדשנו במצוותיו וציוונו', מלשון צוותא וחיבור, שצריך להתדבק להקב"ה, ואז יריק עלינו את השפע, ואם עדיין ישאל השואל 'והיכן ציוונו', כלומר מה עלי לעשות כדי להתדבק אליו, לזאת תירצו 'לא תסור, שאל אביך ויגדך', מי שאינו יודע בעצמו את הדרך אשר ילך בה, יתדבק לילך בדרכי אבותיו ורבותיו, כמו שנאמר (שה"ש א ח) 'אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך בעקבי הצאן', ועל ידי זה ימשך עליו כל השפע (ועי"ש עוד), ולענייננו נמצאנו למדין, שאסור לגשת אל המנורה כמעשה קוף בעלמא חלילה, אלא מוטל עלינו להפיה רוח חיות באופנים על ידי התלהבות ושמחה של מצוה.

וכבר איתא בגמרא (תענית כה.) שמלכות יון (כן מבואר ב'מגילת תענית') גזרו שתי גזירות על ישראל, חדא

אלא מתוך חיבוב מצוה¹², ועכ"פ מבואר בדבריו מהי צורת קיום המצווה כתיקונה - דרך חיבוב והערה מפורסמת.

והנה מרן הבעש"ט הק' זי"ע (ה"ד ב'בן פורת יוסף' דרשת שבה"ג) ביאר כמה שנאמר (שה"ש א יא) 'תורי זהב נעשה לך עם נקודות הכסף', במשל, לתלמיד שלמד את מלאכת הצורפות אצל האומן במשך כמה שנים, בבוא העת אחרי שנים רבות הצליח ה' דרכו וכבר ידע את האומנות על בוריה, אך כאשר רצה בפעם הראשונה לצרף איזה כלי לא עלה בידו לעשות מאומה, כי שכח להתלמד האורך מוציאין אש מן האבנים (כדי לצרף בה את שברי הכלי), והיינו דכתיב 'תורי זהב נעשה לך' משמים ממעל, אך כל זה תלוי ב'נקודות הכסף', דהיינו בניצוץ האש וההתלהבות מלמטה, שהוא החשק והרצון ומחשבות לב האדם בעת עבודתו את הבורא.

על פי הדברים האלה אמר הרה"ק רבי ישראל מטשארטקוב זי"ע (גנוי ישראל לחנוכה שנת תרס"ז) לפרש את דברי הש"ס (שבת כג.) 'המדליק נר של חנוכה צריך לברך... מאי מברך, מברך 'אשר קדשנו במצוותיו וצונו להתדליק נר של חנוכה', והיכן צונו, רב אויא אמר (דברים יו יא) מ'לא תסור', רב נחמיה אמר (שם לב ז) 'שאל אביך ויגדך ויאמרו לך', וצריך ביאור מדוע שאלו

נז. הגאון רבי חיים עוזר גראדזינסקי זצ"ל בעל ה'אחיעזר', איקלע שנה אחת בימי חנוכה לעיר קראקא, בהיותו שם נקרע מעילו העליון, והלך אל בית החייט כדי שיתקן לו את הקרע, אך בכניסתו אל ביתו התנצל לפניו החייט שהוא עומד כעת לקראת הדלקת נרות חנוכה ולא יוכל לעסוק במלאכה ולתקן את הבגד, הסכים הגרח"ע לחכות בביתו עד אשר יסיים את הדלקת המנורה, בחשבו 'כמה זמן ישהה חייט זה בהדלקת נרותיו', והיה מפליא מה שראו עיניו באותה שעה, איך שחייט פשוט ביותר פשט את בגדי החול והמלאכה ולבש את מלבושי שבת, הדליק את הנרות בחביבות ובהתלהבות, ושהה אצלם במשך כחצי שעה כשהוא מזמר בהשתפכות הנפש ובתמימות זמירות שירות ותשבחות למלך א-ל חי וקיים, ורק לאחר מכן החליף את בגדי השבת לבגדי החול ופנה אליו לתקן את בגדו, וכשסיים הגרח"ע לספר עובדא זו היה אומר 'באותה שעה הבנתי מדוע זכו בני קראקא (שהיתה עיר ואם בישראל בכל הדורות) שיצאו מהם גדולי תורה ויראה...'. והן הן הדברים הנזכרים, שעיקר הדלקת הנרות צריך שיהיה דרך חיבוב מצוה והערה מפורסמת.

ואען ואומר לשבר את האוזן, דהנה בטעכנאלאגיע (טכנולוגיה) של היום מייצרים כל מיני דברים שונים, ולא מן הנמנע שבעגלא ובזמן קריב יתחכמו ויעשו יצירה נפלאה שתהא דומה בצורתה ובמתכונתה ובטעמה כדוגמת פרי אמיתי, ואף יהא ראוי לאכילה ולבישול, אולם עם כל זה - לא יוכל פרי זה להצמיח עוד פירות כיוצא בו, והנמשל, מי שאין מעורר בעצמו התעוררות בפנימיות לבו, הרי הוא דומה ממש ל'פרי' זה, שאף שמבחוץ נראה הוא לגמרי כפרי אמיתי, אך אינו מצמיח בנים תלמידי חכמים, מאחר שאין בו תוכן בפנימיותו, ודי בזה למבין. נח. משל למה הדבר דומה, לזה הנוטל לחם שיש בו שיעור שביעה ונותנו בשימה כנגד הלב, והוא מתפלא ותמה מדוע אינו שבע, אמר לו חכם אחד, שוטה שבעולם, הלא עליך ללעוס את הלחם, והכי נמי צריך להתייגע ולהשקיע בהכנתו לקראת היו"ט, ואז יזכה שיקלט בו אור גדול ונורא.

שמאי אומרים יום ראשון מדליק שמונה מכאן ואילך פוחת והולך, ובית אומרים יום ראשון מדליק אחת מכאן ואילך מוסיף והולך'. ומן הראוי להתבונן בטעם הדבר שתקנו חז"ל למהדרין וכן למהדרין מן המהדרין צורה אחרת באופן קיום המצוה ממי שאינו מהדר, ולא מצינו כן בשאר מצוות, וכגון לגבי אתרוג, שבין המהדרים ובין שאינם מהדרים נוטלים 'אתרוג' אחד, אלא שזה המהדר נוטל אתרוג נקי יותר או נאה או גדול יותר, אבל לא שמענו שהמהדרין יקחו שני אתרוגים וכדומה. ונתבאר בדברי הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תר"ס ד"ה איתא המהדרין) שכל עניינו של נר הנוכה הוא 'התחדשות' בעבודתו ית"ש^פ, לעקור את 'ההרגל' ועשיית המצוות כמצוות אנשים מלומדה, על כן תיקנו שבכל יום ידליקו באופן שונה מיום אתמול, בכדי שלא יתרגל להדלקת נר הנוכה^{קא}, אלא בכל יום יהיו בעיניו כחדשים, ויגש אל המצוה מתוך התעוררות לב בהתלהבות מחודשת^{כב}.

שלא יביאו עצי מערכה לירושלים ועוד שלא יביאו ביכורים, וכתב המהרש"א יש לתת טעם שגזרו על ב' דברים אלו, לפי שב' דברים אלו היו מביאין בשמחה... וכדאיתא שהמביאין עצי המערכה היו עושין יום טוב בו ביום, וכן בביכורים היה החליל מכה לפניהם, ועל כן גזרה או מלכות יון על שני דברים אלו - לבטל מהם השמחה, נמצא שהאיש אשר ניגש אל הנרות ומדליקם מתוך קרירות וכמצות אנשים מלומדה הרי הוא כממלא אחר גזירת היוונים^{כג}... על כן שומה עלינו בפרט בימים האלה שזכינו להינצל מידם - לקיים את המצוה מתוך התלהבות ושמחת הלב שהיא היפך רצונם.

ואותי יום יום ידרושון - הדלקת שמונה ימים בהתעוררות והתחדשות

בגמ' (שבת כא:), 'מצות חנוכה נר איש וביתו, והמהדרין נר לכל אחד ואחד, והמהדרין מן המהדרין בית

נט. בדרך צחות אמרו, כי 'ניגונים' רבים נפוצו בקרב ישראל על הפזמון 'יוונים נקבצו עלי', לרמז שעל כל אחד לעקור את ה'יוונים' שלו...

ס. והסמיק לזה (תרל"ד ליל ג ד"ה חנוכה) את לשון הכתוב (תהלים מ ג-ד) 'ויעלני מבור שאון מטיט היום וגו', ויתן בפי שיר חדש', כי טיט היום רומז ליוונים שרצו להטביעו בתוך הטיט והרפש שלהם, והקב"ה הצילנו מידם והעלה אותנו מאותו טיט היום, ועי"ז ויתן בפי שיר חדש, כי חנוכה הוא זמן של התחדשות, ושירו לה' שיר חדש.

סא. מספרים על החסיד המפורסם רבי שמואל מונקעס זצ"ל, שנכנס פעם לבית המדרש ושמע איך שמלמד דרדקי קורא לפני תלמידיו את המשנה הראשונה במסכת בבא מציעא 'שנים אוחזין בטלית, זה אומר אני מצאתיה וזה אומר אני מצאתיה, זה אומר כולה שלי, ניגש ר' שמואל ושאל - הנה בסוף 'ההלל' כופלים את הפסוקים (כמו ששינו בסוכה לח.), ובסידורים הדפיסו את הפסוקים האלו בפעם שניה באותיות קטנות יותר, ומדוע במשנה זו שכפל התנא לומר זה אומר אני מצאתיה וזה אומר אני מצאתיה, זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי, - לא נדפס פעם הב' באותיות קטנות יותר, המלמד הביט עליו בפליאה ולא ידע להיכן נוטה כוונת ר' שמואל, אך מיד 'הוא מותיב לה והוא מפרק לה', דבנידון המשנה הרי הראשון זועק בכל כוחו - כולה שלי... ואף השני יזעק לעומתו בכל כוחו - לא כן, אלא כולה שלי... וכיוצא בזה, באופן הב' שבמשנה שניהם זועקים אני מצאתיה בכל כוחם, לכן שפיר אפשר לכתוב את טענות שניהם באותיות גדולות ומאירות עינים, שהרי שניהם 'באותו כח' נאמרו, אבל בפסוקים שבהלל מדרך העולם שביום א' דחנוכה יאמרו בקול גדול בצהלה ורינה - 'זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו', ואילו ביום השני תפוג ההתלהבות, ויאמרו 'זה היום עשה ה'' יותר בנחת ובהשקט... על כן נדפסו באותיות קטנות יותר... והדברים נוקבים... דהרי אם כך הם פני הדברים בעיני ממונות, כ"ש שברוחניות צריך להיות כזאת, וחס מלקיים את המצוות בפעם השניה בלא התלהבות בבחינת 'האותיות הקטנות', אלא יגש אל הקודש 'בקול רעש גדול', לעשות נחת רוח להבורא יתב"ש.

סב. החסיד המפורסם רבי יוסף קאזליק זצ"ל מירושלים התגורר בשנות שחרותו בעיר זוועהיל, והיה מחסידי הרה"ק רבי שלומ'קה מזוועהיל זי"ע. לאחר שנים כאשר נפגשו שניהם בירושלים עיה"ק, תינה רבי יוסף לפניו את צערו שבצעירותו בהיותו בזוועהיל הרגיש הארה גדולה בשבתות ויו"ט, ואילו עתה בארץ הקודש אינו מרגיש בכלום, השיב לו רבי שלומ'קה במשל, שקשה מאד לאדם לשאת דלי גדול מלא מים על שכמו, ואף אם יתאמץ מאד ויצליח להעבירו ממקום למקום יזיע בכל גופו ובקושי יצליח לטלטלו, ומכל מקום בהכנסו 'למקוה מים', יעלה לו הדבר בנקל, ולא ירגיש את כובד משא המים אשר על גביו, ומאי שנא, אמנם, החילוק פשוט, שכאן נכנס האיש

ובאמת, כל יום ויום הרי הוא עומד בפני עצמו^{סג}, כי כח: ד"ה וי"ט) וז"ל, דחנוכה דינא הוא לגמור הלל, דבל נעשה בו נס חדש שלא היה אמש, ולא עוד הח' ימים היה הנס מתגדל, והיה כל חד וחד יום טוב. אלא שהנס היה הולך וגדל, וכמו שכתבו התוס' (תענית וכעין זה כתבו הבית יוסף והב"ח (ס"י תרעג) שבכל יום

אל תוך המים, ואילו התם נוטל את המים על גביו. הכי נמי בהיותך בחו"ל היית כמי שנושא את אורות החגים ומועדים על גביו ולכן הרגשתי את ה'משא' שעליך, והרגשת קדושת היו"ט, משא"כ בארץ ישראל אינך מרגיש במאומה מפני שהנך כמי שנכנס לתוך היו"ט. והנה בכואה דכבואה שייך נמי בדידן, שפעמים לפני חנוכה תתלהב רוח האדם בקרבו ויתרגש לקראת הימים הגדולים הממשמשים ובאים, ואילו באמצע החנוכה אינו מרגיש עוד התרגשות זו – כי הנו בתוך היו"ט ועל כן אינו 'מזיע' כל כך, וממילא בל יפול רוחו בקרבו. אך מאידך זכור יזכור כי נמצא הוא בתוך הימים הגדולים והקדושים, וידע את אשר לפניו...

משל למה הדבר דומה, למי שהוצרך להגיע למשרד (אפיס) הנמצא בקומה 100 במגדל רם ונישא, נכנס למעלית (עלעוויטער) ולחץ על הכפתור המורה על מספר מאה, בבת אחת הגביה עוף והמעלית המהוללה בתשבחות עמדה בתוך כמה רגעים במחוז חפצה, הלה נשאר עמוד בה כ'גולם', ולא יצא משם... שאלוהו האנשים 'מה לך נרדם'... השיב ב'חכמתו' מה אעשה שאיני מרגיש שעומדות היו רגליי במקום גבוה 'עד השמיים' כמו קומה מס' 100... נענו לו, וכי הדבר תלוי בהרגשתך אלא במציאות הדברים, ומאחר שהאמת הוא שאתה נמצא בקומה המאה אם כן צא מ'התיבה' ולך לך למקום יעודך... והדברים אמורים לדידן, עומדים אנו בתוך הימים הקדושים הללו, ימי החנוכה המאירים, אך יש שנשארים עמוד כגולם על מקומם דאשתקד, בטענתם - איננו מרגישים את קדושת ומעלת ימי החנוכה... לאלו תאמר, מה מקום יש להרגשות כאלו, הרי באמת אנו נמצאים בחנוכה, אם כן 'זוז' מהמקום אשר אתה עומד עליו 'אדמת קודש', תחל בעבודת הקודש ותגביה קרנך מעלה מעלה...

סג. בספה"ק הרבו להביא מדברי האר"י הק' זי"ע (פע"ח שער חנוכה פ"ד) כי ימי החנוכה מכוונים כנגד י"ג מידות של רחמים, וכל יום באשר הוא מכוון כנגד מידה אחת, וניתן לפעול ישועות גדולות כפי ענין השפעות המידה ההיא השייכת לאותו היום, ונביא מעט מזעיר קצת מתוקף השפעות הימים, למען נדע את אשר לפנינו, ובכדי שנוכל לדלות מלוא החפניים מאותם אוצרות מלכים הנפתחים לטובה.

ביום הראשון – יש שפירשו בדברי הגמ' (שבת כא:): 'בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון', שלכאורה אין הלשון מדוקדק כ"כ, כי נראה שכבר שבכ"ה כסליו חלים שמונת ימי חנוכה, והיה צריך לומר כי בכ"ה כסליו מתחילים שמונת ימי חנוכה, אלא רמז יש כאן, כי אכן ביום ראשון דחנוכה מאירים כל הארות של שמונת ימי החנוכה, וכביכול שביום זה מונח כבר שמונה ימים. ויתבאר ביותר על פי מה דאיתא ברוקח 'אין חוזק כחסידות בתחילתה', כי גופא בתר רישא אזיל, והכל קיים כבר בתחילה.

ובספר 'שבט מיהודה' (לנר א' תרס"ז) כתב בזה הלשון, ביום ראשון דחנוכה בודאי רפואה קרובה לבוא לכל מיני מחלה ר"ל. עפ"י דברות קדשו של כ"ק מר אבא (הרה"ק רבי לייבל אייגער זי"ע) מארן זצוקלה"ה שתיבת רפואה הוא אותיות 'אור פה' ונקראת ג"כ 'ארוכה', שהוא אותיות אור כ"ה. והיינו שכל רפואה הנעשית תמיד ע"י תפלה שהוא 'אור פה', נעשית בחנוכה בעצם יום הראשון בכ"ה בכסליו, והיינו אור כ"ה. עכ"ל. ואם כי בוודאי כל ימי החנוכה מסוגלים לרפואה, אך ביותר ניתן לפעול זאת ביום הראשון.

סיפר לי יהודי חשוב שליט"א מתושבי ענגלאנד (אנגליה), שלפני כחמישים שנה נולדה לו בת בימי הקיץ, ולדאבון לב נולדה הבת בלי בני מעיים (קיבה) רח"ל, והודיעוהו הרופאים שמדרך הטבע לא תחיה אלא יום או יומיים. כשמעו את דבריהם העלה בדעתו למהר ב'קריאת השם' עוד בימות החול כל עוד שהיא בחיים חיותה, וישאל היהודי את הרה"ק רבי איציק'ל מפשעווראסק זי"ע על רצונו לקרוא מיד שם, אך הרה"ק אמר לו שימתין עד שבת. אבי הבת ניסה להסביר כי מי יודע אם תאריך ימים עד שבת, אולם רבי איציק'ל עמד על שלו שיתן שם בשבת. ואכן כך עשה. והנה רופאים נתנו לה לאכול אך 'כבולעו כך פולטו' ומ"מ למרבית הפלא נשארה הבת בחיים, כשהרופאים אומרים שניסי ניסים מתרחשים עמה בכל רגע - מעל לדרך הטבע.

כך נמשך הדבר עד יום א' דחנוכה, באותו היום גילה הרופא להורי הבת שאין בידו כל הסבר בדרכי הטבע – אבל לנגד עיניו נראה בצילומים דבר פלא והפלא כי נברא 'יש מאין' ובמקום הקיבה החל לגדול עור קצת ואולי יש תקווה, וביום שמעלים האור עלה העור... עד שבתוך ב' שבועות נבראה בקרבה קיבה חדשה לאורך ימים ושנים,

באר הפרשה - פרשת וישב הנוכה

ויהי לפלא ולמופת. ויהי בר"ח ניסן הבעל"ט נכנס האב עם ב"ב לרבי, והזכירו ב'קוויטעל' את הבת, נענה הרבי ואמר, שמיד כשנולדה הבת הבין מדברי האב שאין כל מציאות שתחיה הבת, על כן המתין לשעת הכושר - נר א' דחנוכה, ואז בקע רקיעים בתפילתו עד שהרגיש שפעל לה ישועה (מששמעה אם הבת דברים מפורשים יוצאים מפי הרבי נפלה לארץ חלשות ונתעלפה רוחה, שהרי באותו היום החל העור לצמוח - והם לא סיפרו לרבי באיזה יום אירע הנס כי לא ידעו מתחילה שהישועה הייתה תלויה ביום זה דייקא).

ביום השני - 'המידה' השייכת בו היא השנייה מסדר י"ג מידות והיא מידת 'רחום' (כפי הסדר של האריז"ל), וכלומר, שבו ביום מאירה מידת 'רחום' ומתגלה ביותר רחמנותו של הקב"ה, ובידנו לעורר 'רחמים', ובאמת כל ימי החנוכה מתגוללים רחמים רבים, וכמו שאומרים ב'על הניסים' ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם, אך ביום זה הוא עיקר הארת ה'רחמים'.

והדרך לעורר מידה זו היא כמו שדרשו חז"ל (שבת קנא:): את האמור (דברים יג יח) 'ונתן לך רחמים ורחמך והרבך - כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים', שעל ידי שנוהג הוא במידת הרחמים מתעורר עליו מלעילא מידת 'רחום', כמידה כנגד מידה.

הרה"ק ה'עקידת יצחק' מאלכסנדר זי"ע הי"ד (ליל ב' תרצ"ז) הוסיף להביא מה שאמר הרה"ק המגיד ממעזריטש זי"ע כי י"ג מכילין דרחמי מכוונים המה כנגד י"ג מידות שהתורה נדרשת בהן, ונמצא שמידת רחום היא כנגד גזירה שווה' שעניינה הוא שכל הגזירות ישתוו ויתבטלו, והיינו שמסגולת היום לבטל כל גזירות קשות ורעות.

עוד אמר הרה"ק רבי מנחם מאמשינוב זי"ע כי ימי החנוכה המה כנגד שבעת הרועים, וכמו שאומרים ב'מעוז צור' 'הקם לנו רועים שבעה', ויום זה הוא כנגד יצחק אבינו ע"ה, ועל כן יומא קגרים לפעול זש"ק, שעניין זה מצינו במיוחד אצל יצחק שפעל בנים בתפילתו, וכדכתיב (כה כא) וַיַּעֲתָר יצחק אל ה' וכו', וַיַּעֲתָר לו ה'.

ביום השלישי - המידה המאירה בו היא מידת 'חנון', ומהות מידה זו היא 'מתנת חנם', שהקב"ה נותן וחונן אף למי שאין 'מגיע' לו מן הדין, וכדכתיב (שמות כב כו) 'ושמעתי כי חנון אני, ומקבל תפילת כל פה, וכלשון הרמב"ן שם 'כי חנון אני - חונן ומקבל תחינת כל אדם אע"פ שאינו הגון, מגזירת חנם' ('חנון' משורש תיבת 'חינם' הוא) וכו', לפיכך אמר כי חנון אני ושומע צעקת כלי מתחנן לי עכ"ל.

ועל ידי שהאדם נוהג במידה זו, שמעניק משלו אף כשאינו חייב, ונותן גם למי שאינו ראוי (לפי דעתו...) מעורר עליו במרומים הנהגה זו של 'חנון', לתת לו לפנים משורת הדין. ובדרך צחות יש לומר, הנה מנהג ישראל לחלק 'חנוכה געלט', והזמן גרמא להתעורר לתת 'שמייעל' - חיוך והארת פנים 'בחינם' בכדי לקיים מנהג זה...

ואילו הרה"ק משינאווא זי"ע אמר כי 'היום השלישי' מסוגל הוא לפרנסה טובה בהרחבה ולעשירות, שכן קוראים בו בתורה מעניין קרבן הנשיא של שבט זבולון שזכה לעשירות ולחוף ימים ישכון.

ביום הרביעי - כתב הרה"ק ה'ישמח ישראל' (אות כח) כי המידה הרביעית לפי דעת האר"י היא 'ארך' (כי 'ארך אפיים' מחולק לב' מידות), ורומז לרפואה, כמו שאומרים 'והעלה ארוכה ומרפא', וכן 'כי הוא חייך ואורך ימיו' (דברים ל כ), וכלשונו 'ויוכל להמשיך רפואה לכל תחלואיו ולנגעי נפשו ולטהר המח', עיי"ש עוד.

ביום החמישי - הפליגו צדיקי הדורות במעלת 'נר חמישי', וביארו בזה, כי יום זה לעולם אינו יכול לחול בשב"ק (ואילו שאר ימות החנוכה יכולים להיות בשבת), והרי זה מורה על החשכות הגדולה שיש בו ביום, שהוא מרוחק ביותר מן הקדושה, וגם הוא בסוף החודש (כ"ט לחודש) במיעוט הלבנה שאף זה מרמז על עובי החשכות בהעדר אור הלבנה לגמרי, ועוד, שישראל נמשלו ללבנה וממילא 'מיעוט הלבנה' מורה על שפל המצב בתחתית, אמנם נר החנוכה מאיר אפילו את החושך הגדול ביותר, והרי זה מורה באצבע על גודל כח האור שיש ביום זה, שהרי בכוחו להאיר אפילו את עומק החשיכה.

הרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע היה דורש בלשון הגמ' (שבת לא.) 'כל אדם שיש בו תורה ואין בו יראת שמים, דומה לגזבר שמסרו לו מפתחות הפנימיות ומפתחות החיצונות לא מסרו לו, בהי עייל', ונרמז בזאת על מי 'שלא מסרו לו מפתחות החיצוניות' - שגם בזמנים שמדליקים בהם על פתח ביתו מבחוץ עדיין אינו מתעורר לרוב חסרון יראת שמים, אך בהי עייל (לא בלשון תימה, אלא בניחותא, כי אכן בה"י עייל) - בנר ה' יכול אף הוא להיכנס אל השער לה', לגודל קדושת אור נר החמישי.

ביום השישי - הוא ראש חודש טבת, ומן העניין להביא מה דאיתא ב'בית יוסף' (בטור ס"י תכ"ג בד"ה ועומדים) בשם ספר 'ארחות חיים' (הלכות ר"ח ס"י ב) בשם 'רבינו יהודה הלוי', על נוסח תפילת המוספין בר"ח, ראשי חדשים לעמך

ב'ספר יצירה', והרב הקדוש אשר היה סמוך לדורותינו מפורסם ברוח קדשו הרב מוה"ר רבי פנחס זצוק"ל מקארעץ.

על כן לא נכתב בפירוש בתורה [שנגנו בה האור] הו"ט של הנוכה כי אם ברמיזה וגניזה, וכן בווה"ק לא תמצא מעניני נר הנוכה [זולת פעם אחד (ה"א רלח): מוזכר שם נר הנוכה דרך העברה בעלמא, וכן בתיקון"ז (כט.)], והוא מטעם הנ"ל, שהוא מן בחינת אור הגנוז וכו' והנה בעבור אלו הדורות שהן סמוכין לגאולה, התחילו חכמי הדור לדבר מעניני המצוה הזאת מה שלא שיערו הראשונים, והוא סוד כמוס'.

נמצא שכל יהודי באשר הוא - אף בדור האחרון, כגשתו להדליק את הנר, ידע שלא רק את האור העולה מנרותיו הוא מדליק, אלא הוא מדליק בזה אף את האור הגנוז מששת ימי בראשית.

עוד מצינו על גודל הארת קדושת הנרות בדברי הרמב"ן (ריש פר' בהעלותך) 'ובלשון הוה מצאתיה במגילת סתרים לרבינו נסים, שאמר, ראיתי במדרש (בהעלותך ה) כיון שהקריבו שנים עשר שבטים ולא הקריב שבט לוי, חלשה דעתו של אהרן שלא היה לו חלק עמהם, אמר לו הקב"ה למשה 'דבר אל אהרן ואמרת אליו, יש חנוכה אחרת שיש בה הדלקת הנרות, ואני עושה בה לישראל על ידי בניך נסים, תשועה וחנוכה שקרויה על שמם, והיא חנוכת בני השמונאי, ולפיכך הסמיך פרשה זו לפרשת חנוכת המזבח^{סד}.

עוד כתב שם הרמב"ן שאיתא במדרש (תנחומא בהעלותך) אמר לו הקב"ה למשה, לך אמור לאהרן, אל

נתחדש הנס ונתגבר הנס. ומהאי טעמא כתב ה'כל בו' (סי' מד) שנהגו להחליף את הפתילות בכל יום, 'כי בכל לילה היה הנס מתחדש', ונמצא שבכל יום ויום צריך להודות ולהלל יותר ממה שהודה להקב"ה עד עתה, שהרי הגדיל חסדו עלינו ביום זה יתר מהימים הראשונים, וככל שאור הנס גדול יותר כך צריך הבנה רבתית יותר לקראתו, ועל אחת כמה וכמה שלא יהיה בבחי' 'פוחת והולך' בהדלקתו...

לעד קיימת - הארה נפלאה המתגלית בהדלקת נרות עד היום הזה

תנינן במסכת סופרים (כ א) 'אסור להדליק בנר ישן', ופירש ב'בני יששכר' (כסלו שבת מאמר ד אות ט) שר"ל שלא ידליק את הנר רק על מאי דהוה - מעשה שהיה, 'אלא צריך להדליק מחדש כי האור מתגלה גם עתה במצות ההדלקה, ודי בזה'.

אמרו חז"ל (תנינה יב.) על האור שברא הקב"ה בששת ימי בראשית 'כיון שנסתכל הקב"ה בדור המבול ובדור הפלגה וראה שמעשיהם מקולקלים, עמד וגנוז מהן, ולמי גנוז לצדיקים לעתיד לבא', והגידו צדיקי הדורות, ש'אור גנוז' זה חוזר להתנוצץ בימי החנוכה (רוקח הל' חנוכה רכה).

וכך כתב ה'בני יששכר' (כסלו שבת, מאמר ב אות כא) 'הנה העדותי לך שלשה עדים נאמנים, אשר הארת אור חנוכה הוא מבחינת אור הגנוז, הלא המה הרב עיר וקדיש בעל ה'רוקח' ז"ל אשר דבריו מקובלים מאליהו [הנביא] זכור לטוב, וכן מדברי הרב הגאון מהר"ל מפראג, ידוע שדבריו נאמרו ברוח הקודש והיה משתמש

נתת, זמן כפרה לכל תולדותם שהכוונה בתיבת 'תולדותם' עולה על כל התולדות - המעשים, שעשה אדם משך כל ימי החודש. וביום ראש חודש ביד האדם לתקן את כל אשר שיחת משך ימות החודש, ולכן בא עולת ראש חודש, ככפרה ביום המכפר, ביום ראש חודש. וממשיך ה'ארחות חיים' לבאר מה שאומרים אנו שם בתפילה זכרון לכולם יהיו ותשועת נפשם מיד שונא שביום זה יש 'זיכרון לפני ה' להנצל מן היצר'.

גם ידוע מה שכתב הגה"ק רבי שמשון מאוסטרופולי זי"ע בפירושו על 'ספר קרנים' (מאמר ו אות א) שראשי התיבות של 'תקבר בשיבה טובה' (טו טו) הם 'טבת', לרמז שבר"ח טבת נסתלק אברהם אבינו ע"ה, וזכותו הגדולה עומדת ביותר בהאי יומא דהילולא קדישא דיליה, כי 'רחמנא אידכר לן קיימיה דאברהם רחימא'. ומעתה, קדושת ר"ח והארת הילולא קדישא מצטרפים לקדושת הנרות, והמשכיל יבין עד כמה קדוש היום לאדונינו.

סד. כמה מהראשונים כתבו שמצות נרות חנוכה נתקנה דומיא דמנורת המקדש, ולפיכך דינם שווה, וכך פירש הר"ן (שבת כא.) דלכן אסור להשתמש לאור נרות חנוכה, 'דכיון דעל ידי נס שנעשה במנורה תקנוה, עשאוה כמנורה

שאינ משתמשין בה כלל'...

באר הפרשה - פרשת וישב הנוכה

שיהא רישומו ניכר, ותיספג הקדושה בכותלי הבית, שבכל השנה כולה יהיה בהם קדושת העזרה.

כתב ה'קב הישר' (פרק צו) שהמנהג לישב אצל הנרות ולהביט בהם, וכל הנר הדלוק לדבר מצוה יש בו קדושה נפלאה גדולה אין שיעור, ואילו היינו זוכים להשנות רוח הקדש היינו מברכים ומבינים ומשיגים ע"י מצות הדלקת הנרות של מצוה - עתידות^{סה}.

ביו"ב, מקובל מהרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע, שבנרות 'שבת' אפשר לראות כל מה שעתיד להתרחש במשך ימות השבוע, ובנרות 'הנוכה' אפשר לראות מה יקרה בכל ימות השנה. ואילו הרה"ק הישמה ישראל זי"ע היה אומר, שמי שיש לו עינים צופיות יכול לראות את שם הוי"ה מאיר בנרות הנוכה (אמונת משה הנוכה מט).

שכינה למטה מעשרה - כל יהודי אף הפחות ביותר יש לו עלייה

הרמב"ם מפליג בהלכות הנוכה (פ"ד הי"ב) וכותב 'מצות נר הנוכה מצוה חביבה היא עד מאד, וצריך אדם להזהר בה', וכמדומה שבכל ספרי 'משנה תורה' לא מצינו לשון כזה על שום מצוה שבתורה, ועומק הדברים יתבארו בדרך משל, לעשיר מופלג שלקח בתו של איש עני ואביון לו לאשה, והנה הגם שעצם מעשה הנישואין מורה על רוב אהבתו אליה שהרי מכניסה לארמונו, אך ביותר יוכיח חביבותה אצלו אם יצא מארמונו המפואר ויכנס לגור עמה בביתה הרעוע והדל, כי בזה מגלה שהוא מוכן ומזומן לזוטר על כל תענוגיו וחפציו מפני חביבותה, והנמשל מוכן מאליו, שכביכול הקב"ה מלך מלכי המלכים חפץ היה להשכין שכינתו

תתירא, לגדולה מזו אתה מוכן, שהקרבנות יתבטלו אחר 'חורבן הבית', אבל שלך - הדלקת הנר, 'לעולם אל מול פני המנורה יאירו'. ולכאורה קשה, הרי בעת שהקרבנות בטלין אף הנרות יתבטלו, אלא יש לומר, 'שליך לעד קיימת' קאי על הדלקת נר הנוכה שהיא נוהגת אף לאחר החורבן, נמצא שפיוסו של אהרן היה על ידי 'הדלקת הנר' בבית המקדש, ובאותה מידה על ידי 'הדלקת נר הנוכה'.

וממוצא דבר אתה לומד באיזו הדרת קודש צריך לעמוד אל מול פני המנורה, וכמו שמפרש ב'ישמח ישראל' (בהעלותך ד) שמדברי הרמב"ן הללו למדנו, שבעת הדלקת נר הנוכה עומד כל יהודי על מקומו של הכהן גדול בבית המקדש, וכל איש פשוט ביותר בגשתו אל הקודש, להדליק נר הנוכה, הרי הוא עצמו נעשה ככהן גדול, וביתו נהפך בבית המקדש, ויתבונן בגשתו להעלות את האש שאינו מדליק כאן נרות שמן או שעוה בעלמא, אלא הוא מעלה הוא את האור שמששת ימי בראשית, ויגש אל העבודה באימה וביראה מתוך שמחה של מצווה, על שאיש פשוט כמותו זוכה לחולל עתה 'מהפיכות' גדולות בעולמות העליונים.

הרה"ק רבי שלום מבעלזא זי"ע היה מפרש מה שאנו אומרים (על הניסים) 'והדליקו נרות בחצרות קדש', ומקשים העולם, הרי 'הדליקו את הנרות' בהיכל הקודש ולא בחוץ, אלא דקאי על 'הנרות' שאנו מדליקים 'בהיום' כל אחד בחצר ביתו בשמונת ימי הנוכה (שהוא במקום מנורת המקדש, כמבואר ברמב"ן), וקדושת הנרות הופכת את רשותו לחצרות קדש'. המשכיל בעת ההיא, יראה

ואילו ה'כל בו' (סי' מד) ביאר בזה את הטעם שנהגו להחליף את הפתילות בכל לילה, שהוא זכר למנורת המקדש שהיו מחדשים את הפתילות בכל לילה.

בדרך זה ביארו צדיקים מה שאנו אומרים ב'נרות הללו' - 'ואין לנו רשות להשתמש בהם אלא לראותם בלבד', שלכאורה מה החידוש יש בהיתר ראייה, ומהיכי תיתי לאסור שהוצרכו לומר שבאמת מותר להסתכל בהם, ותירצו עפ"י האמור שקדושת נרות הנוכה היא כקדושת המנורה, ואם כן היה מקום לומר שכשם שאסור לראות את המנורה (עיי' פסחים כו.) כך יהא אסור להביט בנר נוכה לגודל הקדושה שבה.

נוראות הפליג הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע (לחנוכה) בגודל הדלקת נר הנוכה, כי במנורה שבבית המקדש הדין הוא שאם נכבה הנר שצריך לחזור ולהדליקו, ואילו בחנוכה קיי"ל ככתה אין זקוק לה, והיינו טעמא, כי עצם הדלקת האור כבר מאיר הוא את הנשמה.

סה. ואף שאין לנו 'עיניים' לראות, אך מכל מקום 'ראש' יש לנו ב"ה... וממוצא הדברים נשכיל להבין על גודל קדושת הנרות עד שאין לנו יכולת להשיג אפילו אפס מקצהו...

בימי חנוכה מבקר קוב"ה את בניו אהוביו בתוך בית האסורים שלהם, איש איש בתוך נגעו ומכאוביו בגשמיזת וברוחניות במקומם למטה מעשרה, ולכן באותה שעה חייב האדם לזעוק ולשאוג בכל כוחו 'אנא ה' מלטה נפשי' וביד כל אחד ואחד לפעול בימים אלו כל מיני ישועות, שהרי הקב"ה בא כביכול לשהות במחיצתנו, ומאזין לקול שוועתנו^{סח}.

וז"ל ה'דברי חיים' זי"ע (חנוכה ד"ה והלכתא), על דרך המשל, כשיושב המלך בעיר משכנו, לא יוכלו פחותי הערך ובפרט המעונשים על פי דתי המלך לבוא לפני המלך להתחנן לו, כי המה מתועבים ליכנס בהיכל מלך, אולם בשעה שהמלך נוסע על פני המדינה, רכבו לבקר בתי האנשים היושבים במסגר בלואים, וכולם רבקים במלך ומתחננים הושיעה המלך. כך בא אלינו

בתחנתונים, והנה, בדרך כלל 'מעולם לא ירדה שכינה למטה מעשרה' (סוכה ה.), אמנם נשתנו ימי החנוכה, שאז השכינה יורדת כביכול אף למטה מעשרה, ובשעה שהאדם עומד בחשבת הלילה בפתח ביתו מבחזין, ובמקום פחות מעשרה, סמוך לקרקע עולם, המורה על מדריגה נמוכה ופחותה ביותר, גם באותו מקום יורדת אליו השכינה^{סו}, ומאשפות ירים אביון ועני בדעת, וזו חביבותו של הקב"ה אל כלל ישראל המתגלית בימי חנוכה יותר משאר ימות השנה^{סז}.

וכך אמר הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע, והנה קדושת שבת קודש קביעא וקיימא, והיינו, שאז הקב"ה מזמין את ישראל אליו כדי ליהנות מזויו כבודו, ואילו ביום טוב שישראל מקדשים את הזמנים הרי כביכול מביאים בני ישראל את הקב"ה לבוא אצלם, אולם

סו. ה'ערוגת הבושם' (בפרשתן ד"ה ויגד לתמר) מוסיף לבאר במאמרם (סוכה ה.) 'מעולם לא ירדה שכינה למטה מעשרה', שהנה ידוע ה'סולם' שהציב רבי פנחס בן יאיר כדי לזכות להשראת השכינה, וכדאיתא בגמ' (ע"ז כ: 'מכאן אמר רבי פנחס בן יאיר, תורה מביאה לידי זהירות, זהירות מביאה לידי זריזות, זריזות מביאה לידי נקיזות, נקיזות מביאה לידי פרישות, פרישות מביאה לידי טהרה, טהרה מביאה לידי חסידות, חסידות מביאה לידי ענוה, ענוה מביאה לידי יראת חטא, יראת חטא מביאה לידי קדושה, קדושה מביאה לידי רוח הקודש', צא וחשוב מניין הדרגות ותמצא עשרה, וזהו מעולם לא ירדה שכינה למטה מעשרה, שאינה יורדת למטה מעשרה דרגות אלו, ואי אפשר לזכות להשראת השכינה בלתי העולה בעשר מדרגות בהר ה', אולם חנוכה שאני, שאף מי שרחוק מכל אותם המדרגות יכול לזכות לשיא המדרגות.

סז. שנה אחת טרם ניגש הרה"ק מטאלנא זי"ע להדליק הנרות, פנה אל אחד החסידים ושאל אותו 'מי שאשתו נמוכת קומה, האם בשעה שירצה לדבר עמה תעלה האשה על כסא כדי שיהיו שווים בגובה, או שהוא יתכופף אליה', ותיכף ניגש להדליק נרות חנוכה, והסביר הרה"ק רבי מרדכי דוב מהורנסטייפל זי"ע (שהיה בן אחותו) שהרה"ק מטאלנא רצה לפרש בזה את כל מהותם של נרות חנוכה, שכביכול הקב"ה מתכופף אל כלל ישראל ונכנס למחיצתם למטה מעשרה, והיינו דאמרי אינשי (ב"מ נט.) 'איתתך גוצא גחין ולחיש לה', שדרך העולם שהבעל מתכופף אליה, ובהנהגה זו נוהג עמנו קוב"ה בימי חנוכה.

רמז לזה רימז הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע שלכן נקרא המועד 'חנוכה', מלשון 'חנו כה', פירוש, באיזה מצב שהיהודי עומד בו, משם תאיר נשמתו באור הנר.

כן פסק נמי הרמ"א בהלכות חנוכה (סימן תרעג סעיף א) בשם ה'תרומת הדשן', שנהר חנוכה (האסור בהנאה) שנתערב בשאר נרות אינו בטל אפילו באלף, כי זהו מהותו של 'חנוכה', כל יהודי חשוב הוא - בכל מצב שהוא אינו 'בטל', ולעולם לא יתייאש.

סח. וכמו שכבר אמר הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע שנה אחת בליל הסדר, בשם אביו הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע, שבאמירת 'אנא ה' שבהלל אפשר לכל אחד לפעול שימלא ה' כל משאלות לבו לטובה ולברכה, וחשבו החסידים שהכוונה על אנא ה' הושיעה נא, אולם אמר ה'אמרי אמת' - לדעתי הכוונה על אנה ה' כי אני עבדך (הובא בלב שמחה' סוכות תשמ"א), ואלו ואלו דברי אלוקים חיים, שבימי חנוכה אפשר להתפלל בין על גשמיזת ובין על רוחניות, והקב"ה שומע תפלת כל פה וממלא כל בקשותיהם לטובה ולברכה, דהרי כך היא המדה, שדרך האב המבקר את בניו בבית האסורים, להשתדל לעשות כל אשר לאל ידו כדי להקל את צערם, לא ינח ולא ישקוט עד אשר יפעל עבורם לכל הפחות נחמה פורתא, ואם כך הוא אצל בשר ודם שכוחו מוגבל, קל וחומר למלך מלכי המלכים הקב"ה אשר אין חקר לגבורתו והוא כל יכול, שבוודאי יגאל ויושיע את אהוביו מכל צרותיהם.

באר הפרשה - פרשת וישב הנוכה

הבורא בימי החנוכה אל תוך 'בית האסורים' שלנו - להוציא ממסגר אסיר^{סט}.

ובן פירש הרה"ק רבי אשר מסמאלין זי"ע (בית אהרן חנוכה מז:) את הנוסח שאומרים בברכת קרי"ש דשחרית 'משפיל גאים עדי ארץ ומגביה שפלים עדי מרום' דקאי על ימי חנוכה, שהקב"ה משפיל ומוריד את השפע והאור העליון משמי מרום 'עדי ארץ', וכל זאת למה, כדי להגביה ולהרים 'שפלים עדי מרום' למעלה למעלה, וכל יהודי מתעלה בימים אלו אף הנמצא מרחוק.

בה כתב הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (ליקוטי הרי"ם חנוכה) וז"ל. נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ (שבת כא:), כי מצוה זו מאירה אף למי שנפל לרשות הבלי עולם הוה ברשות הרבים ממש, ולמי שהוא ממש מבחוץ תוכל מצוה זו להאיר עיניו שיתהפך לבריה חדשה^ע.

ובן כתב הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרל"ב נר א ד"ה דבר), וז"ל, ונשאר גם כן לדורות, שיש סיוע בימים הללו לעשות רצונו יתברך יותר מן הסדר וההנהגה

איתא ב'מאור עינים' (מקץ) וז"ל, 'בחנוכה כביכול ה' מוריד את עצמו למטה מעשרה אל האדם לקרבו, וזהו שאמרו (שבת כא:): 'פתילות ושמונים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת, מדליקין בהן בחנוכה', כי כמו בנר נותנין לתוכו פתילה וממלאין אותה בשמן ומדליקו, כמו בן האדם הוא פתילה, ושמן הוא החכמה שה' ממלא בו ומדליקו להיות מאיר במעשיו ובעבודתו את ה'. והנה הפתילות הם בני אדם שאין נדלקין בשבת, שהאור אין נאחו בו מחמת שהפתילות לא טובים, והאור מסוכסכת בהם, ואי אפשר לעלות כנ"ל ושיאחו בהם האור - מדליקין בפתילות אשר לא טובים כנ"ל בחנוכה, כי ה' כביכול בעצמו מוריד את עצמו אל האדם ומאחזו בו את האור להדליקו, ולשוב ולחזור אל ה' ולעבדו בהתלהבות ובשכל גדול... וזה נעשה בכל שנה בבוא הזמן של מצות נר חנוכה. עכ"ל.

סט. ולכן לא חזינו בשום מועד שנקבע בימים האחרונים של החודש (המורים על חשכות, כי ישראל נמשלו ללבנה, ובסוף החודש מתמעט אורה) זולת חנוכה, וגם לא מצינו שום יו"ט שמתחיל בחודש אחד ומסתיים בתחילת חודש אחר, וכן נקבע זמנה בחודש טבת שהוא החודש של עשו הרשע כמבואר במקובלים (עי' זוה"ק ח"ג רנט), וכל זה בא לרמז, שאף בזמנים חשוכים וקשים ביותר - כסוף החודש, אפשר להתחדש באור חדש [הנרמז בתחילת החודש] על ידי האור המאיר בחנוכה, כי שאר המועדות מאירים בנפש האדם, לא כן חנוכה הוא האור עצמו, ומעט אור דוחה הרבה מן החושך.

ע. הנה פרשת מקץ נקראת תמיד בימי חנוכה, ורמז בה ה'שלטי גיבורים' (שבת עט.) כי 'שנתים' ר"ת ש'מאל נ'ר ת'דליק י'מין מ'זוזה. וב'תפארת שמואל' (חנוכה לו) מבאר שאף מי שנראה לו כי הוא כבר 'מקץ', שכבר בא עליו סופו, ומתייאש מעצמו לאין תקוה, יזכיר לעצמו 'שנתים' - שמאל נר תדליק ימין מזוזה, כי אף ב'שמאל' בידו לשוב ולהתחזק דוגמת הנרות שמדליקים אותם ב'שמאל' ונעשים 'קודש', ולא עוד אלא שמדליקים אותם והם מאירים גם 'למטה מעשרה' - שבכוחם להאיר בכל מחשך, אף לאותם שהם 'למטה מעשרה'... חזקו ונתחזקה, כי השי"ת עמנו בכל מצב שהוא.

ובזה ביאר הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרמ"ו) הטעם שתקנו חז"ל ג' דרכים באופן קיום מצוות הדלקת נר חנוכה, נר איש וביתו, מהדרין ומהדרין מן המהדרין, 'להראות כי הימים אלו מאירים לכל מינים הנמצאים בבני ישראל'. ואילו הרה"ק ה'שפתי צדיק' זי"ע ביאר ביסוד הדברים מה שכתב ה'מגן אברהם' (סי' תע"ד) ש'נוהגים הנערים העניים לסבב על הפתחים בחנוכה', כי 'נערים' רומז למי שמנוער וריקם מן המצוות ח"ו, וכן 'עניים' היינו 'עני בדעת', ומחמת מצבם הם עומדים 'מבחוץ', כי לא נתקרבו אל הקדושה, אכן בחנוכה הוא שעת הכושר והוא זמן גדול להתקרב כי נפתח פתח לקרב רחוקים, על כן 'יסבבו על הפתחים' וישמעו רחוקים ויבואו...

כן רמזו לה במה שמצינו שתקנו חז"ל לרואה נר חנוכה שאף הוא מברך, ולא מצינו כן בשאר מצוות, אלא ללמד שאף מי שהוא מרוחק מן המצוה עצמה והוא עומד מרחוק כדוגמת 'הרואה', גם לו יש עלייה מכח הדלקת נר חנוכה, ואף הוא יכול לברך.

ואדרבה, מבואר בספה"ק כי עיקר היו"ט תכליתו להאיר לאותם הבינונים והחלשים, אלו המרוחקים בכל השנה, וכמו שהיו אומרים בלשון מליצה כי חנוכה הוא 'יום טוב אין די וואָכן' [-יו"ט בימי החול], אינו אסור במלאכה

כא כו) 'לחפשי ישלחנו', כי האור של נרות הנוכה משחרר לחרות את נשמות ישראל מכל הפסולת והרע הנטמן ב'חדרי בטן' (וכן איתא באמרי אמת תרע"ז נר ג) ז"י.

והנה תקנו חז"ל להודות ב'ועל הניסים' על כך ש'עמדת להם בעת צרתם, רבת את ריבם דנת את דינם נקמת את נקמתם', והקשה הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (תרע"ג ליל ב) שהנה נזכרו כאן ג' לשונות א. ריבם. ב. דינם. ג. נקמתם. וענין 'ריב' הוא המריבה שיש בין אנשים בטרם נקרבים אל המשפט לברר הדין והאמת לאשורו, ואילו 'דין' הוא להוציא את האמת

בכל השנה, בדרך גם ופלא"י. עוד כתב הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (הנוכה שנת תרל"ה) על הא דאיתא בגמ' (שבת כא:) תנו רבנן נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ, כי בימים הללו יש סיוע ממעל לקנות במידה גדושה 'יראת שמים' - להתגבר ולנצח את יצרו, כמו שאמרו חז"ל (שבת לא:) דהמפתחות החיצוניות רומזות על יראת שמים ויראת השא"י.

הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (לחנוכה) פירש בפסוק (משלי כ כז) 'נר ה' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן', ואפשר לדרוש 'חופש' מלשון 'שחרור' כדכתיב (שמות

ואף אין לובשים בו בגדי שבת ויו"ט, כי שייך הוא ביותר לאלו שהם בבחי' 'ימות החול', שאף הם יוכלו להיתפס ולהיאחז באש הקדושה.

וכן אמרו בדרך צחות על הא דאיתא (משנ"ב סי' תרעג סק"ב) שמצוה מן המובחר ליקח לפתילה 'צמר גפן', כי בשפת האידיש מכנים לצמר גפן 'וואטע', ולשון נופל על לשון שהכוונה ל'רחוקים' (כי גם 'רחוקים' מכנים בשפת האידיש 'וואטע'), כי מצוה זו בכוחה לקרב את הרחוקים...

וזה האומר כי הרחיק עד מאוד, ואור החנוכה אינו יכול לרדת עד אליו הרי הוא מופקע לגמרי מכל עניין החנוכה, וכמו שרימז הרה"ק ה'נחל יצחק' מזוטשקא זי"ע בהא דאיתא בגמ' (שבת כב.) 'נר של חנוכה שהניחה למעלה מכ' אמה פסולה' כי לא שלטא ביה עינא, שזה האומר שנו חנוכה גבוה הוא עד מאוד, ולא שלטא ביה עינא כי הוא נשגב ממנו, הרי לא עשה ולא כלום...

עא. איתא מצדיקים על דברי הגמרא (שבת כב. לגרסת השאילתות וישלח סי' כו) שצריך להניח את נר חנוכה בפתח הבית משמאל 'כדי שתהא נר חנוכה משמאל ומזוזה בימין, ובעל הבית בטלית מצוייצת ביניהן', והנה מזוזה חנוכה טלית ר"ת 'מחט', כי בימים אלו אדם פותח כפתחו של מחט, והקב"ה מסייעו כפתחו של אולם בשאר ימות השנה. עב. מעשה באחד שהגיע אל הרה"ק ה'מגיד' הגדול ממעזריטש זי"ע והתאונן בפניו שאין בכוחו לעמוד ולהתגבר על כל הרהורים ודמיונות שיצרו מפתחו לחשוב בהם בכל עת מצוא ובפרט בעת 'התפילה והלימוד', מששמע ה'מגיד' את דבריו, שלחו שיפנה אל בית ה'אור המאיר' זי"ע, והוא יורה לו את הדרך הנכונה, חיש מהר עשה היהודי את דרכו אל בית ה'אור המאיר', משהגיע למחוז חפצו באישון ליל וראה שהאור מאיר בבית החל דופק על דלתות הבית ואין קול ואין עונה, אין הדלת נפתחת, מכיוון שהכפור שלט בחוצות, והיהודי הרגיש שעוד מעט קט וכולו נעשה כגליד קרח הוסיף לדפוק בדלת שוב ושוב, ועדיין לא נפתחה הדלת... אחר זמן שאל היהודי את ה'אור המאיר' מדוע לא פתחת לי את הדלת הרי נשלחתי בשליחות מיוחדת אליכם, ענה הרה"ק, הן אמת, ובזה גופא עניתך, שבביתי אנכי הוא ה'בעל הבית' - למי שארצה אפתח את הדלת, ולמי שאין ברצוני להכניסו לא ייכנס הנה... כמו כן, דע היטב שאתה הוא 'בעל הבית' על עצמך, את מי שברצונך תכניס ומי שאינו מרוצה בפניך - אל תתן לו דריסת רגל במוחק ולבך, כי ביד בעל הבית לסגור את הדלת ולא לתת לאחרים להיכנס, ברצותו פותח וברצותו נועל, ו'בעלות' כזו צריך יהודי להראות לשטן זה היצר הבא להכשילו בעוונות, לסגור את הדלת בעדו.

ולכן נקטו חז"ל בהלכות ודיני חנוכה (שאילתות פרשת וישלח סימן כו; ועי' שבת כב.) 'כדי שתהא נר חנוכה משמאל ומזוזה בימין, ובעל הבית בטלית מצוייצת ביניהן', ובדווקא אמרו ובעל הבית באמצע, ולא והמדליק עומד באמצע וכיו"ב, כי בכדי שיוכל להעלות הנרות בכל פרטיהן ודקדוקיהן שתהא השלהבת עולה למעלה ותגרום נחת רוח לבורא יתב"ש, צריך המדליק להיות בעל הבית השולט על עצמו, ולא שיהיו רצונותיו ותאוותיו שולטות עליו, וימי חנוכה מסוגלים שיוכל כל אחד להשריש מדת הטהרה באבריו וגידיו לכל ימות השנה.

עג. מובא ב'בני יששכר' (מאמר הלל והודאה אות א) שבשכר נר חנוכה זוכה להינצל מדינה של גיהנם, שהרי ידוע מהמקובלים שגיהנם הוא בצפון העולם, והלא צד צפון הוא משמאל למזרח, ועל ידי ההדלקה בשמאל ניצל מאור ואש הגיהנם.

התעוררות מלמעלה כמו מאז שנאמר 'ועוררתי את בניך ציון על בניך יון', אבל ההתעוררות הוא רק לפי מסת שהוא מיצר ונפשו מרה לו. עכ"ל.

למעלה משלושה טפחים - לרומם עצמו מן ה'קרקע'

בפרשתן (מ ט-יט), 'ויספר שר המשקים את חלומי ליוסף וגו', ויאמר לו יוסף זה פתרונו וגו', בעוד שלשת ימים ישא פרעה את ראשך והשיבך על כנך וגו', וירא שר האופים כי טוב פתר ויאמר אל יוסף אף אני בחלומי וגו', ויען יוסף ויאמר וגו', בעוד שלשת ימים ישא פרעה את ראשך מעליך ותלה אותך על עץ ואכל העוף את בשרך מעליך'. והקושיא נודעת, מה ראה יוסף לפתור חלום שר המשקים לטובה ואילו את חלום שר האופים פתר לרעה, ואיזה רמז וסימן מצא בדבריהם שלפי זה הבין את צורת פתרון החלומות. ומבארים בשם הגאון רבי אלחנן וואסערמאן זי"ע הי"ד, כי הנה שר המשקים אמר (פסוק יא) 'וכוס פרעה בידי, ואקח את הענבים ואשחט אותם אל כוס פרעה ואתן את הכוס על כף פרעה' - והיינו שראה בחלום כיצד הוא עושה פעולות שונות, ומי שנמצא ב'עולם העשייה' שמע מינה כי הוא חי... אמנם שר האופים אמר (פס' טז-יז) 'והנה שלשה סלי חורי על ראשי, ובסל העליון מכל מאכל פרעה מעשה אופה והעוף אוכל אתם מן הסל מעל ראשי' - שהוא עצמו יושב בחיבוק ידיים ואינו עושה מאומה, אלא מונחים סלים על ראשו, ובאים עופות לאכול, ומי שאינו עושה כלום אינו מבני העולם הזה... על כן היה פתרונו כיוצא בו שאכן אינו מן החיים.

וללמדנו על חובת ה'עשייה', ולא לישב באפס מעשה ולצפות לנס... וכך היה אומר הרה"ק הבית ישראל לדקדק בלשון הגמ' 'וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום בדקן ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול', הרי שכל הנס היה על ידי שבדקן, אבל אם היו יושבים ומצפים לירידת שמן מן השמיים לא היו מוצאים אותו פך שמן ולא היו זכאים לנס ע"ד...

לאור ולהציל עשוק מיד עושקו, ונקמה' משמעותה להעניש את הרשע, ומעתה יקשה מה שייך לומר רבת את ריבם', כלומר את עצם ה'מריבה', ובשלמא דנת את דינם' או 'נקמת את נקמתם' מובן עניינם שהקב"ה הציל את היהודים מידי אויביהם ונקם בהם על מה שעשו להם, אך מהו רבת את ריבם'.

ומבאר ה'שם משמואל' בזה"ל, ונראה דהנה מצב ישראל היה אז מוזר מאד, אשר רבים מהחסידים נהרגו, והנשארים היו בחרפה וברעה גדולה מתחבאים במערות והיוונים הארורים היו מחפשים אחריהם להשמדם, ויתר העם לא עמדו בנסיון ונתנו את ידם להיוונים וכמעט שנכבה גחלת הישראל, ואין איש מתעורר כלל לעשות דבר לטובת הדת כי היו כולם כמתייאשים ומצפים ליהרג על קידוש השם - זאת הי' תכלית נחמתם, וע"ז אמר הכתוב (זכריה ט יג) 'ועוררתי את בניך ציון על בניך יון', והמפרשים עמדו על לשון 'ועוררתי', ולפי דברנו יוצדק מאד לשון הזה, שהשי"ת עורר אותם לבל ישנו כמתייאשים, עד שחשמונאי ובניו הרימו ראש לצאת לקראת נשק בגודל לבב, וע"ז נאמר רבת את ריבם, היינו שהריב שנתהוה ביניהם לבין היוונים, מאת ה' היתה זאת, ואח"כ כשנתעוררו מלמטה דן ה' את דינם של העשוקים, ואח"כ נקם את נקמתם.

והנה זה נשאר לדורות, בימים ההם בזמן הזה בא התעוררות בלב אנשים אפי' המתייאשים, אם אך צר להם ממצבם הנוכחי, כמו אז שעמדת להם בעת צרתם דוקא, כמו כן היום כל איש מצוק ומר נפש הרובץ תחת משא מלך זקן וכסיל ומצפה ומשתוקק להושע, אך חסר לו התחזקות והתעוררות לאמור 'עלה נעלה וירשנו אותה כי יכול נובל לה' (במדבר יג ל), והוא כמתייאש בעיני עצמו לצאת מהמבוכה הזאת בחשבו כי הרבה פעמים התחיל ולא עלה בידו לגמור, ע"כ איננו מאמין בעצמו שעודנה הברירה בידו והבחירה חפשית ואם יקבל עליו מהיום לפרוק ממנו עול חשבונות הרבים אשר חשבו בני האדם ולקבל עליו עול מלכות שמים שלימה יעשה ויצליח, לאיש בזה בא היום

עד. והנה קי"ל ש'נר חנוכה בשמאל', וטעמו של דבר יש לומר על פי מה שביארו הטעם שצריך להניח תפילין על יד שמאל דייקא, שבא להזכירנו את יציאת מצרים שלא היה בידי אדם כלל, רק ע"י הקב"ה בעצמו באותות ובמופתים, ובני ישראל היו בבחי' יד כהה שאינה עושה כלום, ורק היה 'ימינך ה' נאדרי בכח, ימינך ה' תרעץ אויב',

הרה"ק רבי ישראל מטשורטקוב זי"ע (גנז"י תרפ"ד) רמז לה בלשון הש"ס (שבת כב:) 'היה תפוש נר חנוכה ועומד, לא עשה ולא כלום, כי לא זו הדרך 'ישכון אור' - לתפוס את הנרות ולעמוד על עמדו... אלא יקיים (ישעיה ב ה) 'לכו ונלכה באור ה' - שהאור יאיר לו להתחיל 'ללכת' בעבודת ה'".

שעשה נסים - בימים ההם ובזמן הזה

פסק הרמ"א (או"ח קפו ד) 'ואומרים על הנסים בחנוכה ובפורים קודם 'ועל הכל', ואם לא אמרו אין מחזירין אותן, ומכל מקום יוכל לאומרו בתוך שאר 'הרחמן', ויאמר הרחמן הוא יעשה לנו נסים כמו שעשה בימים ההם וכו', והכי נהוג, ותמהו הפוסקים (בכור שור

צדיקין הדורות (כע"ז בתפארת שמואל חנוכה אות לו) רמזו בהא דקיי"ל (סי' תרע"א ס"ז) שמצות נר חנוכה למעלה משלושה טפחים, דהן אמת שאף מי שכבר נמצא 'למטה מעשרה' - בדיוטא התחתונה, בידו להתעלות בימים הללו ולהגיע למקום גבוה מעשרה, מכל מקום אסרו חכמים להדליק בתוך שלשה סמוך לקרקע משום לבוד וכארעא סמיכתא דמיא. וחינו שעל האדם לעשות את המוטל עליו ולפתוח פתח בדי להתעלות, וכאשר הוא עצמו יתרומם מעט להיות 'למעלה משלושה' יזכה שהקב"ה יגביו הרבה, אבל אם ישב בחיבוק ידים ובאפס מעש"ה ולא ידליק בתוכו את ניצוץ הקודש, אזי לא יועילו לו כל הנרות שידליק, שהרי הוא כמי שעניו עצומות, היאך יועיל האור להזריח שמשו".

ולכן אמרה תורה 'והיה לאות על ידך ולזכרון בין עיניך' - כדי שנשריש בקרבנו אמונה זו לדורות עולם, שאין האדם עושה בעצמו מאומה אלא כל כולו 'יד כהה'... והכל בידי שמים. ומהאי טעמא תקנו להניח נר חנוכה משמאל, שנזכור שאין אנו אלא בבחי' שמאל. וממילא נוכל תמיד להתחזק בבורא עולם, שהרי ממנו לא יבצר מאומה, ו'אתה מושל בכל, ובידך כח וגבורה'.

שמא תאמר, אם ממילא הנני בבחי' שמאל וזקוק אני לחסדי שמים, אם כן מה צורך יש ב'עשיה'... אכן, מהדלקת נרות עצמם יש להוכיח שאי אפשר לצפות לאיתערותא דלעילא מבלי שאיתערותא דלתתא, כי הגם שתקנו הדלקת הנרות בשמאל, אך מאידך אמרו חז"ל שמצוה להניחם למטה מעשרה, ומחויב הוא להתכופף לנרות, לעשות פעולה ולא לישב באפס מעש...

וכך אמרו גם לגבי ברכת 'מודים', שכל אותה ברכה מלאה שבח והודאה 'שאתה הוא ה' אלוקינו, צורנו צור חיינו, על חיינו המסורים בידך ועל נשמותינו הפקודות לך', ותקנו חז"ל לכרוע בתחילה וסוף, וכל זה בכדי להוציא מאותה מחשבה, שאם הקב"ה הוא המחייב אותנו בכל עת ובכל שעה מה צורך יש בעשייתנו, לזה תקנו שיכרע ו'יזיז' את עצמו... ולעולם לא ישב בחיבוק ידיים.

עה. כיו"ב רימז הרה"ק ה'דמשק אליעזר' זי"ע במנהג ה'דריידעל' (סביבון), דלכאורה יש לתמוה, למה נהגו לכתוב ולחרוט בר"ת על 'דריידעל' קטן ניס ג'דול ה'יה ש'ם - לשם 'פרסומי ניסא', והרי עדיף היה לתלות מודעות בראש חוצות וכו' ייכתב באותיות 'קידוש לבנה' כל ענין הנס, ואז יהא 'פירסום ניסא' גדול יותר, אלא מכאן, שעדיף 'דריידעל' קטן ובמילים של ראשי תיבות כשהוא מסתובב ואינו נח, יותר ממודעות גדולות העומדות דומם על מקומן ואינן עושות כלום, כי זה כל האדם לעשות ולפעול כפי כוחו ולא לנוח, אלא יעבוד ויפעל כפי כוחו ושוב אין חילוק מה יהיו התוצאות, רק אל ישב באפס מעש.

עו. ולכן אמרו 'הרואה מברך', דלא סגי במה שהאור מאיר כי אם יהלך בעיניים עצומות לא יראה את האור כלל - אפילו אם ידליקו עבורו אלפים ורבות נרות ואבוקות. כן הוא נמי ברוחניות, אם האדם מכין את עצמו לקלוט הקדושה ופוקח את עיניו יזכה שיאיר לו החשיכה לדחות כל המפריעים המעכבים בעדו מלהתקרב אליו יתב"ש, אך אם חלילה אין אבריו מוכשרים כראוי, איך יועילו לו כל האורות הגדולים.

עז. וזה מרומז נמי בפלוגתת בית שמאי ובית הלל (שבת כא:) במנין הנרות אם 'מוסיף והולך' או 'פוחת והולך', ואומרים בשם הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, דלא נחלקו אלא אם פוחת או מוסיף, אבל בזה שעליו להיות הולך לא נחלקו כלל. כי הכל מודים שעל האדם להיות 'הולך', ולא יעמוד חלילה במקום אחד מבלי לעשות כלום. מעשה הובא ב'שפתי צדיק' (חנוכה אות ג) בשם זקינו הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, שפעם באו חסידים אל הרה"ק ה'חוזה' מלובלין זי"ע, וביפתקא הזכירו צרתם מ'מוסר' הדר בעירם וכבר כשל כוח הסבל, הרה"ק קרא את ה'קויטל', ונענה 'הלא איש זה מאיר בשמים בכל העולמות העליונים', ויתמהו החסידים עד מאד, הייתכן כדבר הזה - ששפל

באר הפרשה - פרשת וישב הנוכה

מדרך הטבע, כי בזה הוא משרד בריאת שמים וארץ, אבל בימי החנוכה שכל העולמות מתנהגים בהנהגה נסית, ובימים אלו הנם הוא בטבע הבריאה, אם כן בשם שמבקש בכל השנה כולה על הטבע כך בידו לבקש על הנם בחנוכה ע"ה, ושפיר מבקשים ומתפללים 'הרחמן הוא יעשה לנו נסים' ע"ה. (ומכל מקום פשיטא, שגם בכל השנה כולה בידנו לפעול ניסים ונפלאות על ידי תפלה, אך גדלה מעלתם של ימי חנוכה שאז אפשר 'להתפלל' על הניסים²).

שבת כא. ישועות יעקב סי' תרפ"ד) הרי אסור לבקש ולהתפלל על מעשה נסים (ברכות נד.), וכדמצינו גבי מעשה הרבא (תענית כד:): שמשום מעשה שהיה ביקש רחמים שירדו גשמים בתקופת תמוז, ונתגלה אליו אביו בחלום שישנה מקום שנתו, ולמחר מצא סימני סכינים על מיטתו, שהיו מזיקים רוצים להזיקו ולהרגו, וכל זאת מפני שהטריח כלפי מעלה ופעל גם שלא לצורך, ואם כן איך הותר בחנוכה לבקש 'הרחמן הוא יעשה לנו נסים'.

אמרו חז"ל (שבת כא:): מצות חנוכה נר איש וביתו, והמהדרין נר לכל אחד ואחד, והמהדרין מן המהדרין בית שמאי אומרים יום ראשון מדליק שמונה,

ומבאר בעל השואל ומשיב' (בספרו דברי שאול דרוש לחנוכה), דהני מילי בשאר ימות השנה שעולם כמנהגו נוהג, אז אסור לבקש על הנהגה ניסית ולמעלה

אנשים כמותו תאיר נשמתו כל כך, אך לא העזו לשאול על כך לרבם, לאחר זמן מה הזכירו שוב לפניו את שמו של המסור הרשע ואז בירכם הרבי מלובלין שינצלו מציפורניו. בהזדמנות נשאל ה'חווזה' על כך, השיב ה'חווזה', שבשעה שהגישו לפניו את הפתקא בפעם הראשונה הדליק ה'מסור' נרות חנוכה, ועל ידי זה שרה עליו באותה שעה אור גדול שהאיר את נשמתו.

והנה בפי העולם מקובל ללמוד מסיפור זה את גודל הסגולה של הדלקת נרות חנוכה, המאירה אף בנשמת מסור רשע, אך עוד יש ללמוד ממה שאח"כ הצליח ה'חווזה' לפעול במרומים להושיע את בני העיר מידו, הרי שגם מי שמאיר באור עליון בשעת הדלקת נרות חנוכה לא יהא ניכר עליו שום שינוי לטובה אחר ההדלקה, אם לא יפעל בעצמו שתהא בר קיימא על ידי שיתחיל בעבודתו ית"ש מכאן ואילך.

עח. הנה פלא מצינו כי כשרה אמנו ילדה את יצחק אבינו כשהיא בת תשעים שנה 'ותיהום כל העיר'... הכל סחו ודשו בענין זה ואף בתורה מצינו התייחסות לנס גדול ופלא זה, ואילו כשיוכד ילדה את משה רבינו הייתה בת ק"ל ולא מצינו 'רעש' מזה, ומבאר המגד מדובנא (במשל מתוק) כי במצרים היה 'יריד' של ניסים 'ששה בכרס אחד' יולדות ביער ושני שיניים צומחות להם וכו' אזי אין כל משמעות וחשיבות לנס בין הניסים... אף לדידן ייאמר, ימי החנוכה הם ימי 'יריד' לניסים ואין כל כך חשיבות לנס הנעשה ליחיד אף אם הוא בעצם נס גדול, והמשכיל ינצל לפעול לעצמו נסים ונפלאות שיגיעו אליו בקל יותר...

עט. אולם עדיין יש להקשות, אם הותר לבקש בימים אלו על ניסים, מדוע לא קבעו חז"ל לומר כן לכתחילה בנוסח הברכה (ולא רק למי ששכח), ותירץ האדמו"ר מטשערנאביל זי"ע בתוכחת מוסר, כי מי ששכח 'על הנסים' בתפלתו סימן הוא שמסיח דעתו מימי הניסים, לכן עליו לבקש שיזכה לנס פרטי - להתעורר מתרדמתו, ולהשכיל ליהנות מן האור הגנוז הנשפע בחנוכה.

אולם חסידים ואנשי מעשה פירשו לאידך גיסא, שאף בימי חנוכה זקוק האדם שתהא בידו זכות כל שהיא כדי שיוכל לבקש על הנס, והשוכח לומר 'על הנסים' בתפלתו וודאי נשבר רוחו בקרבו, ולכן בשכר מדת ענוה ושפלות רוחו זוכה שהותר לו לבקש על הנסים. ואלו ואלו דברי אלוקים חיים, אלא שיש להשתמש בכל אחד ממאמרים אלו בזמן הנכון, כי על ידי החלק הראשון יתעורר לעבודת ה', ומ"מ אם ינסה היצה"ר להפילו מחמת כך בפח היאוש, מיד יזכיר לעצמו שלב נשבר ונדכה לא תבזה, ובזה יבטל מעליו כח היצר הרע.

פ. הנה לפי דברי השואל ומשיב' היה מקום לטעות ולומר, דמשמע הכא שרק בחנוכה אפשר לבקש על דברים שמעל להנהגת הטבע, אבל בשאר ימות השנה אסור להתפלל על החולה שיתרפא במקום שאין רפואה למכתו בדרך הטבע, אך הדבר ברור שזה אינו, וכדמבואר במהרש"א (קידושין ח"א דף כט:): שנס המתרחש על ידי תפלה לא חשוב נס לענין 'מנכין לו מזכיותיו' (עי' שבת לב:), ומשום הכי מותר ואף חובה להתפלל בכל ימות השנה על כל צרה וצוקה שלא תבוא, ומכל מקום שונים ימי החנוכה שאפשר לבקש אפילו על הנס, כי כל ההנהגה היא מעל לדרך הטבע.

וכל אשר דברנו בשבחי הנם של חנוכה חוזר להיות מידי שנה בשנה^פ, כי הנה בגמרא מצינו שחנוכה הוא הנם האחרון שהיה לבני ישראל (שנקבע עליו יו"ט כוכר לנס, ע"י יומא כ"ט), ומבאר הרמב"ק ה'שפת אמת' ז"ע (חנוכה תרל"ז ד"ה חנוכה) טעמא דמילתא, דכל תכלית ומטרת הנם היא לחזק את האמונה בלבנו שהקב"ה הוא לבדו מנהיג את העולם בהשגחה פרטית (שהרי הקב"ה כל יכול ובידו להצילם מיד שונאיהם מעיקרא, ואז לא יצטרכו כלל לנס, אלא שאז לא יתחזק יסוד זה בלבבות בני"), ומזמן לזמן עשה הקב"ה לבנ"י עוד ניסים אחר שנשכח הנם האחרון מבנ"י, כדי לחזור ולחזק את האמונה בהשגחתו ולגלות אלוקותו בעולם, אבל נס של חנוכה עדיין מאיר לנו, והוא חוזר ומתחדש שוב ושוב בכל שנה ושנה כבימים ההם ממש (אלא שבכל דור מתעוררים הניסים למה שנצרך לנו באותו מקום ואותו זמן), ולכן נס זה היה הנם האחרון, גם לכן נקרא 'חנוכה' - מלשון חינוך והתחדשות, כי נס זה יש בו התחדשות מידי שנה בשנה עד ביאת הגואל בב"א^{פד}.

ולכאורה תמוה מדוע פתח בלשון רבים 'מהדרין' וסיים בלשון יחיד 'מדליק שמונה', ועוד, מדוע נקט לשון 'מהדרין' ולא לשון 'מחמירים' כבכל הש"ס.

ואומרים בשם ה'חידושי הרי"ם' ז"ע לבאר על פי דברי המהר"ל (נר מצוה ח"ב) שמספר 'שבע' מורה על הטבע, וכמו שנאמר (משלי ט א) 'חצבה עמודיה שבעה' ואמרו (סנהדרין לה.) אלו 'שבעת ימי בראשית', שהבורא ברא עולמו בשבעת ימי הבנין, והוא הנהגת הטבע, וכל מה שלמעלה משבע - דהיינו 'שמונה' מורה על למעלה מן הטבע. והו כוונת אומרם 'יום ראשון מדליק שמונה' - בלשון יחיד, וקאי על הקב"ה, שהוא בעצמו מדליק מנין שמונה בעולם. כלומר הנהגה שלמעלה מן הטבע. ובוה מבואר נמי מה שאמרו 'והמהדרין' שהוא מלשון 'הדרי בי', ר"ל, שעבודת ימי החנוכה היא להחזיר בתוך תוכו הנהגה זו שמעל לטבע^{פא}, ובוה יושפע עליו הנהגה זו לכל השנה^{פב}.

ומכל מקום אל תתמה מעובדא דרבא (הנוכרת בפנים) דמשמע שנגזר עליו עונש על שהטריח כלפי מעלה בבקשו על נס, דשאני רבא שפירט בבקשתו שיעשה לו השי"ת נס ופלא שלא כדרך הטבע, שירד גשם בימות החמה, וזה אין ראוי לעשות, אך המתפלל סתמא על פלוני שיתרפא מותר, אע"פ שלפי דעת הרופאים אי אפשר לרפאותו בדרך הטבע.

פא. ואכן ניסים ונפלאות נעשים לישראל בזמן הזה, ולא ניזיל כרוכלא למנותם, אלא נביא בזה שתי עובדות אשר אירעו בשנים עברו, וכפי ששמעתים בשעתו מפי בעלי המעשה.

סיפר אחד מבני חבורתנו בעיה"ת בני ברק יצ"ו (בשנת תשע"ט), כי ב"ב לא חשה בטוב כבר כמה שבועות, וחששו הרופאים שהמחלה הידועה מקננת בקרבה, והורו לעשות סדרת בדיקות מקיפות וצילומים, ביום כ"ד בבוקר אמרו הרופאים כי אכן נתאמת החשש הנורא, והם רואים בצילומים את הגידול 'רח"ל. מיד נפלה בבית אימה וחשכה גדולה, והפעיל האיש עסקנים גדולים שיסדרו לו תור בדחיפות אצל פרופסור גדול, וביקש לקבוע את הביקור אצלו בזמן שאחר השקיעה למען יזכה ל'המתקת הדינים' בכח ימי החנוכה, ואכן בערב היו אצל הרופא שבדק היטב אותם הצילומים, ולטענתו הרופאים הראשונים טעו בדבריהם ואין כאן אפילו זכר לגידול...

עוד מעשה שמעתיו מאחד מבני החבורה באלעד, אשר בנו עבר תאונה קשה בתחילת חודש כסלו, והיה מוטל בבית חולים, והנה מיד לאחר שהחשיך הלילה והחלו ימי החנוכה להאיר על הארץ נעשה נס גדול, ופתח הבן את פיו לראשונה והחל לדבר בשפה ברורה כאחד האדם.

פב. וכדרך שפירשו את לשון הגמ' (שבת כא:) 'לשנה האחרת קבעום בהלל והודאה', שלכאורה מדוע קבעום רק בשנה שלאחריה ולא באותה שנה, אלא שהתבוננו חכמים בעצמם וראו שהשנה שעברה עליהם היתה שנה אחרת - שכל השנה היתה במציאות אחרת לגמרי לאחר אור החנוכה, ועל כן קבעו לדורות ימים אלו בהלל ובהודאה.

פג. כן ידוע מה שפירש הקדושת לוי (קדושה ראשונה) בלשון הגמ' 'לשנה האחרת קבעום בהלל והודאה', שבשנה הראשונה כשירדו האורות של חנוכה סברו שמא אלו רק האורות לשעתם, אך לשנה האחרת הרגישו בעצמם את גודל האורות החוזרים ויורדים לקראת ימי החנוכה, וכבר נוכחו לראות שהאורות אלו עתידים לירד בכל שנה ושנה, על כן קבעום לדורות.

פד. וכן למדנו בגמרא (שבת כא:) 'מאי חנוכה, דת"ר בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה וכו', שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה

באתערותא דלתתא, ואילו בחנוכה בא השפע במתנה ובחגיגה, באתערותא דלעילא בלבד.

בדברים האלה רימו הרה"ק רבי משה מראזוואדוב ז"ע (בן הרה"ק רבי אליעזר מדויקוב בנו של הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ ז"ע) בלשון חז"ל (עירובין יח:) 'אמרה יונה לפני הקב"ה, רבש"ע יהיו מזונותי מרורין בזית ומסורין בידך, ואל יהיו מתוקין כדבש ותלויין ביד בשר ודם', כי כנסת ישראל נמשלו ליונה (ברכות נג:), וזהו - אמרה יונה לפני הקב"ה, בני ישראל מתפללין קמיה דקודשא בריך הוא שיפסוק להן מזונותיהן בימי חנוכה בשעה שמדליקין את הנרות בשמן זית, כי אז מסורין המזונות בידך לקבלם במתנת חינם, וממילא יזכה כל אחד לשפע הפרנסה, ואל יהיו מתוקין כדבש זה ראש השנה שטובלים בו את התפוח בדבש, כיון שאז מסורין בידי בשר ודם - באותה שעה מודדים לפי מעשי האדם, ומי יצדק לפניך בדין.

מעוז צור ישועתי - שפע רב הנשפע בימי החנוכה ובפרט בעת ההדלקה

כתב הרה"ק ה'ייטב לב' ז"ע (ייטב פנים 'הוד והדר' אות ב) שורש מצות הדלקת נר חנוכה הוא, כדי לעורר נסים ונפלאות גם עתה. וכתב עוד (אות כו) זהו עיקר תשמישן, להיוושע בהם גם היום.

בה דקרק האדמו"ר מבלאזוב ז"ע (ב'הקדמה' לספר 'צבי לצדיק' שהדפיס בשנת תרצ"ו) בלשונות הכתוב לגבי הברכות שבירך יצחק את יעקב, שם נאמר (כו כה-כו) 'ויגש לו ויאכל ויבא לו יין וישת וכו', ויגש וישק לו, ומדוע חזר הכתוב כמה פעמים על תיבת 'לו', ומבאר כי הנה ברכות אלו לא נאמרו ליעקב לבדו, אלא בזה השפיע יצחק את הברכה לבני ישראל לדורותיהם, ומקור הברכה נמשך על ידי ל"ו נרות החנוכה בכל שנה ושנה, על כן נכתב וחזר נכתב תיבת 'לו', למען נדע את אשר לפנינו לשאוב ממעייני הישועה מלא חפניים, ולא להיות בשוטה המאבד מה שנותרים לז"ה.

כתב ב'מחזור ויטרי' (לחנוכה, סדר התפלה וקריאה"ת) ש'חנוכה' הוא מלשון 'חגיגה' פ', גם נודע מה שכתב הרה"ק ה'מאור עיניים' ז"ע (מקץ ד"ה זמן) לרמוז עניין חנוכה בלשון הכתוב בפרשת מקץ (מג כט) 'אלוקים יחנך בני', וכוונת הדברים, שיש בה הנהגה של לפנים משורת הדין ושלא לפי מעשי האדם.

ומתאמרא משם הרה"ק רבי ישראל מרוזין ז"ע, שהשפע היורד בחנוכה דומה לשפע היורד בראש השנה, אולם חילוק יש ביניהם, שהשפע הנקצב ביומא דראש השנה הוא כפי מעשי האדם, ותלוי

מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים, לשנה אחרת קבעום ועשאוים ימים טובים בהלל והודאה', וביאר הגה"ק הבן איש חי (בן יהודע ד"ה לשנה) את קושיית הש"ס 'מאי חנוכה', דהכי קאמר, הלא 'חנוכה' היא מלשון חינוך והתחדשות, ומדוע נקרא בשם 'חנוכה' בתוספת אות ה"א הנראית לכאורה כמיותרת, ומשני שהתרחש הנס בימי החשמונאים בכ"ה בכסלו, 'לשנה אחרת קבעום ועשאוים ימים טובים בהלל והודאה', וכוונת התירוץ, כי האות ה"א מורה על דבר הפרה ורבה, וכמו שנאמר (בראשית מז כג) 'הא לכם זרע', וכיון שקבעו את הימים הללו לכל הדורות בהלל והודאה, לכן אף שהנס התרחש בפועל רק בימים ההם מ"מ פעלו החכמים בקדושתם להמשיך את אורות הנסים בימים אלו לעולם ועד, ומשום הכי שפיר נקרא 'חנוכה' בתוספת אות ה"א, לרמז ולהורות על שפע הניסים שמתעוררים בכל שנה ושנה ממה שהיה בימים ההם.

וב'דברי חיים' (לחנוכה) האריך, שחז"ל הוסיפו יו"ט אלו על יו"ט של תורה כדי שיהא קיום ועמידה לבנ"י מעמד בגלות ולא יפלו ברוחם חלילה, כי בדורות הראשונים הספיק להם האור מן השלש רגלים בלבד, אך בדורות הללו תיקנו חז"ל להוסיף עוד ימים טובים כדי לדחות את החושך, ולכן קבעו את ימי חנוכה לדורות עולם.

פה. כללו של דבר, כאותו מעשה שפעם נכנס הרה"ק ה'לב שמחה' ז"ע לביהמ"ד בימי חנוכה, והפטיר בלשונו (בקוצר אמרים, וכדרכו), 'אוצרות דרייען זיך און וואלגערן זיך, מדארף זעהן צו אריין כאפן' - 'אוצרות' מסתובבים ומתגלגלים וצריך לתפסם ולחטפם. ועל כגון דא היה זועק הרה"ק ה'בית אברהם' ז"ע (בירח האיתנים) מנהמת לבו הטהור 'מען זאל זיך נישט דרייען ווי א נאר אויפן מארק' - שלא ידמה לאותו שוטה וסכל המסתובב ביום השוק, ובמקום לנצל את הזמן לקנות 'סחורה טובה' בזול ולהרוויח הון רב במשך השנה הבאה, הינו מתעסק בזוטות ושטויות...

פו. גם נודע מה שכתב הרה"ק ה'מאור עיניים' ז"ע (מקץ ד"ה זמן) לרמוז עניין חנוכה בלשון הכתוב בפרשת מקץ (מג כט) 'אלוקים יחנך בני'.

דומיא דתקיעת שופר של ראש השנה, והכי נמי מעוררת הדלקת נרות חנוכה (ששורשה ממנורת המקדש) רחמים וחסדים גדולים דומיא דהשופר בראש השנה, דכלפנים דמי, ומהפך את מדת הדין והרוגז לרחמים ולרצון.

ובן איתא ב'בעל המורים' (פר' תרומה) 'ואין בפרשת המנורה אות סמ"ך (המורה על השמן), לומר, במקום נר אין שמן ואין מזיק', ע"כ. אמור מעתה, אם נרות חנוכה הם מעין נרות המנורה במקדש, אם כן אף במקום נרות חנוכה 'אין שמן ואין מזיק' פ"ט.

ובן רמזו צדיקים בכתוב (תהלים קיה א) 'מן המיצר קראתי י-ה ענני במרחב י-ה', דהנה 'מרחב' עולה בנימטריא כמספר 'נר', ללמדנו שבשעה שמעלה את אור הנר בידו לצאת מכל המיצרים והדוחקים ולזכות להרחבה גדולה.

ובך רימו הרה"ק רבי ישראל ממשורטקוב זי"ע בנוסח התפלה 'בחכמה פותח שערים', דהנה שמן זית רומז לחכמה (וזה"ק ח"ג לד.), והיינו בחכמה - בעת שמדליק את הנרות בשמן זית, פותח שערים - נפתחים כל השערים² ונשפע שפע רב מן השמים (ישמח ישראל חנוכה תרצ"א ד"ה בחכמה).

ובזכות נרות חנוכה נזכה לכל הברכות ובפרט בבני חיי ומזוני, בני - כי הרגיל בנר הויין ליה בני

ובן אמר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (שפת אמת חנוכה תרל"א), שלכן תיקנו לברך שעשה נסים לרואה נר חנוכה, כי הארת הנסים מתעוררת על ידי הנרות פ"י.

והנה איתא בגמ' (ע"ז יח.) שאחות אשתו של רבי מאיר היתה בבית האסורים, עיי"ש כל המעשה, והלך רבי מאיר לשחד את השומר, ואמר לו שאם יתפסוהו יאמר אלקא דמאיר ענני וינצל, והקשה מהרש"א (חא"ג יח:) איך ייחד רבי מאיר את שמו של הקב"ה על עצמו, שאמר 'אלקא דמאיר' והלא אמרו חז"ל (בר"ר צד ה) 'אין הקב"ה מייחד שמו על הצדיקים בחייהם, ומתריץ בתירוץ השני, שלא היתה כוונתו על עצמו, אלא 'שאמר אלקא דמאיר לנו במלכות יון הקודמת, בנס הנרות של חנוכה', ונמצא, שכשאנו מבקשים תמיד 'אלקא דמאיר ענני' (והיא 'סגולה' נודעת רבות בשנים) כוונתנו לעורר את נס הנרות של חנוכה, שמכוחם ניוושע גם בשאר ימות השנה, ומעתה הגע עצמך כמה רב חילם להמשיך את הישועה בימי החנוכה עצמו.

עוד מצינו, מהרה"ק רבי חיים פאלאנזי זי"ע (רפואה וחיים אות עא) שבשעת הדלקת נרות חנוכה נעשית 'עת רצון' במרומים פ"ב, ומדת הדין מתבטלת ומתעוררת מדת הרחמים. ומביא בשם הוזה"ק, שהדלקת נרות המנורה בבית המקדש הייתה מעוררת מדת הרחמים בעולם

פז. ורמזו כן בפסוק (תהלים קכד ז) 'הפח נשבר ואנחנו נמלטנו דקאי על נרות חנוכה, כאשר תשבור ותחצה את הגימטריא של 'פח' יעלה למנין מ"ד, כמנין הנרות שמדליקים בחנוכה (ל"ו נרות ועוד שמונה שמשים). ואחרים רמזו בתיבת 'פח', שכשם שבנ"י מדליקים למטה, כך כביכול הקב"ה מדליק למעלה, וביחד עולה מספר הנרות פ"ח [כעין זה איתא בקדושת לוי (דרושים לחנוכה ד"ה בחנוכה), והוסיף, כי ר"ת של להדליק נר חנוכה הוא כמניין פ"ח]. בין כך ובין כך, ע"י הנרות זוכים להצלה של 'ואנחנו נמלטנו' - להינצל מכל פגע רע ושאר פורענויות המתרגשות ובאות לעולם. פח. וב'בני יששכר' (מאמרי חודש כסלו-טבת מאמר ד אות סה) כתב, שהגם בדרך כלל סגורים שערי גן עדן בשעות הלילה, אך מדברי הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע (מדרש פינחס א) משמע, שבשעת הדלקת נרות חנוכה תרעין פתיחין אף לעת ערב.

פט. בספר 'שיח הפרשה' (פרשת תרומה) להחסידי הישיש רבי חיים יצחק שווירץ ז"ל מביא, שנהגו בבית זקינו הרה"צ רבי שלמה אלטר זצ"ל (נכדו של החידושי הרי"ם) להדליק נר כל פעם שהיו זקוקים לאיזו ישועה, כגון כשהיה חולה בתוך ביתו או יולדת ואפילו כאשר שרר מזג אויר קשה היו מדליקים נר לישועה, וכנראה ראה שכך נהגו בבית אבותיו, והוא לא פירש טעמא דמילתא, אך לפי דברי ה'בעל הטורים' (שהובא בפנים) אתי שפיר, שעל ידי הדלקת הנר דוחים ומבטלים כל הקליפות והמשטינים.

צ. הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע הגיד, דהנה ידוע שהסימנים בטור וש"ע ושאר ספרי המצוות יש בהם רמז וקשר לעצם המצוה (עי' באגרא דכלה' פרשת נשא על מצות וידוי, ועוד), ודיני חנוכה כתובים ומבוארים בש"ע או"ח מסימן תר"ע ואילך, והנה תר"ע דומה לתיבת 'תרעא' שמשמעה דלת ושער בלשון ארמי. והרמז שעל ידי הדלקת נרות חנוכה נפתחין כל שערי ברכה והצלחה, ואם אמרו (ב"ק פ:) 'ודלת הננעלת לא במהרה תפתח', ק"ו במדה טובה שהיא מרובה, שאם זכינו לתרעין פתיחין בודאי לא תהא הדלת ננעלת במהרה ונזכה לכל מיני ישועות למעלה מן הטבע.

באר הפרשה - פרשת וישב חנוכה

ועוד רמזו נתנו מלשון חז"ל (שבת כב.) 'שתהא נר חנוכה משמאל ומזוזה מימין', הרי שיש שייכות למזוזה עם נר חנוכה, וכמו שבמזוזה כתיב (דברים יא כא) 'למען ירבו ימיכם וימי בניכם, כך נמי יקויים בנר חנוכה.

ובשם הרה"ק רבי משה מקאברין זי"ע (תורת אבות פר' וישב) שהדלקת נרות חנוכה מביאה רפואה לעולם, והעמיסו בן בנוסח התפלה (יקום פורקן) 'בריות גופא ונהורא מעליא', הרי לך שזוכים לבריאות הגוף על ידי אור הנרות של מצוה, ועוד כי 'להדליק נר חנוכה' עולה בגימטריא כמניין 'מלך רופא נאמן' (518) כב.

תלמידי חכמים²³. כן רימזו בפסוק (תהלים קיט ט) 'במה יזכה נער את ארחו', ארחו נוטריקון אור ח', שעל ידי מצות שמונת נרות חנוכה אפשר לפעול לזכות לנער, אלו בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות.

חיי - כמו"ש (משלי טו טו) 'באור פני מלך חיים', שעל ידי אור הנרות זוכים לחיים טובים וארוכים. ובשם הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, שסגולת ימי חנוכה היא אריכות ימים ושנים, שהרי קבעום חז"ל (שבת כא:) להלל והודאה, והרי 'לא המתים יהללו י-ה' (תהלים קטו י), נמצא שהמהלל את ה' יזכה לאורך ימים ושנות חיים (שש"ק ח"ב אות קנט).

סיפר הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע שאחד מנכדי הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע היה דחוק לפרנסתו, ובלית ברירה יצא לחזר על הפתחים. בבואו לפני אחד הגבירים אמר לו אותו עשיר, אשאלך קושיא אחת שהנני מתקשה בה, ואם תדע ליישבה כראוי אשקול לך שכרך משלם בעין יפה. וזו היתה שאלתו, הנה אמרו חז"ל (שבת קנא:) 'אמר רב יוסף, נקיטין האי צורבא מרבנן לא מיעני, והא קא חזינן דמיעני, אם איתא דמיעני אהדורי אפתחא לא מיהדר' - אמר רב יוסף מסורת בידינו כי צורבא מדרבנן אינו נעשה עני, והקשו על כך שהרי עיינו הרואות תלמידי חכמים עניים, ותירצו שאף על פי כן אינו מחזר על הפתחים]. וסיים הגביר את שאלתו, כיצד אתה תלמיד חכם ובנן של קדושים מחזר על הפתחים, והרי למסקנת הגמרא לא מצינו ת"ח מחזר על הפתחים. פתח הבנש"ק את פיו בחכמה, ואמר לו שאינו מפרש כראוי את דברי הגמ', אלא כך הוא ביאורם של דברים, תלמיד חכם אינו נעשה עני, ואם הינך רואה שביתו ריקם מכל ואין לו פרוטה לפרוטה הרי זה משום ש'אהדורי אפתחא לא מיהדר' - כלומר, שלא עשה את ההשתדלות המוטלת עליו לחזר על הפתחים, שאם היה עושה כן בודאי היו מרחמים עליו ונותנים לו נדבות הגונות כפי מהללו ומעמדו.

הוסיף הבית ישראל לבאר עומק הדברים, כי 'אהדורי אפתחא לא מיהדר' אין הכוונה על פתחים של מטה כי אם על פתחים של מעלה, שמי שאינו מחזר ומבקש רחמים בעת שכל פתחי שערי מעלה היו פתוחים בעתות רצון - זה האיש נשאר עני ורש. והדברים אמורים הן בגשמיות ואף גם ברוחניות - אל יהיה שוטה המאבד את שעת הכושר כששערי השמים פתוחים והוא נשאר טרוד בעסקיו ושטויותיו. ולענייננו יאמר, שבימים אלו, המביט אחר 'הדריידע"ל והפונטשעק'ס' (הסביבון והסופגניות) והולך אחריהם ואינו מקיש על שערי תפילות הפתוחים לרווחה, הרי נעבעך יישאר במצבו ל"ע כי אהדורי אפתחא לא מיהדר... והמבין יבין.

צא. כן רמזו זאת בלישנא דגמ' (שבת כא:) 'מצות חנוכה נר איש וביתו', והיינו שמסגולת המצווה שיהיה אכן 'איש וביתו' - שיהיה לו 'בית' ובני בית...

צב. כתב הרה"ק ה'מנחת אלעזר' זי"ע בספרו 'שער יששכר' (ימי אורה יד) שימי חנוכה מסוגלים לרפואה אחר שהם ממדת הוד, ומבואר בסידור האר"י ש'בורא רפואות' הוא בחינת הוד עי"ש, ולכן אפשר לפעול רפואות וישועות בימים אלו. ואחרים רמזו במה שאמרו (ב"ק פה.) 'מכאן שניתן רשות לרופא לרפאות', שעל ידי סעודות רשות הללו בשירות והודאות זוכים לרפואה ברוחניות ובגשמיות.

סיפר בעל המעשה מתושבי קוממיות ת"ו, שיום אחד התעורר משנתו והנה ראייתו אינה צלולה והוא רואה את הכל כפול ומטושטש, מיד הלך לדרוש ברופאים ומומחים שימצאו מזור למכאובו, אך לאחר בדיקות קצרות וארוכות נאלצו כולם להשיב פניו ריקם, כי לא היה בידם לרפא אותו בדרך הטבע.

הימים היו ימי חנוכה, ובעת הדלקת הנרות שפך דמעות כמים לפני הבורא שירפאהו בתוך שאר חולי ישראל ויזכה לראות כאחד האדם, ובכל אותו הזמן לא הסיר עיניו מהביט בנרות הקדושים, ואכן תפילתו התקבלה, וראייתו החלה להשתפר עד שנתרפא לגמרי למול עיניהם המשתאות של הרופאים והמומחים. והאמת שאין זה פלא כלל, כי הימים הם ימי ניסים והנהגת הבריאה היא למעלה מדרך הטבע, לכן בקל אפשר לפעול ישועות ונפלאות.

למוזני ריחי ולא יודקק לא לידי מתנת בשר ודם ולא לידי הלואתם.

וביותר נמשך חינא וחסדא ממרומים על ידי ההבטה בנרות החנוכה, וכלשון קדשו של הרה"ק הייטב לב' (הוד והדר אות י) 'והנה מנהג ישראל תורה, לישוב אחר הדלקה ולשים עין באור הנרות, והטעם להמשיך בזה אותן הניסים ונפלאות^{צד} על ידי הראייה^{צה}.

מזוני ריחי - כמו שרמז הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע בפסוק (משלי ג טז) 'אורך ימים בימינה, בשמאלה עשר וכבוד', דשמאל רומז על נר הנוכה שמדליק בצד שמאל שבדלת, ואז נשפע עושר וכבוד לרוב (שפתי צדיק חנוכה אות ג)^{צב}. ועוד כי אם אמרו (ביצה לב): 'כל המצפה על שלחן אחרים עולם חשך בעדו', נמצא, שבכדי שיאיר האור לאדם יש להמציא לו מוזנות ברווח שלא יהא מצפה ח"ו לשולחן אחרים, אם כן בעל כרחך יזכה

צג. וכתב שם שלכן נקרא 'חנוכה געלט' (מעות חנוכה), כי אז הוא זמן שפע העשירות.

וכן פירש הרה"ק ה'אהבת ישראל' זי"ע בלישנא דגמ' (שבת קנא): 'אמר רב יוסף, נקיטינן האי צורבא מרבנן לא מיעני, והא קא חזינן דמיעני, אם איתא דמיעני אהדורי אפתחא לא מיהדר' [ובפשטו הכוונה, שאף אם יהא ת"ח עני אך לא יחזר על הפתחים], שאם הוא עני סימן הוא שלא חזר והידר בנר חנוכה שמצוותה על פתח הבית משמאל הרומז לעשירות (הובא בלקוטי אהבת ישראל).

צד. כן אמר הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע דמהלשון שאנו אומרים 'אין לנו רשות להשתמש בהם אלא לראותם', נראה ש'לראותם' הוא כמין השתמשות (ורק השתמשות זו מותרת), כמו רופאי הנפשות שמביטים בעינו של אדם ומשמ בינו מהותו ומצבו של החולה גם דרכי רפואתו יבינו מההבטה בעיניו, והכי נמי על ידי ההבטה 'באישון עינו' על הנרות חנוכה, אפשר לו לזכות לרפואת הנפש והנשמה על ידי שישאב אל תוכו מקדושת הנרות.

סיפר הרה"ק רבי דוד משה מטשורטקוב זי"ע, שפעם הזכירו לפני הרה"ק בעל ה'אוהב ישראל' מאפטא זי"ע איש שהיה שקוע במרה שחורה ובעצבות, והורה לו הרה"ק מאפטא שיביט ויסתכל בנרות חנוכה, ואכן אחר שעשה כן יצא הלה מכל מיצריו (הובא בבית ישראל לחנוכה ד"ה שמעת).

הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (נר ד' ד"ה רק בעיניך תביט) אמר ש'אלא לראותם בלבד' קאי על הסתכלויות אסורות - שיש להם תיקון בנר חנוכה. והרחיב בזה הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע (חנוכה עמ' פה) וז"ל, ויש לומר שענין זה מרומז באומרו (תהילים לו) 'כי רגע באפוי, ואיתא בספה'ק 'באפוי' גימ' 'חנוכה', שהרי לתקן הפגמים היא עבודה קשה, אבל כח התיקון של חנוכה שרק בעיניך תביט הוא בבחי' כי רגע באפוי, שכאשר יהודי מביט בנרות חנוכה יכול לתקן ברגע אחד. 'רק בעיניך תביט ושלומת רשעים תראה' (תהילים צא ח), כשרק מביט בעיניו מיד ושלומת רשעים תראה - שמתקן ומשלים אותם עניינים בהם הוא רשע וכו'. על ידי שיהודי מברך על נרות חנוכה ומביט עליהם ומקבל על עצמו מאי דהוי הוי ומכאן ואילך לא ישוב לכסלה מועיל לו הכח של חנוכה לתקן את הכל ברגע אחד. עכ"ל.

צה. מעשה נורא שמעתי מאחד שהיה באותו מעמד נשגב, פעם אחת שהה הרה"ק מריבניץ זי"ע בימות החנוכה בלאס אנדזשעלעס (לוס אנדז'לס), בין הבאים לחזות בעבודת הקודש של 'הדלקת הנרות' הגיע איש יהודי שהביא עמו 'תינוק' אחוז בידיו, והיה ניכר דאגה ואנחה על פני האיש, ומעשה שהיה כך היה, תינוק זה נולד לו לפני כמה חדשים קודם זמנו, על כן הניחוהו ב'אינקובטור', והנה, מדרכי הרפואה להניח מנורה המאירה באור חזק וחם בכדי לחמם את הוולד, אך חשש סכנה יש בדבר שמא האור הגדול יסמא את עיניו, על כן מניחים רטייה לכסות את העיניים לבל ינזקו, אכן מאת ה' היתה זאת שנפל 'הכיסוי' ונתעווור התינוק בשתי העיניים רח"ל.

כאשר הבחין בו הרה"ק הבין כי הוא בצרה גדולה ושאל עליו, וסיפרו לו מה שאירע לו ל"ע, מיד החל הרה"ק להביט בחזקה בנרות ואח"כ הביט בעיניים יוקדות על התינוק, וחזר הדבר ונשנה כשהוא מביט בנרות ובתינוק וחוזר חלילה, עד שלאחר עשרים דקות הכריז הרה"ק, הודו לה', התינוק כבר רואה בעינו הימנית, שוב המשיך בעבודתו הקדושה, כשהוא מביט בנרות ובעיני התינוק חליפות, עד שאמר עתה עדיין אינו רואה בעין השמאלית אבל בעזהשי"ת יראה בה בעתיד. ומסיים אותו עד ראייה לנס המופלא שהתחולל ברוב עם, כי לאחר עשרים שנה קיבל הזמנה לחתונה של אותו 'תינוק' (וכן קבלו גם שאר הנוכחים באותו מעמד) להודות ולהלל על שרואה כאחד האדם.

פשיטא שאין לנו שייכות למדרגות הנשגבות של הרה"ק מריבניץ, אך ללמדנו על גודל הניסים והנפלאות הנעשים על ידי ההבטה בנרות חנוכה, ועל כוחם הגדול להאיר כל 'מחשכים', לפקוח עיניים עוורות כל אחד ואחד בשלו, ולסלק כל עקמימות שבעין...

באר הפרשה - פרשת וישב הנוכה

קבעום בהלל ובהודאה - ימי הלל והודאה ושמחה

ידועים דברי הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (הנוכה ליקוטים ד"ה קבעום) בלשון הגמרא (שבת כא:) 'לשנה אחרת קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה' צ"ו שלא אמרו קבעום להלל ולהודאה, אלא בהלל והודאה, כי היו"ט עצמו נעשה ונקבע ע"י ההלל וההודאה, ורק על ידם מעוררים את הניסים שהיו בימים ההם לבוא עלינו שוב בזמן הזה - בכל שנה ושנה מחדש צ"ו.

והנה, אמירת 'הלל' בימים אלו היא חיוב מדברי קבלה, וכמו שאמרו (פסחים קז.) 'הלל זה מי

אמרו - נביאים שביניהן תקנו להן לישראל, שיהו אומרים אותו על כל פרק ופרק ועל כל צרה וצרה שלא תבא עליהן צ"ח, ולכשנאלץ אומרים אותו על גאולתן, יש מהראשונים שסוברים דיש חיוב מן התורה לומר הלל בחנוכה, ראה בביאורו של הגאון ירוחם פישל פערלא זצ"ל ל'ספר המצוות - לרס"ג' (מצות עשה נ-ס, עמוד רנח ד"ה וראיתי) שהאריך מאד בדבריהם, ובתוך דבריו כותב קריאת ההלל כבר אמרו בפירוש שהיא מדאורייתא, על כן צריך כל איש לאזור כגבר חלציו, לקיים מצוה זו בשלימות מתוך שמחה וחדוה צ"ט, ואף שאומרה שמונת ימים בזה אחר זה יתחדש לאומרה

צו. מתאמרא בשם הגה"ק החיד"א על הפסוק (משלי כז כא) 'מצרף לכסף וכור לזהב ואיש לפי מהללו', דהיינו דכמו שכלי המצרף מברר את ב'כסף' מתוך הפסולת המעורב בו, כן ה'כור' מטהר ומנקה את הזהב מפסולתו, כך ממש, האיש המודה, מהלל ומשבח לבוראו נטהר עי"ז מכל הפסולת, ונעשה נקי זך ומצוחצח.

כך אומרים בשם הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע על הפסוק (תהלים קו מז) 'להשתבח בתהלתך' דלא אומרים לשבח בתהלתך, דמי שמשבח את השי"ת הרי הוא בעצמו משתבח ונהיה משובח יותר, ונמצא שהוא משתבח בתהלתך היינו כשמהלל את השי"ת.

צז. איתא מהרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (כסלו-טבת מאמר ד אות קלט) שקיבל מרבותיו לפרש הפסוק (תהלים יח, ד) 'מהולל אקרא ה' ומן אויבי אוושע', כי המשכיל אינו מבקש בקשותיו מאת השי"ת דרך בקשה אלא דרך שבח, כגון אם יש לו חולה בתוך ביתו רח"ל לא יבקש על הרפואה, אלא יודה לה' וישבח שהוא רופא חולים, ועי"ז תיעשה בקשתו ממילא, והיינו דכתיב מהולל אקרא ה' - בדרך הלול ושבח אקרא להקב"ה, ולא דרך בקשה, אז מיד ומן אויבי אוושע. ובזה מפרש מדיליה מאי דכתיב (תהלים קיח כא) 'אודך כי עניתני ותהי לי לישועה', דהכי קאמר 'אודך כי (פירוש, כאשר) עניתני', כלומר בעודי בעניי אודה לך הקב"ה, ותיכף 'ותהי לי לישועה' גם בלי הבקשה.

וטעמא דמילתא, כי המתפלל ומבקש שיעשה הקב"ה עמו אזי בודקים את מעשיו אם הוא זכאי וראוי לכך, ולכן אפשר שח"ו לא תיענה בקשתו, אך בשעת הודאה שהוא משבח לה' אי אפשר לעכבו שאין כל מקטרג ומשטיין כי בשמים רוצים לשמוע שבחו של מקום, על כן המשכיל מתפלל אל הקב"ה מתוך הודאה ותפלה כזו ודאי עולה עד לשמי השמים ועוברת כל המחיצות המבדילות בלי שום מפריעים ומשטינים, וממילא מובטח לו שתפילתו תתקבל.

וכבר מילתנו אמורה רבות, כי על ידי שאדם אוחו בפלך ההודאה הוא ממשיך על עצמו עוד ניסים ונפלאות, ואף תפילתו נשמעת, וביסוד זה ביארו מעלת יום 'זאת חנוכה' אשר ניתן לפעול בו ישועות ללא גבול ומידה (וכאשר יתבאר להלן), כי אחר שבעת ימי הודאה אכן נקל הוא לפעול גדולות ונצורות בתפילתו...

צח. בביאור הלשון 'על כל צרה וצרה שלא תבוא עליהן' פירש רש"י (ד"ה ועל כל צרה) לישנא מעליא הוא דנקט, כלומר שאם חס ושלום תבוא צרה עליהן ויושעו ממנה אומרים אותו על גאולתן. אכן ה'בן יהודע' כתב, ועוד נ"ל נקיט כן, לומר שתיקנו לאומרו על כל פרק ופרק, וכווננו בזה שתהיה בו תועלת באמירתו גם כן בעבור על כל צרה שתהיה נגזרת בעולם שלא תבוא עליהם שיגאלו ממנה בשביל ההלל, כי זכות זה של אמירת ההלל דוחה הצרה מעליהם וגם אם מוכרח שתבוא עליהם יהיו נגאלים ממנה תיכף. עכ"ל.

צט. פעם נכנס הגאון רבי דוב בעריש וויידנפלד גאב"ד טשעבין זצ"ל אל בית המדרש בימי החנוכה, ובטרם תפילת שחרית אמר למתפללים, שיש לכוון באמירת הלל בחנוכה יותר מבראש חודש, לאומרו בנעימה מתוך שמחת הלב, כי בחנוכה יש חיוב מדברי קבלה לאומרו ואילו בר"ח אינו כי אם מדרבנן משום מנהג אבותינו בידינו (עי' תענית כח:). ואכן במקור הדין לאמירת 'הלל' בחנוכה במסכת סופרים (פ"כ ה"ט) איתא וצריך לקרותה בנעימה, משמע שעיקר התקנה נקבעה לאומרה בנעימה ובזמרה.

מלילי חמישה ועשרים בכסליו ימי שמחה והלל, ועל פי זה כתב המ"ז (ס"ה תע"ר ס"ה) מצוה לשמוח בחנוכה. וכן הוא ב'סדר היום' (לחנוכה) 'ימי חנוכה אין להתעצב בהם', כי אם להראות ששון ושמחה על כל הטוב שעשה עמנו אלוֹקינו בימים האלו'.

חטוף ואכול - לנצל את ימי החנוכה כדבעי

הרה"ק ה'קדושת לוי' זי"ע (קדושה שניה) המשיך את ימי החנוכה למלך רם ונשא, שפתח את שערי אוצרותיו יום אחד בשנה, ובאותו היום כל הרוצה ליקח את שנפשו חפצה יקח, אוי 'לכסיל' אשר בזה היום ששערי אוצרות המלך נפתחים לא פנה אליהם, רק ישן כל היום. לכן ראוי כל האדם רק לשמוח בעבודתו ולא בהבלי עולם, רק בעבודת השי"ת ב"ה ישמח כל היום, עכ"ל. ואפשר לומר שבכוונה תחילה נקט 'אוי לכסיל', ולא 'אוי לרשע' או 'לפושע', כי המבזבז זמן

בכל יום בהתחדשות והתלהבות כראוי וכנכון לעומד ומהלל לבוראו על ניסיו ונפלאותיו.

את חשיבות אמירת הלל בימי חנוכה אפשר ללמוד ממה שהעלה הגאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל להלכה בהגהות 'חכמת שלמה' (או"ח סימן תרפ"ג), בענין יהודי שהיה אסור בבית האסורים של גויים בימי חנוכה, ונתנו לו ברירה לעשות רק מצוה אחת - להדליק נרות חנוכה או להתפלל שחרית בציבור בהלל והודאה, מה עדיף, כמו כן, מה יעשה, המהלך בדרך ובשעת הדלקת הנרות הגיע למקום שיש שם נרות חנוכה עבורו, אבל אם יתעבב להדליק הנרות לא יוכל להגיע למחר למקום שמתפללים שם, ומסיק דתפלה [בציבור] בהלל והודאה עדיף, והיינו כי עיקר הימים נתקנו להלל והודאה.

ובך כתב הרמב"ם (פ"ג ה"ג) 'ומפני זה התקינו חכמים שבאותו הדור, שיהיו שמונת הימים האלו שתחילתן

בימי הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע נכנס 'דיבוק' בתוך גופו של אדם והלה סבל ממנו רבות, הביאו את החולה אל הרה"ק מצאנו שיושיעו, ויוציא ממנו את נשמת הדיבוק, אותם ימים ימי חנוכה היו, הורה להם הרה"ק מצאנו שכאשר יאמר למחר את ההלל בבית המדרש יכניסו את החולה לשם, ואכן, תיכף בכניסתו לביהמ"ד יצא הדיבוק דרך החלון. והגם שאין לנו עסק בנסתרות, אולם עלינו ללמוד מכאן, שעל ידי אמירת ההלל כדבעי אפשר לצחצח את הנפש מכל מרעין בישין שנדבקו בנשמותינו הטהורות, שגם הם בתורת 'דיבוקים' ניהו, אמן כן יהי רצון.

ק. הנה לא תקנו חז"ל הזכרת חנוכה בברכת 'מעין שלוש', ללמדנו כי אי אפשר להודות 'בקיצור' או רק 'מעין' (דוגמת מעין שלש שהיא קיצור ומעין ברכת המזון), אלא צריך להרבות בהודאה. וכמו שידוע על הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע שכשרצה להודות לאי מי על טוב שגמל עמו, היה מחזר אחריו להודות לו בעצמו, ולשאלת מקורביו הרי לדברים רבים ממנה הרבי שלוחים, אף בזה ימנה הרבי שליח ולא יצטרך לטרוח כ"כ, נענה הרה"ק ואמר הנה מציינו כי אף ב'חזרת הש"ץ' יש 'מודים דרבנן', כי מודים - על האדם להודות בעצמו ולא ע"י שלוחים (עיי' א"ר קכז א).

ובדרך זה ביארו עוד מנהג ישראל שכל אחד ואחד מבני הבית מדליק כ'מהדרין מן המהדרין', אף שמעיקר הדין סגי ב'נר איש וביתו', ולכאורה מאי שנא משאר מצוות שאחד מוציא את כולם. אלא כי 'הנרות הללו אנו מדליקין על הניסים וכו' כדי להודות ולהלל לשמך הגדול', וכלשון הרמב"ם (פ"ג מהל' חנוכה ה"ג), 'ומדליקין בהן הנרות בערב על פתחי הבתים בכל לילה ולילה משמונת הלילות להראות ולגלות הנס', וממילא חובת גברא היא על כל אחד, ואין די בהודאה על ידי בעל הבית בלבד...

והנה איתא (ש"ע תרעג ס"א ובהג"ה) 'כל השמנים כשרים לנר חנוכה וכו', ומיהו שמן זית מצוה מן המובחר, ואפשר לבאר הרמז בדבר, בהקדם מה שאמר הרה"ק ה'ייטב לב' זי"ע שהנה אומרים אנו (בתפילת נשמת) 'שכן חובת כל היצורים, וראשי התיבות הם 'שכחה', שכן זה דרך הבריות לשכוח מחובתם להודות ולהלל... ומהאי טעמא מחזורים אחר 'שמן זית' שסגולתו הוא להרבות את ה'זכרון' (כדאיתא בהוריות יג:), ולמנוע את השכחה מאותו חובת כל היצורים להודות ולהלל...

קא. דבר חידוש הובא בספר 'תולדות הצדיק רבי יוסף זונדל מסלנט' (עמ' טז) 'פעם אחת היה מדבר עם אנשים בימי חנוכה, ובתוך הדברים הזכירו בסיפורם דבר אחד של צער, ואמר להם הס כי אין להזכיר דבר של צער בימים אלו כיון שחז"ל אסרו ימי חנוכה בהספד'.

קב. הרה"ק רבי שלמה אייגער מלובלין זי"ע הי"ד [בנו של הרה"ק רבי לייבל זי"ע] אמר, כי בשני אופנים אפשר להעיר את האדם משנתו ולהקיצו מתרדמתו. א. להקים קול שאון ורעש גדול עד שהלה יתעורר משנתו. ב.

באר הפרשה - פרשת וישב הנוכה

באה ללמדנו, שבזמנים הקדושים שאפשר אז להתעלות מעלה מעלה, לזכות לחנינה בהנהגה לפני משורת הדין, או אז מי שאינו מנצל את הזמן כראוי גרע טפי על זלוולו בזמנים הטובים, על כן הזמן גופא מחייבו... ולכן, אף שמצד אחד זיכו את שר המשקים והשיבוהו על כנו, הרי לעומתו הוכרחו 'לקיים פסק' בשר האופים...

והנה נפסק להלכה כדברי בית הלל (שבת כא:): שביום הראשון מדליק אחד וביום השני מדליק שני נרות וכן על זה הדרך עד שביום האחרון מדליק שמונה נרות, וטעמא דמילתא 'כנגד ימים היוצאים' - שבכל יום צריך להראות כמה ימים כבר יצאו ועברו מימי החנוכה, שעל ידי זה מתפרסם הנס ביותר שהנה הספיק פך השמן לשני ימים ולשלושה. ולכאורה תימה רבתי

יקר זה לבטלה אינו אלא כסיל ושוטה^{קי} המאבד מה שנותנים לו קד.

ובזיון שהזמנים יקרים ונשגבים כל כך, על כן צריך להשגיח מאד לנצלם כהוגן, כדחזינו מפתרונו של יוסף, שאמר לשר המשקים (מ יג) 'בעוד שלשת ימים ישא פרעה את ראשך והשייבך על כנך', ולשר האופים פתר (פסוק יט) 'בעוד שלשת ימים ישא פרעה את ראשך מעליך ותלה אותך על עץ', ותימה יש בזה, שהרי מפורש בקרא (פסוק כ) שאותו יום היה הולדת את פרעה, ודרך מלכים להתנהג ביום הולדתם ב'חנינה' להתנהג עם הפושעים לפני משורת הדין, ואם כן קשה, אף אם לא ישיב את שר האופים על כנו, מכל מקום מדוע יתלה ביום חגו, ואמרו צדיקים דהתורה

להדליק ולהאיר באור בהיר וחזק את החדר שבו ישן האיש ועי"ז יקיץ משנתו. ובב' דרכים אלו מעורר הקב"ה את בני ישראל, פעם בכה ופעם בכה, בראש השנה מעוררם בקול רעש גדול על ידי 'תקיעת שופר', ואילו כעבור שלושה חדשים מעוררם על ידי 'האור' בהדלקת נר חנוכה. וזה נרמז בדברי רש"י כשפירש את הכתוב בהדלקת נרות המנורה (במדבר ח ג) 'ויעש כן אהרן - להגיד שבחו של אהרן שלא שינה', היינו שלא נשאר לישון מחמת האור הגדול (הובא בתורת אמת מהדו"ח סוף ח"ג, בדברי תורה מנכד המחבר, חנוכה תרפ"ז לסעודה שלישית ד"ה בהפטרות).

קג. וגם זאת נלמד מהדריידעל, שהוא מסתובב וחג סביב עצמו אולם 'לא לעולם חוסן'... ובסופו של דבר יפול עדי ארץ, כך ה'מסתובב' סביב עצמו בלא שכל ובינה לא ישאר בו מאומה מאורות החנוכה אלא יפול כאותו הדריידעל...

אמנם מי שיש לו מח בקדקודו ידע לנצל ימים אלו וליטול מלא חפניים לכל השנה הבאה עלינו לטובה. וזהו דקדוק לשון הפייטן 'בני בינה ימי שמונה קבעו שיר ורננים', שמי שיש בו בינה זוכה להמשיך מימי שמונה אלו לשיר ורננים באופן קבוע לכל השנה.

קד. מסופר שפעם יצאו הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב והבעל התניא זי"ע לקבץ מעות לצורך פדיון שבויים, ולא פסחו על שום אחד מבני העיר, ואפילו על הדל שבדלים. והגיעו לעני מרוד אשר התגורר בבית קטן המט ליפול, ובקשו ממנו שירים אף הוא נדבתו, אמר להם וכי אינכם רואים את מצבי השפל עד שאתם מבקשים ממני תרומתי. שאלו רבי לוי יצחק 'מהיכן ירק זה חי', כלומר מהיכן פרנסתך, השיב העני כי הולך הוא ללקוט את בגדי העשירים אשר משליכים אותם לאשפה ונוטלים וגוזרם ומתקן מהם 'שמאטעס' וסמרטוטים להטליא בהם בגדים וכדומה, ואח"כ מוכר אותם בעד כמה פרוטות המספיקות בקושי כדי קניית לחם לקיום הגוף, ומאין לו ליתן להם כאשר לרש אין כל חוץ מהלחם אשר הוא אוכל. נענה לו רבי לוי יצחק אם כן איפוא תן לי שמאטע אחד ונתן לו, מיד אמר הבעל התניא תן גם לי אחד, תמה עליו העני על בקשתו, אך הבעל התניא הכביר עליו דברים בגודל מצות פדיון שבויים וכמובא ברמב"ם שאין מצוה כדוגמתה, ונתן לו. שוב ביקש ה'קדושת לוי' עוד אחד וחוזר חלילה עד שנטלו ממנו את כל 'רכושו'.

אחר הדברים האלה אמרו לו, דע לך כי מן השמים גזרו עליך 'עשירות' - זהב וכסף ואבנים טובות לרוב, אלא שעד עתה נמנע ממך השפע הואיל וכל עסקך היה ב'שמאטעס' וממילא חששו שתמשיך לנהוג כיוצא בזה גם בכל האוצרות הגנוזים ומייעדים עבורך, אך עתה משנטלנו ממך כל אותם בגדים מטולאים כבר יוכל כל השפע להגיע אליך, אך ראה לנהוג בהם כראוי להם.

ולענייננו יאמר, כי חג ה' לנו, ימי החנוכה, ומצפה עבורנו אוצרות יהלומים ומרגליות טובות ללא גבול, אך אנו מתעסקים ב'שמאטעס'.. והקב"ה מצפה ומייחל שנחדל להתעסק בדברי הבל בכדי שיוכל להריק עלינו ברכה עד בלי די.

ראויים ביותר להתמדת התורה יותר מבשאר ימים^ק, כי תלמוד תורה כנגד כולם (פאה א א), ובפרט ב'תורה שבעל פה'.

וז"ל הרה"ק ה'קדושת לוי' זי"ע (דרושים לחנוכה) ואם בן שעיקר הנס היה רק על שרצו להעבירנו מתורתנו הקדושה, והקדוש ברוך הוא ברוב רחמיו הצילנו מגזירה הזאת, מהראוי לכל אחד אשר בשם ישראל יבונה, לשום כשכלו להתמיד בתורתו יתברך, כי הם ימים ראויים לכך, דהיינו שבכל חנוכה החל להאיר עלינו הארתו יתברך מתורתו^ק, עכ"ל.

והרה"ק ה'מאור עינים' זי"ע (ד"ה ויהי מקץ) כתב וז"ל, לזה נתן לנו השם מצות נר חנוכה, כי כל המצות שנצטוונו בבוא עת זמן של כל מצוה ומצוה נתעורר הדבר שהיה בעת זמן המצוה כמאז ומקדם... ובחנוכה הוא עת לקרב האדם אל השם על ידי התורה, כמו מאז ומקדם בימי מתתיהו בן יוחנן כהן גדול שהיוונים טמאו כל השמנים הם כל החכמות ולא נשאר כי אם פך אחד של שמן היא התורה, עכ"ל.

יש כאן מדוע אותו יום שעומד בו נמנה עם הימים היוצאים, והרי לא 'יצא' ועבר מאותו יום אלא זמן קצר מאוד מתחילת הלילה, ועוד היום גדול לפניו [וכגון, ביום השני מדוע מדליק שנים, והלא לא יצא מימי החנוכה אלא יום אחד, ועוד כמה רגעים מתחילת ליל שני]. אלא הא גופא באו חז"ל ללמדנו עד כמה חשוב כל רגע ורגע מימי החנוכה, עד שאם כבר עבר זמן קצר הרי זה נחשב ביום שלם, ומכאן יתעורר כל איש ישראל לאחוז בכל רגע ולנצלו כדבעי. ועוד בזה, שבאו חז"ל לעורר אותנו, כי ימי החנוכה עוברים 'במהירות' וכי גז חיש ונעופה^ק, ואם לא יתפוס את הזמן הקדוש הלזה הרי כהרף עין יחלוף, וכמו אותם רגעים שכבר יצאו מתחילת היום^ק.

מאי חנוכה דתנו רבנן - זמן ראוי לעסק התורה

כתב ב'של"ה הקדוש' (חלק עשרת הדברות, מסכת תמיד אות קנ"ב), תוכחת מוסר לחנוכה - יחשוב שעיקרו נתקן להלל ולהודות לה' יתברך, על כי היוונים חשבו לבטל תורה ומצוות, אם בן הימים הקדושים האלה

קה. בעלי הרמז רמזו זאת במצות נר חנוכה שזמנה כל עוד שלא כלה רגל מן השוק, והיינו לכחצי שעה (והאידיא, לא קיי"ל כן ומצוותו כל הלילה, ורק לדעת הרמב"ם גם בזמנינו מעכבת הדין של חצי שעה), ולא מצינו בכל התורה שיעור קצוב - כל כך קצר, לזמן המצוה, [שהרי מצוה מצוותה כל הלילה עד חצות, וקרי"ש הוא עד שלש שעות וכו'], אלא הא גופא באו חז"ל ללמדנו כי הזמן קצוב ובווער, ועלינו 'לתפוס' אותו בכח, כי 'ברגע אחד' כבר חלף ועבר לו... קו. וכבר אמר חכם אחד, הנה ידועה קושיית הבית יוסף ורבו התירוצים עליה, אמנם באמת יש עימי קושיא אלימתא טפי, איך אפשר בימים נעלים כאלו לבטל את הזמן... אך באמת על קושיא זו יש הרבה יותר תירוצים מעל קושיית הבית יוסף...

קז. וביותר בעת הדלקת הנרות וכמו שנאמר (משלי ו כג) 'כי נר מצוה ותורה אור', כמאמרו של הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, שאחר הדלקת הנרות ראוי להגות בתורה, כי בכח התורה ישיג את שלימות האור מן הנרות (ש"ש^ק ח"ב, הובא בלקוטי הרי"ם, חנוכה)

וכבר שאל הרה"ק מקאזניץ זי"ע לאיש שראהו מתפלל בכוונה, האם נסית ללמוד לאחר תפילת 'אתה חונן' איזה לימוד שנתקשית בהבנתו עד עתה, והיה אומר בזה"ל, לאחר שבעיניהם רחוקים שיפעלו האיך יכולים לפעול באמת הרי"ם חנוכה.

מליצה נאה אמרו בלישנא דגמ' (שבת כג): 'הרגיל בנר הוויין ליה בנים תלמידי חכמים', כי כבר ידוע שגם הקב"ה כביכול מקיים את המצוות, וכמו שכתבו בספה"ק (קדושת לוי דרושים לחנוכה ובשא"ס) שגם הקב"ה 'מדליק נרות', והלא כולנו בנים למקום, וא"כ מסגולת המצווה שנהיה תלמידי חכמים אחר שהקב"ה הוא הרגיל בנר...

אגב גררא, מן העניין להביא מה שפירש הרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע בדרך צחות, כי 'הרגיל בנר' רומז למי שלומד תורה בלילות טבת הארוכים כאשר החושך יכסה ארץ, ואז זקוק הלומד להאיר חשכת ליל ע"י הנר למען יוכל ללמוד כדרכו, בשכר זאת זוכה לבנים תלמידי חכמים. וכבר קדמו לפרש כן ב'עיון יעקב' (שם).

קח. והביא ה'קדושת לוי' (קדושה חמישית) ראייה לדבר, שהרי אין לך עוד יום חול שמוציאים בו שני ספרי תורה זולת ראש חודש טבת, שבאחד הספרים קוראים פרשת ראש חודש ובשני פרשת הנשיאים לחנוכה, אלא משום שרצו חז"ל ללמדנו שהחיבה של חנוכה היא בתורה ומכאן נבין עד כמה צריך להתחזק בלימוד התורה בימים אלו

באר הפרשה - פרשת וישב חנוכה

עוד כתב הרב"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (ליקוטי הרי"ם) שבימי חנוכה נותנים כח של זכרון בתורה, שעל ידי שרצו היוונים להשכיחם תורתך נתקיים 'נקמת נקמתם' ונוסף להם זכרון.

הרחמן יעשה לנו ניסים כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בימים ההם בזמן הזה, ובזכות מתתיהו כה"ג ובניו אראנו נפלאות ובאורך נראה אור, 'אור חדש על ציון תאיר ונזכה בולנו יחד מהרה לאורו' אבי"ר.

אגעד אנק

על פרשת השבוע

פרשת וישב - חנוכה תשפ"ב

© כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה וקריה"ת.

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: g.agedank@gmail.com

עם פרוס חג החנוכה - מאמר מיוחד:

סיפור נפלא - גודל עת הרצון לתפילות על חינוך הצאצאים בזמן הדלקת נרות החנוכה

החבר התעורר בבהלה, "זה אמיתי!!!"
"אבל עכשיו שבת, מה באפשרותי לעשות???"
מחשבות חרטת מלאו את ליבו. "מדוע המתנתי עם השליחות עד היום, הרי זו כבר הפעם השלישית שהוא מגיע, ומבקש, ומתחנן..."
מיהו החבר? ואיזה שליחות הוטלה עליו? ומדוע לא יכול לעשות זאת בשבת? לקבל תשובות על השאלות הללו, ולהתפעם ממסר ברור ואמיתי מעולם האמת עלינו לחזור לאחור, עם פרוס החנוכה בשנת תשע"ז.
בעצם, עלינו לחזור עוד יותר אחורה לשנת תשע"ג.
ואולי לתחילת הסיפור, שנת תשס"ח.
הרב אוריה שטיין זצ"ל בנו של המגיד מירשם המפורסם הגאון רבי מנחם שטיין שליט"א, חלה במחלה האיומה.
אברך צעיר עם 2 ילדים!
במשך שש שנים התמודד ונלחם על חייו הרב אוריה כאריה, במהלכם אף הוציאו את אחת מעיניו - בכדי להציל את חייו.
במהלכם קידש שם שמים בצורה מדהימה ובלתי נתפסת בדרגות גבוהות של אמונה, של בטחון בהקב"ה, של "שמחים ביסורים".
בניגוד גמור לתחזיות הרופאים שלא נתנו לו יותר מחודשים ספורים, המשיך לחיות עוד שש שנים כאמור, ויתירה מכך - נולדו לו עוד שני ילדים ב"ה.
בשנת תשע"ג נלקח נפש נקי לבית עולמו, והותיר אחריו משפחה שבורה, אלמנה, ארבעה יתומים - שלשה בנים ובת אחת, וכמובן ההורים והסבים האחים והגיסים וכו'.
הילדים - היתומים - גדלו, ונכנסו כולם ללמוד באותו תלמוד תורה חשוב בשכונת "בית וגן" בירושלים.
וכאן מתחיל סיפורנו...
תשע"ז. תחילת החורף.
מנהל התלמוד תורה יוצר קשר עם אם הילדים ומדווח על חוסר חשק ללמוד של הבן - היתום - כבן העשר וחצי שנים שנמצא לאחרונה "מחוץ לעניינים" כלשון המונח.
האם מאוד הצטערה, אך אי אפשר לומר שהופתעה, גם היא ראתה את חוסר חשקו ללכת לחיידר.
כל המעורבים בדבר טכסו עצה כיצד לרומם את הילד ולהצית בליבו שוב את חשק התורה - המחנכים והנהלת החיידר, הסבים - הרב שטיין שליט"א והסבא השני, אבי האלמנה. ניסו כך וניסו כך, ללא הצלחות מיוחדות.
באותם ימים, חברו הטוב (לשעבר) של הרב אוריה ז"ל - חבר שהיה בקשר מאד טוב עימו בחיים חיותו - להבדיל. מתעורר בבוקר בבהלה.
הוא ראה את אוריה בחלום---
ככל שהוא מהרהר בחלום, נזכר הוא בכל הפרטים המצמררים:
אוריה הגיע אליו ואמר לו כך: "אחד מבני לא לומד כל כך בתקופה האחרונה. אני מבקש ממך שתיצור קשר עם אימי ותגיד לה שכיון שימי החנוכה מתקרבים, והילד הזה זקוק ליותר תפילות כדי שיחזור לו הטעם בלימוד, שתראה לנצל את העת רצון המיוחדת בשעת הדלקת הנרות ותבקש במיוחד עבור הבן הזה" - - -
חלום מוזר - חושב החבר לעצמו.
"וכי לא היה לו אל מי להגיע? מה הוא צריך לבא אלי שאני יפנה אל אימו? אין הוא מכיר את כתובתם?"
"ובכלל, מה יותר מתאים שהאמא - אם הילד בעצמה שתבקש עבור בנה - בנם. ככל הנראה שזה סתם חלום, 'חלומות שוא ידברו'".
כעבור יומיים -
"ויחלום שנית", אותו החלום פוקד אותו שוב.
החבר מבטל זאת שוב בליבו וחושב לעצמו: "כנראה שחשבתי ביום על החלום הקודם, ולכן חלמתי זאת שוב".
עברו עוד כמה ימים.
חג החנוכה מתקרב, הגר הראשון יחול בליל מוצאי שבת קודש הקרוב.

הרב שטיין, מגיע הביתה, והרבנית פונה אליו בדאגה: "החל מזמן צאת השבת של הגאונים - הטלפון לא חדל מלצלצל! איני מכירה את המספר, מי יודע מה קרה..."

הרב שטיין ממחר לענות לטלפון:

"שבע טוב הרב שטיין! מדבר החבר של בנך אוריה ז"ל, האם כבר הדלקתם נרות חנוכה????? - - - יודים יקרים, סיפור זה שמע כותב השורות מפי בעל המעשה - הרה"ג רבי מנחם שטיין שליט"א, בכלי ראשון.

להשלמת היריעה, אציין בפניכם שתי שאלות ששאלתי בסיימו לספר סיפור זה:

שאלה ראשונה, אומרים אתם שבנכם ז"ל טען בפני חבריו שיש לו צער מכך שבנו נמצא בירידה רוחנית, האם אכן הילד התדרדר מבחינה רוחנית בצורה משמעותית ח"ו או שרק לא למד? ענה הרב שטיין: ממש לא משהו מיוחד. פשוט חוסר חשק ללכת לחיידר וחוסר חשק ללמוד.

שאלה שנייה שאלתי: האם הבן אמר להצמיד חברות או לשלוח את הבן ליועץ מסויים וכדומ', משהו של "השתדלות" או רק תפילה? עונה הרב שטיין: הבן ביקש, אך ורק להתפלל!!!---

כפי שמובא וידוע ומפורסם בספרים הקדושים שחג החנוכה מסוגל מאוד לבקש על חינוך הילדים, הנה לנו חיזוק רב, ומעשה מפעים בגדולת הזמן הקדוש.

מי יכול להשיג ולהעריך כח של אמירת "תפילת השל"ה" על ידי אדם בישראל המבקשת ומתחננת בזמן הדלקת הנרות עבור צאצאיה שיאירו במעשיהם הטובים, שיטעמו את אור התורה ויהנו מכל נר מצוה ותורה אור! הבה ננצל את הזמן הקדוש הזה למשאת חיינו לראות את הצאצאים גדלים ומאירים בתורה וביראת שמים וכלשון התפילה קודם הדלקת הנרות:

... וְלֹא יִמְוָשׁ הַתּוֹרָה מִפִּינֵינוּ וּמִפִּי זֶרְעֵינוּ וּמִפִּי זֶרַע זֶרְעֵינוּ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם,

וְנִזְכָּה לְבָנִים תְּלָמִידֵי הַקְּמִיִּים אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

בכרכה ארוכה

האריך

פאת, דפוסת הסמוע...

וישנאו אתו ולא יכלו דברו לשלם: (לו, ד)

כהקדמה לפרשת וישב, ועל הזהירות הנצרכת בדברנו על יוסף והשבטים מן הראוי להביא מעשה רב כדלהלן.

היה זה באחת התקופות הסוערות בקרב היהדות החרדית כאשר גבה טורא בין גדולי ישראל בהשקפה הנצרכת לעניין מסוים שעלה על הפרק. אחד העסקנים פתח את פיו ודבר סרה בצד השני כמבין גדול ופסל את הצד השני מכל וכל. מרן הרב מטשעבין זצוק"ל אשר שמע מדבר זה ביקש לקרוא לאותו עסקן.

כאשר הגיע אל הרב מטשעבין בקש אותו הרב מטשעבין אם יכול לומר "אתה חוננתנו" בעל פה. העסקן התפלל על הבקשה, אך כמובן ציית ואמר "אתה חוננתנו" מרישא ועד גמירא. כעת - ביקש הרב - תאמר "ותודיענו" בעל פה... העסקן התחיל: ותודיענו ה' אלוקיני את משפטי צדקך... ונתקע. "אני לא זוכר" "זה הרי ברכה נדירה רק כשחל יו"ט במוצ"ש. ועיניו מביטות אל הרב בבקשת הסבר לבקשות המוזרות האלו

אמר לו הרב מטשעבין, בא והסבירך נקודה חשובה. היודע אתה מדוע ידעת לומר "אתה חוננתנו" ולא ידעת לומר "ותודיענו"? כי להבחין בין קודש לחול זה דבר קל אבל להבחין בין "קודש לקודש" זה לא כל אחד יודע!...

בזמנים אלו, המשיך הרב מטשעבין, החכמה היא לשבת בשקט ולא לחוות דעה כלל בין קודש לקודש.

כך, ככל שאם לדבר על יוסף והשבטים צריכים זהירות שבעתיים שאין לנו שום מושג ואחיה בגודל קדושתם ואין אנו רשאים לנסות להבין צד כזה או אחר וכסומא לא יבחין צבע אנו לא נבין את הנהגתם הקדושה. (טעם הצבי)

כי בן זקונים הוא לו (לו, ג)

וברש"י: "ואונקלוס תרגם בר חכים הוא ליה, כל מה שלמד בבית שם ועבר מסר לו."

ראש ישיבת תורה ודעת באמריקה רבי יעקב קמינצקי זצ"ל, שאל:

יעקב אבינו למד תורה גם מאברהם ויצחק, וגם משם ועבר. את יוסף הוא לימד, לפי המבואר ברש"י, את מה שלמד משם ועבר. ויש להבין מה ההבדל בין שתי התורות הללו? מדוע את יוסף לימד יעקב את "תורת שם ועבר", ואת יתר השבטים, כך משמע, לא לימד תורה זו אלא "תורת אברהם"?

הוא מבאר: תורתו של אברהם אבינו היתה להשפיע אמונה בעולם, להשפיע אידישקייט. "תורת אברהם" היתה מסכת עבודה זרה של ארבע מאות פרקים...

לא כן תורתם של שם ועבר. להם היה סוג אחר של "עבודה". שם חי בתקופת דור המבול, דור מושחת, "כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ". עבר חי בתקופה של דור הפלגה, דור שהולך להילחם עם ה', כביכול. תורתם של שם

ועבר היתה שלא להיות מושפעים מן הסביבה, שהסביבה הקלוקלת לא תחלחל, חלילה, אל תוך בית המדרש שלהם.

"תורת אברהם" היא להשפיע על אחרים. "תורת שם ועבר" היא לא להיות מושפע מאחרים.

יעקב אבינו, בטרם לכתו לבית לבן הארמי, ישב בבית מדרשם של שם ועבר, שם למד כיצד מפתחים את הכוחות לחיות בתוך סביבה קלוקלת ולא להיות מושפע ממנה לרעה. לימוד זה שנמשך ארבע עשרה שנה, נתן לו את הכוחות לשחות במחיצתו של לבן הרמאי ולא ללמוד, חלילה, ממעשיו הרעים.

את התורה הזאת, "תורת שם ועבר", לימד יעקב רק את יוסף. יוסף שעתידי לחיות עשרים ושנים בתוך סומאת מצרים, תועבותיה וערוותה, צריך ללמוד כיצד לא להיות מושפע מן הסביבה.

יתר האחים לא היו זקוקים ללמוד את התורה הזאת משום שכשהם ירדו למצרים - הם ירדו כולם יחד, ולמדו בישיבה שהקים יהודה לפני בואם מצרימה.

(יחי ראובן)

והוא נער את בני בלהה ואת בני זלפה (לו, ב)

כתב רש"י "את בני בלהה - כלומר רגיל אצל בני בלהה לפי שהיו אחיו מבזין אותן והוא מקרבן". יש להבין היכן נרמז בפסוק שהיה מקרב את בני השפחות? אפשר לבאר עפ"י המעשה שהיה עם הרה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן זי"ע, שדרכו היה, שאם נצרך אחד לאיזה שליחות כגון לקנות משהו או לסדר היה אומר שיתנו לו לסדר זאת כיון שיש לו נער אחד שמוכן לעשות כל השליחות, במשך הזמן עקבו אחריו, וראו שהוא בעצמו מבצע הכל. שאלוהו למה אמר שיש לו נער?

ענה ואמר, שבדרך כלל כל אחד, בהיותו בחור ונער צעיר, מוכן לבצע שליחות לאנשים מבוגרים, אבל כשגדלים, מפסיקים מכך. אמר רבי מאיר, אני, נשארתי "נער" לגבי המידה הזאת, ואני מוכן לעשות הכל בשביל השני... לפי"ז, כאן יוסף העדיף לקרב את בני השפחות אף שזה לכאורה כפחיתות כבוד להתרועע עימהן ולא עם אחיו בני האמהות, אבל יוסף העדיף לעשות "מעשה נערו", וזה מה שאמר הכתוב "והוא נער את בני בלהה ואת בני זלפה".

(ציוני תורה)

ויאמר האיש נסעו מזה כי שמעתי אמרים נלכה דתינה (לו, יז)

במדרש רבה על הפסוק "נסעו מזה" כי שמעתי אמרים נלכה דתינה וגו' נסעו מזה ממדותיו של הקב"ה.

וצריך להבין מה זה ועל מה זה. ויש לפרש על פי מה דאיתא בגמרא ובמדרש על הפסוק ויתנכלו אותו להמיתו שראו שיצא ממנו ירבעם שעתידי להחטיא את ישראל וכו' עיין שם. אם כן חזינן שהאחים דנו את יוסף על שם סופו. והנה ידוע דמדת הקב"ה אינו כן דאינו דן אלא באשר הוא שם כמו שמצינו גבי ישמעאל כידוע. וזה הוא שאמר המדרש נסעו מזה ממדותיו של הקב"ה שאינו דן אלא באשר הוא עכשיו והם רוצים לדון אותך על שם סופך:

(חנוכת התורה)

וישמע ראובן ויצלחו מידם (לו, כא)

במדרש רבה (רות, ה, ו) "אלמלא היה ראובן יודע שעתידי תורה לכתוב עליו וישמע ראובן ויצלחו מידם, על כתיפו היה מוליכו לאביו". וכבר נלאו כל המפרשים למצוא פשט בדברי המדרש. והנה בגמ' שבת (כב, א) "והבור ריק אין בו מים - אבל נחשים ועקרבים יש בו". יש להבין אם יש בו נחשים ועקרבים, אם כן מה הצלה שייך בזה? הרי ימות מחמת הנחשים והעקרבים.

יש לישב על פי דברי הזוהר הק' שתמיד יותר קל להציל מיד מזיק שאינו בעל בחירה מאשר להציל מיד אדם שהוא כן בעל בחירה. לכן אמר ראובן להשליכו אל הבור שאז צריך להינצל מידי נחשים ועקרבים שאינם בעלי בחירה, כיוון שראובן סמך על זכותו של יוסף שאם אין לו חטא של לשון הרע, יזכה להינצל. והנה ראובן עצמו היה מסופק האם באמת יוסף אין בו נדנדוד של לשה"ר או שמא הדין עם אחיו השבטים הקדושים. לכן אמר להשליכו אל הבור כאמור. אמנם, אם היה יודע ראובן בוודאות שיוסף אין בו שום נדנדוד של לשה"ר, היה מצילו בידיים. וזה מה שאמר המדרש, שאם היה יודע ראובן שעצתו להשליך את יוסף אל הבור היא הצלה גמורה שהרי התורה אומרת "ויציליהו מידם", אם כך ודאי שיוסף אין בו שום חטא, ואם כך היה מצילו בידי.

(זהב שבא)

והבור ריק אין בו מים (לו, כד)

אומרת הגמרא {מסכת שבת כא, ב, כב, א} - אמר רב כהנא דרש רב נתן בר מניומי משמיה דרבי תנחום רב נתן בר מניומי, בדרשו לפני הציבור, לימד בשם רבי תנחום: נר של חנוכה שהניחה למעלה מעשרים אמה פסולה כסוכה וכמבוי: ואמר רב כהנא: דרש רב נתן בר מניומי משמיה דרב תנחום: מאי דכתיב מהי כוונת הכתוב {בראשית לז-כד} בענין הבור שלתוכו השליכו אחי יוסף את יוסף: והבור ריק אין בו מים? והלא ממשמע שנא' "והבור ריק", איני יודע שאין בו מים?! אלא מה ת"ל מה בא הכתוב ללמד במילים 'אין בו מים' ? שרק מים אין בו בבור. אבל נחשים ועקרבים יש בו.

אלו שתי המימרות, שסמוכות אחת לשניה.

נשאלת השאלה – אם כבר הזה היה נחשים, איך התורה מעידה שראובן רצה להחזיר אותו לאביו? ועוד, אם הוא יצא מתוך בור של נחשים ועקרבים, איך האחים מכרו אותו למצרים, לאחר נס כזה שאירע לו?
אומר בעל התורה תמימה – וצ"ל שראובן ואחיו לא ידעו שבבור יש נחשים ועקרבים, שהרי חשב ע"פ עצה זו להשיבו אל אביו, וגם אחיו אלו היו יודעים וראו אח"כ שניצל ממקום סכנה ודאית, א"כ זכותו גדול מאד, ואז הלא בודאי לא היו הולכים עמו אח"כ בקרי, במכירה למדינים, כי הלא אפילו נבוכדנצר שהי' רשע מוחלט, בכ"ז אחרי שראה לחנניה מישאל ועזריה שניצלו מכבשן האש, הרהר תשובה בלבו, וכש"כ בני יעקב. ולא יפלא אם לא ראו מה שבתוך הבור, כי לפי מה שכתב המפרש למס' תמיד ספ"ק דאין השלכה פחות מעשרים אמה, וכאן דכתיב 'וישליכו', א"כ היה הבור עמוק עשרים אמה ויותר, וקיי"ל דלמעלה מעשרים אין עינו של אדם שולטת כמו דקיי"ל לענין נר חנוכה וסוכה [ויש לכיוון לפי"ז סמיכות ושייכות דרשא זו בגמרא עם הדין נר חנוכה שהניחה למעלה מעשרים אמה פסולה משום דלא שלטא בה עינא, ולבד הסמיכות שנאמרו שני הענינים מחד אמורא, י"ל עוד משום דטעם שניהם שוה, להורות דלמעלה מעשרים אמה אין העין שולטת, ודו"ק]. ודע – דע"כ צ"ל דהא דניצל יוסף מן הבור הי' בנס, שהרי קיי"ל בסוף יבמות [קכ"א, א:]: נפל לבור מלא נחשים ועקרבים מעדין עליו שמת ומתירים את אשתו, משום דאמרין ודאי מת שם, יעו"ש, וא"כ בדרך הטבע לא הי' יכול להינצל משם.

יוצא, שאם העין לא שולטת בגובה של כ' אמה למעלה, ודאי שהיא לא שולטת גם למטה, כיון שהקירות שנמצאות בדפנות הבור, מסתירות מה נעשה בתוכו. לכן זרקו האחים את יוסף לבור, אעפ"י שנחשים היו בו, אבל הם לא ראו שהם ישנם שם, כי העין לא שולטת בגובה כזה. לכן באה הגמרא, ומביאה את שתי המימרות האלה בסמיכות זו לזו. (ברוך שאמר) וילך יוסף אחר אחיו וימצאם בדתן: ויראו אתו מרחק ובטרם יקרב אליהם ויתנכלו אתו להמיתו...

האחים רוצים להרוג אותו... למה?
 ישנם כמה וכמה שיטות... לא ניכנס עכשיו להרחיב בזה... נאמר רק את השיטות... מי שרוצה, יעיין במקורות בפנים:
דעת הספורנו – הם רצו להרוג אותו, מדין רודף.

השל"ה הקדוש [תורה שבכתב, מאמר צאן יוסף, פרשת וישב] כותב – הסיבה שאחיו רצו להרוגו היתה, משום מרידה במלכות. היות והם יהודה שיהודה צריך להיות המלך, ויוסף חולם כלום, שהוא יהיה מלך וכולם ישתחו לו... הם הבינו שהוא מורד במלכות... ודין של מורד במלכות – הייב מיתה.
האור-החיים [קדוש סובר] – הם רצו להרוג אותו, מדין עד זומם.

האדמו"ר מאזורוב מביא דבר נפלא, שהאמת היא, שזה מופיע במדרש, והוא מרחיב בזה...

במדרש כתוב, שהשבטים ראו ברוח הקודש, שמיוסף הצדיק, עתיד לצאת ירבעם בן-נבט, והיותו עתיד לצאת ממנו ירבעם בן-נבט, שעתידי לחלק את מלכות ישראל... הוא יקח עשרה שבטים, וישאיר ליהודה רק את בנימין... וזה מלכות דוד...

אם ככה, הם ראו שמיוסף, עתיד לצאת אחד שיחלק את המלוכה!
 אז אם כמו שכותב השל"ה הקדוש, שהם רצו להרוג אותו מדין רודף במלכות... זאת היתה הסיבה...
כותב החיד"א [חומת אגף] – ויראו אתו מרחק. הם ראו "מרחוק", מה עתיד יוסף לעשות, עם ירבעם בן נבט, ולכן רצו להרוג אותו!

ויתנכלו אתו להמיתו ... למה? בגלל שעתידי לצאת ממנו ירבעם בן-נבט, ובגללו רצו להמיתו.

היות והם חשדו שהוא חולק על מלכות בית-דוד, כיון שאמרו **המלך תמלך עלינו אם-משול תמשל בנו** – חשבו שהוא רוצה לחלק על יהודה, אבל כשהוא להם ברוח הקודש – "מרחוק", שעתידי לצאת ממנו ירבעם בן-נבט, אז הם ראו שמה שהם רואים, זה נכון... אם ככה, הסכים גם יהודה, להריגתו של יוסף...

למרות שהוא אמר אחר-כך **מה בצע כי נהרג את אחינו וכסינו את דמו**... אבל אחר-כך גם הוא הסכים, שיש לו דין שהוא מורד במלכות...

אומרת התורה – [לז, כ] **ועתה לנו ונהרגהו ונשלכהו באחד הברות ואמרנו חיה רעה אכלתהו ונראה מה-יהיו חלמתיו: [כא] וישמע ראובן ויצלהו מידם ויאמר לא נכנו נפש...**

מביא כאן רש"י, שאלה שמתבקשת – אם האחים אומרים, בווא ונשליך אותו לבור, ונגיד 'חיה רעה אכלתהו'... אז מה הם אומרים " ונראה מה יהיו חלומותיו"?! אם הוא מת, על איזה חלומות אתה מדבר?!

אלא אומר רש"י, שזה רוח הקודש אומרת זאת... אתם אומרים – בווא ונהרוג אותו, ורוח הקודש אומרת – נראה מה יהיו חלומותיו ... אתם תראו, שכל החלומות יתקיימו!
לשון רש"י – ונראה מה יהיו חלומותיו. אמר ר' יצחק מקרא זה אומר דרשני, רוח הקדש אומרת כן. הם אומרים נהרגהו, והכתוב מסים ונראה מה יהיו חלומותיו, נראה דבר מי יקום או שלכם או שלי. ואי אפשר שיאמרו הם ונראה מה יהיו חלומותיו מכיון שיהרגהו בטלו חלומותיו.

בא הפנים יפות, ואומר ביאור נפלא:

ישנה גמרא {מסכת תענית כא, א} **שמספרת** – אילפא ור' יוחנן הוו גרסי בארבייתא דחיקא להו מילתא טובא הגיעו למצב של פת לחם... לא היה להם מה לאכל אמרי ניקום וניזיל וניעבד עיסקא ונקיים בנפשין {דברים טו-ד} אפס כי לא יהיה בך אביון אזלו אותבי תותי גודא ריעיא הוו קא כרכי ריפתא הלכו בדרך, ישבו מתחת לקיר רעוע לאכל אתו תרי מלאכי השרת שמעיה רבי יוחנן דאמר חד לחבריה נישידי עלייהו האי גודא ונקטלינהו בא ונזרוק עליהם את הקיר הזה, ונהרוג אותם שמניחין חיי עולם הבא ועוסקין בחיי שעה אמר ליה איך שבקינהו דאיכא בהו חד דקיימא ליה שעתא עזוב אותם, אחד מהם עתיד להיות ראש ישיבה, ועדין לא הגיע זמנו למות רבי יוחנן שמע אילפא לא שמע אמר ליה ר' יוחנן לאילפא שמע מר מידי אמר ליה לא אמר מדשמעי אנא ואילפא לא אם אני שמעתי, ואילפא לא שמע, שמע ש"מ לדידי קיימא לי שעתא אם אני שמעתי והוא לא שמע, סימן שאני הולך להיות ראש ישיבה אמר ליה רבי יוחנן איהדר ואוקי בנפשאי {דברים טו-יא} כי לא יחדל אביון מקרב הארץ

אומר בעל ההפלאה תירוץ נפלא – היתה כאן בת קול. האחים אמרו "נהרוג אותך, ונזרוק אותך לבור", והבת קול אמרה – "ונראה, מה יהיו חלומותיו..." אומרת התורה – וישמע ראובן – היחיד ששמע את הבת-קול, היה ראובן. שאל ראובן את האחים – תגידי, שמעתם איזה בת-קול?
 אמרו לו – לא.
 אם ככה, אמר ראובן – זה דיבר אליי – **[כא] וישמע ראובן ויצלהו מידם**... זאת אומרת, שראובן היחיד ששמע את הבת-קול, כמו ר' יוחנן, אז הוא הלך להציל אותו...

כך כותב בעל ההפלאה, תירוץ נפלא.
ויאמר יהודה אל אחיו מה בצע כי נהרג את אחינו וכסינו את דמו: [לז, כו]
 ואני שמעתי מעטרת ראשי הרב אבא מארי זלה"ה, ששמע מרבו הרב המופלא מהר"א יצחקי ז"ל, ורבו מרבו, הרב הגדול המג"ן, שהשבטים היו רוצים להמיתו בהוראת שעה, כהוא דרכב על סוס בשבת, ודנוהו בסקילה למגדר מילתא ולהוראת שעה, וכן השבטים רצו להורגו להוראת שעה, שלא יהיו רגילים בלשון הרע, והשיגים יהודה מה בצע כי נהרוג את אחינו וכסינו את דמו, דמאחר דמשום כבוד אבא נכסה דמו, אין כאן הוראת שעה, דמי שמע כזאת לקחת מוסר השכל, עד כאן שמעתי.
(הרב החיד"א בספרו ראש דוד)
 שמעתי כי נגזר על המת שישתכח מן הלב וזה המצאת יהודה שאם יהרגוהו באיזה זמן ישתכח מהלב ותשרה שכניה על יעקב אע"ה וידע מי הרגו ויענישם אך אם לא יהרגוהו יתעצב ולא ישרה עליו רוח הקדש ולא יודע הדבר וז"ש מה בצע כי נהרוג את אחינו בהריגה "וכסינו את דמו"? בתמימה זה לא אפשר דישתכח וברוח הקדש יוודע לאביו ולכן לכו ונמכרנו וגו'
(הרב החיד"א בספרו נחל קדומים)
וימכרו את יוסף לישמעאלים בעשרים כסף [לז, כה]
 בפרקי דרבי אליעזר כתב שמכרו את יוסף בעשרים כסף וחלקו את המעות ביניהם והגיע לכל אחד שתי כסף ולקחו מהמעות נעליים. ותמוה למה לקחו דוקא נעליים, ומה רומז החשבון של שתי כסף.
 ונ"ל דאיתא במדרש הנה בעל החלומות הלזה בא שעתידין בניו לעשות בעלים לע"ז. ואיתא בהרבה מהמפרשים שהטעם שלכך רצו השבטים להרג את יוסף היה בשביל ירבעם שעתידי לצאת ממנו, ויגרם חרבן ביהמ"ק מכח שלא היה מניחם לעלות לרגל ונתרבה ע"ז. וזה הרמז בנעליים עפ"י הכתוב "מה יפו פעמיך בנעלים" שבני ישראל משתבחים בעלייתם לרגל בנעליים, לכן קנו נעליים מיד לאחר המכירה לרמז שכעת יוכלו בני"י להתהדר בנעליים בעלייתם לרגל. וקנו דוקא בשתי כסף כדאי' בגמ' שקרבן חגיגה עולה לפחות שתי כסף.
[בן פורת יוסף - תקנ"ז]
 במה שכתב שקבלו עשרים כסף, וכל אחד קנה נעליים בזה, יש להבין, מה עשו עם שתי הכסף המיותרים, שהרי הרי בשעת המכירה היו רק תשעה שבטים וצירפו את הקב"ה עימם כמובא ברש"י.
 איתא חידוש נפלא ב"מדרשי תימן": באותה שעה לקחו השבטים את שתי הכסף וזרקו כלפי מעלה, כביכול ליתן להקב"ה את חלקו, שהרי צירפו את הקב"ה לחרם כנ"ל. המעות שזרקו נפלו באיזה מקום בסביבתם. לאחר הרבה הרבה שנים, בא יוסף אבי התנא הק' רבי עקיבא, ויוסף זה היה גר, עני ואביון, יוסף זה רצה לישא אשה ולא היה לו במה לקדשה, אותה האשה ג"כ היתה עניה מרודה ולא היה לה נעליים לרגליה. יוסף זה מצא מטבע – את אותה מטבע שזרקו השבטים – וקנה עם זה נעליים וקידש את אשתו בנעליים אלו. ונולד להם רבי עקיבא.
 והנה ידועים דברי הגה"ק רבי שמשון מאוסטרופולי ב'מעשר בהמה', הרמז שמביא שם שרבי עקיבא היה מעשרה הרוגי מלכות, והרי לא היה מצאצאי השבטים ולמה נתפס בעוון זה? אלא שהוא כנגד הקב"ה. ולפי דברי המדרש הרי זה מובן ביותר שהרי באמת נולד ר"ע בזכות הכסף שהיה כביכול עבור הקב"ה.
(הגרמ"י רייזמן)
וישב אל אחיו ויאמר הילד איננו ואני אנה אני בא [לז, ל]
 במדרש: "ואני אנה אני בא במעשה בלהה", וצריך ביאור.

נשאלת השאלה – אם כבר הזה היה נחשים, איך התורה מעידה שראובן רצה להחזיר אותו לאביו? ועוד, אם הוא יצא מתוך בור של נחשים ועקרבים, איך האחים מכרו אותו למצרים, לאחר נס כזה שאירע לו?
אומר בעל התורה תמימה – וצ"ל שראובן ואחיו לא ידעו שבבור יש נחשים ועקרבים, שהרי חשב ע"פ עצה זו להשיבו אל אביו, וגם אחיו אלו היו יודעים וראו אח"כ שניצל ממקום סכנה ודאית, א"כ זכותו גדול מאד, ואז הלא בודאי לא היו הולכים עמו אח"כ בקרי, במכירה למדינים, כי הלא אפילו נבוכדנצר שהי' רשע מוחלט, בכ"ז אחרי שראה לחנניה מישאל ועזריה שניצלו מכבשן האש, הרהר תשובה בלבו, וכש"כ בני יעקב. ולא יפלא אם לא ראו מה שבתוך הבור, כי לפי מה שכתב המפרש למס' תמיד ספ"ק דאין השלכה פחות מעשרים אמה, וכאן דכתיב 'וישליכו', א"כ היה הבור עמוק עשרים אמה ויותר, וקיי"ל דלמעלה מעשרים אין עינו של אדם שולטת כמו דקיי"ל לענין נר חנוכה וסוכה [ויש לכיוון לפי"ז סמיכות ושייכות דרשא זו בגמרא עם הדין נר חנוכה שהניחה למעלה מעשרים אמה פסולה משום דלא שלטא בה עינא, ולבד הסמיכות שנאמרו שני הענינים מחד אמורא, י"ל עוד משום דטעם שניהם שוה, להורות דלמעלה מעשרים אמה אין העין שולטת, ודו"ק]. ודע – דע"כ צ"ל דהא דניצל יוסף מן הבור הי' בנס, שהרי קיי"ל בסוף יבמות [קכ"א, א:]: נפל לבור מלא נחשים ועקרבים מעדין עליו שמת ומתירים את אשתו, משום דאמרין ודאי מת שם, יעו"ש, וא"כ בדרך הטבע לא הי' יכול להינצל משם.

יוצא, שאם העין לא שולטת בגובה של כ' אמה למעלה, ודאי שהיא לא שולטת גם למטה, כיון שהקירות שנמצאות בדפנות הבור, מסתירות מה נעשה בתוכו. לכן זרקו האחים את יוסף לבור, אעפ"י שנחשים היו בו, אבל הם לא ראו שהם ישנם שם, כי העין לא שולטת בגובה כזה. לכן באה הגמרא, ומביאה את שתי המימרות האלה בסמיכות זו לזו. (ברוך שאמר) וילך יוסף אחר אחיו וימצאם בדתן: ויראו אתו מרחק ובטרם יקרב אליהם ויתנכלו אתו להמיתו...

האחים רוצים להרוג אותו... למה?
 ישנם כמה וכמה שיטות... לא ניכנס עכשיו להרחיב בזה... נאמר רק את השיטות... מי שרוצה, יעיין במקורות בפנים:

דעת הספורנו – הם רצו להרוג אותו, מדין רודף.
השל"ה הקדוש [תורה שבכתב, מאמר צאן יוסף, פרשת וישב] כותב – הסיבה שאחיו רצו להרוגו היתה, משום מרידה במלכות. היות והם יהודה שיהודה צריך להיות המלך, ויוסף חולם כלום, שהוא יהיה מלך וכולם ישתחו לו... הם הבינו שהוא מורד במלכות... ודין של מורד במלכות – הייב מיתה.
האור-החיים [קדוש סובר] – הם רצו להרוג אותו, מדין עד זומם.

האדמו"ר מאזורוב מביא דבר נפלא, שהאמת היא, שזה מופיע במדרש, והוא מרחיב בזה...

במדרש כתוב, שהשבטים ראו ברוח הקודש, שמיוסף הצדיק, עתיד לצאת ירבעם בן-נבט, והיותו עתיד לצאת ממנו ירבעם בן-נבט, שעתידי לחלק את מלכות ישראל... הוא יקח עשרה שבטים, וישאיר ליהודה רק את בנימין... וזה מלכות דוד...

אם ככה, הם ראו שמיוסף, עתיד לצאת אחד שיחלק את המלוכה!
 אז אם כמו שכותב השל"ה הקדוש, שהם רצו להרוג אותו מדין רודף במלכות... זאת היתה הסיבה...
כותב החיד"א [חומת אגף] – ויראו אתו מרחק. הם ראו "מרחוק", מה עתיד יוסף לעשות, עם ירבעם בן נבט, ולכן רצו להרוג אותו!

ויתנכלו אתו להמיתו ... למה? בגלל שעתידי לצאת ממנו ירבעם בן-נבט, ובגללו רצו להמיתו.

היות והם חשדו שהוא חולק על מלכות בית-דוד, כיון שאמרו **המלך תמלך עלינו אם-משול תמשל בנו** – חשבו שהוא רוצה לחלק על יהודה, אבל כשהוא להם ברוח הקודש – "מרחוק", שעתידי לצאת ממנו ירבעם בן-נבט, אז הם ראו שמה שהם רואים, זה נכון... אם ככה, הסכים גם יהודה, להריגתו של יוסף...

למרות שהוא אמר אחר-כך **מה בצע כי נהרג את אחינו וכסינו את דמו**... אבל אחר-כך גם הוא הסכים, שיש לו דין שהוא מורד במלכות...

אומרת התורה – [לז, כ] **ועתה לנו ונהרגהו ונשלכהו באחד הברות ואמרנו חיה רעה אכלתהו ונראה מה-יהיו חלמתיו: [כא] וישמע ראובן ויצלהו מידם ויאמר לא נכנו נפש...**

מביא כאן רש"י, שאלה שמתבקשת – אם האחים אומרים, בווא ונשליך אותו לבור, ונגיד 'חיה רעה אכלתהו'... אז מה הם אומרים " ונראה מה יהיו חלומותיו"?! אם הוא מת, על איזה חלומות אתה מדבר?!

אלא אומר רש"י, שזה רוח הקודש אומרת זאת... אתם אומרים – בווא ונהרוג אותו, ורוח הקודש אומרת – נראה מה יהיו חלומותיו ... אתם תראו, שכל החלומות יתקיימו!
לשון רש"י – ונראה מה יהיו חלומותיו. אמר ר' יצחק מקרא זה אומר דרשני, רוח הקדש אומרת כן. הם אומרים נהרגהו, והכתוב מסים ונראה מה יהיו חלומותיו, נראה דבר מי יקום או שלכם או שלי. ואי אפשר שיאמרו הם ונראה מה יהיו חלומותיו מכיון שיהרגהו בטלו חלומותיו.

בא הפנים יפות, ואומר ביאור נפלא:

אלא, מתרץ הגאון רבי עקיבא אייגר זי"ע, ידוע ש"הנכוה ברותחין נזהר בפשוטו", שר המשקים חשש שאף אם יחזור לתפקידו הראשון, הרי שיוקשה עליו העבודה מחמת הזכרונות וה"משקעים" שיש לו מהזבוב שנמצא, ובגלל זה הושלך הרי לבית האסורים, ומעתה בכל פעם יעביר את היין בסינון אחרי סינון לאין גבול ומספר.

על זה הבטיחו יוסף "ההשיבך על כנך ונתת כוס פרעה כמשפט הראשון אשר היית משקהו" אתה יכול לעשות את מלאכתך כבראשונה, בלא שום חשש. כי כל מה שנגרם לך כעת שנפל הזבוב אל תוך היין והושלכת לבית האסורים זהו רק "כי אם זוכרתני" רק בשביל שתספר לפרעה בוא העת על פתרון החלום שאמרתי לך. וזה היה עם מטרה מיוחדת משמים.

(ע"פ זר סופרים).

מאוצרות המגידים

נזדמנו לו בשמים שלא יוזק מריח רע

וישאו עיניהם ויראו והנה ארחת ישמעאלים באה מגלעד וגמליהם נשאים נכאת וצרי ולט (לז, כ"ה)

לשם מה נחוץ לנו לדעת איזה משא שהיה על גמליהם של הישמעאלים? פרש רש"י: "להודיע מתן שכרן של צדיקים, שאין דרכן של ערבים לשאת אלא נפט ועטרן שריחן רע, ולזה נזדמנו בשמים שלא יוזק מריח רע" – הקב"ה הפך את הטבע, כך שערבים שנושאים תמיד נפט יבואו הפעם בלי נפט, ולא עוד אלא שניקו גם את הגמלים שלהם, כדי שלא יהיה ריח רע שיקלקל את הבשמים. כל זאת על מנת זאת על מנת שכאשר הצדיק יסע למצרים יהיה לו ריח טוב במשך הנסיעה.

על דברי רש"י הללו – אמר רבי אליהו ברוך פינקל זצ"ל, מראשי ישיבת מיר – ישנה שאלה מפורסמת:

מדברים כאן על אדם שאחיו מכרו אותו, והוא בדרכו למצרים, מקור הטומאה של העולם. הוא אינו יודע כיצד הוא ישמור שבת, איך יהיה לו אוכל כשר לאכול ומניין יהיה לו תפילין. בגדיו נקרעו, והוא הושלך לתוך בור מלא נחשים ועקרבים. הוא מנותק ממשפחתו, אחיו חסו שעייר עזים, והם עומדים להודיע לאביו שהוא מת, כך שהוא אפילו לא יתפלל עליו ולא יחפשו. בזאת נלקחת ממנו גם התקוה שהתפילות של אביו הגדול תתקבלנה בשמים.

האם מה שמעניין אדם במצב כזה הוא הריח הטוב שישנו בכל החוטפים? נדמיין שבוי שנחטף ומעבר במנהרות החמאס. מה הוא חושב? על הריח הטוב שיש מנהרה, או על הדרך לצאת בחיים מידי שוביו? נקל לשער שהו אינו מרגיש בשום ריח, ומוטרד ביותר ממצבו העגום.

שאלה זו תורצה בישיבות השונות, בהתאם למאפיין של כל ישיבה – אמר רבי אליהו ברוך, ופרט שבעה באורים לפי שבע שיטות שונות, כדלהלן:

שיטת קלם – דקדוק ענישי שמים

ישיבת קלם היתה ישיבה שכולה סדר מופתי. היו חלונות בישיבה, אך איש לא הסתכל בהם, כי ההוראה היתה שלא להסתכל. אחד מטרייה, וכעבור שלוש עשרה שנה מצא אותה בדיוק באותו מקום ובאותה זווית שבה הניח אותה, כי איש אינו נוגע במטרייה שאינה שלו.

החינוך הוטמע בתלמידי הישיבה, שהיו גדולי עולם: רבי דוד פוברסקי זצ"ל, שהיה מתלמידי קלם, נהג ללכת מידי יום ביומו בשעה ארבע בבוקר על אותן מרצפות, באותו מסלול. היתה מרצפת אחת שבה תמיד היה פונה.

הם חונכו לשליטה מוחלטת. רבי אליהו לופיאן זצ"ל עמד פעם בתחנת אוטובוס והזיז את ראשו לראות אם האוטובוס מגיע, משום שמיהר לנתוח בירושלים. אלא שמיד עצר בעצמו ואמר: "בקלם הייתי מקבל 'מנה רצינית' על הזזת הראש הזו. וכי בהסתת ראש לעבר הכיוון שממנו עתיד לבוא האוטובוס, תביא את האוטובוס מהר יותר? אלו סתם עצבים, ואדם צריך לשלוט בעצמו!"

על בסיס הגישה הזו תרצו בקלם, שהקב"ה אינו נותן לאדם דבר שאינו מגיע לו בדיוק נמרץ – לא יותר ולא פחות. ליוסף הגיע עונש שימכר לעבד, משום שהעליל על השבטים שהם קוראים לבני השפחות עבדים. אך הרחת ריח רע לא היתה כלולה בעונש, לכן דאג הקב"ה שלא יהיה ריח רע. כשאדם מעניש לא מעניין אותו כמה יסבול הנענש, אך הקב"ה נותן עונש בדקדוק הדין. הנענש מקבל רק מה שנגזר עליו בהתאם למעשיו.

שיטת סלבודקה – גדלות גם בעת צרה

ישיבת סלבודקה חניכה לגדלות האדם. הנקודה היתה: אתה אדם חשוב, ועבורך כל הועלם נברא. כדי שלך תהיה כוס קפה ותוכל לשמוע שיעור בראש צלול – בברזיל יש כמה מיליונים שמגדלים פולי קפה, ויש כמה מהנדסים בגרמניה שמתכננים מכונה שתטחן את הקפה הזה, וכמה מספנות בכמה מדינות שמייצרות ספינות שישננו את הקפה, וכמה אנשים שמיצרים את התנוורים שבישלו בהם את הקפה, וכמה בתי חרושת שייצרו מכונות שייסעו אותו – כולו אלו עבור בחרו ישיבה שיוכל ללמדו עוד דקה אחת בצלילות הדעת! ראה כמה חשוב אתה לפני הקב"ה!

בני הישיבה היו הולכים בכבוד ובהדר, עד שהיו מכנים אותם 'התיירים מחברון'. שהשטבא היה רואה בבית המדרש בחור שאינו מגולח, היה שולח אותו לחדרו להתגלח, באמרו: "אתה בן מלך, ועליך להראות בהתאם!"

בספר "ארץ חמדה" להמלבי"ם, וכן הוא בחומת אנך להחיד"א, ביארו עפ"י דברי האריז"ל שכשהניח יעקב מיטתו באוהל בלהה אחר פטירת רחל, חשב להעמיד ממנה עוד ב' שבטים. וכשבלבל ראובן את יצועי אביו, שוב לא העמיד עוד שבטים. אמנם, הספיקה מחשבתו של יעקב, בכדי שיתעקרו שתי נשמות ממקורם, וכיוון שלבסוף לא העמיד עוד שבטים, נשארו תלויים ועומדים, עד שבא יוסף והוליד את מנשה ואפרים. וזה מה שאמר יעקב מנשה ואפרים כראובן ושמעון יהיו לי, שנשמתם שייכת אלי וכבני הם. והנה ראובן, גם הוא ידע כל זאת, וקיווה שאכן יוסף יהיה הדומה ליעקב בזיו איקונין שלו, דוקא יוסף יכול לתקן את הנשמות הנ"ל, וכעת שראה שיוסף איננו בבור נתבהל שלא יהיה תיקון למעשה בלהה, וזה מה שאמר המדרש "ואני אנה אני בא במעשה בלהה".

(ארץ חמדה)

היא מוצאת (לח, כה)

"אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בר יוחאי: נח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים. מנלן – מתמר, שנאמר 'היא מוצאת' (ברכות מג, ב)

ידוע למעשה שהיה מספר רבי ישראל שיינקר זצ"ל, כי רבי יהושע לייב דיסקין זצ"ל, מטעמי בריאות, היה עליו לשתות את התה שלו עם הרבה סוכר. ויהי היום, ובעת השיעור הכניס לו השמש כוס תה שבטעות הניח שם מלח במקום סוכר, וכיון שהשמש ידע שהוא זקוק להרבה, הכניס הרבה מלח... רבי יהושע לייב שתה את התה, ולא ראו עליו שום תגובה חריגה, שתה עד הסוף.

באמצע נכנסה הרעבצין בבהלה ולחשה לתלמידים: "אוי וי, היכן התה? אני מגלה שהשמש טעה והשתמש עם צנצנת המלח!"

התלמידים הרגיעו אותה, ואמרו כי כנראה היה שם סוכר כרגיל.

"מהיכן אתם יודעים?" שאלה.

"כי הוא שתה את הכוס כמידי יום, כרגיל, ללא תגובות" ענו התלמידים.

היא טעמה את השיריים וצעקה: "כן כפי שאני אומרת, הרי זה פקוח נפש בשבילו!"

למחרת שאלוהו התלמידים: "למדנו רבינו, אם זה פקוח נפש, מדוע הרב שתה?"

והרב השיב בפשיטות: "למדנו, נח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ולא ילבין פני חברו ברבים"

(יחי ראובן)

ויהי אחר הדברים האלה (מ, א)

וברש"י: לפי שהרגילה אותה ארורה את הצדיק בפי כולם לדבר בו הביא להם הקב"ה סרוחנם של אלו שיפנו אליהם ולא אליו. ועוד שתבוא הרווחה לצדיק על ידיהם.

הנה מכאן יקבל האדם הבטה והשקפה אחרת לגמרי על החדשות המפליאות המופיעים על העתונים מידי יום ביום, כי כולם מתרחשים ונשמעים במחשבה ובכוונה מאת השי"ת נורא העלילות, והוא היודע נסתרות סיבת פרסום כל דבר בעולם כקטון גדול, כי יתכן ששני שרים גדולים ונכבדים כאלה הקרה לפניהם מכשול ונתפרסם בפי כל אך ורק לתכלית מיוחדת להסיר חרפת נבל מאותו צדיק, והמכשול וכן הפרסום הכל במכוון.

(דעת תורה)

ויאמר לו יוסף זה פתרנו שלשת השרגים שלשת ימים הם: ויען יוסף ויאמר זה פתרנו שלשת הסלים שלשת ימים (מ, יב יח)

כשפתר לשר המשקים כתוב "ויאמר יוסף" ואילו כשפתר לשר האופים כתוב "ויען יוסף".

והנה הגמרא (סוטה לב, ב) אומרת שכשכתוב לשון של ענייה היינו שיש לומר בקול רם כמו "וענית ואמרת". אם כן יש להבין למה אצל שר המשקים אמר שלא בקול רם, ואצל שר האופים אמר בקול רם?

מבאר הגר"ח קנייבסקי שליט"א, עפ"י הגמרא ברכות (נה, א) "ואמר רב חסדא חלמא בישא עציבותיה מסתייה, [חלום רע, העצבות ממתיקה אותו, דהיינו מה שהאדם מתעצב עליו מבטל את החלום] חלמא טבא חדויה מסתייה [חלום טוב, השמחה מבטלת אותו].

יוסף הרי ודאי רצה שיהיה להם טוב. והנה כשמפרסמים על אדם שהוא הולך לעלות לגדולה, זה כבר גורם לו שמחה גדולה. כמו"כ כשמתפרסם על אדם שהוא להיירג, כבר יש לו מזה עצב גדול.

לכן, אצל שר המשקים רצה יוסף שיתקיים, ושלא תהיה שמחה גדולה מדאי שלא יתבטל אז רק "ויאמר יוסף", שלא אמר בקול רם. משא"כ אצל שר האופים, שרצה שיתבטל החלום, "ויען יוסף" אמר זאת בקול רם, כדי שיתעצב ואולי יע"ז יתבטל החלום.

(טעמא דקרא)

בעוד שלשת ימים ישא פרעה את ראשך והשיבך על כנך ונתת כוס פרעה בידו כמשפט הראשון אשר היית משקהו: כי אם זכרתני אתך כאשר וגו' (מ, יג, יד) יש להבין בפסוק זה, מהו הלשון של "כמשפט הראשון", הרי כבר אמר והשיבך וכו', כמו"כ מה שאמר "כי אם" וכי רק אם יזכרהו ישוב לתפקידו הראשון? עוד יש להבין וכי יוסף אכן אמר זאת רק בשביל להינצל, ולא סמך ח"ו על הקב"ה?

יחד עם זאת, הסבא היה נוהג לומר, שהכובע צריך להיות על הראש, ולא הראש בתוך הכובע, כלומר: הראש אינו צריך להיות מונח בו.

בסלבודקה תרצו את הקושיה על פי דרכם – יוסף נמכר לעבד, וזנרק ממשפחתו. אדם רגיל במצב כזה מאבד את עשתונותו. הוא אינו שומע כלום, אינו מריח ואינו יודע כלום, ורק טרוד במה שעומד לקרות איתו, אך יוסף הצדיק שמר על גדלותו. הוא נשאר באותו ישוב הדעת, כאילו הוא נוסע כעת לירושלים... הוא לא איבד את דעתו מן הלחץ – מה יהיה אתי כעת. הוא בטח בה', וידע כי בשבילו נברא העולם והקב"ה נמצא עמו.

במצב כזה, של הרגשת הגדלות גם בזמן הצרות, ודאי שירגיש בריח רע והוא עלול להפריע לו, לפיכך דאג הקב"ה שיריח טוב.

שיטת נובהרדוק – פחיתות המתעניין בריח בעת שבי

ישיבת נובהרדוק חנכה בדיוק לקצה השני – הם עבדו על שבירת המידות. הם הראו כמה קטן האדם, ועד כמה הנאה קטנה של העולם הזה עלולה להוציא מכל שיקול הדעת שלו.

בחור רץ לחפש פחית קולה, ומסוגל בשל כך להפסיד שיעור שלם... אדם רוצה שלבת קצת יותר בנוח, ועבור זאת נוסע לתל אביב לחפש ריפוד לרכב... כמה שעות מבזבזים בשביל ברוז לאמבטיה... בשביל שטויות – יכולים לאבד את הכל.

בנובהרדוק חינכו לשבור את הרצונות. כל מה שאתה רוצה – שתעשה ההפך. מי שאהב להתלבש יפה, חונך בנובהרדוק לקנות לעצמו כובע חדש, לשבת עליו ולרסק אותו, וכך ללבוש אותו...

על פי שיטתם זו תרצו בנובהרדוק – ראו כמה יכול אדם להיות קטן. הוא נמכר לעבד, ומה יכול לעניין אותו בזמן הזה? לא אבא ולא כלום, רק הריח שיש לו בנסיעה... משום כך צריך הקב"ה לדאוג לכך.

הם, כמובן, לא דברו על יוסף הצדיק, אלא על כך שאדם צריך להיות מודע למדות ולכוחות היצר, כלומר: לכוחות הכהים והאפלים שבו, כדי לשבור אותם. הקב"ה ברא אדם עם הכוחות הללו, שוגרמים לו לשכוח את כל מה שיש מסיב בשביל איזו הנאה, ואלמלא ישבור אותן הוא עלול ליפול.

שיטת בריסק – כדי שלא יופרע תלמודו

ישיבת בריסק היתה ישיבה שכולה תורה. הם לא למדו מוסר, אלא כל היום תורה. בבריסק נהגו שחתן בשעת חופתו נותן 'חבורה' מתחת לחופה בסוגיות של קדשים. כשעושים שם ברית מילה, באמצע ההגשה לסנדק לברית מדברים איתו על הרמב"ם...

פעם פגשתי את ראש ישיבת בריסק בירושלים בחנות כובעים. הוא הגיע עם בנו לקנות לו כובע ראשון לכבוד הבר מצוה. במקרים אחרים יש בקניה זו התרגשות גדולה, אך אותו ראש ישיבה דיבר עם בנו על הרמב"ם בהלכות ספק טומאת תהום, ואמר לו ששיטת תוספות בנוזד נראית לא כמו הרמב"ם, ורבי חיים אומר ככה... תוך כדי כך הוא מדד את הכובע, החליף למידה אחרת, ושילם...

בבריסק לא מתעסקים בכלום. יש רק משהו אחד שצריך לעשות בעולם – ללמוד.

לשיטתם אמרו, שאילו היה ליוסף ריח רע הוא לא היה יודע מה מקורו, וממילא לא היה יכול ללמוד... כדי שיוסף הצדיק יוכל ללמוד בשעת הנסיעה למצרים ולשנן את התורה שלמד, דאג הקב"ה שיהיה לו ריח טוב.

שיטת טלז – הריח הוא אות בשמים

טלז היתה ישיבה של ענקי המחשבה. בטלז הדלקת נרות חנוכה לא היתה פעולה שטחית של הדלקת אור, אלא מעשה שפועל בעולמות העליונים. בפעולה הזו מאירים את החושך שהוא היצר הרע! הם חוננו לתפוס בכל דבר את המחשבה שעומדת מאחוריו ואת הועמק הטמון בו. לא היו בטלז שיחות מוסר אלא שיעורי מחשבה, להבין את העומק וההבנה שמסתתרים מאחורי הדברים, ולדעת מה אתה עושה ואתה פועל.

בטלז תרץ רבי מרדכי פוגרמסקי זצ"ל תרוץ מדהים –

שני אנשים דוקים בן אדם בסכין – אחד מהם הוא רוצח שפל, והשני הוא מנתח בבית חולים. מה ההבדל ביניהם? הרוצח סכיני מלוכלך. מעולם לא ראינו שרוצה שדוקר אנשים לוקח אלכוהול ומחטא את הסכין שלו בין דקירה לדקירה... לעומת זאת מנתח בבית חולים, שמטרתו לרפא אדם, מחטא את הסכין היטב, כך שיהיה סטרילי לגמרי ולא יעביר חיידקים.

יוסף לא ידע אם מכירתו מגיעה משום שהקב"ה כועס עליו ביותר על שדיבר לשון הרע על אחיו, וכביכול רוצה לזרוק אותו מעל פניו, או שמדובר בנייתו שנועד לתקן את מדותיו ולרומם אותו. מהו המבחן? אם מנקים את הסכין או לא, כלומר: איזה ריח יש לו בדרך, אם יש לו ריח רע, סימן שהקב"ה אמר לו 'לך למצרים, איני רוצה לראות אותם', ומגרש אותך כפי שגרש את ישמעאל שונאו על שיצא לתרבות רעה. אך אם יש ריח טוב, מעיד הדבר שיש כאן משהו טוב, תהליך שיביא לתיקון ולריפוי.

זה היה האות שנתן לו הקב"ה בריח הבשמים!

שיטת מיר – גילוי השגחת ה'

בישיבת מיר היו עובדים תמיד על אמונה. במיר הצליחו לעבור את השואה בכוח האמונה, בידיעה שיהודי אף פעם אינו לבד, ותמיד הקב"ה נמצא עמו. רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, ראש ישיבת מיר, נהג לומר: כשילד נכנס לניתוח הוא רואה את כל הרופאים עם מסכות, בגדי מוסרים ממנו, והוא מושכב על

מיטה קרה כשמעילו דולקת מנורה גדולה. הילד מבוהל ביותר, אך הנה הוא מבחין מבעד לחלון באימו שעומדת ומנפנפת לו לשלום. האמא אינה מורידה בפועל משהו מן הכאב, אך הילד רגוע – אם אמא איתו הוא לא לבד הכל בסדר.

על פי זה בארו במיר – הקב"ה מראה ליוסף, שעל אף שהוא נמכר כעת לעבד, ואינו יודע מה יאכל וכיצד יקיים מצוות, ומה בכלל יקרה איתו, מכל מקום ה' איתו. הקב"ה הראה לו: תראה, אני חושב עליך. לערבים אין אף פעם ריח טוב באמתחתם. פתאום הם נושאים בכליהם בשמים. תזכור שאינך לבד, אלא עם הקב"ה. גם כי אלך בגיא צלמות – לא אירע רע כי אתה עמדי.

שיטת החסידיים – בנשמה אי אפשר לגעת

החסידיים מחנכים לפעול עם לב. הם מדריכים לקיים מצוות עם כל הלב, בהתלהבות דקדושה. לחיות עם שמחה, ולא לפעול כמו רובוט.

את קושייתנו באר רבי יצחק מוורקי זצ"ל על פי שיטתם באופן הבא –

כל ההנאות שבועול: אכילה, שתיה, רחיצה ושינה – הן הנאות גשמיות. יש הנאה אחת שהיא רוחנית: הריח, כפי שאמרו חז"ל (סברכות מג ע"ב) איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו? זה הריח. זוהי היסבה להרחת הבשמים במוצאי שבת – כשהנשמה היתרה מסתלקת מן האדם.

בריח הטוב אומר הקב"ה ליוסף: הם יכולים למכור את גופך, לקרוע לך את הבגדים ולזרוק אותך לתוך בור. בגוף הם יכולים לענות אותך, אך בנשמתך הם אינם יכולים לגעת. שם תמיד ישאר ריח טוב. על הנשמה שלך תשמור כעל בבת עינך.

עד כאן דבריו של רבי אליהו ברוך פינקל.

לחטוף כל דבר טוב

כאשר אמרתי את הדברים לפני בחורי הישיבה שלנו, הם שאלו: ומהו התרוץ לפי דרך הישיבה שלנו?

נענית ואמרתי להם:

יש לכם רב שמשנן לכם כל הזמן: תתפסו מה שאפשר לתפוס. אתם יכולים לחטוף ברכה אחת טובה? מצוה אחת קטנה? שתי דקות מהשיעור? תעשו כל מה שאתם יכולים לעשות.

לפי זה נבין מה רמז הקב"ה ליוסף הצדיק. הקב"ה אמר לו: נכון, הכל שחור, אבל משהו טוב אתה יכול לחטוף. יש לך ריח טוב במקום ריח רע – קח ותהנה לפחות מזה. אל תאמר: אם הכל רע לי, כבר לא שווה כלום. יהודי צריך להעריך אפילו דבר קטן כמו ריח טוב בדרך למצרים!

(רבי גואל אלקריף – דורש טוב)

וישאל את סריסי פרעה אשר אתו במשמר בית אדניו, וגו' מדוע פניכם רעים היום" (מ, ז)

כשלומדמים אנו פסוק זה, צריך להבחין ולהתעורר בנקודה חשובה מאוד, והוא, שחובת האדם להיות מטיב פנים לחבירו בכל מצב, וכדאמרו "לעולם יקדים אדם שלום לכל אדם ואפי' לגוי שבשוק".

"לעולם" מהו? כי אצל האדם יש לפעמים מצבים קשים, שרוחו שבורה בקרבו מפני הצרות שיש לו, וכשחבירו נפגש בו ומכרכו ב"בוקר טוב" לבבי, משיב לו בפנים קודרניות... וכ"ש אם כמה ערביים שבשוק יפנו אליו לברכו, שלא יביט לעברם כלל, וקי"ו בן בנו של קי"ו לראות גוי במצוקה ולגשת אליו ולשאלו "מה אירע?" "מה אפשר לעזור?" דברים כאלו לא עולים על דעתנו בזמני צער ויגון.

והנה, יוסף במצרים מכור לעבד, נתפס על מעשה שלא היה ולא נברא, והוכנס לבית הסוהר, וכבר עשר שנים יושב שם ללא עוול בכפו, ואינו רואה פתח הצלה משום מקום, ובוודאי שמצב כזה היה לכאן' צריך להעכיר את רוחו, לפי מושגינו, ובוקר אחד, רואה יוסף שני הערביים שאתו בבית הסוהר ומבחין כי פניהם רעים היום הרי בהכרח שהבין וראה כל אותם הימים יום יום וראה את שלומם, שלכן הבחין שהיום אירע משהו, וכבר הוא מקדים לשאלם "מדוע פניכם רעים היום", ולא שהם באים להתייעץ עמו, ואינו ממתין יום או יומיים לראות מה מצבם אלא תיכף הוא שואל אותם למצבם.

ושינוי בברייתא (מסכת כלה רבתי) ר' יהודה אומר דרכן של ת"ח, עניו, ושפל רוח, זריז, וממולח. ומפרשינו התם, דכתיב "ממולח טהור קודש", שצריך תלמיד חכם להיות ערב לכל אדם, ולא יהיה כקדירה שאין בה מלח!

כלומר: כי כמו כשחסר מלח בתבשיל הרי כל התבשיל אין בה טעם טוב... כך גם ת"ח שהוא מלא בעניויות שפילות רוח, וכל שלל המעלות שמנו שם חכמים, אבל אם אינו "ממולח" אין בו טעם... שאם שוקע הוא בתלמודו או רץ לעשיית מצוות ואפי' גמ"ח, ובדרכו פוגשו אדם ואומר לו שלום בפנים מסבירות, והלה לרוב טרדתו עונה לו בוקר טוב חמוץ... הרי אין בו טעם טוב, וא"א לקרא לו "טהור קודש" ואימתי נהיה מושלם עם טעם וריח, כשיודע להסביר פנים כראוי בכל מצב, ולכל אדם, בעריבות ובשמחה, ושלא יהיו פניו החמוצות בכור ברשות הרבים... ובכך הרי הוא ממולח טהור וקודש!

סיפר לי אדם אחד, שבבחרותו תר אחרי ישיבה ללמוד בה ונסע לסלבודקה להכיר את המקום, וכשהגיע, אמר בדיוק הסבא ז"ל שיחה לתלמידיו, ושמע אז רעיון עמוק ונחרתו הדברים בליבו, וכך אמר הסבא, נתאר לעצמינו שרואים אנו אדם שעומד בפתח בית הכנסת עם כד חלב בידו האחת וכוס בידו האחרת, ומוזג ומשקה לכל נכנס, כוס מליאה חלב... הלא היינו מתפעלים מאותו איש עד למאוד.

אילו היו לי יותר כשרונות'. אילו היה לי חברותא אחרת' או 'אילו הייתי גדל בבית אחר', אילו הבנים היו יותר מוצלחים ורגועים... איש איש ונסינותיו וה'אילו' שלו.

הנסיון של יוסף הצדיק הוא מורה דרך להתמודדות עם היצר הרע של 'אילו'. הוא מדריך אותנו כיצד לחשוף שהכל דמיון אחד גדול ולפוגג את כח היצר. ליוסף הצדיק היה את 'אילו' הגדול ביותר בהיסטוריה:

יוסף נפל בבת אחת מאגרא רמה לבירא עמיקתא – עד גיל שבע עשרה הוא היה מרופד בתנאים הטובים ביותר שהיו בתבל. הוא גדל בחממה רוחנית שאין כמותה. הוא מצד עצמו היה נשמה גבוהה – זיו איקונין שלו דומה ליעקב, אביו היה יעקב אבינו, אמו – רחל אמנו. יעקב אבינו היה עם הרב'ה שלו וגם החברותא, והעביר לו את כל מה שהוא למד משם ועבר. אין מצב מושלם יותר מן המצב הזה. לא מדובר כאן רק בשייבה טובה וחברותא טובה אלא משהו שהוא הרבה מעבר לכך ואין לנו מושג בו. יוסף צועד במסלול של גדילה, ובדרך הטבע הוא עומד לצמוח לתנא אלוקי.

והנה בגיל שבע עשרה, בבת אחת – טארח. נפילה עצומה אל התנאים הקשים ביותר שיכולים להיות בתבל. לא מדובר שמצא את עצמו לפתע בשייבה סוג ג' עם בעיות של חברותות וחברים, אלא שהגיע למקום שאין בו לא ישיבה ולא בית כנס, אלא טלית ולא תפילין, לא חומש, לא משנה ולא גמרא. הוא מגיע למצרים, הנקראת 'ערות הארץ', מוקד הטומאה, מקום שיש בו עבודה זרה, גילוי עריות וכשפים.

הוא עצמו נמצא בבית פוטיפר וסובל נסיונות נוראים מאשת פוטיפר. במשך תקופה ארוכה הוא נאלץ להתמודד עם פתויים איומים מהבוקר עד הלילה. לאחר מכן הוא נכלא למשך עשר שנים בבית סוהר, בתוך בור אפל. אין מדובר כאן בתנאים שזוכים להם בימינו אסירים פלשתינאים. בתהלים (קה, יח) מתוארים התנאים הקשים שהיו לו: "עיני כבבל רגלו ברזל באה נפשו".

באותם ימים לא היה טלפון או פקס. שום תקשורת עם בית אבא לא היתה לו. יתרה מזאת, מצרים היתה מקום שבדרך הטבע לעולם לא יוצאים ממנו, ויוסף לא ידע אם קיים סיכוי כלשהו שאי פעם יראה את אביו ואחיו.

היצר הרע מפתח אותו: אתה בחור מוכשר, יפה תואר, תפתח חיים חדשים, תבנה קריירה! אך למרות הכל ממשיך יוסף לעמוד בצדקותו!

ואז בא היצר הרע ומתחיל לטעון את טענות ה'אילו' – אילו הייתי נשאר בבית של יעקב, איזה שטייגען היה לי... הייתי מלאך אלוקים... מה רוצים ממני כעת? למה כבר אפשר להגיע בתנאים כל כך קשים??

גם אם יוסף עצמו לא חשב על כך, אכחזנו היינו חושבים כך במצב כזה.

מהי האמת שמהווה תשובה לטענת ה'אילו' שטען היצר הרע ליוסף? בפרשת פנחס מפורטים כל יחסיהם של ישראל: "חונן משפחת החנוכי לפלוא משפחת הפלאי" (במדבר כו, ה), בכל משפחה יש תוספת של יו"ד בראש וה"א בסוף. רש"י הקדוש נותן טעם בדבר: "לפי שהיו האומות מבזין אותם ואומרים: מה אלו מתיחסין על שבטיהם, סבורין הם שלא שלטו המצריים באמותיהם, אם בגופם היו מושלים קל וחומר בנשותיהם, לפיכך הטיל הקדוש ברוך הוא שמו עליהם, ה"א מצד זה ויו"ד מצד זה, לומר: מעיד אני עליהם שהם בני אבותיהם".

מצרים מכונה 'ערות הארץ'. כאשר הגיעה לשם שרה, מיד לקחו אותה למלך, ואברהם ידע לצפות זאת, משום שהנהול במצרים היה שאם אשת איש מוצאת חן בעיני המלך – הורגים את בעלה. שם היו בני ישראל! נתונים בטומאה הגדולה ביותר שקיימת בעולם.

אם לא די בכך, הם היו עבדים של המצרים. מי שקצת מבין את משמעות המושג 'עבדים' שכיום אינו מצוי, יודע כי בעבד יכול האדון לעשות כל מה שהוא רוצה בלי לתת דין וחשבון לאף אחד. הוא יכול להטביע אותו, לחנוק אותו ולעשות לו כל מה שעולה על דעתו. כך בכל העולם, ובמצרים – על אחת כמה וכמה, עבדים במצרים נחשבו לאבק אדם.

לפיכך, אך טבעי היה שאומות העולם ביזו את ישראל ואמרו להם: אתם מתיחסים למשפחות ולשבטים... הרי אם בגופכם שלטו המצרים – בנשותיכם על אחת כמה וכמה.

אך התורה מעידה שבני ישראל היו כולם מיוחסים, וכולם כשרים – שבטי ק-ה עדות לישראל. המצרים לא פגעו בשום בת ישראל לרעה ולא טימאו אותה, מלבד אחת שפרסמה הכתוב – שלומית בת דברי. כולם אהובים, כולם ברורים. לעניות דעתי, זהו נס שמבחינה מסוימת הינו הרבה יותר גדול מקריעת ים סוף, שכן קריעת ים סוף היה נס של לילה אחד, והנס הזה חל יום יום, לילה לילה, כפול שש מאות אלף איש! נסו להכפיל את זה בשלוש מאות ששים וחמישה ימים בשנה, ואת התוצאה במאתיים ועשר שנות שיעבוד... בכל הזמן הזה – אחת הייתה ופרסמה הכתוב!

איך ארע הנס הגדול הזה?

זמן רב לפני בוא בני ישראל למצרים שלח הקב"ה לשם את יוסף הצדיק. יוסף עמד מול פתויים נוראים של אשת פוטיפר. הנסיון היה עד לב השמים, וכשהו אעמד בזה הוא הכניס כוח של קדושה לכל עם ישראל.

זהו שאמר יוסף: "כי למחיה שלחני אלקים לפניכם" – למחיה רוחנית. הוא העניק להם כח לעמוד בנסיון.

ה"שפת אמת" העיר הערה נפלאה על הפסוקים.

נאמר: "ויוסף הורד מצרימה ויקנהו פוטיפר סריס פרעה שר הטבחים... ויהי בבית אדניו המצרי (לט, א-ב), מה בא הכתוב להדגיש במילים "ויהי בבית אדניו המצרי" לאחר שכבר אמר התורה שהיה שם?

תמיהה זו חוזרת ונשנית גם כשהגיע יוסף לבית האסורים. הכתוב אומר "ויתנהו אל בית הסהר", ומיד חוזר ואומר "ויהי שם בבית הסהר" (שם, כ), ושוב אנו תמהים – מדוע? הרי כבר אמרנו שהוא הגיע לשם!

אלא, שאדם אחר היה שוגה בחלומות של 'אילו' – אילו לא היו אחי מורידים אותי לכאן... אילו יכולתי לחזור אל אבי יעקב... אך יוסף לא נתן לעצמו לעשות זאת. הוא אמר: בלי חלומות ובלו דמיונות. העבודה שלי כעת היא: 'ויהי שם!' הקב"ה שם אותי בבית פוטיפר, למרות הנסיון שיש בו, כי פה העליה שלי, כאן ה'שטייגען' שלי. לאחר מכן הוא הוביל אותי לבור האסורים, וזה תפקידי.

יש אנשים שאוהבים להזכר: פעם היו לי תנאים טובים... פעם יכולתי לגדול... יש כאלו שמדמיינים את העתיד – בשייבה קטנה אתחיל ללמוד... כעת אני בשידוכים, אחרי החתונה אתפוס את עצמי... יוסף מלמד אותנו: "ויהי שם" – למקד את המאמצים בתפקיד שנתן לנו הקב"ה כעת!

קורה לפעמים אצל אברך שהאשה חולה ואינה מתפקדת רח"ל או שהילדים חולים, והוא נאלץ לבלות לילות שלמים בבית חולים. במצב כזה אפשר להכנס לתסכול – מה עם השטייגען?

עלינו לדעת שיש שטייגען של סטנדר ויש שטייגען שעושים בבית חולים. כל תפקיד שנותן לנו הקב"ה הוא הזדמנות לעליה רוחנית. אדם יכול לעבוד בכל מצב. השטייגען של יוסף התחיל אצל יעקב אבינו, אך לאחר מכן השטייגען שלו היה לעמוד בנסיונות של בית פוטיפר ושל בית סוהר עם אמונה וביטחון, כששם שמים שגור על פיו. לכל שלב יש את הנסיונות שלו.

פעם אמר לי אברך: התנהלות בבית דורשת הרבה סבלנות כלפי האשה והילדים, ואני מרגיש שאני לא תמיד עומד בנסיון הזה.

אמרתי לו: יש לך טעות יסודית בכל הגישה. אתה התרגלת לחשוב, שאדם יורד לעולם לעשות שטייגען – עם הגמרא והסטנדר והחברותא, והאשה והילדים הם הנסיונות של החיים. אך האמת היא, שהאשה והילדים הם השטייגען של החיים. זו העליה הרוחנית של האדם! כל מצב עם הקשיים שלו מזמן לאדם תפקיד שהקב"ה רוצה ממנו. לפעמים תפקידו הוא להרגיע את הילד או את האשה.

זהו הלימוד הגדול מיוסף הצדיק: דוקא שם, בחושך, היה לו תפקיד לבנות את כלל ישראל.

לכל אחד בעולם יש תפקיד – שאף אחד אחר אינו יכול לעשות! לפיכך נברא האדם יחיד. גם בחור שנדמה לו שיש לו את המידות הקשות ביותר בעולם ותאוות רעות, וגם בכשרון הוא מוגבל – יש לו תפקיד מסויים שאותו לא יכול לעשות לא החפץ חיים ולא רבי חיים עוזר, ולא רבי אהרן לייב, וגם לא משה ואהרן. אחרת הוא היה מיותר פה ולא היה נברא. ההתמודדות הללו הן קידוש השם שהוא, ורק הוא, יכול להביא.

(רבי אליהו דיסקין – דורש טוב)

"עצת ה' היא תקום"

יוסף סיפר לאחיו על חלומותיו. התקוממו: "המלך תמלך עלינו [בהסכמתנו], אם משול תמשל בנו" [בעל כרחנו] (בראשית לו, ח). ומכרוהו לעבד, באמרים "ונראה מה יהיו חלמתיו" (שם, כ). ומה, בסופו של דבר? לא זו בלבד שלא מנעו קיומם, אלא שעל ידי המכירה נסתבכה המלוכה! "ואתם חשבתם עלי רעה, אלקים חשבה לטובה!" (בראשית נ, כ).

פרעה שמע מאצטגניניו שעתיד להולד מושיען של ישראל וילקה במים [במי מריבה], ואמר: "הבה נתחכמה לו", למושיען של ישראל. גזר "כל הבן הילוד היאורה תשליכהו". ולבסוף, על ידי גזרה זו עצמה, גדל בארמונו את משה רבינו, ושם למד טכסיסי מלכות (ראב"ע שמות ב, ג)!

והספור הידוע בגמרא (שבת קט ע"א) ביוסף מוקיר שבת, שהחוזים בכוכבים הודיע ולשכנו הנכרי עתיר הנכסים שיוסף ינחל כל רכושו. מה עשה, מכר כל אשר לו, את האחוזות והנחלאות, הבתים והטירות, התבואה והסחורות, והמיר הכל במרגלית יקרה. כדי שלא לאבדה, טמנה בכובעו. כשעבר על הגשר באה רוח והעיפה כובעו לנהר, בא דג ואכלו. עלה הדג ברשת בערב שבת לנפות ערב. אמרו: "מי יקנה בכזו שעה", והשיבו: "יוסף מוקיר שבת!" קנאו ומצא את המרגלית. מכרה בשלש עשרה עליות מלאות דינרי זהב. אמר לו אותו סבא [אליהו הנביא (תוספות חולין ו ע"ב)]: מי שמלוה לשבת, השבת פורעת לו!

הנה, אילו לא היה אותו נכרי מוכר כל נכסיו ומשקיע תמורתם במרגלית, איך היה יוסף זוכה בכל הנכסים הפוזרים? נמצא, שכאשר בקש להפיר את הגזרה פעל למעשה בשליחות עליון!
ובענין זה -

ירד בספינה, והתרגשה סערה. המלחים קראו איש לאלוהיו, ולשוא. יונה התגלה בירכתי הספינה וסיפר סיפורו, וחידו חרדה גדולה. הורידוהו לים, ושקט מיד. העלוהו, והסערה התחדשה. הורידוהו שוב, ובלעו הדג. "וייראו האנשים יראה גדולה את ה', ויזבחו זבח לה', וידרו נדרים" (יונה א, טז). התפלל יונה ממעי הדגה, והקיא את ליבשה. שב ונצטווה, והלך. קרא קריאתו, "ויאמינו אנשי נינוה באלקים". כתב הרד"ק: "כי אנשי האניה היו בעיר והעידו עליו כי הטילוהו אל הים וכל ענינו כאשר היה, לפיכך האמינו בנבואתו ושבנו בתשובה שלמה" -

הרי לנו שכאשר האדם מנסה להתחכם על רצון הקדוש ברוך הוא, "וישב בשמים ישחק, ה' ילעג למו" ואדרבה, על ידו יסובב את עצתו ביתר שאת ועזו! (והגדת)

"נכאת וצרי ולט"

יום אחד פגש בי ר' יצחק וידר, יהודי בני ברק, חסיד בורשא. סיפר לי סיפור אודות דין תורה מעניין שבא לפני הגאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל מברודי. (היה זה לפני הגאון המהרש"ם מברעזאן, ומופיע בשו"ת מהרש"ם) ומעשה שהיה, כך היה.

פרנס הקהילה זומן ללשכת המושל. זימון כזה לא בישר טובות. עלה, וחששו התאמת. המושל הודיעו שגדוד צבא עומד לערוך אימונים במחוז, ויהודי העיירה נדרשים לארח את החיילים, חייל ושנים במשפחה. חשכו עיניו: לארח בריון גוי בבית, על הליכותיו ושפתו ההמונית וגדופיו הנוראים. להאביט, ולהשביע רצונו, שאם לא כן מי יודע כיצד יביע מורת רוחו. ובבית נערות צנועות. בקצרה, בשורת איוב. אבל גזרת המלכות היא. כינס את יהודי העיירה והודיעם.

הידיעה הממה, אבל היו ביניהם חסידים שהתעשתו מיד: "נפנה אל הרבי, ויעתיר להעביר רוע הגזרה!" היו שם 'מתנגדים' שהתייחסו בספקנות, אך מובן שלא התנגדו.

הגיעה המשלחת אל הרבי, שנענה: "כמה שווה עבורכם להעביר רוע הגזרה?" אמרו: "כל מחיר, רבי!" מלבד הפגעים הרוחניים, הרי 'הארוח' יעלה הון עתק! אמר הרב: "אני אוסף עתה כספים למצוה רבה של פדיון שבויים. אם תתנו לי אלף קרונות - אלף כתרים, המטבע האוסטרית - תושעו!"

אורו עיניהם. אם יחלקו סכום זה בין המשפחות, יצאו מורוחים. שבו לעיירתם ובשרו על הישועה. החסידים שמחו, וה'מתנגדים' פקפקו.

בטחו החסידים בכוחו של רבם, והציעו עסקה: יתנו הכל את חלקם, ואם הרבי לא יפעל לבטול הגזרה יחזירו להם החסידים את כספם!

היתה זו הצעה שאין לסרב לה. שבה המשלחת אל הרבי וצורו הכסף בידה. שמח והבטיח שבזכות המצוה "שאינן לך מצוה גדולה כמוה" ומצוות אין ספור כלולות בה (רמב"ם הלכות מתנות עניים פ"ח ה"י) לא יהיו הם שבויים בכף אורחיהם.

כעבור ימים מספר נקרא פרנס הקהילה אל המושל. הודיעו שהגיע מכתב המבטל את התכנית הקודמת. האימונים לא יתקיימו במחוז זה, וגזרת הארוח בטלה. לחסידים היתה אורה ושמחה וששון ויקר. אחת היא, אם פעל זאת רב או זכות המצוה פעלה.

ה'מתנגדים' לא ויתרו. עלו אל המושל, ובקשו לראות את המכתב שהגיע מעיר המלוכה. עיינו בו ומצאו, שנכתב לפני שבועיים ימים והתמהמה בשיגורו וכדרכי הדואר. הווה אומר, שהגזרה בטלה עוד לפני שהיו אצל הרבי. הווה אומר, שלא הרבי פעל את הישועה.

תבעו שהחסידים יעמדו בדיבורם ושיבו להם את כספם. החסידים טענו שהרבי צפה הכל ברוח קדשו, וביטל את הגזרה בשרשה עוד לפני בואם. ה'מתנגדים, בטלו ולעגו, והעיירה היתה כמרקחה. החליטו להגיש תעצומותיהם לפני הגאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל. אבל לפני כן, הצהירו נציגי ה'מתנגדים': "רבי, אין רצוננו בפשרה אלא בדין תורה, ונבקש לדעת 'מהיכן דנתנו', מה מקור הפסק!"

שמע את טענות הצדדים, ואמר: "דינו לבקר משפט (ירמיה כא, יב), שובו מחר".

הזכיר ה'מתנגדים': "אך ורק דין תורה!"

מוסכם.

למחרת התיצבו, והרב פתח: "התנ"ך, הוא מקור מספק?"

בלי ספק.

"ובכן, הבה נלמד פרשה בנביא (שמואל ב, ו). דוד המלך ביקש להעלות את ארון הברית מקרית יערים לירושלים. נהג בו עוזא שלא בכבוד הראוי, וה' המיתו. כיון שכך, פחד דוד מקדושת הארון, מי יוכל להזוהר בו, והביאו לבית עובד אדום הגיתי שהיה לוי, וראוי לשרת לפני הארון. ראה דוד שבית עובד אדום הגיתי התברך בעבור ארון האלקים, והעלהו לירושלים. עד כאן, דברי כתוב.

ואמרו בגמרא (ברכות סג ע"ב): מה היא ברכה שברו? זו חמות [הינו אשת עובד אדום] ושמונה כלותיה [הנשואות לשמונה בניה] שילדו ששה ששה בכרס אחד. שנאמר (דברי הימים א, כו) "ולעבד אדם בנים שמונה כי ברכו אלקים, ששים ושנים לעבד אדם". כלומר, היא וכלותיה ילדו ששה בכרס אחד הרי חמשים וארבע, ועם שמונה הבנים מנו ששים ושנים.

אשאל שאלה: אילו היה יהודי גדול, צדיק ובעל רוח הקודש, ה"חפץ חיים" למשל, מגיע לעיר זרה במדינה זרה, עיר של פריצות והוללות. פריז, למשל. למרות ששמעתי שפריז מלאה ביראת שמים. כי יהודים רבים הגיעו אליה, והשאיר שם את היראת שמים שלהם. אבל זה רק משל. והיה הולך בשדות שאנס אליזה ומכריז: "בעוד ארבעים יום פריז נהפכת". האם היה סיכוי שמישוהו ישים אליו לב? שיקבל איזו פינה בעתון?

יונה הנביא נשלח להחזיר את נינוה בתשובה, כי הקדוש ברוך הוא חס על מעשה ידיו. פחד יונה שאכן יחזור, ותשובתם תעורר קטרוג על ישראל. לכן החליט לערוק ולברוח. נניח שהיה הולך, וקורא את קריאתו, איזה הד היה לה? היו מושכים בכתפיהם וממשיכים במעשיהם. ככלות ארבעים הימים היו נבלעים באדמה, אות לבני מרי. והי המתברר למפרע שחשש שוא חשש, ולא התעורר כל קטרוג על העם. אדרבה, יכול היה להשתמש בענשם כאזהרה לישראל, ככתוב: "הכרתי גוים נשמו פנותם החרבתי חוצותם מבלי עובר, אמרתי: אך תיראי אותי, תקחי מוסר" (צפניה ג, ו).

ובענין זה -

מסופר, שסוחר יהודי המתגורר בסין החליט ליבא בעצמו סחורות מאירופה. הפליג ויצר קשרים עם יצרנים וספקים, ולפני שובו נסע לראדין לקבל ברכת ה"חפץ חיים". הציג עצמו: מסין הגיע.

סין, בקצה העולם.

"מה נשמע בסין", התעניין ה"חפץ חיים".

נאנח: "הענינים יגעים. היהודים מפוזרים. אין חינוך יהודי, אין שחיטה כשרה, יש נסיונות קשים בשמירת השבת, השם ירחם".

ה"חפץ חיים" לא התפעל. ענה: "צרתכם צרת רבים בדורנו, בקהילות רבות, מאוסטרליה ודרום אפריקה ועד לדרום אמריקה וצפונה. חברתי עבורם את ספרי 'נדחי ישראל'. קח עמך כמה ספרים, תפיץ אותם בסין. הם מורים איך להחזיק מעמד בתנאים הקשים -

ומה עוד נשמע בסין"

תמה: על מצב היהודים כבר ספר, על מה עוד ידווח? אמר: "זה כמה שבועות שיצאתי משם" -

"אבל לפני שהפלטת, על מה דברו שם. על מה דווחו העתונים?"

ענה: "הסינים בנו סכר ענק, שפינה עמק שלם להתישבות חקלאית. אבל הסכר נבנה ברשלנות ומסת המים הכבירה ערערה אותו. הוא קרס, ומאה אלף סינים טבעו למוות!"

ה"חפץ חיים" הזדעזע: "אוי ואבוי. מידת הדין מתוחה, עד לסין הגיעה!"

"הרב, מותר לשאול שאלה?"

"ודאי".

"כשספרתי על מצבת העגום של היהודים, הגיב הרב בהשלמה. וכשספרתי על טביעתם של קולים, אכרים סיניים, מזדעזע הוא כל כך?"

"ברכות יחולו על ראשך! אמור לי, בורשא היית?"

"ודאי!" לראדין, מגיעים דרך ורשא.

"כמה יהודים גרים שם, ומה חלקם באוכלוסייה?"

תמה, אבל ענה: "מספרים שכשלוש מאות אלף יהודים, מתוך כמיליון תושבים"

"כן", אישר ה"חפץ חיים", "כך אומרים. אמור נא, אילו היית רואה אדם עומד בככר העיר ונואם באידיש, אל מי היה פונה?"

"מה השאלה, ליהודים העוברים ושבים!"

"אבל בעצמך אמרת שאינם אלא מיעוט!"

חיך: "אכן, הגויים הם הרוב, אבל אינם מבינים אידיש. אם דיבר באידיש, ליהודים דיבר".

"כדברייך", הנהן ה"חפץ חיים". "אם כך, הלא תבין. שטפון הגורף מאה אלף יצורי אנוש, 'מי במים', השם ירחם, שפת שמים הוא, איתות ממרום. אך מי מבין אותו, מי יתבונן בו ומי יזדעזע ממנו. הסינים? הרי אינם מבינים שפה זו! אם כן, אל מי פנו, למי אותות? לנו! אבל אנו, בראדין אנו. ומהיכן נדע על האיתות, איך נשמע אל הנאום השמימי? הביאוך הנה, שתספר אודותיו..."

זה המבט הנכון, המפוכח. המבט של ה"חפץ חיים" זצ"ל!

זה מה שהיה קורה, אילו מילא יונה את שליחותו.

אבל הקדוש ברוך הוא אכן ביקש שבני נינוה ישוּבו בתשובה. ולכן, לכאורה, אין סיכוי.

ברח יונה.

הבה נתבונן. כמה הם ריחי לדה, תשעה. ויש מיעוט, היולדות לשבעה (יבמות לו ע"א). וכמה זמן היה הארון בבית עובד אדם הגתי, פסוק מפורש הוא: "וישב ארון ה' בית עבד אדם שלושה חדשים ויברך ה' את עבד אדם ואת כל ביתו" (שמואל ב' ו', יא), פרש רש"י: אשתו ושמונה כלותיה ילדו ששה בניים בכרס אחד - "ויגד לדוד לאמר ברך ה' את בית עבד אדם ואת כל אשר לו בעבור ארון האלקים, וילך דוד ויעלהו עיר דוד בשמחה" (שם, יב).

והנה, אם ילדו כעבור שלושה חדשים, הוברר למפרע שהתעברו חצי שנה לפני כן. אם כן, מה הראיה שבית עובד אדם התברך בעבור ארון הברית? על כרחך, שהקדוש ברוך הוא מכין הברכה והישועה מראש כשכר עבור מה שיעשה בעתיד, ובפועל בא השכר לאחר המעשה הטוב -

כך בבית עובד אדם, וכך בעניינכם. שנתתם עבור פדיון שביים, והרבי התפלל, ובאה הישועה. וגם אם הוכנה מראש, עבור המצוה והתפלה הוכנה!"

נעניתי ואמרתי: "נאה פסק, אך מזלם של החסידים שהיו מוחזקים בכסף, והמתנגדים בקשו להוציא מידם..."

ר' יצחק וידר נדרך: "מה מבקשים אתם לרמוז, שאם המתנגדים הבטיחו ועדיין לא נתנו חלקם, לא היו החסידים יכולים לתבוע מהם?!"

אמרתי: "יכולים היו לטעון שאין משם ראיה. כי בתלמוד הירושלמי (יבמות פ"ד הי"ב) ובמדרש (במדבר רבה ד, כ. שיר השירים רבה ב, יח) אמרו, שילדו שנים בחודש, ששה בשלושה חדשים. ואם כך, אין משם ראיה" -

ומהרני להרגיענו: "אבל היסוד, עמוד של ברזל! ואביא לך ראיה. שספרו בגמרא (כתובות סד ע"ב): מעשה בעני אחד, שבא לפני רבא. שאלו: במה אתה סועד? אמר לו: בתרנגולת פטומה, ויין ישן. אמר לו: ואיך חושש להטיל עצמך על הצבור. הרי מקושש אתה נדבות למחיתך, מי התיר לך להרגיל עצמך בכאלו מותרות על חשבונם? אמר העני: וכי ומהם אני אוכל, משל הבורא אני אוכל! שלמדנו: "עני כל אלפי ישרו ונתן להם את אכלם בעתו" (תהלים קד, כז), 'בעתם' לא נאמר, אלא 'בעתו', מלמד שכל אחד ואחד נותן הקדוש ברוך הוא פרנסתו בעתו!- אדחכי, בינתיים, הגיעה אחותו של רבא שלא ראה אותה שלש עשרה שנה, והביאה איתה תרנגולת פטומה ויין ישן.

אמר רבא: "מאי דקמא". פרש רש"י: מה דבר זה שארע לפני עתה, שלא הייתי רגיל בכך. שבאה זו לכאן ותרגולת ויין ישן בידה. "נעניתי לך", דברתי יותר מדאי, "קום אכול!"

עד כאן דברי הגמרא. ואני שואל: יש כאן אשה שזכתה שאחיה הוא רבם של ישראל, עומד בראש הסנהדרין (כמבואר בקונטרס הסמיכה לרלב"ה, אלא שלא היה להם דין בין דין הגדול, ראש לכל החכמים (יומא נג ע"ב), חכם ועשיר (מועד קטן קח ע"א), גדול בנגלה (ערובין כט ע"א) ובנסתר (סנהדרין סה ע"ב) -

ואינה מתארה אתו - לא חודש וחודשיים, לא שנה ושנתיים - שלוש עשרה שנה! כנראה שהתגוררה ברחוק מקום.

ומה ארע כעת? כנראה שתקפו עליה געגועיה.

והחליטה שלא תבוא בידיים ריקות. נשאה עמה תרנגולת פטומה, ויין ישן.

מתי יצאה לדרך? לפני ימים. ומתי הגיע העני? לפני דקות. ואיך הגיעה האחות בדיוק עתה, הזדמנה ברגע הנכון, ובידה התשורה המותאמת? "מאי דקמא!" איזה תזמון!

ומוכח בעליל, שממרום מכינים מראש כל הנצרך, שיעיג ברגע הנכון!" -

והוספתי: "בין אם המקור ליסוד זה מהגמרא, בין אם מהנביא, ליכא מידי דלא רמיזא באורייתא, אין לך דבר שאינו רמוז בתורה!"

והיכן, כאן בפרשתנו. בענין מכירת יוסף.

האחים מתנכלים ליוסף להורגו, בחסדי שמים מתערב ראובן ומצילו מידם, משכנעם להשליכו אל הבור. יהודה מציע למכורו לארחת ישמעאלים מזדמנת - השתלשלות מקרים אקראית. והנה מתברר שהשירה לא נושאת נפש ועטרון, אלא נכאת וצרי ולוט, שלא יסבול אותו צדיק מריח רע אלא אדרבה, ישיב רוחו בבשמים משובבי נפש!

מתי יצאה השירה מגלעד, מתי רכשה והטעינה מטענה -

אבל במרום מכינים הכל, לזמנו ברגע הנכון!

"זה פתרונו"

ידועה השאלה, שר המשקים ושר האופים חלמו חלומות כענין עבודתם. האחד חלם שהוא סוחט ענבים עבור כוס פרעה, והשני שהוא נושא סלי מאפה על ראשו. שמע יוסף, ופתר לשר המשקים לטובה, שבעוד שלושה ימים, כמינין שריגי הגפן שראה, ישיבו פרעה לשרת לפניו. ולשר האופים פתר שבעוד שלושה ימים כמינין הסלים שראה יתלהו פרעה. כיצד ידע לפתור לזה לרעה ולזה לטובה?

כאמור, ידועה השאלה ותשובות רבות לה, וכולן נכונות. אבל אנו, להרגלנו, חותרים לתשובה מתיבתא, שתזעזע ולו במעט את שיוון הפש. שתבקיע ולו כסדק את שריון האדישות.

וכהרגלנו, נפתח בספור.

איכר צרר יבולו בשק, כתפו על שכמו והלך למכרו בעיירה הקרובה, להרויח כמה פרוטות. רוח נעימה נשבה, וכובע הקש רחב התיטורא הצל מפני קרני השמש היוקדת. הדרך השתרעה לפניו למלא העין, והיה לו פנאי למכביר לחשוב. וכפי שנראה, בחור הוגה היה.

אמר לעצמו: אשרי שיש לי רגלים, להלך בהן לעירה.

ואשרי שיש לי כתף, לכתף עליה את השק הכבד.

ואשרי שיש לי גב, לתמוך את השק הכבד.

אבל ראש, למה?!

חשב וחשב, ואשריו, שהדרך ארוכה. יכול היה להקדיש זמן רב למחשבה. הפך בה והפך בה, יגע ומצא: ודאי, מה השאלה -

הראש, לחבוש עליו את הכובע הרחב, להגן מפני קרני השמש הקופחת!

ואם זו המסקנה אליה הגיע, באמת לא היה לראשו כל שמוש אחר!

אנו, הרי יודעים עבור מה נועד הראש -

"שיר המעלות, אשרי כל ראה ה' ההלך בדרכיו. יגיע כפיך כי תאכל, אשריך וטוב לך" (תהלים קכח, א-ב). ודרשו רבותינו: "גיע כפיך", ולא יגיע מוחך. וכבר דרש רבנו ישראל מסלאנט זצ"ל ("אור ישראל" אגרת טו) שירגיל האדם עצמו לעסוק במלאכתו ובמסחרו וראשו יהיה שקוע בתלמודו.

וכבר היה מעשה -

בחור בן עליה, מתמיד ושקדן, בנה ביתו. חותנו הבטיח נדוניה נאה, וחמש שנות מזונות. נצל האברך את שנות השבע לשקוד על דלתות תורה, הרחיב ובסס ידיעותיו. בנתיים גדלה המשפחה, ושנות המזונות כלו. בקש את כספי הנדוניה, וחפש מלאכה נקיה וקלה, שתאפשר לו להמשיך ולשקוד על התורה במדת האפשר. יגע ומצא: ירכוש סוס ועגלה ויהיה לעגלון. יסיע אנשים ויוביל משאות.

לא עשה את הצעד בטרם נסע לרבו, לקבל רשותו וברכתו.

שמע הרב, הסכים וברך.

קנה את הסוס והעגלה, רכש את המקצוע והצליח בו. הסיע והוביל, ונצל את הדרכים הארוכות לשנון מזמורי תהילים, פרקי משניות ודפי גמרא. לתקופת הימים נסע לרבו. אך ראהו, פסק פסקו: "תמכור את הסוס והעגלה, ותחפש מלאכה אחרת" -

תמה: "הלא הייתי אצל הרב ונועצתי בו, קבלתי הסכמתו!"

ענהו רבו: "אכן כן, אבל לא שערתי בשעתו, שאם תרכוש סוס ועגלה תעשה את מוחך לאורוה!"

איי, כמה אברכים יש, שראשם הוא מסלקת גמ' חים, או קיטון של יעוץ השקעות. קטלוג של ריהוט או מפת מסלולים...

שאלנו שאלה, והנה התשובה -

שר המשקים פעל בידי, סחט ענבים והניח את הכוס על כף פרעה, ניחא. אבל שר האופים השתמש בראשו כבמדף, שלושה סלי חרי על ראשי -

וכי עבור זה נועד הראש?!

וכי עבור זה נועד הראש?!

וכי עבור זה נועד הראש?!

וכי עבור זה נועד הראש?!

וכי עבור זה נועד הראש?!

וכי עבור זה נועד הראש?!

וכי עבור זה נועד הראש?!

וכי עבור זה נועד הראש?!

וכי עבור זה נועד הראש?!

וכי עבור זה נועד הראש?!

וכי עבור זה נועד הראש?!

וכי עבור זה נועד הראש?!

וכי עבור זה נועד הראש?!

וכי עבור זה נועד הראש?!

וכי עבור זה נועד הראש?!

וכי עבור זה נועד הראש?!

וכי עבור זה נועד הראש?!

וכי עבור זה נועד הראש?!

וכי עבור זה נועד הראש?!

וכי עבור זה נועד הראש?!

וכי עבור זה נועד הראש?!

וכי עבור זה נועד הראש?!

וכי עבור זה נועד הראש?!

וכי עבור זה נועד הראש?!

המשולח בשמעו זאת, התחיל לצוות "אבער די געלט... אבער די געלט..."

כך המשיך מרן הגרייז"ל זצ"ל לאותו סוחר שהתפעל מן הוורט על "קוה אל ה" "אבער די געלט, אבער די מסחר..."

יש בנותן טעם להוסיף כאן מעשה בעניני השגחה ובטחון בה'.

לאחר שהיתה שריפה הגדולה והידועה בעיר "בריסק" אשר כלתה הרבה מבתי העיירה עמד אחד בהשטיבל של הבית דין וסיפר לאנשים שעמדו שם, שהוא אחד מאותם אנשים אשר בסביבת מקום מסחרם אירעה הדליקה. שיש לו מחסן עם הרבה סחורה יקרה, וכל אותה העת כשהשתוללה השריפה פחד ודאג על רכושו לכל תכלה אותו האש.

ובשעת מעשה כשאחזה השריפה באותו רחוב שבו נמצא רכושו, אמרו לו כמה אנשים שיתנו לו בעבור סחורתו חמשים אחוז משווייה, אם ימכור להם עתה את סחורתו, ולא הסכים. וכשנתקרבה האש יותר למחסן שבו נמצאת סחורתו, באו והצילו לו עשרים אחוז משווי הסחורה, וגם לא הסכים. ואף כשהגיע האש לאותו בית עצמו והציעו לו עשר אחוז משווי הסחורה לא הסכים.

ואכן להפתעת הכבאים וכל האנשים שעסקו בכיבוי השריפה, נעצרה האש ממש בפתח המחסן של אותו האיש, ויהי לפלא!

וסיפר זאת הסוחר לאנשים שעמדו בפתח בית הדין, כדי להראותם גודל חכמתו ופקחותו, שלא התפתה למכור את סחורתו היקרה בפחות משווייה.

מרן הגרייז"ל זצ"ל שמע מהחדד הסמוך את כל סיפור המעשה שסיפר אותו הסוחר, מיד יצא ואמר לסוחר "הנה כי כן אתה התכוונת לספר את גודל חכמתך ופקחותך, אך האמת שהוא להיפך, ספרת זה עתה את גודל טפשותך. דהא עפ"י השכל לא היה שום צד הצלה לסחורתך כהאש אחזה בתחילת הרחוב, וכל שכן כשכבר אחזה האש באותו הבית ממש, וכל מה שהיו נותנים לך באותן דקות גורליות, היה לך לרווח נקי, והיית צריך למוכרו.

אך זה עתה ספרת דבר אחר והוא "שאפילו אם האדם הוא טיפש גמור, מ"מ אם נגזר עליו שלא יפסיד את כספו לא יפסיד מאומה, אפילו יעשה כל טפשות שבעולם..."

זכה העולם שרבינו הקדוש הגרייז"ל זצוק"ל העלה על הכתב את הביאור הנ"ל, ונדפס ב"חדושי מרן רייז"ל הלוי" על התורה [דף נג ע"א]

וזה לשון קדשו שם: "קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'. נראה להסביר כוונת הפסוק, כי הכתוב אומר שהתשלום הגדול שיוזכה לזה הבעל בטחון הוא שהקב"ה יחזק ויאמץ לבבו ויהי בטחונו עוד יותר גדול ויותר חזק.

ואבאר דברי בדרך משל לשני אחים, אחד עשיר ואחד רש, והאחד העשיר היה טוב לבב, והעניק מעשירותו לאחיו העני בכל מלוא מדת ההרחבה, הן באכילה ושת"י והן בליבישה ודירה נאה, ושאר דברים, הכל ביד רחבה, עד שלא נשאר בהנהגתם שום חילוק ביניהם.

פ"א אמר העשיר לאחיו העני: אמת כי לא יחסר לך שום דבר, אבל זה בעצמו הוא לא טוב, כי יהי' כל מצרך תלוי בי, וכל מחסורך יהי' נשען על טוב לבי מה שאני אתן לך, ולכן הציע לי כי יקציב למענו סכום גדול, ויעשה לו ממנו עיסקה שימצא בה כל פרנסתו ברווח, ולא יהי' עוד תלוי בו ובטוב לבו.

והנמשל מזה לענין בטחון, שהכתוב מעיד שע"י מדת הבטחון יכולים להשיג כל דבר, כענין שנאמר והתענג על ה' ויתן לך משאלות לבך, ביאור הדבר, שאם תהי' בטחונך בה' כל כך חזק עד שתתענג ע"י זה, אז יתן לך משאלות לבך, וכן הכתובים מעידים להלן גול על ה' דרכך ובטח עליו והוא יעשה והוציא כאור צדקך ומשפטך כצהרים, וכן דום לה' והתחולל לו, שכפי פי' חז"ל ענין הכתוב שאם יש לאדם שונאים המבקשים רעתו ידום וה' יפילם לפניו חללים חללים, הכל לפי ערך שלימות הבטחון ככה ישלם מאתו ית"ש לפי אותה מדה, וישגי כל משאלות לבו בהרחבה.

אבל האם נוכל לומר גם שהקב"ה ישפיע לו עשירות גדולה עד שלא יצטרך עוד לבטחון, זהו דבר שאי"א לאומרו.

כי הנה בחובות הלכבות בשער הבטחון מסביר והולך שמדת הבטחון יתירה בערכה על כך מה שיש בעוה"ז כגון שדות ובתים וכרמים וכל עשירות שבעולם וגם מבעל האלכימיאה שבדיו להפוך כל מיני מתכות לזהב שכל אלו יש להם פחד מבנ"א ומגנבים וליסטים ושי"ד ואילו הבעל בטחון יש לו תמיד מנוחה שלימה ואין לו דאגה משום דבר עיי"ש בדבריו, באופן שהבטחון בעצמו יתירה ערכו על כל עשירות שבעולם, ואיך נאמר שה' ישלם לו בעד מדת בטחונו דבר שהוא פחות במעלה מהבטחון, אלא מה הם התשלומים יותר גדולים שיכולים להשיג ע"י מדת הבטחון הוא שהקב"ה יחזק ויאמץ לבבו ויזכה לבטחון עוד יותר גדול ויהי' עוד יותר מאושר, והן הן דברי הכתוב קוה אל ה' יחזק ויאמץ לבך וקוה אל ה', שבזכות הבטחון יזכה לבטחון עוד יותר גדול וזהו שכרו, ודו"ק, עכ"ל רבנו מרן הגרייז"ל הלוי זצוק"ל זי"ע ועכ"ל.

וזכינו ללמוד בדבריו הקדושים הללו של רבינו הגרייז"ל זצוק"ל, שאמנם כן "שהכתוב מעיד שע"י מדת הבטחון יכולים להשיג כל דבר", והנה רבים מקשים ושואלים: שהנה יש להם [לפי דמיונם] מדת הבטחון, ולא השיגו על ידה כל דבר, והנה בא רבנו הגרייז"ל זצוק"ל וביאר היטב: מה היא זו "מדת הבטחון" אשר על ידה יכולים להשיג כל דבר? - "כענין שנאמר והתענג על ה' ויתן לך משאלת לבך, ביאור הדבר, שאם תהי' בטחונך בה' כל כך חזק עד שתתענג ע"י זה, אז יתן לך משאלות לבך... הכל לפי ערך שלימות הבטחון ככה ישלם מאתו ית"ש לפי אותה מדה, וישגי כל משאלות לבו בהרחבה", עכ"ל רבינו הגרייז"ל זצוק"ל.

(לב שלום)

כתוב בספר צבי לצדיק להרה"ק מבלאז'וב זי"ע בפרשת וישב ע"פ הקדמה ידועה של המגיד הגדול ממעורטיט זי"ע, ליישב קושיית המפרשים עה"פ וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען, שכל זה הפסוק לכאורה מיוחד שכבר כתוב בפ' וישלח שיעקב אבינו נתיישב בארץ ישראל, ויבא יעקב אל יצחק אביו ממרא קרית הארבע היא חברון אשר גר שם אברהם ויצחק, הרי כבר כתוב מדויק היכן ישב וגם הזכר ענין מגורי אביו. והרי לימדנו הבעש"ט שאין פסוק בתורה שאין בה לימוד, א"כ יש ללמוד מה בא זה הפסוק ללמדנו. מלבד מה שביאר הרמב"ן על דרך הפשט, הרי צריך גם למצוא בזה הוראה לעבודת השם.

מעשה היה בימי המגיד שעשיר אחד שנתקרב אליו ירד מנכסיו, ובא לשאול את המגיד איך יזכה לשני שלחנות. כרבינו הקדוש ורב אשי, הרי אמרו חז"ל הרוצה להחכים ידרים, הרוצה להעשיר יצפן, ולכא"ו הדרום והצפון רחוקים מאד זה בזה, ממש כרחוק מזרח ממערב, וא"כ לאיזה צד היה רב האיש מתפלל לדרום או לצפון? והשיב המגיד ברוח קדשו שהעצה לזה שיהיה האדם בענוה ושלמות הרוח בבחינת אין, ומי שהוא 'אין' אין לו קצוות ויכול להיות בשני הצדדים כאחד. כך יזכה לתורה וגדולה במקום אחד, כי דרום וצפון יתאחדו כאחד. וכמו שמצאנו במשה רבינו הענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה, וזכה לשתי שלחנות. וזש"כ 'משמת רבי בטלה ענוה' והוא זכה לתורה וגדולה במקום אחד.

כמו כן אמר המגיד זי"ע שבענייני עוה"ז אי אפשר לאהוב ולירא כאחד, כי כשאדם נמצא בתוקף האהבה אינו מושפע משום יראה, ואם יתיירא ויתפחד מאד מאיזה ענין מפחיד, לא יפעל בו מדת האהבה באותה שעה. משא"כ בעבודת ה' הולכים כאחד אהבת הבורא ויראת הבורא, וכמו שהמשנה ברורה מונה שני המצוות הללו כמצוות תמידיות, הרי שגם בשעה שהוא אוהב יכול לירא וגם בשעה שהוא ירא הוא גם יכול לאהוב. וגם בזה ביאר המגיד שכיון שהשכינה שורה על האדם כשהוא נכנע בשפלות הרוח, וכיון שהוא בבחינת אין, ממילא אין בו גבול וקץ כלל, ויכול להתדבק באהבה ויראה כאחד, בצפון ודרום כאחד. כי כשאני 'אני', יש גבול קץ ומדה, כשאני 'אני', אין שום צמצום של גבול. וכנודע שתלמידי המגיד היה אסור להם לומר 'אני', אם אמרו 'אני', היו צריכים אח"כ לומר 'אני לא' כמנין פעמים שאמרו 'אני'... וכך יכולים אהבה ויראה להתיישב בלבב של אדם.

ובזה מבאר ה'צבי לצדיק' הפסוק וישב יעקב. כי אברהם אבינו עבד את השי"ת במדת אהבה, ויצחק הלך לצד השני, במדת היראה, הראשון שמחבר שני המדות הוא יעקב אבינו, כמ"ש אלה תולדות יצחק בן אברהם, שהוא כלול מאברהם ויצחק כאחד. ובפרשת וישלח כתוב שיעקב בא אל ממרא קרית הארבע אל המקום אשר דר שם אברהם ויצחק, היינו שיעקב אינו הולך אל המקום אשר דר שם יצחק מצד מדת הגבורה לבד, כדרכו של עשוי שהלך לגמרי לצד הרע שבגבורות דיצחק ולא היה לו שום שייכות לאברהם, וכן ישמעאל לקח צד הרע שבמדת החסד דאברהם ונפל אל הקליפות, אך יעקב אבינו לקח הטוב שבאהבת אברהם והטוב שביראת יצחק ומחבר שניהם בחדא מחתא, וזש"כ 'אל המקום אשר דר שם אברהם ויצחק'.

וזהו וישב יעקב, כנודע שמדת התפארת אע"פ שהיא מדה המכרעת אך היא נוטה יותר לצד החסד, וישב יעקב בארץ מגורי אביו, מגורי לשון רבים, היינו הן אביו יצחק והן אביו יעקב, כמבואר בראשונים דברי המדרש שתיבת 'מגורי' בגימ' מספר שנות אברהם ושנות יצחק ושנות יעקב עד לאותו יום, כי אברהם היה חי מאה שנה לפני לידת יצחק, יצחק היה חי ק"פ שנה הרי ר"פ, ויעקב עדיין חי ונבלע בשנות יצחק. מגורי בגימ' ר"ט, וחסריים כ"א שנה שהם מחיי יצחק עד לאחר מכירת יוסף כנודע. ויש שהקשו בחשבון זה ואכהמ"ל.

ולזאת מגלה הפסוק איך יכולים לחבר שני העבודות כאחד; 'בארץ כנען' לשון הכנעה, כשאדם נכנע ושפל בדעתו, אזי יוכל לזכות למדת אהבה ויראה כאחד. ולכן כתוב וישב יעקב ולא וישב ישראל, כי עתה מדבר מענין הענוה והשפלות הרוח בחי' יעקב, עקב ענוה. וממשיך הפסוק 'אלה תולדות יעקב יוסף, פי' הרה"ק מבלאז'וב שמספר החשבון של 'יראה - אהבה - ענוה' הוא בגימ' יוסף הצדיק. כי כל מה שזוכה יעקב לחבר שני העבודות כאחד, היה ע"י ענוה, ולכן אלה תולדות יעקב יוסף, שיוסף הצדיק בגימ' אהבה ויראה ע"י הענוה. זכה רבינו המגיד הגדול זי"ע שכל צדיקי הדורות אמרו תורה ע"פ היסודות שלו בעבודת השם. זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

(הגרמ"י רייזמן)

אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו

כי אם זכרתי אתך כאשר ייטב לך ועשית נא עמדי חסד והזכרתי אל פרעה והוצאתני מן הבית הזה (מ, יד)

יוסף הצדיק ישב בבית הסוהר במשך שנים עשרה שנה. ברור שהיו טעמים אמתיים משמים לכך שנענש בעונש זה, אך המצרים טענו שנענש משום שביקש לטמא את אשת פוטיפר.

היתה זו עלילת השווא המרושעת ביותר בתולדות העולם. יוסף הצדיק התגבר על יצרו עד שנעשה יותר מלאך מבן אדם. למרות שאשת פוטיפר פתחה אותו לעברה מידי יום בוקר, צהריים וערב, החזיק מעמד ופטפט ביצרו. לכן דווקא הוא, מכל השבטים נקרא בשם יוסף הצדיק, על אף שכל אחיו גם הם היו צדיקים גמורים. דווקא על מעשה זה של מסירות נפש בקדושה ובטרה, אסרו אותו המצרים בבית האסורים.

במשך עשר השנים שבהן ישב יוסף בבית הסוהר, לא חדלו המצרים מלדבר אודותיו ולהעלייל עליו עלילות שווא.

לכית הסוהר של שר הטבחים אינו יוצא משם בחיים. האפשרות היחידה להשתחרר, תתממש במידה שפרעה בעצמו יחון אותו באחד מימי הולדתו.

זהו הנהוג הנהוג בכל ארצות העולם. גם מלכת אנגליה וגם נשיא ארצות הברית משחררים אסירים בימים מיוחדים. אבל את מי חוננים? רק את מי שיש לו אבא עשיר, אח מפורסם או דוד המקושר לשלטונות. הקרובים הם אלו שפותחים במסע שתדלנות, ומשחדים אנשים קרובים למלך שימליצו בפניו לחון את יקירם. אבל מה יעשה מי שאין לו שום פתחון פה לפני המלך? הרי ליוסף לא היה כל קרוב, ידיד ומכר במצרים. הוא היה עלול להנמק בבית הסוהר עד יום מותו, לא היה לו שום פתח תקוה. מי בעולם יכול היה לקשר אותו עם פרעה? על פניו הוא נתון במצב של יאוש מוחלט!

והנה לפתע ראה יוסף הצדיק שמתרחשים מאורעות פלאיים. עצם הדבר ששר המשקים ושר האופים חטאו לפרעה, שכעס עליהם עד כדי כך ששלחם לאותו בור בו שהה יוסף – זה כבר פעלא עצום. ולמרות זאת, יוסף לא פנה אף פעם אל מי מהם בשאלה: "אמור לי, בבקשה, כבוד השר, האם יש לך מישהו שמכיר את המלך פרעה ויכול להשתדל עבורי?"

מרב בטחוני בה' הוא לא שאל כלום ולא בקש כלום. רק בסוף אותה השנה, כשפתר את חלומם של שר המשקים לטובה, אמר יוסף בלבו: 'ברוך ה' אלקי אבי יעקב, עושה נפלאות גדולות לבדו. איזו השגחה פרטית הוא טובב כדי להוציאני מבית הסוהר! כנראה שהשר הגדול הזה, שבעוד שלושה ימים ישתחרר, עתיד לקשר ביני לבין המלך ולחלצני מהבור. איזו השגחה עליונה, אני כבר רוצה לומר הלא על הנס הגדול הזה. לא הייתי מעלה על דעתי שיווצר עבורי ערוץ תקשורת כזה לפרעה!...'.

אבל עדיין ניקר בלב יוסף ספק גדול. אמנם התברר לו שהקב"ה רוצה להצילו, אבל לא התברר לו מה נדרש ממנו בעת זו? האם עליו לשתוק ולהמתין עד שישחררוהו, או שעליו לפתוח את פיו, ולומר לשר המשקים שלא פשע במאומה.

בפני יוסף נצבה שאלה גדולה בהלכות בטחון. הוא לא ידע האם במידה וישתוק הוא יהיה בגדר פושע שלא קיים את חובת ההשתדלות, או שלפי מדרגתו אסור לו לומר דבר, ועליו להותיר את הכל בידי הקב"ה. יוסף דן עם עצמו ולבסוף הכריע שרצון ה' שיאמר כמה מילים של השתדלות לשר המשקים, ולכן הוציא מפיו רק מילים ספורות ותו לא.

לשר המשקים, שבאותם רגעים כה שמח מהבשורה הטובה שהגיעה לאזניו, באמת לא היה אכפת לעשות טובה לבחור הנחמד שפתר את חלומו לטובה. שלושה ימים חלפו והנה הוא רואה כי הוא יוצא בדיוק ביום שצפה יוסף. מיד מחליטים את בגדיו לבגדי שר, וכבר נותן הוא את הכוס על כף פרעה. הוא רצה להזכיר את יוסף, אבל הדבר נשמט מזכרונו.

כיצד אנו היינו נוהגים לו היינו במצבו של יוסף? מן הסתם היה כל אחד חושב לעצמו, כי אם באמת היה זה רצון ה' שיפנה לשר המשקים, עליו להמתין בדריכות עד שיבוא השליח מבית פרעה ויוציאו לחרות, שהרי הוא קיים את רצון ה', ואם היה חולף יום והשליח המיוחל לא היה מופיע, היה מתחיל לחשוב מה ארע, ומדוע לא הצליח עדיין שר המשקים להביא את בקשתו בפני המלך. אולי פרעה נמצא כעת בסבב פגישות מדיניות חשובות, אולי שר המשקים עסוק כרגע בעניינים דחופים שאינם סובלים דיחוי.

גם אם היו חולפים עוד מספר ימים בלא כל התקדמות, הוא היה מתעודד ואומר לעצמו: "טוב, בן אדם הוא רק בן אדם, אולי שר המשקים חולה. אולי פריעה חולה, אולי הוא יצא לציד ועדיין לא חזר, מי יודע?"

גם אם היו עוברים מספר חודשים, גם אם היתה חולפת שנה שלמה, עדיין הוא היה מייחל לרגע בו ימצא שר המשקים את שעת הכושר ויזכיר אותו לפני פרעה. מדי שנה ביום ההולדת של פרעה, הוא היה מתמלא תקווה, שאולי הפעם זה יקרה, אולי השנה יזכר שר המשקים להזכירו לפני פרעה, ויבקש שיוציאו אותו סוף סוף מבית האסורים.

ניתן להניח שבינתיים הוא היה מנסה לאתר איזה שליח, שיזכיר לשר המשקים את הבטחתו. הרי השר כל כך נהנה מפתרון החלום. הרי הוא ממש חיבק ונישק אותו לשמע הבשורה הטובה, בטח יזכר בסוף, ויזרוק כמה מילים לפרעה...

גם אם היו עוברות שנים רבות, והאסיר האומלל כבר לא היה חושב על כך יומם ולילה – תמיד היה נותן בלבו ניצוץ תקוה שבסופו של דבר יממש שר המשקים את הבטחתו, וידאג להוציאו מעמק הבכא.

ישנם אנשים רבים החווים ציפיות כגון אלו בחייהם. הם מבקשים ממישהו לדבר עם פלוני שיעשה עבורם טובה, ולאחר מכן ממתנים וממתנים, בתקווה שאולי הוא יתעורר יום אחד וימלא את מבוקשם.

ומה עשה יוסף במשך כל אותה תקופה?

אומר דוד המלך: "אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו ולא פנה אל רהבים ושיטי כזב" (תהלים מ, ה), ואמרו חז"ל (בראשית רבה פט, ג): "אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו" – זה יוסף, ולא פנה אל רהבים – על ידי שאמר לשר המשקים 'זכרתיני' ו'הזכרתיני' נתוסף לו שתי שנים."

רבים מתקשרים בבאור פסוק זה, שהרי כיצד יתכן שבתחילה נאמר שיוסף בטח רק בה', ולפתע רומז הכתוב שמפני שבטח בשר המשקים נוספו לו כעונש עוד שתי שנים בבית האסורים.

התשובה לכך היא, שבעשר השנים בהן שהה יוסף בבור הוא בטח רק בה', והתפלל בכל יום שיוציאו מבית האסורים. הוא לא ניסה להפעיל שום פרוטקציה או

כדי לשים קץ להוצאת הלעז המתמשכת הזו, נוצר הצורך ליצור חדשות אחרות. לפיכך גלגל הקב"ה את פרשת שר האופים ושר המשקים, כפי שנאמר: "ויהי אחר הדברים האלה חטאו משקה מלך מצרים והאפה לאדניהם למלך מצרים" (בראשית מ, א), ופרש רש"י: "אחר הדברים האלה – לפי שהרגילה אותה ארורה את הצדיק בפי כולם לדבר בו ולגנותו, הביא להם הקדוש ברוך הוא סחרנם של אלו, שיפנו אליהם ולא אליו".

כשנתבונן בהשתלשלות העניינים נבין, כי באותה העת התרחשו במצרים ארועים יוצאים מגדר הרגיל.

הרי שר המשקים של פרעה היה חייב להיות אדם הגון ומוכשר, לא יתכן שמי שמתמנה לשר בממשלת מצרים יתן על כף פרעה כוס יין עם זבוב בתוכה. כמו כן, אין זה בגדר האפשר ששר האופים יגיש למלך עוגה עם אבן בתוכה. כמו כן, אין זה בגדר האפשר ששר האופים יגיש למלך עוגה עם אבן בתוכה. ברור, אפוא, שהיתה זו השגחה למעלה מדרך הטבע. הקב"ה גלגל להשרים לא ירגישו בזבוב ובאבן, ופרעה יקצוף עליהם וישלח אותם למשמר "בית שר הטבחים" (בראשית מ, ג), וכפי שמפרש הרמב"ם "בית רב קטוליא", כלומר, פרעה כה קצף על שני השרים עד ששלחם לבית הסוהר לנידונים החייבים מיתה.

ניתן לשער כי פרעה תכנן להניח לשניים להתבשל במשך כמה ימים, עד שיחליט מה יעלה בבורלם, אבל בפועל הם ישבו בבית האסורים במשך שנה שלמה. מרגע זה והלא הפסקו המצרים לדבר על יוסף, והחלו לרכל על שני השרים שסרחו. העתונאים התחילו לחטט בעברם ולהעלות באוב פרשיות נושנות. באלו בית ספר הם למדו, באלו אוניברסיטאות הם השתלמו, וכמה סמים צרכו בנעוריהם.

ישנם אנשים המחפשים את האמת, ומנגד ישנם אנשים התרים אחר ידיעות מעניינות ומרעישות. הם קוראים בשקיקה את כל מה שמדפיסים בעתונים, מתוך סקרנות לדעת ולראות מה קורה בעולם. לכן, אפילו אם קוראים הם דברים חיוביים, הם לא חוזרים על ידי כן בתשובה, כי כשאדם קורא רק מתוך התעניינות גרידא, הדבר לא משפיע עליו לטובה.

הדבר נכון לא רק לגבי עתונים. אפילו אם אדם קורא ספר תולדות צדיק מתוך סקרנות לשמה, הוא לא יחזור מכך בתשובה. אבל אם הוא אומר קודם הקריאה: 'רבונו של עולם, הנני מוכן ומוזמן לקרוא בספר הזה, כדי ללכת בדרכי הצדיק!' הוא יעלה מעלה מעלה.

כזה היה טבעם של המצרים. הם עסקו בחדשות מתוך סקרנות בלבד. האם מישהו באמת האמין לעלילה על יוסף? האם למישהו באמת היה אכפת מגורלו? היה זה רק סיפור מעניין שלא חדלו לדוש בו במשך זמן רב. אבל ברגע שיצף ארוע חדש, שכחו את יוסף ועברו לרכל על הפרשיה העכשווית של שר האופים ושר המשקים. את כל זה תכנן הקב"ה, כדי שיפסיקו לדבר על יוסף הצדיק, ואט אט ישכחו את עברו, וכך יהיה מוכן למלוכה.

שר המשקים ושר האופים, כאמור, שהו בבית הסוהר במשך שנה שלמה, כשיוסף משמש אותם בנאמנות, והם נוכחים לראות שהוא אדם ישר, הגון וצדיק. בסוף השנה חלמו שניהם חלומות שונים, וכמובן שגם זה היה בהשגחה משמים.

ויוחלמו חלום שניהם איש חלמו בלילה אחד איש כפתרון חלמו המשקה והאפה אשר למלך מצרים אשר אסורים בבית הסוהר. ויבא אליהם יוסף בבקר וירא אתם והנם זעפים" (בראשית מ, ה-ו). מכאן ששע שעת אורחה עת הם לא היו זועפים. זאת למרות שאדם שאינו יודע אם מחר עומדים לתלותו או להחיותו, לקברו או להשיבו למשרתו, אמור להיות דואג וזועף, אך מאחר ששהו בבית האסורים במשך שנה שלמה, עם שמש טוב כיוסף הצדיק, הספיקו להרגע מעט.

ברם באותו בוקר נראו שניהם זועפים באופן יוצא מגדר הרגיל. מה גם שבדרך כלל שר בממשלה לעולם אינו מראה פנים זועפות. שר הוא דיפלומט. את כל מה שהוא מרגיש הוא שומר בפנים, וכלפי חוץ מציג את ההפך. אם הוא שונא אותך, הוא מחייך אליך. אם כואב לו משהו, הוא טוען שהוא בריא כמו שור. אבל באותו בוקר הראו שני השרים ליוסף פנים מכורכמות. וגם את זאת גלגלו משמים, ששר המשקים ושר האופים לא שלטו בעצמם, וכך יוסף, שמונה לשרתם ולדאוג לרווחתם, התעניין בשלומם ושאלם: "מדוע פניכם רעים היום?" (בראשית מ, ז).

ו"יאמרו אליו חלום חלמנו ופתר אין אתו ויאמר אלהם יוסף הלא לאלקים פתרנים ספרו נא לי". רחמנות על שני הגויים הללו, שנאלצו לשמוע מיהודי את המילה 'אלוקים'... אבל כך דיבר יוסף, בלי להתגאות כשוריו, כשהוא תולה הכל בבורא יתברך.

שר המשקים החל לספר את חלומו, ומיד נתנה ליוסף בינה יתרה משמים להבין את הפתרון לטובה. וכך היה פתרונו: "בעוד שלשת ימים ישא פרעה את ראשך והשיבך על כנך ונתת כוס פרעה בידו כמשפט הראשון אשר היית משקהו".

לנוכח הבשורה הטובה שהחיתה את נפשנו, מהר שר המשקים לחבק ולנשק את יוסף, אשר חשב בלבו האם כדאי לבקש ממנו שיפעיל את קשריו וינסה לחלצו מבית הסוהר, ומיד אמר לשר המשקים: "כי אם זכרתי אתך כאשר יטיב לך ועשית נא עמדי חסד והזכרתי אל פרעה והוצאתני מן הבית הזה. כי גנב גנבתי מארץ העברים וגם פה לא עשיתי מאומה כי שמו אתי בבור".

הבה נתאר לעצמנו את מצבו של יוסף.

גנבו אותו בנעוריו מבית אביו ומארץ מולדתו, והביאוהו לבית של שר מצרי, וגם שם לא חטא מאומה, אלא רק קידש שם שמים. ולמרות היותו חף מפשע העלילו עליו עלילות שווא וכלאו אותו בבית האסורים למשך עשר שנים. ומי שנשלח

לא עוול בכפו. יוסף לא ביקש משר המשקים לבקש מפריעה מלטל פושע מבית האסורים, אלא לשחרר אדם שמוכר לו כהגון וחף מפשע.

אבל שר המשקים לא טרח לומר לפרעה מאומה. וגם כשפצה לבסוף את פיו, עשה זאת תחת לחץ כבד, לאחר שפרעה חלם חלומות ואין פותר. כל היועצים הבכירים, פותרי החלומות, האצטגניניים והמכשפים, הציגו בפני פרעה פתרונות שונים ומשונים, אבל שום פתרון לא התקבל על דעתו, והוא איים לשחוט את כולם. ומאחר ושר המשקים נמנה עם יועצי המלך, הוא היה נתון בסכנת נפשות כמו כל אנשי חצר המלכות.

רק אז הואיל שר המשקים בטובו לפצות את פיו ולומר: 'אדוני המלך פרעה, לפני כמה שנים חטאנו לפניך, אני ושר האופים, ושנינו היינו בבית הסוהר וחלמנו חלומות. ושם איתנו נער עברי, שוטה שאינו ראוי לגדולה, ששימש בעברו כעבד לשר הטבחים. ואל תשאל אלו עברות הוא עשה, עשר שנים לא הפסיקו לכתוב עליו בעיתונים! אמנם הוא פתר את חלומותינו, אבל הוא בחור כל כך נבזה, שפשוט בושה להזכירו לפני המלך'.

תוך כדי דברי הלעג של שר המשקים, פרעה כבר לחץ על הכפתור, ובתוך מספר רגעים הריצו את יוסף מן הבור, גלחו את שערותיו והחליפו את שמלותיו, והנה הוא נצב לפני פרעה, בעוד שר המשקים עומד באמצע דרשתו האנטישמית.

הרי לנו כי שר המשקים לא התכוון כלל להוציא את יוסף מהבור, ורק הקב"ה הוא זה שהוציא את יוסף לחופשי.

פרעה הרכין את ראשו בפני יוסף, שלפני זמן קצר עוד היה בבית הסוהר, ואמר לו בתחנונים: "חלום חלמתי ופתר אין אתו, ואני שמעתי עליך לאמר תשמע חלום לפתר אתו" (בראשית מא, טו).

מה היינו עושים במצב כזה? הרי היינו נופלים לכזה בלבול, עד שלא היינו יודעים באיזה עולם אנחנו נמצאים בכלל. כיצד ניתן לתאר את ההרגשה של אדם היוצא מבור הכלא ומובל הישר אל ארמון פרעה היושב במחיצת שריו, מתחת לכל הנברשות הנוצצות, כשמסביב ניצב משמר חיילים מלכותי.

ברם יוסף לא התבלבל ולא מעד בלשונו, אלא השיב בענות חן: "בלעדי, אלקים יענה את שלום פרעה". חלילה לומר שאני יוסף פותר חלומות, זה לא אני, אלא הקב"ה – הוא שישם את הפתרון בפי. במילים אלו התבטאה חזרתו בתשובה של יוסף. כשעמד לפני פרעה והכריז "בלעדי", הוא גילה כי אינו מאמין בשום כח בעולם מלבד הבורא יתברך!

מסופר שבכל שנה כשקראו את הפסוק: "בלעדי, אלקים יענה את שלום פרעה", היה הסבא מקלם זצ"ל פורץ בבכי, ואומר: איזה חינוך קבל יוסף בבית אביו עד שיכול היה להחזיק מעמד במצב כזה! הרי אדם לא יכול לאזור ביום אחד אמונה שכזו!

זוהי האמונה השלמה שאנו למדים מיוסף הצדיק אשר שם מבטחו בה' ולא פנה אל הרבים.

(רבי שלמא ברעודה זצ"ל – דורש טוב)

לימי החנוכה

כח העצום בעת הדלקת נר חנוכה

מסופר (שיח שרפי קודש ח"א, חנוכה אות לח, בשם הרה"ק החידושי הרי"ם ז"ע) על הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע שהגיעה אליו אגודת חסידים מן המרחק לחסות בצלו בימי החנוכה. משכנסו לקבל שלום סיפרו שיש בעירם 'מסור' שעושה להם צרות גדולות ומבקשים מהרבי לברכם שינצלו ממנו. אולם החוזה הגיב להם לאמור: "הער לייטט אין הימל" (- הרי הוא מאיר במרום), ויהי הדבר לפלא. עברו כמה ימים והחסידים באו בשנית לרבעם להזכיר את צרת ה'מסור', עתה השיבם החוזה שרואה את המיצר להם ויפעל עבורם ישועה מאת השם. באותה שעה ביאר להם, שכאשר באו בפעם הראשונה היה אותו מוסר באמצע מצות הדלקת נר חנוכה, לכן היה מאיר אז בכל העולמות, משא"כ בבואם שנית לפניו, ראה את כל החורבנות שעושה.

אלא שאין אנו מרגישים תמיד בכח העצום הנגרם ע"י עשיית המצוה. ואפשר להתחזק בזה כדלהלן כפי שסיפר הגרמ"י רייזמן:

שמעתי מהרה"ח רבי אברהם מרדכי מלאך מבורו פארק [מחסדי גור, השי"ת נתן לו כח נפלא להעביר דעת בלבואש דבדיחותא] מעשה דבדידיה הוה עובדא, אחיו מארץ ישראל השיא את בנו הראשון ונמנע ממנו לסייע לחתונה, והציעו לו לשמח את הציבור בזמן המצוה טאנץ בדברי דחנות דרך הטלפון, רבי אברהם סבר וקיבל, כשהתחיל המצוה טאנץ התקשרו אליו בטלפון ואמרו לו שבכדי שיוכל להתרכז ולומר דברי הבדחנות כראוי, הם מסדרים את הטלפון עם הרמקול באופן שהציבור ישמע אותו והוא לא ישמע את הציבור. לא היה לו ברירה והסכים לכך. ותיכף התחיל לומר דברי דחנות. אך היו לו הרגשה מזורה מזה, שלא רק שלא ראה את מי הוא מבדח, אלא גם לא שמע אותם. ואף לא היה יכול להיות בטוח אם שומעים אותו כלל. וכך הוא יושב בביתו בבורו פארק ואומר מילי דבדיחותא, לאחר רבע שעה החזירו את הטלפון למצב רגיל, ושמע לרגע איזה רעש של מחיאת כפיים ותיכף נותק הקו.

לאחר שעתים התקשר אליו אחיו המחוח, והודה לו בכל לב, שאל אותו רבי אברהם מרדכי, האם שמעו אותי בכלל? ענה לו אחיו, איזה שאלה, הרי כולם כמעט נפלו מן הכסאות מרוב ששון וצהלה שהשפעת עליהם.

רבי אברהם מרדכי התבונן במעשה ולקח ממנו מוסר השכל הפלא ופלא. השי"ת הוריד אותנו כאן לעולם הזה, ללמוד תורה ולהתפלל ג' תפילות בכל יום, באופן

להשתדל אצל שר בית הסוהר. גם בעת ששר המשקים ושר האופים הגיעו לבית האסורים, הוא לא חקר ולא ברר אצלם מתי וכיצד פרעה משחרר אסירים, אלא ציפה לישועת ה' יתברך.

רק בסוף השנה, כשפתר את חלום שר המשקים לטובה, אמר יוסף לעצמו: 'הנה, אני רואה שזה משמים, כנראה זו יד ה' שעל ידי האיש הזה אצא מהבור!' ובכך שגג, כביכול, בהלכות בטחון.

אמנם בתחילה הוא לא ידע שטעה, ולכן המתין באותו יום לראות מה יקרה, כיון שאם היה זה רצון ה' שידבר, היה אמור להשתחרר תכף ומיד. אבל כאשר הוא לא השתחרר בתוך יום אחד – הגיע יוסף מיד למסקנה שפנייתו לשר המשקים לא היתה נכונה, ואסור היה לו לנקוט בהשתדלות הזו, ולכן התוודה מיד ואמר: 'אנא ה', חטאתי, עויתי, פשעתי, פניתי אל הרבים. אנא ה', אני מתחרט על כך מאד, מכאן ואילך לא אפנה לאף אחד מלבדך!'

אולם מאחר והקב"ה מדקדק עם חסידים כחוט השערה, נענש יוסף וישב עוד שנתיים בבית האסורים. מן הסתם היו שם ליצינים שאמרו לו: 'יוסף, מה קרה בסוף עם החבר שלך, שר המשקים, למה הוא לא מוציא אותך מכאן?' ויוסף היה עונה: 'שר המשקים! לא זכור לי שראיתי אדם כזה בבית הסוהר!...'

כיצד אתה לא זוכר, הרי אתה בעצמך דברת איתו ובקשת ממנו שימליץ לפרעה להשחרר אותך?! שאלו הליצינים את יוסף, שהשיב: 'אני לא זוכר אדם בשם שר המשקים! מדוע בכלל צריך שר מיוחד כדי להשקות את פרעה? מה הוא תינוק שאינו מסוגל לשתות לבד!'

יודעים מה עשה יוסף הצדיק? הוא עקר מלבו ומחק מזכרונו את כל המאורע, עד שחש כאילו שר המשקים לא היה מעולם. מני אז שם מבטחו רק בה' יתברך, ובמשך כל השנתיים הבאות לא העלה על דל מחשבתו את התקוה: 'אולי בכל זאת יזכר בי שר המשקים ביום מן הימים, וידאג להוציא אותי מבית האסורים?' הוא מחה את שר המשקים מזכרונו, והחזיר ללבו כי רק ה' יתברך יוציא לחפשי בבוא השעה.

זהו פרוש דברי המדרש על הפסוק: "אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו", יוסף בטח כל ימי חייו רק בה', ולא בשום דבר אחר. ולא זו בלבד, אלא שגם לאחר ששגג פעם אחת והשתדל אצל שר המשקים, הוא חזר מיד בתשובה – "ולא פנה אל הרבים", ולא ציפה שמשם תבוא לו הישועה.

את הפרוש הזה אומר הגאון מוילנא במילים קצרות על הפסוק: "ותתפלל חנה ותאמר עלץ לבי בה' רמה קרני בה' רחב פי אל אויבי כי שמחתי בישועתך" (שמואל א, ב, א), וזה לשונו הטהורה:

"כי שמחתי בישועתך – זו מדת יוסף וכו', כי שמחתי בישועתך, שלא היתה סיבה להוצאתו על ידי אדם. וכשבטח על שר המשקים נוסף לו יגון ב' שנים. וכאשר תלה עיניו על ה' יתברך, אז נאל פתאום בנפלאות ה' על ידי חלומות פרעה. וידעו הכל כי ה' יתברך היה בעזרו ולא אדם. וזהו 'בישועתך', ולא בישועת אדם."

מהי כוונת הגאון באמרו: "וכיון שתלה עיניו על ה' יתברך", האם כוונתו שקודם לכן לא תלה יוסף, חלילה, את עיניו בקב"ה?!

אלא הכוונה כפי שבארנו, שלאחר שיוסף שגג פעם אחת, וסבר שרצון ה' שיאמר כמה מילות השתדלות, ושזה חלק מההשגחה שנועדה לחלצו מכלאו, מחק את כל המאורע מזכרונו וקבל על עצמו לא לעשות יותר כל השתדלות אלא לשים ידו רק על ה' יתברך.

ה"חזון איש" זצ"ל מבאר את הדברים בספרו "אמונה ובטחון" בלשונו הזהב:

"אם כי עקרי הבטחון מחובת הלב, ומסתעפים ממנו מצוות מעשיות, בחובה של מניעה מפעולות נגד חברו, יש בזה גם גדרים בפעולות של השתדלות המותרת, ולפעמים הבטחון מתנגד להשתדלות ואוסר אמצעים מיוחדים.

"והנה נתחייבנו לדון במחשבתנו כל פעולה טרם עשייתה, אם היא מוסכמת ממידת הבטחון. וחז"ל אמרו במדרש רבה מקץ, כי השתדלותו של יוסף הצדיק לבקש משר המשקים 'והזכרתני', היתה כולויל במדת הבטחון. ואמרו: 'אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו', זה יוסף, 'ולא פנה אל הרבים' וגו', שבשביל שפנה אל שר המשקים נתוסף לו שתי שנים. שונם לומר, יוסף ידע שאין הצלתו תלויה בהשתדלות והכל מיד ה'; אבל בהיות שנתחייב האדם מפעולות ולא לסמוך אנטיא, חייב את עצמו לשמש בהזדמנות זו ולבקש משר המשקים.

"ואמנם בהיות שלפי תכונת הרהבים אין בטבעו לזכור ולהיטיב, אין ראוי המעשה הזה רק מתוך יאוש, והמיואש עושה כל מה שיכול, אף דברים הרחוקים מכל תועלת. אבל אין לבוטח לעשות כמו אלה, ואין פעולה זו מפעולות החובה. ויש במעשה זה כעין זריית אבק על זוהר האמונה והבטחון, ואחרי שאינה חובה, היא אסורה. וכוונת חז"ל על הפעולה, ולא על מידת הבטחון של יוסף חלילה. וידע יוסף שאין עזר מן אדם בלתי מיד ה' לבד. אבל מה שחייב עצמו לשאול משר המשקים לא היה לפי קבלת חז"ל דין אמת, אלא לא היה לו לפנות אל הרבים", עד כאן לשון ה"חזון איש".

ואכן כשמבחינים במה שהתרחש לאחר מכן, רואים בחוש, שפעולת ההשתדלות הזו היתה מיותרת, ושר המשקים לא היה האיש שהביא להוצאת יוסף מבית האסורים. וראיה לכך, שהרי יוסף בקש משר המשקים שיאמר לפרעה, שגנבו אותו מארץ העברים, וגם במצרים הוא לא חטא במאומה, ונזרק לבית הסוהר על

ששומעים אותו אך אין אנו רואים ולא שומעים כלל מה שנקשה מדברינו ומעשינו ומחשבותינו. אין אנו שומעים מחיאת כפיים על כל התגברות על היצר, השאירו אותנו לא רק רבע שעה, אלא מאה שנה על סוג טלפון כזה, אתה תדבר ולא תשמע ולא תדע אם שומעים אותך, רק צטטרך להאמין בזה באמונה שלימה. שגם שאתה במצב השתקה ולא יודע אם משהו שמח איתך, דע והאמין שכל העולמות עליונים מקבלים שפע עליון על ידך. כמו שדוד המלך נקרא בדחנא דמלכא, כך אנו צריכים כביכול לשמח את מלך מלכי המלכים הקב"ה, וכל העולמות עליונים יושבים ומצפים לנו, ופעמים שיש לנו נסיון קשה מאד מאד, כשיעלה למעלה ישאל 'האם נהנו ממני', ואז יספרו לו שכולם השתעשעו ממנו עד מאד. דוד המלך עשה רגל רביעי במרכבה ואתה צדיק'ל הוספת כמה ברגים, חזקים, אלא שלוח צריך להמתין מאה עשרים שנה. והוא עיקר נסיון האדם, אומרים לו מה לעשות, אין לו ספיקות בכך, מספרים לו שנהנים ממנו, והוא צריך להתחזק כל החיים שמסתמא שומעים אותי, מקוה ששמחים איתי... כשתעלה לשמים לאחר מאה ועשרים, יספרו לך כמה שמחות וצהלות גרמת בכל העולמות. ואם אח שלך לא מתקשר אליך אחרי שעתיים שנהנו ממך, תאמר את זה אתה לעצמך, כי אם אין אני לי מי לי.

רבת את ריבם

כתב השם משמואל (חנוכה תרע"ג מוצש"ק ליל ד', ותר"פ מוצש"ק ליל ה') לבאר תפילת על הניסים 'רבת את ריבם' מלשון 'כי יהיה ריב בין אנשים', ענין הריב הוא

שיש לאחד טענות ותביעות על השני. ומה שבח יש במה שהקב"ה 'רב את ריבנו' הרי אין בזה שום היכר שהיה לנו איזה נצחון בריב במלחמה, רק שהוא רב את הריב שלנו. למשל שיש לראובן איזה ויכוח עם שמעון, ובה לוי ומטייע לראובן להתווכח עם שמעון, האם זה אומר שהוא יצא אותו? אמנם אצל השי"ת בוודאי כשהוא לוקח את הריב, בוודאי הוא מצליח, אך עדיין צריכין אנו למודעי מה תוספת שבח יש בזה שהקב"ה רב את הריב שלנו.

ופי' השם משמואל שהיוונים הרשעים השפילו מאד את בני ישראל, בבחי' שחה לעפר נפשנו, דיכה לארץ חיית, וכמ"ש במדרש לחנוכה וכ"כ פייט דשבת חנוכה

- שהיו עוקרים את הדלתות של בתי ישראל כדי שלא יוכלו להתנהג בצניעות, לזאת מדליקין נר חנוכה על הפתח להודות להשי"ת על הצניעות שבבתי ישראל. כי היוונים השפילונו מאד עד שהרבה אבדו את החשק ללחום עם היוונים, מרוב יאוש ושפלות הרוח. וכן שמעתי מאנשים שעברו את המאורעות הקשות בשנות הזעם שממש כך הרגישו כדברי השם משמואל: 'נכנעו לסבול נפשם עול הגזרה ולא הרהיבו עוז בנפשם לחשוב שיש להם ריב עם, וכל תקותם של הכשרים היה רק לההרג על קדושת שמו יתברך'...

צא מהיאוש, תפסיק לסבול

כי כל זמן שאין אדם נופל בשפלות הנפש, יש לו עדיין רצון לריב, אך כשמספילים אותו למטה מג' ספחים הוא מאבד כל רצון לריב, אם אינו כראוי הוא מתייאש,

ואם הוא איש כשר הוא מצפה למסור נפשו על קידוש השם. ולפי דרך הטבע לא היה צריך להיות כלל ריב בין ישראל ליוונים לפי מה שהם השפילו אותנו. אבל הקב"ה אימץ את רוחם והגביה את נפשם עד שחישבו את עצמם בעלי ריב עם היוונים, והוא נס נפלא שלא כדרך הטבע, לאחר שהשפילו אותנו כ"כ, באו 25 אנשים בחבורות מתתיהו ובניו ונתעלו להיות בעלי ריב עם היוונים בדרך נס ופלא.

וכן אמר החידושי הרי"ם עה"פ 'והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים', הוצאתי אתכם מהמצב שהייתם סובלים בשקט את הגזרות, אלא עשיתי נס שתאבדו את הסבלנות לסבול, ותרצו לצאת. כמו שאמר החפץ חיים בגזירות דרוסיה שאם היה לנו כח לריב איתם היו נעשים ניסים גדולים, אע"פ שיתכן שהיו נהרגין כמה וכמה, מ"מ היו צריכים להיות בעלי ריב עם הסובייטים, והוא דרך נס שחשבו כך. וכן היו כמה יהודים שהיו אנשי פלא להיות בעלי ריב עם מעצמה כזאת.

וזהו 'רבת את ריבם' שאנו מכירים שלא היינו בעלי ריב מכח עצמנו, מרוב שפלותנו, אלא שאתה עשית אותי בעל ריב ולא כמתייאש. לאחר מכן 'דת את דינם' כי כשיש כבר שני בעלי ריב, בין קודש לחול, בא הקב"ה ודן את דיננו, ונקם את נקמתנו וקיים הפסק כראוי והצילו.

נס חנוכה שאדם יוצא מהיאוש ומתחיל לריב עם עזות הגוף

עוד כתב שיש לבאר בעוד אופן, כי יש אנשים שמתייאשים וכופפים את ראשם בצפייה 'מתי יעבור הזמן', כי מי יוכל לעמוד כנגד כוחות נוראות של רשע שמפצים בעולם שלטאות וזוהמא, אני וביתי נעבוד את ה', אך נשאר לדורות בימי חנוכה שנתעורר בלב איש ללחום עם הן כנגד הרע שבחוץ והן כנגד הרע שבלב, שלפעמים שאדם מתייאש מללחום עם הרע שבנפשו, מאחד שמרגיש שאין מספיק חלק הטוב בנפשו שיכול ללחום בכל כך הרבה חלקי הרע, ולכן הוא סובל ורובץ תחת משא מלך זקן וכסיל, ואינו מתחזק עם הנקודה הטובה, עוד מעט ואין רשע, שהרי עשוי יש לו רב, יש לי רב, מה עשה הקב"ה 'בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות', כי הנקודה הטובה שבנפש האדם נקראת נקודת ציון וירושלים, ציון בגימ' יוסף, ושם יש נר דולק בנפש האדם, כמ"ש בגמ' פסחים ז': 'בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות' ששם מדובר על העונות, דבנרות אפי' עון זוטא משתכח, וזה לעומת זה עשה האלקים, כי היצר הרע מחפש את העונות הזוטות להחליש דעתנו, אך הקב"ה יש לו נר גדול למצוא נקודה טובה קטנה שבקטנות, כדפי' בפסיקתא. וכפי מה שאדם אוהו עצמו בעלי ריב עם היצר הרע, כך הקב"ה רב את ריבו, וזהו 'לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע' שתרגיש תמיד שאתה בעל ריב עם היצר הרע, לאחר שאתה בעל ריב, בא הקב"ה ומציל עני מחזק ממני ועני ואביו מגזולו. ולא להתיאש לומר שאין אנו יכולים לריב עמו כלל. (הגרמ"י רייזמן)

נס חנוכה שאדם יוצא מהיאוש ומתחיל לריב עם עזות הגוף עוד כתב שיש לבאר בעוד אופן, כי יש אנשים שמתייאשים וכופפים את ראשם בצפייה 'מתי יעבור הזמן', כי מי יוכל לעמוד כנגד כוחות נוראות של רשע שמפצים בעולם שלטאות וזוהמא, אני וביתי נעבוד את ה', אך נשאר לדורות בימי חנוכה שנתעורר בלב איש ללחום עם הן כנגד הרע שבחוץ והן כנגד הרע שבלב, שלפעמים שאדם מתייאש מללחום עם הרע שבנפשו, מאחד שמרגיש שאין מספיק חלק הטוב בנפשו שיכול ללחום בכל כך הרבה חלקי הרע, ולכן הוא סובל ורובץ תחת משא מלך זקן וכסיל, ואינו מתחזק עם הנקודה הטובה, עוד מעט ואין רשע, שהרי עשוי יש לו רב, יש לי רב, מה עשה הקב"ה 'בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות', כי הנקודה הטובה שבנפש האדם נקראת נקודת ציון וירושלים, ציון בגימ' יוסף, ושם יש נר דולק בנפש האדם, כמ"ש בגמ' פסחים ז': 'בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות' ששם מדובר על העונות, דבנרות אפי' עון זוטא משתכח, וזה לעומת זה עשה האלקים, כי היצר הרע מחפש את העונות הזוטות להחליש דעתנו, אך הקב"ה יש לו נר גדול למצוא נקודה טובה קטנה שבקטנות, כדפי' בפסיקתא. וכפי מה שאדם אוהו עצמו בעלי ריב עם היצר הרע, כך הקב"ה רב את ריבו, וזהו 'לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע' שתרגיש תמיד שאתה בעל ריב עם היצר הרע, לאחר שאתה בעל ריב, בא הקב"ה ומציל עני מחזק ממני ועני ואביו מגזולו. ולא להתיאש לומר שאין אנו יכולים לריב עמו כלל. (הגרמ"י רייזמן)

וכתב הרמב"ם סוף פרשת בא בזה הלשון 'מן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים שהם יסוד התורה כולה ואין לאדם חלק בתורת משה רבנו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכולם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם בין ברבים בין ביחיד אלא אם יעשה המצוה יצליחו שכרו ואם יעבור עליהם יכריחונו עונשו הכל בגזירת עליון כאשר הזכרתי כבר' עד כאן לשונו.

על דרך זה אפשר לבאר מה שאמרו חכמינו ז"ל (פסחים ק"ח, א) 'קשים מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף' מזונותיו של אדם שהם ענין טבעי בהחלט מעשה ידי אדם ותחבולותיו מדמים לקריעת ים סוף שהוא ענין נסי בהחלט השוו חכמינו דבר שהוא עיקר טבע לדבר שהוא עיקר נס על ידי הקדוש ברוך הוא לבדו לומר לך

"בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול ולא היה בו אלא להדליק יום אחד נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים" (שבת כא, ב) הפני יהושע מקשה במסכת שבת לשם מה היו צריכים את הנס של פך השמן, הרי טומאה הותרה בציבור, והיה אפשר להשתמש בשמן טמא? ונראה לי לתרץ בזה, שהקב"ה רצה להראות לנו שלא נחפש לעצמנו היתרים, כי אם האדם יתחיל לחפש היתרים, ימצא על כל דבר היתר. שמעתי כי הסבא זצ"ל מסביר דעה ר' נתן צבי פינקל, היה אוכל בפסח מרור ומיד לאחר האכילה היה מתעלף, והיה הולך לישון ומבקש שיעירו אותו לפני חצות הלילה בכדי לקיים את אכילת האפיקומן. שאלו אותו תלמידיו: רבי, מדוע הנך אוכל מרור, הרי זה סכנה עבורך? ענה להם: אם נתחיל לחפש היתרים, אז נמצא היתרים לכל התורה כולה. ובאמת כתב הרמב"ם, כי האדם יכול להיות נבל ברשות התורה, על כל דבר יוכל למצוא היתר ויביא ראיה מהתורה שהוא צודק, ולכן עשה הקב"ה נס פך השמן, להראות לנו את הדרך, שלא לחפש היתרים אלא לקיים לפי הצווי.

והעצה להתרגל בדרך זו היא, שהאדם לא יסמוך בשום עניין רוחני על שכלו והבנתו, אלא על כל שאלה יתיעץ עם החכמים מורי דרך. וכן החכם עצמו, מה שנוגע לו, לא יסמוך על שכלו אלא יתיעץ עם חכם אחר, כי זוהי אמונת חכמים, ובדרך זו יוכל האדם להתרגל לקיים את התורה כפי אשר נצטוונו ללא שינויים והיתרים.

בא הרב פינקוס זצ"ל, במאמריו על חנוכה, ומביא משל כ"כ נפלא; אומר לנו רש"י, על הפס' {דברים לג, יא} 'מחץ מתננים קמיו' - י"ב בני חשמונאי ואלעזר [יוצאים] כנגד כמה רבבות.

נשאלת השאלה - בשביל מה הם עשו את זה - י"ב חשמונאים ואלעזר כנגד רבבות יוניים?!

אומר הרב פינקוס - אגיד לך משל למה הדבר דומה; אתה הולך ברחוב, וממולך מגיע בנאדם 2 מ' גובה - דומה לפרסומת של 'רב-בריה' - כל צעד שלו כמו של אחימן ששי ותלמי © - הוא תופס אותך בחזה ואומר לך: 'תן לי עכשיו 300 שקל!' - תיתן לו או לא?

ברור שכן © - ולמה אתה לא מסרב? כי ההיגיון הכלכלי אומר לך, שלא כדאי לך לסרב; רק השיניים הקדמיות שהוא ישבור לך אם תסרב, יעלו לך 20 אלף. אז 20 אלף מול 300 - כדאי לך לתת ©

נתת לו 300 שקל, והוא עזב אותך לנפשו; ממשיך הבריון בדרך, ופוגש את הבן שלך - ומתחיל לנענע אותו כמו לולב, שיתן לו כסף!

נשאלת השאלה - הוא יקפץ על הבריון הזה או לא ??? ודאי שכן!

איך הוא יקפוץ, הרי הוא ישבור לו את השיניים!! לפני רגע אמרת שלא כלכלי להתחיל איתו, ובגלל זה נתת לו 300 שקל - אז מה קרה עכשיו, איפה נעלם החשבון הכלכלי???

אומר הרב פינקוס - כשהרגש עובד, השכל מושבת! - "מישהו נוגע בבן שלי - אני קופץ! מה שיהיה - יהיה!"

כותב הרב פינקוס - וכאשר נתבונן מה גרם לשלשה עשר החשמונאים לצאת למלחמה נגד צבא אדיר, נגלה שפשוט 'דרכו להם על יבלת'. וזה הצית את הניצוץ, את האכפתיות, וזהו שאומרים 'ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם', פשוט כאב להם המצב כצרה אישית!!

אם ככה, נוכל להבין מדוע 'יונתני' כנגד יון - אנשים פשטו את צוארם להישחט, מבלי לפרכס בכלל!!!

מזה זה 'פירכוס'?! זה הדבר הכי טבעי שיש לאחר המיתה; עומד מולך בנאדם ומכוון עליך אקדח - מתוך רפלקס, אתה תנסה לזוז לצדדים;

מה אתה זו, זה גם ככה לא יועיל לך?! אלא זה מטבע האדם לנסות ולהציל את עצמו, גם במצב שאין לו שום סיכוי להינצל - טבעי שהבנאדם ירצה לחיות, ואפילו עוד שניה אחת!

אף בנאדם שאוכל עוגה, לא מפרכס; הוא אוכל את העוגה בשמחה - כך היונה, פושטת את צווארה בשמחה והולכת להישחט! - ומתי היינו כיוונים??? ביון! - שם פשטנו את צווארנו כיוונים!

ימי החנוכה, מהוים מבחן לאדם - איפה אתה נמצא בשעת מסירות נפש! (ברוך שאמר)

קושיית ה"בית יוסף"

על הקושיה המפורסמת מדוע מדליקים שמונה נרות חנוכה והלא השמן הספיק ליום אחד והנס היה אם כן שבעה ימים היה מתרץ הסבא מקלם הגאון רבי שמחה זיטל זצ"ל שבזמן שעשו זכר לנס רצו חכמינו ז"ל להורות לנו שגם הטבע הוא נס, כי כל יום שהשמן דולק זהו רק מהכח הנסי, והשמן הטבעי עצמו לא השפיע במאומה על השתלשלות הנס.

וכתב הרמב"ם סוף פרשת בא בזה הלשון 'מן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים שהם יסוד התורה כולה ואין לאדם חלק בתורת משה רבנו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכולם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם בין ברבים בין ביחיד אלא אם יעשה המצוה יצליחו שכרו ואם יעבור עליהם יכריחונו עונשו הכל בגזירת עליון כאשר הזכרתי כבר' עד כאן לשונו.

על דרך זה אפשר לבאר מה שאמרו חכמינו ז"ל (פסחים ק"ח, א) 'קשים מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף' מזונותיו של אדם שהם ענין טבעי בהחלט מעשה ידי אדם ותחבולותיו מדמים לקריעת ים סוף שהוא ענין נסי בהחלט השוו חכמינו דבר שהוא עיקר טבע לדבר שהוא עיקר נס על ידי הקדוש ברוך הוא לבדו לומר לך

שאף הטבע נעשה על ידי הבורא לבדו, אין טבע בעולם בכלל הכל נוצר מתפתח ומקבל חיותו מהקדוש ברוך הוא לבדו. מי שחושב שגם הטבע משתתף בבריאה והנהגה הריהו עובד עבודה זרה ומאמין בשינוף.

אבל אין זאת אומרת שהאדם לא יעסוק בשום דברים טבעיים שיש להם שייכות לטבע וישב בחיבוק ידים, האדם מצדו בתור נזרהבריאה שהקדוש ברוך הוא המשילו על היצירה, צריך לעשות את המוטל עליו וכפי שכתוב "וברכתך בכל אשר תעשה", כי כך גזרה חכמתו העליונה שהכל יעבור דרך השפופרת ששמה "טבע" אבל בדעתו ושכלו צריך האדם לדעת כי אין הטבע מועילו כלום אף במשהו. - דרכי מוסר

תירוץ נוסף

מסופר על הגאון המקובל רבי יצחק אייזיק הכהן זצ"ל רבה של קוריץ שהיה חריף מאוד בקטנותו, ופעם אחת בהיותו בן שמונה שנים, שאלוהו חכמי ברודי שאלה זאת, והילד הזהר כמה רגעים והשיב: לפי דעתי קבעו שמונת ימי חנוכה בשבילנו הילדים שנדע בכל יום יום מימי החנוכה כי אנו פוסקים הלכה כבית הלל ולא כבית שמאי...

חכמי ברודי הסתכלו זה בפני זה ותמהו על תשובה סתומה ומזוהה זו, אבל הילד המשיך את דבריו, הלא במסכת שבת (דף כא) מזכירים את המחלוקת שבין בית שמאי ובית הלל בנוגע להדלקת נרות חנוכה, בית שמאי אומרים יום ראשון מדליק שמונה מכאן ואילך פוחת והולך [ביום שני שבעה ביום שלישי ששה ביום רביעי חמשה וכן הלאה] ובית הלל אומרים יום ראשון מדליק אחת, מכאן ואילך מוסיף והולך [בשני שנים בשלישי שלשה ברביעי ארבעה וכן הלאה] ואם היו קובעים רק שבעה ימים, כי אז ביום רביעי של חנוכה לא כל ילד היה יכול לדעת אם הלכה כבית שמאי או כבית הלל, משום שלפי דעת שניהם הלא היו מדליקים ביום רביעי ארבעה נרות אבל עכשיו כשקבעו שמונת ימי חנוכה הרי בכל יום יום יודע ומבין כל ילד לפי מספר הנרות הדולקים כי הלכה כבית הלל...

"ועל המלחמות"

באחר מימי חנוכה תשכ"ו הופיע הרב הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן גאב"ד פוניבז' זצ"ל במושב ארצישראלי של חרדים, מושב "יסודות" בנחל שורק, כדי להשתתף בשמחת חנוכה הבית של ביה"כ המקומי, כיון שנתכבד לשאת דברי ברכה לכבוד המאורע שילב בדבריו רעיונות מענייני דיומא, והסביר בין השאר את נוסח ההודיה שאומרים בתפילה ובברכת המזון "על הנסים ועל הנפלאות ועל המלחמות"

הוא שאל בפליאה כאיש משתומם: מהו שאנו מודים על המלחמות? וכי אוהבי מדון אנחנו, ועל חרבנו נחיה, ששמחים כביכול על שזימן לנו ה' מלחמות? וכי אינו מתאים יותר שנודה על הנצחונות שבהם מיגרנו את האויב?

והשיב: להודות על הנצחון - עדיין מוקדם מדי. הלא המלחמה ביוונים היתה מלחמה רוחנית בעיקרה מלחמת הקדושה נגד הטומאה, והנצחון הסופי לא היה אלא בעת שיבוא משיח צדקנו, אפס, בינתיים מודים אנו על עצם הדבר שאנו נלחמים. על כך שבכל המצבים הקשים ביותר כשהטומאה מאיימת להשתלט ולכבוש הכל יהודים, אינם נכנעים, אלא נלחמים בעוז על יהדותם...

(אוצרותיהם של צדיקים)

ניסוך שבכל יום

ימי חנוכה הם ימי שמחה והודיה על הנסים. נס הנצחון במלחמה ונס פח השמן. נוסח התפילה בחנוכה "על הנסים ועל הנפלאות שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה". ההבנה הפשוטה היא שכיון שבימי כסלו היו נסים גדולים לכן קבעו עליהם זמן שמחה והלל והודאה להשי"ת.

אכן, יש המתעוררים לשאול כיצד מבינים את נוסח התפילה "בימים ההם בזמן הזה" איך בזמן הזה בימים שאנו חיים בהם רואים נסים? כל הסיפורים של הנסים הם על אירועים שקרו בעבר פעם היתה קריעת ים סוף וכל עם ישראל עברו בתוך הים ביבשה נסי הכניסה לארץ ישראל והנסים שהיו בבית המקדש וכו' אך מדוע רק הדורות ההם ראו נסים ואנו לא רואים בימינו התרחשות של נסים? וכי רק לדור המדבר או לחשמונאים היתה הזכות לראות בחוש נסי שמים, ולנו אין את הזכות הזו?

יתכן שהשאלה אינה במקומה, אבל התשובה, לדעתי אינה פשוטה כלל, ומונח בה יסוד גדול והבנה אחרת במהות הנסים ימי החנוכה.

ניסים גלויים בזמנינו

אספר לכם מעשה שהיה, כפי שסיפרו בעל המעשה, הוא גר היום במונסי בארה"ב, ועובד לפרנסתו כרופא, אבל הוא שוקד על התורה והנו תלמיד חכם. לא כל ימיו היה מסופר שומר תורה ומצוות, לפני שנים הוא היה בלוס אנג'לס כחילוני גמור, ועבד כרופא בחדר מיון של בית חולים. באחד הימים הובהל לחדר המיון אדם מחוסר הכרה אשר נמצא מוטל ברחוב אחרי התקף לב קשה, הרופאים הזועקו להצילו, ולאחר חצי שעה התייאשו מחייו, ניתקו את המכוונות וקבעו את מותו. הרופא מספר שלפתע הוא הבחין בתנועה בידו של המת. בתחילה חשב שאילו עצבים שעדיין מפרכסים לאחר המוות,

אבל אח"כ הבחין בתנועות נוספות של הגוף, הוא הסיר את הכיסוי מעל פניו, ולתדהמתו הוא רואה את ה"מת" - חי. הוא התחיל מחדש לעסות את לבו. ה"מת" הרים את ידו וסימן לרופא להפסיק להתעסק בו. הוא שואל את הרופא: "לך קוראים חיים מאיר?" הרופא נדהם לחלוטין! זהו אמנם שמו היהודי אבל אין אדם בעולם שקורא לו כך, כולם יודעים שהוא "בארי", רק מסבתו הוא שמע ששמו "חיים" והנה החולה ממשיך ושואל: "אתה מניח תפילין?" והוא עונה בשלילי. החולה מזהר: "מהיום תתחיל להניח!" ושוב שואל אותו: "אתה אוכל כשר". וכשענה לא, חזר וצהו "תאכל כשר!" כשסיים החולה את דבריו, עצם את עיניו ונפטר לבית עולמו.

לפני שנים מספר, עשרות בשנים לאחר הגירוש ההוא, מצא יהודי אחד יומן של קצין גרמני ששרת בשנות המלחמה בצוללת. באחד הפרקים המתארים את שנות המלחמה הוא כתב על אותה אניה מסחר בריטית שנקלטה בראדר של הצוללת. הפלגה ללא ליווי צבאי הייתה בימים ההם כהתאבדות. ניתנה הוראה לירות על האניה, אך לא היה ברור אם אכן היירות פגעו במטרה. כיוון שנקלט בראדר שמוזרות וחפצים פזורים שביבות האניה, נשלחה סירה למשוח את מן המים. בבדיקה גילו מכתבים בגרמנית של אזרחים גרמניים. ורשם הוא: "אחתם של פגענו באניה עם גרמנים כמותנו. בהוראה שקיבלנו מהפירר בעצמו [היטלר ימ"ש] הופקדנו ללוות את האניה עד לאוסטרליה בכדי להגן עליה מפני תוקפים בריטים אפשריים".

לאחר שנוסעי האניה ירדו והיא חזרה לאנגליה, זיהו הגרמנים שהיא שייכת לאנגלים ופוצצו אותה.

נתבונן כעומק המעשה, ארבעים שנה יהודים בכו והצטערו על אובדן המזכרות והמכתבים האישיים, אולי אפילו התמרמרו על מדת הדין שפגעה בהם, והנה מתברר למפגע גודל החסד שעשה עמם השי"ת, ובנס ממש איפשר להם להגיע בשלום לחוף מבטחים. מתוך מצב של חוסר סיכוי להנציל, זימן להם ה' מלחים באניה, פושעים ואכזריים, שרוקו את חפציהם למים ובכך ניצלו חיייהם.

הנסים מתרחשים סביבנו, אך אין לנו תמיד את הכלים לקלוט ולהבין את גודל חסדי השי"ת עמנו, בכל ימי חיינו.

לשם כך נקבעו שמונת ימי החנוכה "להודות ולהלל", לפתח את יכולת ההבנה. להתחנך מהנסים ולהיות מושפעים מהעולם הנפלא בו אנו חיים. וממאורעות היום יום "שכולם נסים ואין בהם טבע ומנהג של עולם" (רמב"ן סו"פ בא)

הודאה על "בחן בחסד וברחמים"

נהנה דיני ברכות הנהנין מחולקות, לחם ברכתו המיוחדת "המוציא" ולאחריו נתחייבנו מן התורה בברכת המזון. על העץ ועל האדמה ישנן ברכות נוספות במטבע שטבעו לנו בהם חז"ל. אבל ישנה הלכה של ברכה כוללת ומיוחדת: הוראה אילנות יפים, נוף מיוחד וכדומה מברך "ברוך שככה לו בעולמו". [שו"ע או"ח רכה, ועיי"ש במשנ"ב ס"ק ל"ב ויעכשו לא נהגו כלל לברך ברכה זו ומ"מ נכון לברך בלא שם ומלכות].

משמעות נוסח הברכה היא שאנו מודים להשי"ת שיש ככה בעולמו. וה"ככה" הוא העולם היפה שברא לנו הקב"ה. אין מברכים כך על חכם גדול, ולא על גיבור גדול, הברכה נתקנה על מראה יפה. הכח והתכונה המבטאים יותר מכל את מציאות הבורא בתוך הבריאה, ש"ככה בעולמו", הוא היופי. "הקן יפה דודי". וכשרואים דברים יפים בעולם אפשר להתבונן ולראות את גודל יופיו של הבורא, שכך הוא בעולמו.

נתאר לעצמנו שהעולם היה נברא בשני צבעים בלבד, שחור ולבן, כיצד החיים היו נראים? והנה גדל חסדו עלינו והרבה צבעים וגוונים בעולם. "בחן בחסד וברחמים" - עוד קודם שמודים על החסד, אנו מודים על "החן".

עלינו להתבונן ולראות את הטוב והיפה שבבריאה. את החכמה בה יצר השי"ת את גוף האדם. את חלוקת האיברים ותועלת תנועתם, בעין פקוחה נוכל לקלוט את חסדי השי"ת ורוב נפלאותיו בעולם, ולהתחנך להלל והודיה בכל יום.

שיחות הגר"ש פינקוס

"מסרת גיבורים ביד חלשים ורכים ביד מעטים וטמאים ביד טהורים וזדים ביד עוסקי תורתך ולך עשית שם גדול וקדוש בעולמך".
"טמאים ביד טהורים!" איזה נס זה?

בשלמא גיבורים ביד חלשים - נס, כיון שטבע העולם שהחלש נמסר ביד הגיבור, "רכים ביד מעטים" ג"כ - נס, כי טבע העולם שהמעטים נמסרים בידי הרבים, אבל טמאים ביד טהורים וכו' מצד דרכי הטבע הטמאים יותר חזקים מהטהורים? אדרבה, הטמא מטמא את עצמו ומשליך אפילו את כוחותיו הגשמיים לרצונות ותאוות. שאלה גדולה זכורני עוד בבחרתי שהתפלאתי על כך, אמר ר' שלום.

היה זה בערבי שבתות כשהיינו יוצאים קבוצות מבני הישיבה להזיז על סירת החנויות. נפרדנו לשתי קבוצות, כל אחת בסימטה אחרת - בשוק מחנה יהודה.

והנה בשבועות הראשונים שמענו מהרחוב המקביל, (שם עברו, מחנות לחנות - הקבוצה השנייה) קולות המומים של פחד: "בלי ידיים! בלי ידיים!"... לא כל כך שמנו לב לקריאות שנשמעו מרחוק, אך כאשר הדבר נשנה על עצמו גם בשבועות שאח"כ החלנו לחשוש שמא הקריאות הם מפי חברנו לישיבה.

שאלנו אותם לפרש הצעקות, ואכן אישרו שהם הצועקים מפחד, וסיפרו כי אחד ה"ספרים" ממאן לסגור את חנותו, וכאשר הם מפצירים וסונטים בו - הוא מניף את ידו הגדולה ומאיים במכת אגרוף, לפעמים יוצא לקראתם עם מקל או ברזל. לכן הם צועקים.

"מה הולך פה?" שאלתי אותם "וכי אתם מפחדים מאיזה שייגעץ? אתם גיבורים ממנו ברוח ובגשם, מה הפחד הזה?!" הוחלט שמשבוע הבא הקבוצות מתחלפות ואנו הולכים ברחוב שלהם.

עברנו מדוכן לדוכן ומחנות לחנות. כשהתקרבו לחנות התספורת, הזדרו אותו איש לצאת לקראתנו באיומים, נעמדתי על מקומי. אח"כ התקרבתי מספר פסיעות, הפשלתו שרוול יד אחת, אח"כ את שרוול היד השנייה וקראתי לעברו: "נראה שתפגע בי או בפורנו של אחד מחברתנו הקדושה".

והוא? מיהר לסגור את החנות מעתה ועד עולם...

וכי בגלל שהם טמאים, הטהורים צריכים להמסר בידיהם? אתמהה!
נשוב לעניינינו - ליישב את השאלה ששאלנו.

טמאים ביד טהורים אין הכונה לגבי גבורת הגוף נגד היונים - שהטהורים הרגו את הטמאים.

יש כאן נושא נוסף. רבותי, אם לא היינו זוכים הנס היה רק הניצחון הגשמי החיצוני גבורת הגוף גיבורים ביד חלשים ורכים ביד מעטים וזה רק חצי נס. ולמה רק חצי? כי המתיוונים, אלו שבתוכנו (לא היוונים הגויים) רבבות המתיוונים שהסתובבו בתוך העם היו ממשכיכם

שלש - בשלטון הרוח היוונית המשוקצת.

אם מלכות יון לא הייתה נופלת ביד עוסקי תורתך ובידי הטהורים, אלא הניצחון היה רק רבים ביד מעטים, מה התועלת יש בזה? הרי הצורך העיקרי בניצחון היה ניצחון הרוח? - שהטהורים כופפו את הטמאים. וזו ההודאה להקב"ה: מסרת טמאים ביד טהורים וזדים ביד עוסקי תורתך

עוד דבר צריך להדגיש, כי כאשר הטהורים יצאו למלחמה וניצחו, הם הצילו את העם הצלה נוספת - כי היה מי שידריך את העם איך ללמוד את הנס... כי אם חלילה במינים את הניסים בצורה מעוותת לא מפיקים מהם את התועלת האמיתית, בסופו של דבר - הצרות חוזרות שוב רח"ל.

ידוע, כי בזמן מסעות הצלב התחוללה מגפת חולירע באזורים ענקיים באירופה, ומהיהודים לא מתו כמעט. רק מאומות העולם נפלו חללים, והיה זה נס. ביום מן הימים הבחינו הגויים בכך, והיה מי שיזם אסיפה ובה התסיסו הגויים זה את זה והכריזו - כי היהודים הרעילו את הארצות להרוג בגויים ולכן רק הם לא נפגעו, ומאותו יום יצאו הגויים להרוג ולהשחית, פוגרומים נוראים - ונפל עם רב מישראל.

שאלה אז שאלה גדולה בין הצדיקים - מה חרון האף הגדול הזה, כאשר ממש עד אותו זמן היו ניסים גדולים ולפתע התהפך הגלגל, מדוע. גדולי ישראל אמרו כי הטעם משום שלא למדו את הנס שהתחולל עימם, לא התעוררו ממנו לראות חסדי ה' ולעבדו בלבב שלם, הקב"ה רצה שילמדו את הנס כמו שצרי! וכשלא למדו נהי' חרון אף... וזכה נבין שורה אחת ב"על הניסים":

"וטמאים ביד טהורים וזדים ביד עוסקי תורתך ולך עשית שם גדול וקדוש" רק בעקבות שהטהורים הם היו הלוחמים והמנצחים, הייתה לנו היכולת להבין את משמעות הניסים כראוי - ולעשות שם גדול וקדוש להקב"ה, כי אם הצבא החילוני היה המנצח, הוא היה מפרש את הניסים כרצונו, ומי יודע איזה תוצאה של חרון אף הייתה באה עלינו. רק כאשר הטהורים ניהלו את הניצחון - זכינו לחנוכה "וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו להודות ולהלל לשמך הגדול".

למה נקרא שמו אחז

נסיים בדבר חכמה ששמעתי לפני עשרות שנים מרבי בין ציון ידלר המכונה "המגיד הירושלמי". הוא דיבר אז על המתיוונים שביקשו לקעקע את יסודות החינוך. בירושלמי נאמר "למה נקרא שמו אחז - שאחז בבתי כנסיות ובבתי מדרשות - כך אמר אחז אם אין גדיים אין תישים אם אין תישים אין צאן אין רועה" (ירושלמי סנהדרין פ"ג).

נשאלת השאלה, למה באמת נקרא שמו אחז וכי הוא אחז בבתי הכנסיות, הוא סגר אותם, ושמו היה צריך להיות סגור.

נהם המגיד רבי בן ציון בקול בוכים ואמר: הוא לא סגר. אם הוא היה סגור, היו הכל אזורים חיל למסור נפשם על התורה והעבודה, היו מתפלשים בעפר, מתכסים בשקים, עורכים מערכות להעביר את רוע הגזירה - בצומות וזעקות לשוכן מרומים. הוא התחכם.

אחז, בסך הכל - הכניס מפקח חינוכי מטעמו לתלמודי תורה, מפקח רוחני מטעם הממשל לישיבות. הוא אחז בהם. ועם אחיזה זו, לאט לאט, טיפין טיפין היה בטוח להגיע רחוק, לעקם מעט את הילדים הקטנים, להסיט את השלימות בראשיתה, וכך, בקרוב או ברחוק לא יהיו גדיים "ואם אין גדיים אין תישים, אם אין קטנים אין גדולים, אין חכמים, אין נביאים, אם אין נביאים אין רוח הקודש"

היוונים, בסיוע המתיוונים, גם התנהגו בדרך זו. בתחילה, הם לא ציוו להניח מנעולי ברזל על הישיבות, התוכנית שלהם הייתה שהישיבות תסגרנה מאליהן. אילצו את הכוללים והישיבות להוסיף שעה או שעתיים של חכמה יוונית וכדומה. זו הייתה ראשיתה של הגזירה האיומה - להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך.

כי אין צורך לקרוע את הגמרות או לשרוף את החומשים, יש דרכים אחרים להשכיח את התורה...

"נזהרתי ולא חשבת כלל"

אתם רוצים מעשה? שואל ר' שלום את היושבים סביבו, אז אספר לכם מה שסיפרתי היום בשולחן שבת, לאורח פלוני שסעד על שולחני.

איש היה בירושלים אבו דאוד ז"ל כך היה שמו. רבים דיברו על צדקותו ושחרו לפתחו לשמוע את דבריו.

אמרו לו, את שם האב, אם והגיל, והוא פשוט התחיל להגיד ולגלות נסתרות. דמות נדירה, הלכתי למעונו בהזדמנות מסויימת, היה זה כאשר הגאון הצדיק רבי אליהו לאפיאן היה חולה מאד.

לא רציתי ללכת לאבו דאוד, אבל ידידי רבי לייב פרידמן הכריע שהאיש צדיק, לכן הסכמתי ללכת יחד לאיש הצדיק הנ"ל, יצאנו יחד אני ור' לייב פרידמן זצ"ל.

בדרכנו, פניתי לר' לייב ואמרתי בפסקנות: "שמע נא אני מתכוון בקרבך לנסוע לחו"ל, אף אחד לא יודע מהסיפור, רק סוכן הנסיעות, עימו שוחחתי. עכשיו גם אתה יודע. אם 'אבו דאוד' יידע על הנסיעה - יש בו ממש, ואם לאו - אין בו ממש. לדידי - זה יהיה האות והמופת".

נכנסנו. אמרנו את השם שלי. אבו דאוד הרים את העיניים הגביה את ידו ושאל: "כבודו, חושב לנסוע רחוק מעבר לים?"... המשיר לדבר על עוד כמה עניינים שאין מקומם כאן. אח"כ הזכרנו את שמו של רבי אליהו לאפיאן. והוא החל לפרוש על השולחן בקצרה, את ההסטוריה של חייו, ואף פירט באיזה מוסד הצליח במשרתו והיכן לא, אח"כ המשיר ואמר כי להבנתו שורש נשמתו מצדיק פלוני, ולפתע הרים את קולו ביראה: הוא יהלום שאין בו פגם, עד לפני זמן מה היה בו פגם אך תיקן גם את זה, הוא בסכנה (בצעקה) אבל הוא עוד יאריך ימים כיון שהשכין שלום בין איש לאשתו... דברי האיש. רבי אליהו התרפא באותה שעה, ועוד חזר להרביץ תורה. כאשר שב לאיתנו, העזתי ושאלתי: האם רבינו השכין שלום, לאחרונה, בין איש לאשתו?

הביט עלי ר' אליהו בהתפעלות: "רוח הקודש הרי אין היום, מנין לך דבר זה? פון וואנעט וויסט איר" סיפרתי על האיש ודבריו, רבי אליהו שמע ושקע.

טוב, המעשלה עם אבו דאוד לא כל כך חשוב, מה שנחוץ לכם לשמוע ולהבין הוא ההמשך: מה סיבת הסכנה הרפואית שרבי אליהו היה נתון בה אז?

זאת והורנו הקדוש ברוך הוא כשלא ויתר למשה רבינו על התמנהמות של שעה במילת בנו, כששלח מלאך להמיתו. ואלמלא הזדרזה צפורו ומלה את בנה, היינו מאבדים את משה רבינו חלילה, וגאולת ישראל מה תהא עליה. אבל אין המטרה מקדשת את האמצעים!

ונספר -

מלכתחילה, בקש רבי ישראל סלאנטער להיות "צדיק נסתר", ואף הכין עצמו לכך. למד להתפלל במהירות ועומה תוך כוונת כל הכוונת, התמחה במלאכת הנגרות וסיגל את היכולת לשנות תלמודו ולעיין בו במהלך עבודתו. בגדר: "יגיע כפיך כי תאכל, אשריך וטוב לך" (תהלים כח, ב), יגיע כפיים ולא יגיע מחו.

לבסוף החליט, שלא לשם כך נטעו בו כשרונותיו. החליט לזכות את עם ישראל בתנועת המוסר להשתפרות ולהתעלות. וכדי שאימצוה, מצא לנכון גלגול גאונותו העצומה - הגאון רבי חיים מברסק זצ"ל מנאו ראש וראשון לגאוני דורו, לפני השרף מברסק וה"בית הלוי" ושאר גדולי דור דעה! - והיה מסבב בקהילות ישראל ומשמיע שעורי תורה, לפלולים עמוקים שארכו כשש שעות ובהם בלל חצי ש"ס, שהדדומו שומעיהם ובגינם התקבלו דבריו.

פעם הופע בוילנא ודרש בפני גדולי תלמידי החכמים בעיר. הציע את הסוגיא ושטח סדרת תמיהות, הציב את יסודו ובקש ליישב על ידו את כל השאלות, ולפתע קם אחד הלומדים והקשה על היסוד המחודש מגמרא מפורשת.

חך רגע קט, ואמר: "הצדק אתכם, היסוד נסתר", וירד מן הבימה.

כתרוהו הלומדים וניסו כוחם בדחיית הסתירה, זה אומר בכה וזה אומר בכה. נענה רבי ישראל ואמר: "באותו הרגע שהזכיר אותה גמרא, עלו במוחי שתיים עשרה דחיות לקושייתו. ויודעני בברור, שכל אחת מהן היתה מתקבלת על דעת הלומדים. אבל אני ידעתי שהן דחיות סרק, והקושיא איתנה. אמרתי לעצמי: אבל הלא אינך דורש כדי לחפש חידושים בעלמא. כל מטרתך לבצר את סמכותך התורנית שיהיו דבריך נשמעים לביסוס תנועת המוסר. ועכשיו, כשישמעו שלומד אלמוני סתר את שיעורך, ועוד גמרא מפורשת שנשכחה ממך, תזולול בעיני הלומדים ויזולו בתנועת המוסר. לא למענך, אלא למען המטרה הנעלה, דחה את קושייתו בקש!

ואז אמרתי לעצמי: ישראל, הלא אתה לומד מוסר! הודה על האמת, וירדתי מן הבימה!"

כששמע זאת הגאון רבי יעקב יוסף זצ"ל, מגדולי לומדי וילנא, הצטרף לחבורת תלמידי רבי ישראל מסלאנט!

"ודים ביד עוסקי תורתך" (והגדת)

"ודים ביד עוסקי תורתך"

בהודאת "על הנסים" בחנוכה, אומרים: "מסרת גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים וטמאים ביד טהורים ורשעים ביד צדיקים וזדים ביד עוסקי תורתך". ותמוה, בשלמא גבורים ביד חלשים, נס הוא. אף רבים ביד מעטים. אבל מה הרבותא של מסירת טמאים ורשעים וזדים ביד טהורים ועוסקי תורה. אילו היו הכוחות שווים, מדוע שלא יצחו הטובים.

ברם, ידועים דברי הרא"ש (ריש בבא מציעא) בענין "כל דאלים גבר", משום "שמי שהדין עמו מוסר נפשו להעמיד את שלו בידו יותר ממה שמוסר האחר נפשו לגזול". ודבריו צריכים באור, מי לא עסקין שהאחד חלש והשני גבור. אלא שחלש המוסר נפשו, יגבר על גבור רפה רוח.

ואמרו (סכה נב ע"א) שהיצר הרע מניח אומות העולם ומתגרה בישראל, ובתלמידי חכמים יותר מכולם. כי גדולה שנאת הרע לטוב, וככל שהטוב גדול כך גדולה שנאת הרע אליו.

וכעין זה אמרו (פסחים מט ע"ב) שגדולה שנאה ששונאים עמי הארץ לתלמידי חכמים יותר משנאה ששונאים עובדי כוכבים את ישראל, ואומרים: מי יתן לי תלמיד חכם ואנשכחו כחמור הנושך ושובר עצם.

וכבר נשאל הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל, הלא הכתוב אומר: "כמים הפנים לפנים", כפי שהמים משקפים בבואת האדם הנשקף בהם, "כן לב האדם לאדם" (משלי כז, ט). אם כן, היינו צריכים לשנוא את הגויים כפי שהגויים שונאים אותנו. ועינינו הרואות שהגויים מוכנים להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים, והיהודים אינם שונאים אותם כלל.

והשיב, שבכל יהודי יש איזו נקודת השלמה עם הגוי, ובאותה נקודה הריהו מזדהה עמו ואינו שונאו. אבל בגוי אין אף "פינטעלע איד", והוא שונא אותנו באופן מוחלט ומושלם.

וכך אמר גם ה"חפץ חיים" זצ"ל, שבכל מקום בו יהיו יחסי הכוחות בין הדתיים והחילוניים שווים, ינצחו החילוניים. כי בין הדתיים יש פשרניים וסבלניים למחצה לשליש ולרביעי, ואילו החילוניים יוקדים במשטמתם. ופעם, התבטא ואמר: אנו נלחמים עבור האמת, ברפיון. והם נלחמים עבור השקר, ובלהט.

וזה היה הנס בחנוכה, לא זו בלבד שמעטים גברו על רבים וחלשים על גבורים, אלא שהטהורים גברו על הטמאים, ובנוהג שבעולם הטהורים נלחמים ברפיון והטמאים בלהט. ואם הפסידו הטמאים במערכה, הרי זה נס ופלא!

(והגדת)

בדרך הדרוש

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען (לו, א) רד"ו שנים, הוא משום דקושי השעבוד השלים הדי מאות מעלה אין עונשין פחות מכן עשרים, דכיון שהי' בר חכים' וברשי"י "ועוד נדרש בו וישב ביקש יעקב לישב בשלוה שנים. וזה יתכן אי אולינו בתר חשבון האיכות, ובאיכות א"כ לפי חשבון האיכות הוא כבן עשרים. וזוהו מובן, קפץ עליו רוגזו של יוסף". יש לומר עפ"י הפלח הרימוון אכן נשלם הזמן. אבל אי אולינו בתר חשבון הי'כמות; שביקש יעקב לישב בשלוה דאולינו בתר חשבון האיכות דלכן ביקש יאע"ה לישב בשלוה דסבר ההגלות אינו קישוי השיעבוד אינו משלים הזמן. והנה הקדמונים ז"ל לכן קפץ עליו רוגזו של יוסף שנענש כיוון דאולינו בתר מחדיל מאביו, והטעם שלכן לא יהיו בני' במצרים אלא כתבו דהא דנענש יוסף על שהוציא דבה, אע"ג דבי"ד של חשבון האיכות. (בנין דוד)

רבי אלי' לאפיאן נכנס לחדר ניתוחים, לצורך ניתוח עיניים. ולפתע בשעת הניתוח עלה לו לחץ הדם ומחמת כך עינו האחת פקעה (התעוור בה) עד שנכנס לסכנת חיים, המצב היה קריטי. בהיכל הישיבות הרבו בבקשת רחמים. לאט לאט מצבו השתפר ולאחר כמה שבועות שב לאיתנו.

ד"ר טיכו - רופא עיניים, שהיה המנתח, התנצל: "מה אנחנו אשמים שלחץ הדם עלה, עשינו בדיקות כמה ימים רצופים והכל היה בסדר, ועכשיו אנחנו עדיין מחפשים את הסיבה הפתאומית, ולא מוצאים, לחץ הדם שלו תקין, ומשום מה רק בשני הניתוח התרחש שינוי מפתיע".

תשמעו, לאחר כמה שנים עבר רבי אליהו ניתוח נוסף על עינו, והכל עבר בשלום.

נכנסנו לבקרו אני וידידי הגה"צ רבי הירש פאליי, הוא שכב רגוע ושלו ופניו מאירות. במהלך הביקור כשחיוך נעים מרחף על פניו אמר לנו: "אתם ודאי זוכרים שבניתוח על העיניים הייתי בסכנה גדולה, סיבת הדבר, כי לפני שעליתי על מטת הניתוחים, חשבת, הלא כעת דנים אותי למעלה, א"כ צריך לעשות תשובה, התחלתי לחשוב על מעשי בעבר, ואני זוכר את הכל בפרוטרוט - מעת שהייתי ילד בן שתיים עשרה עד עכשיו (ר' אלי' היה אז בן שמונים) וכיון שחשבת על כל העבר מובן שלחץ הדם גבר ... לכן, בניתוח זה, נוהרתי ולא חשבת כלל, וב"ה הכל עבר בשלום".

אה? אה? גי'ואלדיג! ונוכה לשמור לעשות ולקיים, א'גוטע נאכט.

(להגיד)

"ודים ביד עוסקי תורתך"

"מסרת גבורים ביד חלשים, ורבים ביד מעטים", זה מובן, זה נס ופלא. אבל איך יובן המשך: "וטמאים ביד טהורים, ורשעים ביד צדיקים, וזדים ביד עוסקי תורתך"? שהי' אלו היו הכוחות שווים, שני הצדדים גבורים ושיניהם רבים, מדוע לא ימסרו טמאים ביד טהורים ורשעים ביד צדיקים, מה הרבותא בזה?

ושמעתי מהגאון רבי יחיאל מיכל פיינשטיין זצ"ל, שהגאון רבי אלחנן וסרמן זצ"ל, הי"ד, שאל שאלה זו בזמן המאבק הקשה נגד מרשיעי הברית שקמו על היהדות הנאמנה ולא בחלו בשום אמצעי, כולל הסתות והלשנות בזויות, עלילות והשמצות חסרות יסוד, ואף הסגרה לרשויות. ואמר: זהו שאנו מודים בהודאת "על הנסים" שהטהורים הצדיקים ועוסקי התורה גברו על הטמאים הרשעים והזדים. כי הלא אין להם מעצור במלחמתם, ואינם בוחלים באמצעים פסולים ומגונים לקדם מטרתם. ואילו אנו מוגבלים באמצעינו, כי אין המטרה מקדשת את האמצעים!

והוסיף רבי מיכל ואמר: זהו שנאמר שעשו היה איש שדה ויעקב יושב האהלים (בראשית כה, כז). ששינוי (ובחיים פב כ"ו) שבשר קדשים שיצא חוץ למחצתו נפסל, מדכתיב "ובשר בשדה טרפה לא תאכלו" (שמות כב, ל). ופרש רש"י: "בשדה", בלא מחיצות משמע. ואם כן, זה ההבדל בין יעקב לעשו: עשו היה "איש שדה", בלא גבולות וסיגים, מחיצות והגבלות, ואילו יעקב היה "ישב אהלים", היינו מוקף מחיצות וסיגים! ואספר -

בסערת מלחמת העולם הראשונה התערערו סדרי הקהילות. לאחר המלחמה, כשבקש הרב מברסק זצ"ל להעמיד גדרי הדת על תילם כבראשונה, קרא לפרנסי הקהילה לאסיפה. על סדר היום, לאסור "שחיטת חוץ". אחד הקצבים שחט בכפר הסמוך בלי פיקוח על השחיטה השחיטה ובדיקת פנים. בקשו לחסום את הפרצה, ולקבוע שאין לשחוט אלא בפיקוח הדוק של ועד הקהילה.

הפרנסים עלו לביתו של הרב, והנה הגיע גם אותו קצב, בלא שנקרא, התיישב בין הקרואים. איך אפשר לדון בעניינו ולבקר את מעלליו, ולהחליט נגדו החלטות, בעוד הוא שומע זועם, נוקם ונוטר. איש לא אמר דבר, מפני כבודו של הרב. והרב ישב ושחק. דקה ושתיים, עשר ועשרים, שעה ושעתיים, וקם. קמו כולם, והאספה התפרזה. בלא שנאמר מילה.

החלו לצאת, כולל אותו קצב. הנשאים פנו אל הרב: "למדנו רבנו, מדוע לא הורה, בעדינות, לצאת?"

והרב הסביר: "עם ישראל נאנק בשעבוד מצרים, ומשה רבינו מצטווה לגאלם. היה עליו לחפזו, לרוץ. אך לא, אחיו מתנבא במצרים, וכשיבוא יאפיל עליו ויפגע. ובגלל זה, דוחים גאולת העם?"

אכן כן, אין המטרה מקדשת את האמצעים! ואם אדם אחד יפגע, נמנע מפעולה! אף אנו התכנסנו לאספה חשובה, להעמיד גדרי הדת על תילה. אבל אם זה כרוך בהלבנת פניו של אדם, בביושו כשיתבקש לצאת, תתבטל האספה ואל יולבנו פניו של האדם!"

אצל עשו, המטרה מקדשת את האמצעים. המטרה העליונה בעיניו, היתה מצות כבוד אב. בבגדי מלכות שמשו (בראשית רבה סה, טז). כשנשלח להביא ציד לאביו, הלך במחשבה ש"אם לא ימצא ציד, יביא מן הגזל" (רש"י בראשית כז, ה). ולבסוף לא מצא, והביא בשר כלב (תרגום ירושלמי כז, לא ובש"ך!) וכך חנך גם את אליפז בנו, ששלחו להרוג את יעקב אבינו, והבין שמעשה נורא הוא, אבל "מה אעשה לצויו של אבא" (רש"י בראשית כט, יא)!

"לא כאלה חלק יעקב" (ירמיה י, טז)!

גליין זה לעילוי נשמת הרה"ח ר' אברהם בן ר' שמואל יצחק ז"ל ויטריאול נלב"ע כ"ח נסליו

ת.ד 102 בני ברק
פקס: 03-5055919
9139191@gmail.com

דבר מואמינים

גליון שבועי מבית 'בני אמונים'

פרשת וישב תשפ"ב שנה ט | גליון מס' 409

פניני אמונים

פניני תפלה בפרשה

פגיעה בזולת מעמדת את קבלת התפלה

"ויאמר יהודה אל אחיו מה בצע כי נהרג את אחינו וכסינו את דמו" (לז כו)

כתב רבנו אפרים כי כף ארם יהודה לאחיו: "מה בצע" - מה ערך יהיה לתפלות שאנו נושאים בכל יום: 'בוקר, צהרים וערב' [ראשי תבות 'בצע'], 'כי נהרג את אחינו?' הרי עוון הרציחה ימנע בעדן מלהתקבל, כפיתוב (ישעיהו א טו): 'גם כי תרבו תפלה אינני שמע ידיכם דמים מלאו'.

המקבל רבי יצחק חיות אב"ד סקאליא ובעל ה'זרע יצחק' הוסיף ופרש שבמלים: "וכסונו את דמו" בקש יהודה להתריע בפני אחיו, כי אם יהרגו את יוסף עשויים הם לאבד את כח התפלה לנצח. שהרי כפרת עוון הרוצח מתנית בכף שילך ממקום למקום, יבזה את עצמו ויאמר: 'רוצח אני' (ארחות צדיקים' שער התשובה). וכיון שאחיו יוסף בקשו להסתיר ולכסות את עוונם, לא יעשו זאת לעולם, ונמצא שעוון הרציחה ימנע בעד תפלתם מלהתקבל לנצח (שפת צדיקים').

מעשה באדם שהיה מלוה ברבית ואף יורד לחיי הלווים ממנו. נכנס אותו האדם לבית מדרשו של האדמו"ר רבי יחיאל מאיר מגוסטיניץ והחל להתפלל בהתלהבות כאחד מגדולי החסידים. כאשר בסיום התפלה נעמד הלה לקבל את ברכת הרבי, הוכיחו הרבי ואמר: "הרי הפתוב אומר: 'מה בצע כי נהרג את אחינו'; 'מה בצע' - מה תועלת יש באמירת התפלות בהתלהבות בקר, צהרים וערב, כי נהרג את אחינו - בה בשעה שאנו עוסקים ב'הריגת' אחינו" (חסידים מספרים' ח"ג עמ' 180).

שלוש פעולות התלויות בתפלה

"וימאן ויאמר אל אשת אדניו..." (לט ח)

ארבע פעמים בכל התורה פלה מופיע הטעם 'שלת':

א. במלה 'ויתמהמה' שואמרה במעשה הצלת לוט ובנותיו (בראשית יט טז); ב. במלה 'ויאמר' שבה פתח אליעזר עבד

אברהם את דבריו (שם כד יב); ג. במלה "וימאן" שואמרה בפרשתנו; ד. במלה "וישחט" שואמרה בענין קרבנות הפלואים (ויקרא ח כג).

הרבי פעל 'בית אברהם' מסלונים באר כי ארבע תבות אלו רומזות לתהליך שבאמצעותו יוכל האדם לכבש את היצר המגביר את אש התאוה בלב:

תחלה עליו להתמהמה ולדחות את פתויו היצר לשעה מאחרת יותר. כאשר תשקט אש התאוה מלבו, אזי ימאן בכל כחו לשמע לקול יצרו, עד אשר לבסוף יגיע לדרגה של שחיטת היצר ובטולו המהלט. אולם עלינו לדעת כי כדי להצליח בתהליך, מכרח האדם לקיים "ויאמר" - זו תפלה, כי בלי תפלה אי אפשר להצליח בכלום (באר החיים' פורים עמ' מג).

לשמר ולצפות לאמן

"ואביו שמר את הדבר" (לז יא)

"היה ממתין ומצפה מתי יבא, וכן: 'שמר אמונים'" (רש"י).

במסכת שבת (ק"ט ב) דרשו חכמים מהפסוק (ישעיה כו ב): "פתחו שערים ויבא גוי צדיק שמר אמונים", ששערי גו עדין נפתחים בפני העונה אמן. לפי פרוש רש"י כאן יש להקשות: מדוע מבין כל הדברים שבקדשה - דוקא לעגית אמן יש להמתין ולצפות?

באר רבי משה זכות, רבה של מנטובה ומגדולי מקבלי איטליה:

הקדמונים קבעו מכסה יומית לאמירת דברים שבקדשה, והיא: 'צדיק' - צ' אמונים, ד' קדשות, ו' קדישים וק' ברכות. כדי לעמד במכסת הקדשות, הקדישים והברכות אין צורך להתאמץ במיוחד, וכל המתפלל שלוש תפלות במנוח בכל יום, בדרך כלל צובר את המכסה הנדרשת. אולם כדי לצבור תשעים אמונים על ברכות (ראה שו"ת רמ"ע מפאנו סי' קט) צריך האדם להמתין ולצפות לכל ברכה ואף לשמע ברכות השחר מפמה אנשים (כמובא בשו"ע או"ח ו ב). לפיכך, לשון שמירה וצפייה מתאימה ביותר לעגית אמן (פרוש הרמ"ז על הזהר וילך רפה א).

פרתחו שערים

דבר מוסד ונשיא 'בני אמונים'

'אמן יענו אחריו הכל מהרה'

זכני השם יתברך להיות מבאי ביתו של מרן ראש הישיבה, הגאון הגדול רבי אהרן יהודה ליב שטיינמן ז"ע, אשר ביום ראשון הקרוב תמלאנה ארבע שנים לפטירתו.

זכיתי להפירו מקרוב ולראות את יחסו לענין שלשמו הקדשתי את חיי בשנים האחרונות. בעיני ראיתי את גדל חביבותו המיוחדת בכל הקשור למצות עגית אמן, כידוע וכמפורסם לכל מי שזכה לשהות במחצתו.

לזכר עולם יוחק בלבנו המעמד הנפלא והמרטיט שהיה מתקיים במעונו מדי יום. זמן מה לאחר עלות השחר, טרם תחלת תפלת שחרית פותימין שהתקמה בביתו, היה נעמד לאמירת ברכות השחר בפני הצבור. הברכות היו נאמרות מפיו מלה במלה, כמונה מעות, כאשר כל הנאספים היו עונים אחריו אמן. לאחר אמירת הברכות היה נשאר על מקומו כדי לשמע את ברכות הנאספים ולענות אחריו אמן.

מלבד זאת, רגיל היה מרן לעורר את שומעי לקחו על מעלת עגית אמן וחשיבותה, ואף זכיתי ונשא דבריו ברבים בענין זה בכמה מכנוסי 'בני אמונים'.

זכורני כי באחד מהפנוסים שהשתתף, כאשר בקשתי לשאת דברים ולעורר על חשיבות עגית אמן באזני הנאספים, אמר לי בפליאה, כשבת שחוק נסוכה על פניו: "אם חז"ל כותבים דברים פה נשגבים על עגית אמן, מה יש להוסיף על כך?!"

והלא דברים קל וחמר לכל אחד ואחד מאתנו: אם אדם פה גדול שדקותיו היו ספורות, מדודות ומקדשות במלואן לתורה, עבודה וגמילות חסדים, הבין שצריך לרדף אחר כל אמן ואף להקדים רבע שעה לפני התפלה כדי לומר את ברכות השחר פראוי בעגית אמן אחריו, אנו, מה נענה אחריו?!

שבת שלום ומברך,

ע"ד ר' אהרן שטיינמן

זעקתו של הרב השבוי

בניד אהובי. וכאלו צוית עליהם לעטות לבוש מיחד ומכבד, כמפרש בגמרא (שבת קיד א) וברמב"ם (דעות ה ט). ועתה, רבוננו של עולם, הכר נא, הכתנת בנה היא אם לא? (בראשית לו לב)? הכר נא, האם זהו לכבודך שאעטה לבוש שפזה? אגא, חוס ורחם על בני עמך הנתונים בצרה ובשביה והושיעם ברחמיך הרבים!

יותר מכך לא היה הרב השבוי מסגל לדבר, ואף הצבור לא היה זקוק לשמע. הכל הצטרפו לזעקתו של הרב וגעו בכביה על ישראל ועל נחלתו הנתונים בצרה ובשביה.

גם הרב טייכטל לא היה זקוק ליותר מכך כדי לתאר לפני השומעים, בהונגריה שהשוואה טרם הכתה בה במלוא עצמתה, את המצב הקשה שבו נתונים כלל ישראל. הדברים שנאמרו בהמשך הדרשה ואף נחקקו על ידו בספרו 'משנה שכיר' על התורה שיצא בעצומם של ימי המלחמה, עשו רשם גדול על השומעים ועוררו אותם להתחזק בתפלה ובתשובה.

כשנה לאחר אותה הדרשה נכנסו הגרמנים לבודפשט, והרב טייכטל נאלץ להמלט בשנית. במשך חדשים ארכים הצליח להסתתר מפני הגרמנים, אולם לבסוף נתפס והובל עם משפחתו לאושוץ. כמה ימים לאחר מכן נוכחו הגרמנים לגלות כי הצבא הרוסי עומד לכבש את המקום והחלו לפנות את היהודים מאושוץ אל תוככי גרמניה, לבל ישחררו חלילה בידי הרוסים...

תאור מרטיט על שעותיו האחרונות של הרב טייכטל נשמע מפי עד ראיה שזכה להנצל:

היה זה ב"ג בשבט תש"ה. בקרון המשא שבו הובל הרב הצטופפו כששים יהודים, לצד כעשרים אסירים אוקראינים גסי רוח. אחד מהגויים חטף מיהודי את לחמו. הרב, שלא יכול היה לשתק על העול, מחה על כך בתקיפות. בתגובה הפך בידי האוקראיני וחבריו מכות מות.

בעודו חבול ומכה, דבר הרב בהתרגשות עצומה אל היהודים שהצטופפו סביבו, ואלו היו דבריו האחרונים:

"יהודים יקרים, עוד מעט ותכלה ממשלת זדון מן הארץ, ואתם תזכו לישועה גדולה שתאיר את כל העולם. במיחד זכנו לכה תושבי הארץ הקדושה. הבה נתפלל כלנו לשלום אחינו בכל מקום שהם. יודע אני כי זמני תם, ואני מבטיח לכם שאתפלל בעדכם שתזכו לישועה ולגאולה שלמה במהרה".

עם סיום דבריו יצאה נשמתו הטהורה כשהיא זכה ומזקקת.

משנה שכיר' עה"ת מהד"ח פר' וישב ובהקדמת הספר

הראשונה. בשעת בקר מקדמת מאד ביום השבת יצא מביתו הגאון רבי אברהם יוסף גרינוולד, אב"ד חוסט וכן מורי ורבי בעל 'ערוגת הבשם', בדרך לטבילה במקוה. והנה נגלה לעיניו מראה שהיה חזון בלתי נפרץ באותם ימים - קבוצת שבויים מרוסיה בעלי מראה בזוי ומשפל שהעסקו בטאטוא הרחוב.

השבויים העלובים היו בעלי חזות גזיית, אלא שהרב שם לב כי משום מה אחד מהם חולק לו כבוד מיחד ואף מפנה לפניו את הדרך. בשובו מהמקוה שב ונשנה המחזה, והרב לא יכול היה להתעלם. הוא נעצר מהלוכו, הביט בפני השבוי ונגלה כי מראהו אצילי ומעון.

הרב הודה לאיש בנימוס כשהוא משתמש בשפת המקום, אלא שלמרבה ההפתעה השיב הלה לתודתו בשפת היידיש באומרו: 'רבי, לא מגיעה לי תודה בעבור מעשי. הן זו חובתו של כל יהודי לכבד את המרא דאתרא בעירו...'

לשמע הדברים נאלם הרב דם, אלא שההפתעה הגדולה הגיעה לאחר מכן, כאשר הוסיף השבוי ואמר בראש מרפן: 'איך לא אנהג פן, והלא גם אנכי משמש כמרא דאתרא במולדתי...'

לאחר שהתעשת הרב מתדהמתו והבין את הספור הקשה שהזדמן לפניו, התעורר מיד לפעולה, ובסיעתא דשמיא הצליח כעבר זמן קצר להביא לשחרורו של הרב הגולה מעבודתו הבזויה.

כמתבקש הזמין הרב את השבוי לביתו, וכבר בשיחה הקצרה שהספיקו לנהל בדרך נוכח לראות כי מדבר באדם צדיק ומפלג בתורה, בבחינת 'ספר תורה השרוי בצער'.

לאחר תפלת שחרית בקש הרב מראש הקהל להודיע למתפללים, כי אחר הצהרים ישא דברים בבית הכנסת רב חשוב וגדול בתורה, שנקלע לעירם לאחר שנשבה והגלה ממולדתו.

השמועה על הרב השבוי התגלגלה במהירות בין יהודי חוסט, ובשעה המייעדת המה בית הכנסת מפה אל פה במאות רבות של אנשים שבקשו לחזות בפני הרב השבוי ולהקשיב לדבריו.

בדרךם לדרשה לחש אב"ד חוסט לרב השבוי שהיה עדין לבוש בבגדי שבו, כי אולי מוטב שילבש לכבוד הדרשה בגדים חשובים כפיא לרב בישראל. אלא שהרב סרב להצעה ואמר בקול רועד אך נחוש: 'לא, כי אם בלבוש זה אדרש'.

בשעה המייעדת עלה הרב לדרש, ובעוד פניו מפנות כלפי ארון הקדש, החל לזעק בקול מר תוף שידי אוחזות בבגדיו הבלויים והבזויים:

'רבוננו של עולם, הלא תלמידי החכמים הם

הספור המרטיט שלפנינו מחזירנו לאחור, אל ימי המצר והמצוק שעברו על עמנו בתקופת מלחמות העולם הראשונה והשנייה.

ספורנו נסוב על אודות הגאון הנודע רבי יששכר שלמה טייכטל הי"ד, גאב"ד פישטיאן שבסלובקיה, אשר כרבים מאחיו נאלץ במהלך מלחמת העולם השנייה לגלות מעירו עם בני משפחתו למסע תלאות מפרך. מסע שלכל ארכו לא חדל מלהגות בתורה ואף המשיך לכתב ולהוציא לאור את חדושי הרבים בכל מרחבי התורה.

במהלך מנוסתו שהה תקופה בבודפשט

בשעה המייעדת עלה הרב לדרש, ובעוד פניו מפנות כלפי ארון הקדש, החל לזעק בקול מר תוף שידי אוחזות בבגדיו הבלויים והבזויים.

תמונת הגה"ק רבי יששכר שלמה טייכטל הי"ד

הבירה. היה זה בשבת קדש פרושת משפטים, ראש חודש אדר א' תש"ג, זמן מה לאחר הגיעו להונגריה. הרב טייכטל היה עטוי עדין בזהות הנכרית שנאלץ לעטות במהלך בריחתו, כאשר הזמן לדרש בפני קהל רב מבני העיר בודפשט. בפתח דרשתו ספר הרב טייכטל את הספור הבא שהתרחש עשרות שנים לפני כן, אולם המסר הטמון בו נגע לאותם הימים ממש: "היה זה בעצומה של מלחמת העולם

בְּרַפְת אַהֲבָה רַבָּה

מַהוּת הַבְּרָכָה

בְּרַכָּה זוֹ הִיא הַבְּרָכָה הַשְּׁנִיָּה מִסֵּדֶר בְּרָכוֹת קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל שַׁחֲרִית וְאִינָה פּוֹתַחַת בְּבִרְוּדָה, לְפִי שֶׁהִיא סְמוּכָה לְבְּרַכַּת 'וּצַר אֹר' (טוֹר או"ח ס א).

נִחְלָקוּ הָרַאשׁוֹנִים הָאֵם יֵשׁ לַעֲנוּת אָמֵן לְאַחַר בְּרַפְת 'אַהֲבָה רַבָּה' שְׂאוֹמֵר שְׁלִיחַ הַצְּבוֹר. הַרְמַב"ם (בְּרָכוֹת א יז) סוֹבֵר שֶׁבְּרָכוֹת קְרִיאַת שְׁמַע דִּינָן כְּבְּרַפְת הַמְצוּוֹת לְמִצְוֹת קְרִיאַת שְׁמַע, וְכִשֶּׁם שְׂאִין מְפַסְקִים בֵּין דְּבַר מִצְוָה לְבְּרַכָּה שְׁלִפְנֵיהָ, כִּף אִין לְהַפְסִיק בְּעֵנִית אָמֵן בֵּין בְּרַכָּה זוֹ לְמִצְוֹת קְרִיאַת שְׁמַע. אוֹלַם הַרְמ"ה חוֹלֵק וְסוֹבֵר שֶׁרַשְׁאֵי אָדָם לַעֲנוּת אָמֵן כְּשֶׁמְסִים הַש"ץ בְּרַכָּה זוֹ, לְפִי שֶׁבְּרָכוֹת קְרִיאַת שְׁמַע אִינָן בְּרַכָּה עַל מִצְוֹת קְרִיאַת שְׁמַע, אֶלָּא הֵן בְּרָכוֹת שְׂבַח הַעוֹמְדוֹת בְּפָנֵי עֲצֻמוֹ, שֶׁסִּדְרוּ חֲכָמִים לְבְּרַכּוֹ לְפָנֵי קְרִיאַת שְׁמַע וְלֹאחֲרֶיהָ, וְלָכֵן אִין חֲשֵׁשׁ בְּמָה שֶׁמְפַסְקִין בֵּינָן לְבִין קְרִיאַת שְׁמַע (טוֹר או"ח ס א).

כְּדִי לְצַאֵת מְכַלל סְפֵק כְּתַב ה'מְשֻׁנָּה בְּרוּה' (נֵט כה) שֶׁלְכַתְּחִלָּה טוֹב שִׁסִּים בְּרַכָּה זוֹ יַחַד עִם הַש"ץ, וְאֵז, לְכוּלֵי עֲלָמָא, אִין לוֹ לַעֲנוּת אָמֵן אַחַר בְּרַפְת הַש"ץ. שְׂאִין לוֹ לְאָדָם לַעֲנוּת אָמֵן אַחַר בְּרַפְת עֲצֻמוֹ.

אַהֲבַת עוֹלָם בֵּין יִשְׂרָאֵל לְאַבְיָהֶם שְׂבַשְׁמִים

בְּסִדְרוֹ חֲסִידֵי אֲשְׁכְּנֵז' (שָׁם) מְבַאֵר שֶׁחֲכָמִים סִדְרוּ לוֹמַר בְּרַכָּה זוֹ לְפָנֵי קְרִיאַת שְׁמַע, שְׂבָה נִכְתָּב הַצְּוִי לְאַהֲבָת אֵת ה', כְּדִי שְׁנִזְכֹּר שֶׁכִּשֶׁם שְׂאוֹהֲבִים אָנוּ אֵת ה' כִּף אוֹהֵב הוּא אוֹתָנוּ.

רַבֵּי עֲקִיבָא אִיגַר מוֹסִיף וּמְבַאֵר כִּי אַהֲבַת ה' אוֹתָנוּ הִיא הַבְּסִיס לְקִיּוּם הַצְּוִי לְאַהֲבָת אֵת ה', וְלָכֵן אָף חוֹתְמִים בְּכָף בְּרַכָּה זוֹ: "הַבּוֹחֵר בְּעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה". שְׁלַמָּה הַמְּלֹךְ מְלַמְּדֵנוּ (מְשַׁלֵּי כז ט): "כְּמִים הַפְּנִים לְפָנֵים כֵּן לֵב הָאָדָם לְאָדָם". כְּלוֹמַר כְּפִי שֶׁהַמִּים מְשַׁקְפִים אֵת הַמִּתְבּוֹגֵן בָּהֶם, כִּף לְבָבוֹת בְּגֵי הָאָדָם מְשַׁקְפִים זֶה אֵת זֶה. לְפִיכֵף כְּאֲשֶׁר נִקְדִים לְפָנֵי קוֹרְאָנוּ קְרִיאַת שְׁמַע אֵת הַעֲבָדָה שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹהֵבֵנוּ, מְמִילָא תַתְעוֹרֵר בְּלִבְנוּ אַהֲבַת הַבוֹרָא בְּשַׁעַת הַקְּרִיאָה (מְלִין חֲדָתִין וְאִתְחַנֵּן).

אָמַת שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹהֵב אוֹתָנוּ וּבַחַר בָּנוּ, וְהַלּוֹאֵי שְׂיִתָּן בְּלִבְנוּ לְהִבִּין וְלִהַשְׁכִּיל אֵת דְּבַרֵי הַתּוֹרָה וְאָף יִגְאָלְנוּ בְּמַהֲרָה שְׁנוּכַל לַעֲסֵק בַּתּוֹרָה בְּמִנוּחָה.

בּוֹנֵת אָמֵן

אַחַת שְׂאֵלָתִי

שְׂאֵלָה בְּהַלְכוֹת בְּרָכוֹת וְאָמֵן

מֵאֵלּוּ בְּרָכוֹת פּוֹטְרַת בְּרַפְת 'אַהֲבָה רַבָּה'?

הַשְׂאֵלָה וְהַתְּשׁוּבָה מַעֲלוֹן פְּרִשַׁת וַיֵּצֵא

הַמְתַּפְּלַל בְּצַבוֹר וּמְסִים 'שְׂתַבַּח' אוֹ 'בְּרוּךְ שְׂאֵמֵר' בִּיחַד עִם הַחֲזָן, הָאֵם יַעֲנֶה אָמֵן אַחַר בְּרַפְת הַחֲזָן? מְדוּעָ?

תְּשׁוּבָה: אִם סִים 'בְּרוּךְ שְׂאֵמֵר' עִם הַחֲזָן לֹא יַעֲנֶה אָמֵן אַחַר בְּרַפְת הַחֲזָן לְפִי שֶׁנִּרְאָה כְּעוֹנָה 'אָמֵן' עַל בְּרַפְת עֲצֻמוֹ. אוֹלַם, אִם סִים 'שְׂתַבַּח' עִם הַחֲזָן יַעֲנֶה אָמֵן עַל בְּרַפְת הַחֲזָן, אָף שֶׁנִּרְאָה כְּעוֹנָה עַל בְּרַפְת עֲצֻמוֹ. וְהַטַּעַם לָכֵף הוּא שֶׁכּוֹל לְסַמֵּךְ עַל הַסּוֹבְרִים שֶׁהַמְּבַרֵךְ יִשְׂתַּבַּח עוֹנָה 'אָמֵן' עַל בְּרַפְת עֲצֻמוֹ, לְפִי שֶׁבְּרַכָּה זוֹ מְסִימַת אֵת 'פְּסוּקֵי דְזַמְרָה' ('מִגֵּן אֲבָרָה' נג ב, הוֹבָא ב'מְשֻׁנָּה בְּרוּה' שָׁם ג).

וְכַאֲשֶׁר תִּקּוּם מִן הַסִּפּוּר, תַּחֲפֵשׂ בְּאֲשֶׁר לְמַדָּת אִם יֵשׁ בּוֹ דְּבַר אֲשֶׁר תּוּכַל לְקַיְּמוֹ

תְּשׁוּבוֹת נִתְּנוּ לְשִׁלְחַ לְפָקֵס

שְׂמִסְפָּרוֹ 08-9746102

אוֹ לְכַתְּבַת הַמֵּייל: 9139191@gmail.com

בֵּין הַפּוֹתְרִים נִכּוּנָה יִגְדַל ש"ס 'עֵז וְהַדָּר' מוֹתְמִידִים. הַהַגְרָלָה תַתְּקִים מְדִי שְׂבוּעַ בְּיוֹם חֲמִשִּׁי שְׁלֹאחַר הוֹפְעַת הָעֵלוֹן.

הַזָּכָה בַּהַגְרָלָה שֶׁהַתְּקִימָה בֵּין שׁוֹלְחֵי הַתְּשׁוּבוֹת לְעֵלוֹן וַיֵּצֵא הוּא הַר"ר נִפְתָּלִי בְּרִלְיִנְגֵר מִירוּשָׁלַיִם

אמן במעגל השנה

אוצר אמרות אמן לימי החגכה

אגרת אמונים

מכתב מקורא נאמן

'אין פאלקניג' במקום עניית אמן

פידוע תפלת 'אין פאלקניג' סדרה כסדר אותיות 'אמן': "אין פאלקניג... מי כאלקינו... נודה לאלקינו..." (ראה פרוש התפלות והברכות 'לר"י בן יקר' ח"א עמ' זכה). מהר"י צאלח מגדולי חכמי תימן מביא בפרושו 'עץ חיים' לסדור התפלה, כי מסורת קדומה מקבלת בקרב חכמי תימן, שלפיקך נתקנה תפלה זו בסדר אותיות 'אמן': "שפעם אחת גזרה מלכות הרשעה על ישראל שלא לענות אמן. מה עשו? תקנו לאומרו ברמז, בראשי תבות: 'אין... מי... נודה', כדי שלא יבינו. ואף על פי כן כשנתבטלה הגזרה, תקנה לא זזה ממקומה" (עץ חיים' תפלת 'אין כאלקינו).

תחבולתם הראשונה של היונים

אמר הרבי בעל 'שפע חיים' מצאנו: התחבולה הראשונה שעשו היונים כדי 'להשפיקם תורתך' היתה למנוע מישראל להתפלל כהגון, כי אם התפלה אינה כדבעי אי אפשר ללמוד תורה. שכן רק באמצעות תפלה כהלכה אפשר להיות בן תורה, "אבל אם התפלה היא שלא פדת, ואפלו אם רק מחסרים לענות אמן אחת, כבר יש בכך מניעה לזכות ללמוד תורה". לפיקך כשנצחו החשמונאים את היונים "קבעו שמונת ימי חנכה אלו והודות ולהלל לשמך הגדול". המניעה הראשונה שפגעו היונים מהיהודים היתה התפלה, ולפיקך כשנצחו קבעו להתחזק בתפלה ובהודאה ('שפע חיים' רענא דרעוין ח"א פר' תולדת מאמר ב אות ה).

'ושם תודה נזבח' – בשכר עניית אמן

אמרו חכמים (תנחומא צו ז): "כל מי שהוא עונה אמן בעולם הזה זוכה לענות אמן לעולם הבא". המשיגיה רבי מתתיהו סלומון באר כי תחלתו של הפייט 'מעוז צור' מבססת על מאמר חכמים זה: "מעוז צור ישועתי לך נאה לשבח" - כל המשבח ומודה לבוראו בשלמות ובאמונה על כל טובה וברכה שהוא זוכה לה בעולם הזה, אף לעתיד לבא, פאשר "תכון בית תפלתך" - בבגון בית המקדש, אזי 'ושם תודה נזבח' - יזכה להמשיך לעבד את ה' ולהודות לו בשלמות בעניית אמן (קבץ 'נהוראי' תשס"ח עמ' ט).

לכבוד הרב ר' יעקב דב מרמור שטיין שליט"א, מנהל המפעל האדיר 'בני אמונים'

ברצוני להביע מעט מרגשותי כלפי מפעל קדוש זה שהוא נאה לשמו ושמו נאה לו - 'בני אמונים' - שהרי על ידי ההתעסקות הרבה בעניית אמן בנדאי מתקשרים לאמן כהתקשר בן אל אביו.

בחסדי השם זכיתי והנני מקפיד על ברכות השחר בחרותא מדי יום, וכמוני נוהגים אף רבים מבאי בית מדרשנו. מלבד מעלת עניית אמן יש במנהג זה מעלה מיחדת שהוא מחיב אותנו להקדים ולהגיע לפני התפלה כדי להספיק להגיד ברכות השחר ולשמע מאחרים ברכות השחר, אשריכם מה טוב חלקכם!

אמת מה נהדר המראה בבית מדרשנו מדי בקר פאשר לפני תפלת שחרית נעמידים המתפללים איש אל מול אחיו ואומרים ברכות השחר בקול ובנעימה ועניית אמן מהדהדת ברמה. מהם יראו וכן יעשו.

אשריכם, אשריכם, אשריכם!!!

המעריך והמוקיר,

א.מ.

ירושלים.

נתן לשלח מכתבים לפקס שמספרו 08-9746102 או לכתבת המייל: 9139191@gmail.com

מעלת עניית אמן במשנת בעל ההלולא

צדיק באמונתו

חש בחסרונה של כל אמן. על האדם לדעת שאפלו אמן אחת יכולה להצילו" (נוטרי אמן בשער אות ה).

המעלה הגדולה מבין

באחד מכנוסי 'בני אמונים' שפאר בהשתתפותו, אמר: "למצות עניית אמן יש מעלה גדולה ועצומה; היא פשוטה וקלה כל כך עד שאין מה להתגאות בה! הרי לפנינו מעלה נוספת בעניית אמן, מצוה כה נשגבה שאדם יכול לקבל על ידה את כל המעלות והברכות, ועם זאת קיומה אינו כרוך בסרף גאונה". והוסיף: "נראה אף שאז היא המעלה הגדולה מכלם - לעשות דבר טוב שאין מערב בו סרף גאונה!" (ספר 'בני אמונים' עמ' 229).

אמן ללא מספר

בערב ימיו, לאחר אחד השעורים שמסר לפני תפלת שחרית פותיקין שהתקיימה בביתו, פנה לפתע לנוכחים ואמר: "הבה ונקבל על עצמנו מכאן ולהבא שפרבע שעה לפני התפלה, יעמד כל אחד ויאמר ברכות השחר וכלנו נענה אחריו אמן. כשם שסוחר אינו מסתפק במעט כסף אלא מבקש להרבות את הונו, אף אנו שמלאכת שמים היא עסקנו, לא נסתפק במעט אמנים, אלא נבקש להרבות אמנים עוד ועוד".

והוסיף: "כשנמצאים בעולם הזה אין מבינים את החשיבות של עניית אמן, אולם בעולם הבא נוכח האדם לראות שכל אמן עוזרת לו, והוא

בעל אילת השיחר

ב"ד בכסלו תשע"ח

הנאון רבי אהרן יהודה ליב שטיינמן נולד לאביו רבי נח צבי מתושבי בריסק בשנת תרע"ה. עקב צו גיוס שקבל ברח לשוויץ, ומשם עלה בשנת תש"ה לארץ ישראל. כבר מצעירותו הרביץ תורה וכהן כר"מ בישיבות שונות. בשנת תשט"ו החל לכהן כראש ישיבת פוניבז' לצעירים ובשנת תשנ"ח הקים את ישיבת 'ארחות תורה'. תמוך ועודד את פעילות 'בני אמונים' ואף השתתף בכמה כנוסי שארגנו לחזק עניית אמן

נפטר בכ"ד בכסלו תשע"ח. מאות אלפים לוו את מטתו לבית החיים של ישיבת פוניבז' בבני ברק. את דברי תורתו הדפיס בסדרת ספרי 'אילת השיחר'.

יהודי יקר! חברך עומד לברך? הזדרז לענות אמן אחר ברכתו. זריזים מקדימים למצוות...

ר"ת	יציאה	כניסה
17:53	17:14	16:01
17:49	17:16	16:15
17:48	17:14	16:06
17:53	17:17	16:21

ירושלים
תל אביב
חיפה
באר שבע

חוט של חסד

בס"ד בר"ה

גיליון לכל בית יהודי | בנשיאות הרב שלום ארוש שליט"א

פרשת וישב • כ"ג כסליו תשפ"ב • גליון 748

יו"ל ע"י מוסדות "חוט של חסד"

רח' שמואל הנביא 13 • ת.ד. 50226 • טל: 02-5812210
פקס: 02-5812252 • מייל: al5308000@gmail.com

הפצצה של רבי נחמן

רוצים לשמוע דבר מבהיל מאוד שכותב רבי נחמן? תשובו טוב ותנשמו עמוק שלא תיפלו מהכיסא. חכמינו כותבים שכל יהודי יכול להגיע למדרגה למעלה מהמלאכים, ממש לכיסא הכבוד, למקום שבו עמד משה רבינו וקיבל את התורה, לעולם שבו אין רשות למלאכים להיכנס. אבל המלאכים לא פראיירים, הם לא נותנים לנו להגיע לשם בקלות, ומנסים להפיל כל מי שמתקרב לשם. רק לעתיד לבוא נגיע לזה בעזרת ה'.

אבל אומר רבי נחמן שה"לעתידי לבוא" הוא כבר כאן. כל מדרגה שאפשר להשיג בעולם הבא מאירה כבר בעולם הזה. אדם יכול להרגיש את כל הגן עדן גם כאן, ולהבדיל הוא יכול להיות בגן עדן העליון ולא להרגיש כלום. הכול מתחיל מהעולם הזה. לכן אומר רבי נחמן דבר מדהים שכל יהודי יכול **כבר היום** להגיע למקום הקדוש הזה שנמצא מעל המלאכים, ושום מלאך ושום שרף לא יוכל לגעת בו או להפיל אותו. **וזה כולל גם את היצר הרע שלא תהיה לו שום שליטה עליך.**

איך? איך זוכים? מורי ורבותי: **"והעצה על זה לקשר עצמו עם נשמות ישראל** ועל ידי ההתקשרות ניצול מהם". כשאתה מחובר עם כל נשמות ישראל את ממש אחוז בכיסא הכבוד! ואם אתה לא יכול להתחבר עם כל נשמות ישראל ממש, על כל פנים אומר רבי נחמן, אל תחלוק על שום רב ומנהיג מעם ישראל, תהיה מחובר לכל הצדיקים מכל החוגים.

אהבת ישראל כוללת הכול, היא ממש הכול. היא הפסגה של הפסגה של החיים ושל כל דבר טוב בעולם הזה. אני לא מבין איך אפשר לקרוא את זה ולא לקבל על עצמך מיד ברגע זה חצי שעה של תפילה על עם ישראל, בכל יום בלי שום פשרות וויתורים.

הסליחה מאירה

אבל מעבר לתיקון האישי ומעבר למשיח ומעבר לכל רווח ולכל שכר כללי או פרטי - אהבת ישראל

המשך בעמ' 3

מאמר ראש הישיבה

מדליקים אור בכל יהודי

ספק בכך.

הלומים בין הרגליים

כולם מדברים על אהבת ישראל ועל חשיבותה, כמה ספרים נכתבו וכמה קולמוסים ומקלדות נשתברו, אבל המושג הזה נשאר מושג ערטילאי ומופשט המרחף על פני המציאות אך לא באמת נוגע בה, לא באמת משנה אותה.

אהבת ישראל היא מצווה **מעשית** והיא חייבת **לרדת לעולם המעשה ולהתבטא בשטח**. אהבה היא נתינה. תן מזמך, תן מלכך, תתאמץ קצת בשביל עם ישראל! כמו שאתה משקיע חצי שעה בארוחת הצהריים שלך, תשקיע עוד חצי שעה בשביל עם ישראל. זה החיוב שלך, זו הזכות הגדולה ביותר שלך. שום מצווה לא מתקרבת לחצי שעה הזאת, וזה התיקון האישי שלך, זה מה שיקפיץ אותך למדרגות שלא תוכל להגיע אליהן בשום צורה אחרת.

ה' איתכם גיבורי החיל

תפילה חצי שעה ביום על עם ישראל היא הרבה יותר מסתם "אהבת ישראל". זו היא אהבת ישראל **למעשה**. זו אהבת ישראל **במסירות נפש**, ועל כך יעיד כל מי שעושה חצי שעה ביום על עם ישראל, מי שצריך לברוח פתאום לחצי שעה על עם ישראל באמצע הלחץ של יום עבודה, או אישה שפורשת לחדרה באמצע ההכנות הקדחתניות לשבת קודש או שולחת את בעלה לתפילה על עם ישראל במקום שיעזור לה בבישולים ובטיפול בילדים. אשריכם בני ישראל! אשריכם מוסרי הנפש! אשריכם אוהבי ישראל!

רבי נחמן מברסלב אומר שאהבת ישראל במסירות נפש היא גילוי אור של משיח, זו המידה של משיח צדקנו ושל כל הצדיקים האמיתיים.

מסופר על האדמו"ר ה"אהבת ישראל" מוויז'ניץ שפעם אחת עמד בתפילה בסוף ברכת אהבת עולם, שניות ספורות לפני קריאת שמע, וכאשר בא לומר את המלים "ברוך אתה ה' הבוחר בעמו ישראל באהבה" קפץ מרוב התלהבות ורץ ליהודי כפרי פשוט ומגושם שעמד בבית מדרשו וחייב אותו באהבה עצומה ובהתרגשות וצעק: "הבוחר בעמו ישראל באהבה!" ומיד ניגש לקבלת עול מלכות שמים באמירת "שמע ישראל" בכל הכוחות.

התפעלתי מאוד מהסיפור הזה. הצדיקים ידעו היטב את הסוד שכתבתי לכם בשבוע שעבר שאהבת ישראל היא העבודה שכוללת את כל העבודות, וידעו את מה שכותב ה"בעל שם טוב" הקדוש שאהבת ישראל היא המפתח והיא השער לכל עבודת ה' ולכל מעלה רוחנית.

הצדיק הזה עומד לפני קריאת שמע, וההכנה שלו למצווה הגדולה היא לחבק יהודי, לשמוח ביהודי, לרוחם יהודי, להאמין בקדושה של היהודי הנמוך והגס ביותר. הוא המחיש לכולנו לדורות עולם את המושג "הבוחר בעמו ישראל באהבה", הוא יצק עומק ורוח אינסופיים במילים המתוקות האלה שכולנו אומרים כל בוקר ולא שמים לב לילה לומים השזורים בהן.

תתפסו אותי במילה

אחים יקרים ואוהבים, ה' יאיר את עיני כולנו להבין מה זו אהבת ישראל! מה היא עושה לעולם ומה היא עושה לכל אדם! כמו שכתבתי בשבוע שעבר, **אהבת ישראל היא הנשק החזק ביותר במלחמת היצר הרע ובתיקון האישי ובהתקדמות הרוחנית של כל אחת וכל אחת מעם ישראל.**

אני מוכן להתחייב כאן בפני כל הקוראים באחריות מלאה: . אני עומד מאחורי הדברים ואין לי צל של

"סור מרע ועשה טוב..."

רבינו הק' בליקוטי מוהר"ן (ח"ב י) כותב: "מה שיקעולם רחוקים מהשם יתברך ואינם מתקרבים אליו יתברך, הוא רק מחמת שאין להם ישוב - הדעת, ואינם מיישגין עצמן, והעקר להשתדל לישוב עצמו היטב, מה התכלית מכל התאוות ואכל עניי העולם הזה, הן תאוות הנקנסות לגוף, הן תאוות שחייץ לגוף, כגון כבוד, וצד בנדאי ישוב אל השם." נמצא שבשביל להתקרב להקב"ה על האדם קודם כל לדעת ולהבדיל בין הטוב לרע. ישנה טעות של הרבה מחושבים שקודם צריך להכניע את הרע ורק לאחר מכן לעשות טוב, לדוגמה מי שפגם וקלקל הרבה מאוד אזי עליו קודם לצום ולהתענות בכדי להסיר את כל הפגמים וכל הכתמים שנעשו על ידו בעבר, ורק לאחר מכן יעסוק בתורה כראוי, וזה למעשה טעות נוראה מכיון שהאדם אם יתעסק ברע שלו וירצה לבטלו או לתקנו אזי יקשה עליו הדבר עד מאוד ושמה במקום לתקן הוא ימצא מקלקל, אלא הדרך הנכונה היא בעבודת ה' להתחזק בעשיית טוב ועל ידי שירבה בעשיית טוב אזי הרע יתבטל ויתוקן מאילו, כמובן שהאדם ירבה בתפילות על כל הטוב שהוא עושה.

וזה מה שר' נתן אומר בליקוטי הלכות (יו"ד הל' שחיטה) שקודם צריך להקריב את קרבן התמיד שהוא מסמל את עשיית הטוב ורק לאחר מכן להקטיר קטורת שהיא מסמלת את העלאת כל הפגמים שנתקלקלו כבר, כמובא בסדר התפילה לענין סידור המערכה.

נמצא שבכדי מלהתנתק מהרע האדם קודם צריך לכנוס ולהתחזק בעבודת ה' כראוי ורק לאחר מכן הוא חוזר ושב לתקן את פגמיו שבעבר, ואל תתמה ממה שכתוב "סור מרע ועשה טוב" שלכאורה משמע שהאדם צריך קודם לתקן את הרע שבו ורק לאחר מכן עשה טוב? שכן יש מי שכתב בזה שהכוונה "סור מרע" שע"י ה"ועשה טוב" הרע יסור מאילו, וישבו נכון הוא. אך נראה יותר לבארו בפשיטות "סור מרע" הכוונה שקודם כל צריך לדעת שהרע הוא רע וליישב את דעתו בענין זה, שידע קודם ויבדיל בין קודש לחול ובין טוב לרע ואזי ממילא יוקל עליו לעשות טוב של אמת, כי העיקר זה ישוב הדעת שהאדם ידע שהוא רוצה לעבוד את ה' וכל שאר הדברים הם כלא היו. וזה מה שאנו מוצאים בפרשתנו שיוסף הצדיק יורד למצרים להעלות ולתקן את כל ניצוצות הקדושה שנפלו שם, אבל יוסף הצדיק קודם כל עבד והרבה בעשיית טוב אצל אביו שבע עשרה שנה כמנין טוב ורק אחרי שחזק את הטוב שבו אזי ממילא כבר יכל לרדת למצרים ולתקן ולהכין גם את הירידה הכללית של עם ישראל לשם בהמשך הזמנים.

וזה עבודה של כל אדם מישראל רק שהצדיקים יודעים ליישב את דעתם בכל דבר ודבר בעבודת ה' ולנו חסר העיקר שהוא הישוב הדעת כי מי שיש לו יישוב הדעת בודאי ישוב אל ה' כי עיקר כוחו של היצר הרע הוא בזה שהוא מטשטש את ראייתו של האדם ואת הכוח שניתן לו להבדיל בין טוב לרע ועל ידי זה שהאדם כבר לא מכיר ומבדיל אזי בקלות ניתן להפילו או לומר לו על עברה שהיא מצווה או זה עצמו שקודם יתעסק לתקן

פנינים חסידות ברסלב

אף-על-פי שפרשה מוהר"ן זכרוננו לברכה לדבר מכל הפסוקים טובות וישרות, אבל עקר ורוב דברי יסובבו על ענין ההתחזקות לחזק ולאסוף כל הנחשלים והעייפים והיגעיים אשר עמלק רודף אחריהם לבל יתאשזו עצמם מן הרחמים פי הא יתברך חינו ורב לסלוח, וכאשר נשמע ונראה גם בעת יציאת נשמתו הקדושה, שעד נשימה האחרונה כפל ושלש חנוס הפרכה לסלוח" פגמים אין מספר ואף על פי שאסור אז עוד איזה דברים מאעטום, אבל עקר אסירתו לא היה רק זאת. (ש"ש ק א-ת"ט)

הבחינו אנ"ש ברגנו שהיה מסדר מעט את פאותיו, לפני שהיה יוצא לדרכו. (וכך נהגו אנ"ש). (ש"ש ק ב-טו)

את פגמיו ועל ידי זה להחליש אותו כי מי שאין לו את עבודת הפנים שזה למעשה התורה והתפלה א"כ כיצד הוא רוצה לשוב ולצאת לבחון ולעבוד שם את ה' שהרי אין לו יסוד איתן וממילא הוא לא יחזיק וזה עצת היצר הרע שבובר באדם ומייאש אותו ואומר לו הא כיצד אתה לומד וכיצד אתה מתפלל ראה בעצמך מי אתה, ועל זה צריך להשיב לו שרבינו מלמד אותנו לעסוק בטוב וממילא הרע יתבטל, ומה ילמד כל אדם שקודם כל ליישב את דעתו ולעסוק בטוב ואזי הוא יזכה ממילא שכל הפגמים יתוקנו ויטהרו.

הרה"ג ר' ירון אשכנזי שליט"א ר"כ חושן משפט בישיבת "חוט של חסד" מנהל רוחני ב"קו ההלכה" קו ההלכה הספרדי: 3030*

שו"ת של חסד ע"י בית הוראה "חוט של חסד"

דיני הדלקת נרות חנוכה

כמה נרות חייבים להדליק בכל יום

מכיון שהנס אירע בנרות, תיקנו להדליק נרות בכל לילה כדי להזכיר הנס, מצות הדלקת נרות בחנוכה, מעיקר הדין מספיק להדליק נר אחד כל יום, וראוי להדליק כפי מספר הימים, דהיינו ביום הראשון ידליק נר אחד, ביום השני ידליק שניים, וכן הלאה. (שלחן ערוך (סימן תרע"א סעיף ב').

מי שמצבו הכלכלי קשה, יכול להדליק את הנר הראשון בשמן זית, ואת שאר נרות ההידור בשמן זול יותר (כפי החיים סימן תרע"ג סעיף קטן י"ד). אבל לא ידליק חלק הנרות בשמן וחלק בשעווה משנה ברורה (סימן תרע"ג).

אם מסתפק אם הדליק נרות חנוכה, אינו צריך לשוב ולהדליק. (חזון עובדיה עמוד כ' בהערות).

אחר שהדליק בעל הבית את הנר הראשון, מותר לתת לאחד מבניו הקטנים שהגיעו לגיל 6 ומעלה להדליק נרות ההידור, כדי לחנוכה במצוות. ואת נר השמש יכול לתת גם לבנו הקטן מגיל 6. (חזון עובדיה עמוד כא בהערות).

מקום הדלקת הנרות

מצוה להניח נרות חנוכה סמוך לפתח מצד שמאל, כדי שתהיה המזוזה מימין ונרות חנוכה משמאל, וכשהוא

ברורה סימן תרע"ב סעיף קטן י"א.

זמן הדלקת נרות חנוכה, למנהג האשכנזים נוהגים להדליק נרות בשקיעת החמה (בסביבות השעה 16.40), ומנהג הספרדים מדליקים בצאת הכוכבים (בסביבות השעה 17.00).

צריך לתת שמן בנרות שיעור שהנרות ידלקו לפחות עד חצי שעה אחר צאת הכוכבים (כלומר לפחות עד 17.35). (שלחן ערוך סימן תרע"ב סעיף ב'). ואם לא היה מספיק שמן, אפי' אם אחר שבירך והדליק, הוסיף שמן, לא יצא ידי חובה ידי חובה וצריך לכבות ולברך ולהדליק שוב. (שלחן ערוך סימן תרעה סעיף ב'). ומשום ספק ברכות להקל לא יברך. חזון עובדיה (חנוכה עמ' ק"ב).

בני ספרד נוהגים להתפלל ערבית בשקיעה, כדי להספיק את הדלקת הנרות בצאת הכוכבים, ואומרים קריאת שמע שוב אחר התפילה. (שו"ת תפילה למשה חלק ב' סימן סח).

מי שלא הדליק בתחילת הלילה והגיע לביתו בשעה מאוחרת, וכל בני הבית כבר נרדמו, אם יכול להעיר אחד או שניים מבני הבית שישמעו ממנו ברכת להדליק נר חנוכה, הנה מה טוב, ואם לאו, ידליק נר חנוכה בלי משתתפים נוספים ויכול גם לברך. (חזון עובדיה עמוד ס"ד).

לאחר שעבר חצי שעה מהדלקת הנרות יכול לכבות את הנרות. (משנה ברורה סימן תרע"ב סעיף קטן ז).

זמן הדלקת נרות חנוכה

כיון שהגיע זמן הדלקת נרות אסור להתעסק בדברים אחרים, ואפי' אם התחיל צריך להפסיק באמצע. (משנה

'שהחיינו' בלב הגיהנום

**'מילא, להדליק נר חנוכה - עוד יכול
אני להבין. מילא 'שעשה ניסים
לאבותינו' - ניחא. אולם
'ש-ה-ח-י-י-נ-ו!?!'**

**השאלה הדהדה בחלל
הצריף בעוצמה.**

הדוחס האנושי היה בלתי נסבל, לתוך צריפים שיעודו להכיל כ-2,000 איש בקיבולת מקסימלית, נדחסו לעיתים כ-15,000 איש!

תנאי ההיגיינה במחנה ברגן-בלזן כמעט ולא היו קיימים. מנות האוכל היומיות עמדו על חצי ליטר מים לאדם ופרוסת לחם, שלעיתים הוחלפה בתפוח אדמה מבושל למחצה.

מדי פעם היו הצוררים הגרמנים מתעללים באסירים ומגישים להם משקה חם דלוח שכונה על ידם בתואר "קפה".

ברגן-בלזן לא נועד להיות מחנה השמדה, אולם בשלב מסוים במלחמת העולם השנייה הוא הפך לכזה. ללא תאי גזים וללא צורך ביריות רבות, אם בכלל. אנשים פשוט מתו מחולשה, מסחלות רבות, מתנאים לא אנושיים.

כמויות המתים האדירות שנספרו בברגן-בלזן מדי חודש, לא הפחיתו את העומס שבו, משום שמדי כמה ימים הובאו אל תוכו אלפי בני אדם נוספים. רובם המחולט מצא את מותו בדרך זו או אחרת לאחר תקופה.

בין אסירי המחנה בלט בהדרת כבודו כ"ק האדמו"ר רבי ישראל שפירא מבלאז'וב. הרבי, שאז כיהן כרבה של העיר איסטריק, היה נכדו של אחד מגדולי האדמו"רים בגליציה: הרה"ק רבי צבי אלימלך שפירא מבלאז'וב, שהיה נכדו של הרה"ק הבני יששכר.

למרות התעללויות הצוררים הגרמנים ביהודים בכלל וברבנים בפרט, שרד הרבי מבלאז'וב את מוראות השואה בדרכים ניסיות ופלאיות.

בכל הזדמנות שהייתה לו, קיים הרבי מבלאז'וב את מצוות התורה תוך הקפדה על כל פרט ופרט, לפעמים עד כדי מסירות נפש ממש.

באחת השנים, בהגיע ימי החנוכה, נכחו שוכני הצריף בו שכן הרבי, שרבי ישראל שפירא הצליח להשיג בדרך לא דרך מעט שמן להדלקת נרות חנוכה. עבור הפתילות

ותפילה על אהבת ישראל זו הנחת הגדולה ביותר לאבא שבשמיים. אבא אוהב שאוהבים את הילדים שלו. אבא אוהב שמתפללים על הילדים שלו. מי שאוהב את אבא אוהב את הילדים.

עם ישראל הקדוש, אם כל התורה שזורה וגדושה במעלת השלום והאהבה כי "כל נתיבותיה שלום", הרי שהפרשה שלנו היא המזעזעת ביותר, שהיא מתארת את הקרע הראשוני שעוד לא תוקן בין שבטי ישראל. מכירת יוסף. רבי עקיבא גדולי העולם העצומים ביותר נטבחו במיתות משונות אכזריות ונוראות. אגחנו קוראים את הפיוט על עשרת הרוגי המלכות בכל שנה ביום הכיפורים, ביום הקדוש ביותר. מדוע? כדי שנתעורר להבין שהכול מתחיל משם, מהמחלוקת; והכול יתוקן אך ורק באהבת חיים, באהבת ישראל במסירות נפש!

על מה צועקים "סלח נא" ביום הכיפורים? על הכול, אבל בעיקר על הפגם הנורא מכול, הכולל הכול, הפגם באהבת חיים שבגללו אגחנו מונים פצעים ומכאובים, מתים והרוגים, שאות ופוגרומים, מחלות ואסונות; במקום לרקוד עם הצדיקים ולראות גילוי שכינה בחנוכת בית מקדשנו.

ואומר רבי נחמן שמי שרוצה לזכות לאור החנוכה צריך לבקש הרבה מאוד "סלח נא", כשה' יסלח לנו על הפגם הזה, אז הוא יאיר לנו את האור הנפלא ביותר שהוא אור הגאולה, האור הגנוז לעתיד לבוא המאיר בנרות החנוכה.

באנו חושך לגרש

אין חושך כמו חוסר באהבת ישראל. כבר אמרתי לכם שאפילו יהודי צדיק באמת שמקיים את כל התורה ולומד בהתמדה - אם הוא לא יודע שאהבת ישראל זה הדבר החשוב ביותר - הוא שרוי בחושך עצום. אהבת ישראל היא המאור שבתורה.

יש לי בקשה מכל עם ישראל היקרים שנגשים השבוע להדליק נרות חנוכה. במשך חצי שעה לא עושים מלאכה, וזו עת רצון עצומה. זה הזמן לכנס את בני המשפחה ולעורר אותם לתפילה על עם ישראל ולהרבות יחד לאור הנרות בתפילה שנזכה לאהבת ישראל, להאיר את האור בכל נשמות ישראל, לאהוב כל יהודי כמו בן יחיד, ושנתחיל לראות כבר את אור האהבה הזאת בעולם הזה.

ומי שעוד לא קיבל על עצמו את החצי שעה שיקבל על עצמו שכמו שהוא מניח תפילין ומתפלל שחרית, כך אהבת ישראל תהיה חלק בלתי נפרד מסדר יומו ומחובתו בעולמו. ועכשיו בחג האורים נתפלל כולנו שה' יגרש את החושך, על ידי שיאיר את אור אהבת ישראל בעולם, "שלח אורך ואמיתך המה יחנוני", ובזכות זה ינוסו הצללים ונראה במהרה בחנוכת בית מקדשנו שהוא אורו של העולם.

פרם הרבי מעט חוטים מכתונת האסירים שלו, נתן את השמן בתוך שקעים קטנים והציב בתוכו את הפתילות.

לאחר שהדליק הרבי מבלאז'וב - תוך סכנת נפשות עצומה - את נרות החנוכה, ניגש אליו יהודי חילוני מאסירי המחנה ושאל את השאלה בה נפתח סיפורנו:

"רבי, הלא איש חכם ופיקח אתה. אני יכול להבין כיצד אתה מוסר נפש על קיום המצוות שאתה רואה בהן לב האמונה הדתית. מבין אני אפילו כיצד ההיאחזות באמונה הזו היא שמעניקה לך כוח רצון וחיים גם בגיא הצלמות שבו איננו יודעים בקומנו בבוקר אם נזכה לישון הערב, ובלכתנו לישון איננו יודעים אם נראה את בוקר המחר.

"אולם שאלה מציקה לי אליך, רבי: מילא, להדליק נר חנוכה - עוד יכול אני להבין. מילא 'שעשה ניסים לאבותינו' - ניחא. אולם 'ש-ה-ח-י-י-נ-ו!?!' כיצד ניתן לברך 'שהחיינו' במקום נורא כזה???"

אלפי האסירים שכבו בדממה בדרגשיהם, עשו את אוזנם כאפרכסת וחיוכו לשמוע מה ישיב הרבי הצדיק מבלאז'וב לשאלה התובענית.

"אינך הראשון ששאל שאלה זו", גילה הרבי מבלאז'וב ליהודי השואל. "אני עצמי התחבטתי בה בשעה שבירכתי על הנרות. אולם הבחנתי אז שמאות ואולי אלפי אסירים יהודים עומדים מאחורי ובעיניהם זיק נחוש שמבשר שמוכנים הם לאבד את חייהם למען קיום מצוות הדלקת נר חנוכה. ואם בתנאים קשים כאלה מוכנים יהודים להיאבק עד נשימתם האחרונה על קיום מצווה מדרבנן - אין לך 'שהחיינו' גדול מזה" - - -

בברכת שבת שלום ומבורך

חיזוקון
מתחזקים בשמירת שבת

ההכנות לשבת

מצוה בערב שבת
לטעום מהתבשילים
של שבת,
כדי לברך שהם
מתוקנים כראוי
לכבוד שבת המלכה.
וכל הטועם,
מאריכים לו
ימיו ושנותיו
(בהלכה ובאגדה)

לקבלת מסרים מחזקים 052-6672221

בית דין לממונות
משפט וחסד

בית דין לממונות
משפט וחסד

מקצועיות • מהירות • אמינות

בבית הדין מכהנים דיינים מוסמכים ומנוסים המתמחים בענייני ממונות, סכסוכים עסקיים, ירושות, צוואות, מכר ושכירות גדולין, נזקי שכנים, חווים והסכמים ממוניים וכו'

054-2373752
mishpatvachased@gmail.com
רח' שמואל הנביא 13, ירושלים

החברת החדשה של הרב ארוש
"אהבת ישראל אהבת חיים"

אינן שמחה גדולה
לאבא יותר מאשר
לראות את בניו
אוהבים ומאוחדים
(הרב שלום ארוש)

מתחזקים באהבת חיים
052-2240696

**רבי חיים חזקיה מדיני -
שדי חמד
כ"ד כסלו**

**לאורם נלך
הילולא דצדיקא**

רוב מסונו לצדקה, ומספרים שפעם אחת באה אליו אישה, וכששאלה כמה היא צריכה לצרכי שבת, ענתה שדרושים לה שני בישליקים (מטבע טורקי). כאשר נתן לה ארבעה, חששו תלמידיו שמא הוא לא מכיר צורת מטבע, ובטעות נתן לה יתר על המידה - ענה להם שמשנה סדורה היא: "ציאות השבת, שתיים שהן ארבע..."

בהיותו בטורקיה חיבר קובץ של פירושים במשניות, על מספר גמרות ועל תחילת או"ח בשם 'מכתב לחזקיהו' (ע"פ ישעיהו לח, ט). באותם ימים גם מת עליו בנו יחידו, ולזכרו כתב ה'שדי חמד' את 'אור לי', שו"ת בענייני או"ח (יצא גם כ'מכתב לחזקיהו' ח"ב), כאשר הספר יצא בעילום שם. אולם רוב פרסומו כגדול בתורה בא מיצירתו האדירה 'שדי חמד', שהיא בעצם מעין אנציקלופדיה של שאלות ותשובות בעניינים שונים. הספר מחולק בעיקר לפי כללים על סדר האל"ף בי"ת, בנוסף לאסיפות דינים מיוחדים (על סדר הא"ב גם-כן) כגון 'מערכת חמץ ומצה' וכגון 'מערכת חוה"מ וחונכה'. לאחר מכן יצא קובץ השלמות בשם 'פקעת השדה'.

חיבתו לארץ ישראל בלטה בכתביו, כאשר סידר ה'שדי חמד' את אסיפות הדינים לפי הסדר, היה לו לפתוח בערך 'אבלות'. תחת זאת בחר להתחיל עם 'ארץ ישראל', וכאשר שאל אותו הרב מימון לפשר העניין, ענה לו, 'ארץ ישראל קודמת לכל'. זכותו תגן עליו אמן.

רבי חיים חזקיה מדיני (להלן: ה'שדי חמד') נולד בירושלים בשנת ה'תקצ"ה, ונסתלק בשנת ה'תרס"ה (לפני 117 שנה).

אביו נפטר עליו בצעירותו, ועול כלכלת המשפחה נפל עליו. ה'שדי חמד' נסע לטורקיה על-מנת להיעזר בקרוביו האמידים, ומשם נסע לרוסיה שם התמנה לרבנות בקהילת קארסובזאר שבחצי-האי קרים. לפני בואו של ה'שדי חמד', הייתה קארסובזאר קהילה נדחת וחסרת תלמידי חכמים לחלוטין. במשך שלושים ושלוש שנות כהונתו חולל השדי חמד מהפכה במקום; תיקן וגזר, הקים ישיבה אותה תקצב מהמתנות שהופנו אליו,

בשנת ה'תרנ"ט החליט השדי חמד לחזור לא"י, ולנוכח תחנוניהם של בני קהילתו אמר, כי "אין דבר העומד בפני ארץ ישראל". בתחילה שהה בירושלים, אולם לאחר שזממו למנותו כ"חכם באשי", מיהר להימלט על נפשו ופנה לחברון. גם בחברון הוצעה לו רבנות העיר אולם שם, בלית ברירה, הסכים למינוי, וברוב משכורתו החזיק את הישיבה שהקים, בה לימד עד סוף ימיו.

תמימותו וצדקותו של ה'שדי חמד' היו לשם דבר. היה מקפיד להגיע לבית הכנסת ב'ברוך שאמר' או 'ה' מלך' על-מנת שלא יקומו לכבודו.

הקפיד לקנות בעצמו דבר לשבת בבוקרו של יום השישי, ולדברי המעידים, התמונה, שהיה חוזר עם סלו מהשוק, הייתה 'מבהיקה בקדושתה'. היה מפזר

קו האמונה
02-6444250

**מעט מן האור
דוחה הרבה חושך!**

רבנו בחיי, חובת הלכבוד, "שערי ייחוד המעשה" ב"ק ה'

**בכח היחיד
להשפיע על הרבים-**

↓

**על ידי שנאהב את השני
נזכה לאהוב כל יהודי!**

כולנו מרבים באהבת חיים!

אני אוהב כל יהודי

לרכישת ריחן לרבך ומוצרים נוספים:
050-9931931

הג חנוכה סגולות ליום הגדול

"ימי החנוכה הם ימי ניסים, והנהגת הבריאה היא למעלה מדרך הטבע, לכן נקל לפעול ישועות ונפלאות". (הרב אלימלך בידרמן)

1. סגולה לשמירה ולהצלה מפחדים:

לומר את הפסוק "ויהיה נועם ה' אלוקינו עלינו, ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו" בקול רם, במשך 7 פעמים. ואת הפעם השמינית לומר בלחש. מיד לאחר מכן לומר את פרק צ"א בתהילים "ושב בדרך עליון" (הבן איש חי, הלכות חנוכה)

2. החיד"א הקדוש אמר:

כי מול החנוכה צריך לבקש על דבר אחד ויחיד: "אני רוצה לראות טוב באנשים, תעזור לי ותזכה אותי בעין טובה שתראה את הטוב בכל אדם ובכל דבר. שאראה את הטוב בעצמי ובזולתי, ואת הטוב שיש בניסיונות שאתה מזמן אל חיי".

3. בשם רבי חיים פלאגי:

מובא כי בשעת הדלקת נרות, נעשה עת רצון במרומים, מידת הדין מתבטלת ומתעוררת מדת הרחמים.

4. סגולה לרפואה:

טוב לאסוף את השמן שנשאר בכוסיות מדי יום אל תוך צנצנת, ולהשתמש בו כסגולה לרפואת מכה כלשהי - כדוגמת מחלת השושנה.

5. סגולה להצלחת בדיקה או טיפול רפואי:

לקבל על עצמך שיום אחד מימי שמונת ימי החנוכה, לא תעשה שום מלאכה ותקדיש את היום כולו לתפילה. כך תינצל בע"ה מאותה הצרה. (זוהי סגולה מאת הבן איש חי).

6. סגולה להיפקד בזרע קודש בר קיימא:

בגר שמיני של חנוכה, לומר לפני בורא עולם: "יהי רצון מלפניך, שכשם שדולקים פה 8 נרות - אזכה גם אנוכי למול את בני ביום השמיני" (הרבי מרוז'ין).

7. ימים נשגבים, עם ניצוץ מאורו של משיח:

ימי החנוכה, ובפרט 'זאת חנוכה' מסוגלים לעורר את הגאולה השלמה. משיח הוא ר"ת - מדליקין שמונת ימי חנוכה, מכאן נלמד כי בימי חנוכה יש ניצוץ מאורו של משיח והזמנים נעלים ונשגבים ביותר. ('זרע קודש')

8. בעל בני יששכר (כסלו מאמר ב') כותב:

"בחנוכה יש מקום לעורר פקודת עקרים ועקרות כעין ראש השנה, הנה לדעתי עיקר העניין עיקר הסגולה ביום האחרון הנקרא בפי כל 'זאת חנוכה'".

בברכת חודש מאיר והרבה ישועות

"על הניסים ועל הפורקן"

פדיון נפש בחג חנוכה באומן
ע"י הרב שלום ארוש שליט"א
לזיווג | פרנסה | בריאות | זב"ק | וכל ישועה

02-5308000

סיום מסכתות בישיבת "נעימות התורה" בנשיאות הרב שלום ארוש שליט"א

"אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו"

כל המצוות אינם שוות למצוות יגיעת התורה [תפארת ישראל]

ה"בור" לבטל את החלום, ובבור התחיל להתגשם החלום ע"י חלום.

תשובה לפרשת תולדות: שלוש שבועות: 1) שבועת עשו ליעקב במכירת הבכורה. 2) ה' אומר ליצחק 'הקימותי את השבועה אשר נשבעתי לאברהם אביך'. 3) שבועת יצחק ואבימלך.

זוכה: מוטי גליק, רחובות

al5308000@gmail.com | 02-5812252

תודה מצילת חיים

יתברך על כך שנריה היה בריא עד כה, רגליו תפקדו כרגיל, שדוד לא נפגע כלל ותודה על שנריה עדין חי וצריך רפואה שלימה.

כך הם מודים ומודים ומודים לה'...

באחד הימים מימי האשפוז הגיע הרופא שבדק את נריה והעבירו אותו לבדיקות מקיפות יותר כדי לאבחן את הנזקים למרבה הפלא של הרופאים הם ראו כי נריה לא ניזוק אלא מרסיס קטן שחדר לגופו.

את מצבו של נריה הגדירו כחולה במצב 'קשה' בעקבות הדריסה והתאונה הנוראית.

אך לא כך כונה למשך זמן רב, שכן לאחר כמה ימים כבר הוגדר מצבו לחולה במצב 'קל'.

הנס הגדול עם נריה היה מוחשי במיוחד, אף אחד לא האמין שמהתאונה הזאת הוא יצא חי, ובזכות התודה וההודאה הנפלאה, המתנה היקרה שהקב"ה נתן לנו, יכולים גם להציל חיים!

תודה רבה לה' ששמר על נריה בריא ושלם והתרפא ברוך הוא וברוך שמו.

אמרנו תודה ונריה חי והבריא!

לכבוד מערכת העלון חוט של חסד מדור סיפורי תודה. את הסיפור הבא שמעתי כבר מזמן אך לא מזמן נזדמן לידי העלון של חוט של חסד, התחלתי לקרוא ולדפדף ושהגעתי למדור סיפורי התודה התפעלתי מאוד ואז נזכרתי בסיפור הבא:

היה זה בחופש הגדול, ערב נעים במיוחד האחים דוד ונריה הלכו ביחד להליכה.

וכך שהם צועדים להנאתם הגיעו למעבר חציה.

להולכי הרגל היה רמזור ירוק ולרכבים היה רמזור אדום.

נריה ודוד חצו את הכביש ולפתע הגיח במהירות רכב שככל הנראה לא ראה כי הרמזור אדום לרכבים ופגע בנריה בעוצמה.

דוד, שהיה לו טלפון התקשר במהירות למשטרה ולאמבולנס.

כשהם הגיעו פינו את נריה לביה"ח ונהג הרכב הובל עם המשטרה.

נריה אושפז בבית החולים למשך שבוע, המשפחה שדאגו מאוד קיבלו על עצמם תודה והודאה להשם

זיכוי הרבים | כסליו

אין לך חסד גדול מזיכוי הרבים, שמפיצים ספרים, חוברות ודיסקים של תורה ותפילה. (א.ב. של החיים)

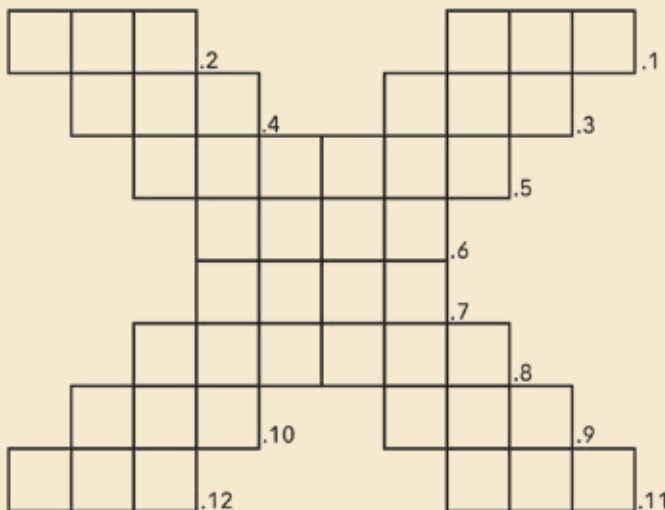
לקבלת מסרים מחוקים - 052-6672221

פתרונות יש לשלוח עד יום שני למייל: al5308000@gmail.com או לפקס: 02-5812252 | יש לציין שם מלא, כתובת מלאה וטלפון

עשיונות

תשבץ מדורג

מלאו את התשבץ במאוזן, בכל שורה הוסיפו, שנו או החסירו אות

1. קל לשימוש
2. ארץ במדינות הבלקן
3. _____ ושבעת בניה
4. יופי, חן
5. מדליקים בחנוכה
6. אבא של מתושלח
7. מלמד, מורה
8. בית של החילזון
9. מחזיק את הנר בחנוכה
10. בעל ליקוי תפקודי, בעל מום
11. חור קטן
12. הפסיק לדלוק

בדיחות הדעת

ילד אומר לאבא שלו:

חברים הזמינו אותי למגל טבעוני.

מה עדיף לדעתך: תחליף המבורגר,
תחליף סטייק או תחליף שיפודים?
- תחליף חברים...

העלון מוקדש להצלחת

שושנה הילה מור

להקדשת העלון: 02-5308000

במילים שאנו משדרים לכיוון ההצלחה או לכיוון הכישלון.

יכול להיות שעוד כמה צפרדעים היו יכולות להעפיל עד למעלה, אך "משפטי הכישלון" שכולם אמרו וחוסר האמון המופגן, הביסו את רוחם. משפטי כישלון אלו "ניצלה" הצפרדע החרשת, להיפך היא ראתה את כל ההמולה והבינה לתומה מהרעש, שכולם "מעודדים" אותה, ולכן היא הצליחה להעפיל.

תחשבו על זה!

הרב אבוהצירא - יועץ, מאבחן ומטפל
לייעוץ טלפוני ללא תשלום
בימים ג' - ד' משעה 8-10 בערב
נייד: 054-8434435

חינוך באהבה הרב יצחק אבוהצירא

נכשלת, אני לא כישלון פרק ד'

השבוע, לבקשת המערכת המאמר קוצר בחצי, התצלולי מראש.

אומרים בשם רבינו הקדוש רבי נחמן מברסלב, ש-"אתה נמצא במקום בו מחשבתיך נמצאות, ודא שמחשבותיך נמצאות במקום בו אתה באמת רוצה להיות".

אמרה חכמה זו, סלמדת אותנו: מה גדול כוחה של ה"מחשבה" ולענייננו מה גדול כוחה ההרסני של מחשבה הרסנית כמו מחשבה שאני "כישלון".

ובמה הדברים אמורים, המשיכו לקרא!

מרוץ הצפרדעים

מספרים שהיה פעם "מרוץ צפרדעים", המטרה הייתה להגיע לקצה העליון של תלולית עפר גבוהה וחלקה במרכז הביצה. כל בעלי החיים תושבי הביצה, התכנסו כדי לראות את הצפרדעים המתחרים ולתמוך בהם, ובשעה היעודה החל המרוץ!!!

למעשה, כבר בתחילת המרוץ, החיות לא האמינו שהצפרדעים אכן מסוגלות להגיע עד למעלה, העלייה הייתה תלולה ואדמת הביצה חלקה, וזה באמת היה טיפוס קשה מאוד.

אבל... הם נתנו לצפרדעים צ'אנס והחלו לעודד אותן בטיפוס, עד מהרה הבינו כולם שאין סיכוי, התלולית

הייתה גבוהה ותלולה והצפרדעים החלו להחליק שוב ושוב.

משפטי המוטיבציה, הוחלפו אט אט לאכזבות ומשפטי כישלון ולעג על אי ההצלחה.

"אין טעם!!! הן לא יצליחו אף פעם, תראו איך הן נופלות, חבל להן על המאמץ, התלולית תלולה וחלקקה!"

הצפרדעים התחילו אט אט להתייאש, חוץ מאחת שהמשיכה לטפס במרץ.

החיות המשיכו וצעקו גם לעברה: "... חבל לך על הזמן!!! אין לך סיכוי, תיזהרי את תחליקי ותפצעי!..."

הצפרדעים החלו אט אט להרים ידיים, חוץ מאותה אחת שהמשיכה למרות הכל לטפס במסירות נפש...

לבסוף, כולן נטשו את המרוץ חוץ מהצפרדע הזאת שבמחיר של מאמץ עצום, הגיעה בסוף למעלה.

כל החיות חיכו לה בירידה מהגבעה, הם כל כך הסתקרו להכיר אותה ורצו לדעת איך היא עשתה זאת. כולם התקרבו כדי לשאול אותה איך היא עשתה זאת ואיך הצליחה לסיים את המרוץ.

אך הצפרדע לא ענתה, לאחר מספר משפטי שיחה עקרים, הם גילו שהצפרדע הייתה ... חירשת! ...

לא להוציא את הרוח מהמפרשים

משל מפורסם זה, ממחיש לנו כמה כוח עצום טמון,

נבחרת המרצים של "חוט של חסד"

<p>רעננה</p> <p>הרב אביעד קלכהיים ♀ בית כנסת "ברית שלום" רח' הנגב 16 ימי רביעי 18:30 ☎ 054-4677752 050-9201720 <small>יממשנתו של רבי נחמן</small></p>	<p>מושב אורה</p> <p>הרב שניר שרעבי ♀ רח' מעוק 151 מוצ"ש 20:00 ☎ 052-7138748 הרב דוד נאור ימי שלישי 21:00 ☎ 052-7631208</p>
<p>ישוב תל ציון</p> <p>הרב ראובן דה לרנה ♀ בית כנסת "מזמור לתודה" רח' אהבת ישראל 1 יום רביעי 17:30 ☎ 050-3346034 <small>יממשנתו של רבי נחמן</small></p>	<p>לוד</p> <p>הרב שלמה גלעד ♀ "בית רבינו" רח' עזריאלי 68 ☎ 052-2419894</p>
<p>חולון</p> <p>הרב בן יוחי ♀ רח' קרית שמונה 27 ימי חמישי 9:15 ☎ 054-8400161 <small>יממשנתו של רבי נחמן</small></p>	<p>הרב נחמן ארוש</p> <p>פרישת שבוע ימי ראשון 21:00 ☎ 050-6770619</p>
<p>מזמורת ציון</p> <p>ימי שני 20:45 ☎ 053-5466433 <small>הציבור ליקוטי מנהר"ן ופרישת שבוע</small></p>	<p>מנוב בן זכאי</p> <p>ימי שני 20:45 ☎ 052-2641751 <small>הלכה</small></p>
<p>ראשון לציון</p> <p>ימי שני אחרי ערבית ♀ בית כנסת "לב הנחל" רח' התקומה ☎ 054-8823996 <small>בהלכה ובאגדה</small></p>	<p>תל אביב</p> <p>ימי רביעי 20:45 ♀ בית כנסת "משכן מוהר"ן" רח' מפל התנור 6 ☎ 054-4027240 <small>פרישת שבוע</small></p>
<p>אשקלון</p>	<p>מנוב בן זכאי</p> <p>ימי שני 20:45 ☎ 052-2641751 <small>הלכה</small></p>

כך האור יכבוש כל חושך

מעוניין להזמין שיעור באזור מגורך? 052-7112396

{ אז נדברו }

פרשת וישב תשפ"ב | לסדר: "וכל אשר עושה ד' מצליח" | גליון מספר: 36

להצטרפות לרשימת

התפוצה במייל,

להערות והארות:

a8447168@gmail.com

האם אני בעצמי יכול לעשות ניסים למעלה מדרך הטבע??

היה לי ויכוח מעניין עם חבר שלי... אני טענתי בתוקף שנצחון המלחמה של החשמונאים מול היוונים היה נס לגמרי לגמרי למעלה מדרך הטבע!!!! תחשוב: מדובר בקומץ מזערי של אברכים חיוורים חלשים שמעולם לא החזיקו אקדה בידיים... שיום אחד בהיר יצאו למלחמה מול צבא אדיר ומיומן ששלט אז על כל העולם והם פשוט ניצחו... יש פה נס מחוץ לגבולות הטבע בדיוק כמו מלחמת סיחון ועוג... וכמו מלחמת ארבעת המלכים שאברהם אבינו זרק עליהם טבק וזה נהפך לאפצ'י של חרבות שהרג מאות אלפים... מבחינתי זה אותו דבר!!!!

אבל לא!!! חבר שלי התעקש לטעון שהכל טוב ויפה... נכון שהיו ניסים גלויים אבל עדיין!! סו"ס זה התרחש בבית שני שכל הניסים היו כבר ניסים נסתרים... וממילא גם במלחמה הזו היתה אחיזה של דרך הטבע, השתמשו שם בטכסיסי מלחמה והיה שם לכה"פ התנהלות ע"פ דרך הטבע... עכשיו!!! אני מצידי אפילו הדעזעתי מהגישה המקררת של חבר שלי... כאילו הכל היה בדרך הטבע... אבל יש לכאורה כמה תמיהות שמתעוררות כאן...

אם נצחון המלחמה היה כזה נס כ"כ למעלה מדרך הטבע... לכאורה זה היה אמור לגרום לשרשרת של תגובות והתעוררות של כל העולם כולו להיכנע תחת עם ישראל ולקבל את מרותם וכו'... **הרי כך היה בנס של פורים**... שנפל פחד היהודים עליהם... וכל שרי המדינות וכו' מנשאים את היהודים... אבל כאן בנצחון של חנוכה משום מה לא ידוע לנו שמתתיהו כהן גדול ישב על כסאו של אנטיוכוס.. לא ידוע לנו ש"וישתחו לו כל מלכים כל גוים יעבדוהו..."

תחשוב שמרן ר' חיים קנייבסקי היה יוצא עכשיו מבית הכנסת לדרמן עם כמה ת"ח ישישיים מתלמידי מרן החזו"א... והוא היה יוצא למלחמה נגד הנשיא ביידן עם כמה סטנדרים... (לא נגד הממשלה הצרה הזו שקמה עלינו... עובד... זה צחוק ילדים... קטן עלינו...) ותחשוב שהוא היה מנצח... מנצח את הבית הלבן... את הסנאט ואת בית הנבחרים... ותחשוב שמרן שלי"א היה חוזר לבני ברק... האם לא היו מגיעים לכאן כל מיני נשיאים וראשי מדינות... אם לא בשביל להפעיל קשרים ולהתברך... אבל לכה"פ להתברך... ולא!!!! לא מצינו שהיה משהו כזה אצל בית חשמונאי... (אצל חזקיהו המלך שסנהריב נפל לפניו כן מצינו את זה... מצינו שהגיעו לחזות בפלא הגדול... ביהודי הקדוש שהצליח להכניע את הממלכה החזקה ביותר בעולם תוך כדי שינה... אבל אצל חשמונאי לא מצינו זאת...)

עוד נקודה שצריך להתבונן: בפורים מצינו היתה התעוררות פנימית כללית בכלל ישראל... חז"ל אומרים: שעם ישראל חזרו לקבל את התורה מרצון... מאהבת הנס... כלומר: כלל ישראל כ"כ התפעלו מאהבת הנס ומהגילוי חיבה העצום שה' גילה להם שהם התעוררו לקבל את התורה מרצון... ואילו בחנוכה לא מצינו את ההתעוררות מהסוג הזה... כן כתוב שחזרה מלכות ישראל... כן כתוב שלשנה אחרת קבעים ועשאים ימים טובים אבל לא מעבר לזה... למה??? למה בחנוכה היתה פחות התלהבות סוחפת מאהבת הנס של פורים??

וסתם ככה... לאורך כל הדרך רואים שיש מין הסתייגות מהנס של נצחון המלחמה... כמעט ולא עושים מזה עסק... עושים עסק בעיקר מהנס של פך השמן... (כל השמונה ימים של חנוכה זה בגלל פך השמן...) ותחשוב: שאם היה פה נס כזה עצום ונורא שכמה בני ברקים מצליחים להכניע את ארדואן ואת סוריה ולבנון... אני חושב שנס פך השמן הוא חיוור לעומתם... אז מה הפשט בזה?? בקיצור: תסכים איתי שיש פה כמה נקודות עמומות... זה נראה שכאילו חסר לנו כאן כמה פרטים להשלמת התמונה... להשלמת הפזל... לא נראה לך??

אז תרשה לי להגיד איזה משהו... אני עכ"פ חושב שזה אמת... אבל לשיפוטך... סו"ס זה נקודה קצת מחודשת ובעיקר קצת דקה ועדינה... אתה תחליטי!!!!

העניין הוא אולי כך:

יש שני סוגים של ניסים **למעלה מדרך הטבע!!!**

יש נס מסוג של **הים ראה וינס** - דהיינו קריעת ים סוף...

יש נס מסוג של **וינס ויצא החוצה** - דהיינו העמידה של יוסף בניסיון...

שני הסוגים האלו... שניהם ניסים!!! שניהם דברים שנעשו **למעלה מדרך הטבע!!!**

רק מה בכל זאת ההבדל?? קריעת ים סוף **ה' בא ושינה את הטבע של העולם!!!**

ואילו יוסף הצדיק בניסיון שהיה לו... יוסף הצדיק, **הוא שינה והלך נגד הטבע של...** של... של מי?? **של עצמו!!!** אבל בסופו של דבר שניהם נס!!! שניהם נס להתנוסס!!!

יש **טבע של עולם** ויש **טבע של בן אדם!!!** ושני הטבעים האלו שולטים ומובילים את העולם לאורך כל הדרך!! אז כמו שכשה' משנה את הטבע של העולם זה נס **למעלה מדרך הטבע!!!** על אותו משקל: כשבן תמותה מצליח להתגבר על הטבע של עצמו... **זה גם נס למעלה מדרך הטבע**... אם כבר יש הבדל בין סוגי הניסים... זה שכשה' עושה נס למעלה מדרך הטבע... **אנחנו** מתלהבים, אנחנו מתפעלים ומתרגשים... **אנחנו אומרים שירה**... ואילו כשיהודי מתגבר למעלה מהטבע של עצמו למענו ית'... כאן תודו של אבא שבשמים להתרגש ולהתפעל... עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר... ה' אומר שירה... ה' מתגאה ומשורר: ראה ריח בני כריח שדה...

עד כאן ברור?? ההמשך בעמוד 6 בגליון זה...

גליון זה נתרם והוקדש לזכרו הטחור של מרן רבן של כל בני הגולה ר' אהרן יהודה ליב ב"ר נח צבי שטיינמן זכותו תגן עלינו ועל כל ישראל אמן. נלב"ע כ"ד כסליו התשע"ט.

ניתן לקבל את הגיליון בשירות פקס באמצעות שיחת טלפון:

0795319191

רוצה שיעוד אנשים יקראו כמורך את העלון?

קדימה!

זה זמן להצטרף לשותפות בהו"ק להחזקת העלון..

ותהפוך שותף קבוע בזכויות החזקת העלון!

להשתתפות בהוצאות

הגליון:

בבנק: בנק פאגי

סניף 182

חשבון 747815

באשראי: "נזדים פלוס"

בטלפון: 0799-654321

בדואר: פולק, גאולה 15

חיפה

תודה מראש!!!

אני מוכרח להיות כנה ולהודות שאני עדיין לא לגמרי הבנתי מה זה סעיף 46... אבל מה שכן הבנתי... שזה משהו טוב!!! זה משהו שיכול לעזור לי בחיים... כלומר: יכול להקל עליכם לתרום וממילא להוריד ממני קצת מעול הוצאות השוטפות... אז אנא... סעיף 46... טופס 17... לא משנה מה... העיקר צריך תרומות... צריך ל"פ סמלך פני סופית בשביל הוצאות גיליון זה... פרטים נוספים אף אפשר לתרום- כתוב בעמוד הראשון...

ניתן לקנות את הקונטרס

יעולה מאליה

בפלא': 0527683095 - 0548446691

ניתן להשיג במוקדי המכירה:

אופקים: שפירא: 0534112035

אחינסמן- שרגל: 0527171721

אלעד- 03-9073067

אשדוד- 0504120311

בית שמש: נהר הירדן 9 רמה ב, מ' צוויבל.

רחובות: 0548423047

תמרה: 0556705003

בני ברק: קבוץ גלויות 9- 0556728458

חזון איש 34 (פינת דסלר, דריימוס) 0527117271

ירושלים: מרכז העיר: רחוב נחמיה 10.

בית וגן: רח' הרב פרנק 29 קומה ב'.

רמות ד" רובין 47 קומה ב'

רוממה: המ"מ 29 0527682281

הר נוף- 0533148861

תל ציון: קליין 0527150166

ביתר עילית ב' אזור רמי לוי 0548450998

קרית ספר: מרומי שדה 3 0527-7174781

חפץ חיים 14 089742750

פיצוחי בראשית- ברכפלי: 0527137444

גרון פארק- 0527644795

צמון: רכסים: הורדים א' קריצלר לתאם 0548415410

כרמאל- 0527136165 משפחת שטיימן.

עמלה- 0527686876

האם באמת יש חסד ה' ש"מובן

מאליו...?"

מודים אנחנו לפניך ה' אלוקינו על כל טיפה וטיפה שהורדת לנו בסוף שבוע שעבר... תוך כדי שאנחנו כעת בדף היומי בעיצומם של מאמרי חז"ל שמפליגים בגדול יום הגשמים...

כעת שים לב: הגמ' שם אומרת דבר מעניין: למרות שחייבים להזכיר גבורות גשמים בתפילה... אבל "טל ורוחות לא חיבו חכמים להזכיר..." לא צריך לתת שבח והודאה על טל ורוחות שגם אותה ה' מבאי לנו. ולמה? לא תאמין למה... אמר רבי תנינא: לפי שאינם נעצרים!!!

כתוב כאן: שאנחנו צריכים להודות לה' רק על חסדי שמים כאלו שלפעמים הם נעצרים... היות וגשמים לפעמים נעצרים לכן צריך להודות ולשבח עליהם... אבל טל ורוחות, היות וגזרה חכמתו שהם אף פעם לא נעצרים אם ככה, אין צורך להודות ולשבח עליהם בתפילה

והשאלה הרי זועקת עד לב השמים (ומסתמא כל מי שלמד את הגמ' הזו היה לו קשה הקושיה הזו): הרי ההיגיון אומר בדיוק הפוך... בינינו, איזה חסד ה' יותר גדול... האם חסד תמידי שאף פעם לא פוסק... או חסד ה' שלפעמים יש אותו ולפעמים אין? ברור שחסד תמידי שלא מפסיק אף פעם... על זה אנחנו מודים: על ניסח שבכל יום עמנו ועל נפלאותיך שבכל עת ערב ובוקר וצהרינו ועל זה נאמר: וכל החיים יחדו סלה!!! אז מה ההיגיון לומר שדווקא בגלל שטל ורוחות לא מפסיקים אף פעם... לכן לא!! לא צריך לשבח ולהודות עליהם... הרי זה גופא מה שתמיד נוזפים בנו שאנחנו נזכרים להעריך ולהודות על חסד ה' רק כשחסר ואין... ואילו כאן משמע שאדרבה... אם זה חסד שלא נעצר אין צורך להודות...

המשך בעמודה השמאלית כאן בעמוד זה

המשך... האם יש חסד ה' שמוכן מאליו ולא צריך להודות עליו?!

התשובה לכאורה מאוד פשוטה:

בכל מה ששייך לשבח והודאה יש לנו בעיה אמיתית!!! בעיה שאנחנו מזכירים אותה כל שבת מחדש... הבעיה היא: שאילו פינו מלא שירה כים ושפתותינו שבח כמרחבי רקיע וכו'... אין אנחנו מספיקים להודות לה'... על אחת מאלף אלפי אלפים... המשפטים האלו הם לא רק נשמת כל חיי... זה לא רק נכון בשביל השיר... זו גם עובדה!!! באמת באמת אין אנחנו מספיקים להודות... אין לנו אפשרות להקיף בהודאה על כל חסד ה' שאופף עלינו כל היום...

כלומר: ההלקאה העצמית הזו שיש יהודים טובי שכל הזמן מלקים את עצמם שצריך להודות על כל דבר... ולמה אנחנו לא מודים על כל כל דבר... הההלו... תרגע... אתה לא יכול!! אתה בעצמך אומר שאין אנחנו מספיקים להודות... אז תכיר בחוסר יכולת שלך!!!

נו... אז תכלס מה עושים??? ס"ס מצד אחד אנחנו אומרים שכן חובת כל היצורים להודות ולהלל ולשבח... ואילו מצד שני אין אנחנו מספיקים להודות ולהלל... אז מה עושים???

לכן אין ברירה!!! היות ובלתי אפשרי להודות ולשבח על הכל... אז מוכרחים לסגן!!! מוכרחים לברור הודאות נבחרות!!! לבחור מדגמים מסוימים וממוקדים של דברים שעליהם אנחנו נודה ונשבח... ומה עם השאר?? על זה נאמר: לא עליך המלאכה לגמור...

כעת שאלת המיליון היא: מה לבחור ומה להשאיר?? תחשוב: יש לי פה מאה אלף דברים להודות לה'... ויש לי מתוכם מקום בדיסק קשיח רק לארבע מאות שבחים והודאות... נו... איך אני אדע איזה שבח והודאה לבחור... ומה להשאיר...? נו... מה אתה אומר???

אז הנה!!! בדיוק בשביל זה יש חלוקה הברורה... שיש דברים שלא נעצרים ויש דברים שכן נעצרים... נו... מה באמת ההבדל ביניהם? למה את הגשמים ה' לפעמים עוצר ואילו את הטל ואת הרוחות ה' אף פעם לא עוצר??? כנראה!!! מוכרחים לומר... שבייחס לגשמים ה' כן רוצה להזכיר לי מידי פעם שאני אבין שזה לא מובן מאליו! ואילו בייחס לטל ורוחות ה' משום מה לא ראה לנכון להזכיר לי מידי פעם שזה לא מובן מאליו...

לכן בייחס לגשמים... דווקא בגלל שהם נעצרים... אני שומע פה הזמנה מה'... אני רוצה שתשים לב שזה לא מובן מאליו... ולכן זה נמצא בעדיפות ראשונה להודות ולשבח על זה ואילו טל ורוחות ועוד מאה אלף דברים אחרים שלא נעצרים וכך זה מנהגו של עולם... כאן אין הזמנה רשמית מה'... כאן ה' לא ראה לנכון להפנות את תשומת לבי שים לב שזה לא מובן מאליו... ולכן הדברים שלא נעצרים נמצאים בעדיפות שניה...

בא נחدد טיפה את הדברים: למה לפעמים הגשמים נעצרים?? ה' רוצה להזכיר לנו להסתכל למעלה... ה' מזמין הכרה!!! ה' מזמין שבח והודאה... במילים אחרות- כשהגשמים נעצרים ה' מחזיק את הממתק ביד ושואל אותנו: קינדערלעך? מה אומרים?? אה... אומרים תודה?? יופי... אמרת תודה?? אז קח... קח גשמים... קח טופי...

דברים שה' עוצר אותם יש פה הזמנה רשמית... בני היקר... תכיר בזה!! שים לב שזה לא מובן מאליו... אבל מה שלא נעצר... פה אין הזמנה רשמית... לכן לא חייבו חכמים להזכיר...

תכלס: כלפי מה הדברים אמורים???

חנוכה בפתח... בחנוכה יש עבודה מיוחדת של הלל והודאה!!! ויש לנו הרבה מה להודות לה'... והשאלה מאיפה להתחיל... מה סדרי העדיפויות...

אז תסתכל לי... אני בדברים האלו אוהב להיות ריאלי... אני לא מצפה מבחור שהתחנן על ההצעה הראשונה שכל החיים שלו יודה לה' על על זה שהוא זכה להיות בכלל נשוי... (גם אם שידוכים זה מהדברים הנעצרים... אוהו נעצרים... אבל השחיקה של הלב שלנו זה גם דבר שנעצר...) לצפות מבן אדם שאף פעם לא חזרו לו צ'קים מהבנק... לצפות ממנו שיודה לה' שהוא זכה לגמור את החודש... לא!! לא הייתי מצפה ממנו... כי אני ריאלי... אין עניין להלקות את עצמנו בכך... לצפות מבן אדם בן שלושים שעדיין רשום אצל רופא ילדים... לצפות ממנו שיודה לה' על זה שאין לו תעוקה בלב... לא יודע... אני לא מצפה ממנו... כמוכן שאני לא באמת צודק!!! כי תכלס... כל הדברים האלו הם מהדברים שר"ל נעצרים!!!

אוהו... פרנסה זה גלגל שחוזר בעולם... ופעילות לב זה גם מהדברים שאם יסתם ח"ו... אבל מה נעשה... בא נהיה ריאליים... להתחיל לשלוח את ההודאה מהבוידס... נו... אם זה הולך מה טוב... אבל אם לא... אז עדיין... גם אותו אחד שהשידוך וילדים הגיעו אליו בעיתו ובזמנו, ומעולם לא ראה רופא ולא נתקע עם כסף... גם אחד כזה!!! גם לך יש את הדברים שמדי פעם כן נעצרים!! לכל אחד מאיתנו יש את הצ'ק בטחון שה' שומר אצלו כדי להזכיר לך להסתכל למעלה... אז לפחות בזה תזכור להודות לה'!!! תנסה כעת בשניות אלו... להעביר מול העיניים שלך איזה צורך מסויים בחיים האישיים שלך שזה כן נעצר מידי פעם... זה יכול להיות מצידי נידודי שינה... זה יכול להיות תנודות במצבי רוח... זה יכול להיות כריזה של החברותא... אין אחד מאיתנו שאין לו דברים שפתאום נעצרים ו... ופתאום לא נעצרים... אז לפחות על זה להודות!!! להבין שכל דבר שנעצר... זה בסה"כ הזמנה מה' להכרה!!!!

כלומר: אני מתכוין לומר שכמו שטל ורוחות לא חייבו חכמים להזכיר כי זה דבר שלא נעצר... ואי אפשר לצפות מאדם שיקיף את כל חלקי הבריאה שיש לנו להודות... אז בשם הריאליזם נרשה לעצמנו ללכת צעד אחד נוסף... בא נחליט שאם יש התמודדות שאתה מעולם לא חווית... מעולם לא טעמת טעם של התעכבות בשידוכים או בילדים... בא נגיד שתשים את ההודאה בייחס לנושא הזה בעדיפות שניה... (בוודאי שצריך להודות גם על זה... ואלו שמסביבך יזכירו לך מידי פעם שזה לא מובן מאליו... אבל בא נגיד שאצלך זה נמצא בעדיפות שניה...) אבל לכל הפחות בהתמודדות שאתה בעצמך כבר כן מכיר... וזה דבר שכן נעצר אצלך!!! שזה לפחות יהיה בעדיפות ראשונה... להבין ולהפנים שכשה' עוצר משהו... הוא במילים אחרות מזמין הכרה... ה' במילים אחרות מחזיק את הממתק ואומר: מה אומרים?? תודה!!!

אם לילה אחד לא נרדמת כל הלילה... ה' מזמין הודאה... בני היקר... תדע שלהירדם בלילה זה לא מובן מאליו... לכן מה? לכן תן שבח והודאה... תכוין קצת יותר בהמפיל חבלי שינה... אם מידי פעם קורה שאתה מסתובב מותש וחסר כח במשך יומיים שלוש... ה' מזמין כוונה יתירה בהנותן ליעף כח וכן הלאה וכן הלאה... אם במשך כמה ימים לא הצלחת להתרכז בלימוד ולא הצלחת להבין... ה' מזמין הכרה... שתדע ש"ברוך אתה ה' חונן הדעת" זה לא דבר שמוכן מאליו... אחרי שגמרנו להודות על העצירות היותר מוכרות לנו... מכאן אפשר להתקדם לעצירות נוספות שאנחנו מכירים מהסביב... ואם הפסקת... אז אפשר להתקדם לטל ולרוחות... אבל תשכח מזה... אין אנחנו מספיקים...

היום נדבר לא פחות ולא יותר על ”חוף השנהב”

תרבות יוון זה משהו שהולך עם **פילים!!!** הפילים היו מאוד דומיננטיים במלכות יוון... בפרט שאחת האבדות הכואבות שהיו לישראל במלחמה ביוונים... היה זה אלעזר בן מתתיהו כה"ג שניסה להרוג את אחד הפילים במלחמה והוא טבע בפרש שלו... עכ"פ אם בתחום של המטבח הסופגניות והלביבות מייצגות את חנוכה... אז בייחס לגן חיות... הפיל הוא הסופגניה של חנוכה... הוא זוכה בהדלקה המרכזית בגן החיות...

לא נותר לנו אלא לגשת לפיל ולשאול אותו: **במה הוא "זכה" לשמש "מרכבה" לתרבות יוון?? במה הוא מייצג את מלכות יוון??**

אז כידוע: שיש מסורת שכבר מזכיר אותה המלאכת שלמה (בפ"ח דמסכת כלאים) שהפיל והקוף שניהם פעם היו בני אדם!!! רק מה?? הם היו בדור המבול והם השחיתו דרכם על הארץ וחסאו... וה' הפך אותם מבני אדם לפילים וקופים... וזו הסיבה שנפסק להלכה בשו"ע (סי' רכ"ה): שמי שרואה פיל וקוף צריך לברך **ברוך משנה הבריות!**

משום מה הברכה הזו מאוד מביכה אותי... הייתי פעם בגן חיות... הסתכלתי לפיל בתוך העיניים... והוא הסתכל עלי בחזרה...

אמרתי לו: אל תשאל... **ברוך אתה ה' אמה"ע משנה הבריות!!!** שתדע לך שפעם היית בן אדם?? והיום... היום אתה פיל?? ?

היה נדמה לי שהוא הסמיך [עד תנוכי אזויו הגדולות...] כשאמרתי לו את זה... אבל כנראה שלא... **אבל אני?? אני הסמקתי בשבילי...**

תנסה לפתח דימיון מחריד... שיום אחד החלטת שאתה גולש בסמארטפון בחופשיות... בלי חסימות... בלי סינונים... עזוב אותך... תן לי לעשות מה שבא לי... ואז לאט לאט עם הזמן אתה מתחיל לפתח ממדים של פיל... בהתחלה זה עוד נראה פילון קטנטון... משהו כזה קומפקטי... אבל עם הזמן זה מתחיל לצאת מהפרופורציות... במקביל תוך כדי שאתה דוחף את האף שלך לכל מיני לשון הרע'ס ונייעס מלוכלכים שלא שייכים לך... לאט לאט האף גם מתחיל להתארך באופן משמעותי... בהתחלה אתה מסתכל במראה ו"לא כיף לך לראות את עצמך במראה" אבל לאט לאט משהו גם קורה לך בשכל... אתה מתחיל לפתח גם רמת משכל של פיל... ואחרי תקופה נאלצים לגייס מישהו שיש לו פלאפון כשר... שיצור קשר עם הובלת בעלי חיים ומעבירים אותך מהישיבה... מהבית... היישר לגן החיות... האשה והילדים (או החברים מהישיבה) מסתכלים מהחלון ונפרדים ממך בדמעות!!! לא... לא לוקחים אותך בשבי... וגם לא מלוים אותך בדרכך האחרונה לבית קברות... לא!!! בסה"כ משנעים אותך לגן חיות... תבין: אין מה לקחת ללב... יש פה בעיה טכנית עניינית... היות ופיתחת ממדים של פיל ותנאים של פיל... אז צריך להתאים לך מעון מתאים...

תחשוב שאני עומד מול בן אדם!!! בן אדם שהיה כמוני בדיוק... ופתאום הוא פיל... אני מתפדח בשבילו... אני מרגיש "לועג לרש" בנינו... מבחינתי זה הרבה יותר "לועג לרש" מאשר לגרר ציציות מעל קבר של יהודי צדיק... נו... הוא זכה לקיים מצוות ועזב את העולם בשם טוב... **אבל הפיל הזה פעם היה בן אדם!!!** הוא נייעס איתי בטשולנט בליל ששי... ותראה איזה צ'יקאבע'ר הוא נהיה... איזה זרנוקים של מים הוא משפריץ לכל הכיוונים... איפה אנחנו ואיפה הוא... תראה איך הוא התקדם בחיים... אתה נשאר רבע עוף... בקושי 90 קילו... והוא עקף אותך בעיניים עצומות... אתה נשאר עם אף סולידי בקושי כזית והוא יכול להגיע עם האף שלו לארבע רוחות... **בקיצו:** אנשים מתקדמים בחיים... לא כמוך... אתה תקוע עם המטר שבעים וחמש שלך... מצומצם... ואילו הפיל הזה יש לו בריכה צמודה לבית... אף חודר שמצליח להידחף לכל נושא ולא רק זה... אלא עם האף שלו הוא מכניס לתוך הפה ובולע אנשים... היית רוצה להיות כזה... היית ממממת להיות כמוהו...

עכשיו אתה מבין מה הקשר בין תרבות יוון לבין הפיל???

פיל זה הישג!!! הישג גופני!!! הישג חומרי!!! הישג משקל!!!

מי שמשתיית את חייו על חומרות... על תרבות הגוף... מבחינתו פיל זה הישג... פיל זו חיה עם ממדים מאוד מאוד גדולים... הפיל רשום בספר השיאים כחיה הכי כבידה... הכי מגושמת... והכי צ'יקאבערית...

ובדיוק את הנקודה הזו אנחנו חייבים להפנים!!!

בדיוק כמו שמקובלנו שכל מצווה וכל לימוד תורה וכל תפילה עושה רושם... היא פועלת משהו... אנחנו משגרים רוחניות לשמים ונוצר מזה מציאות של עולמות... אנחנו **עושים** פה משהו... באותה מידה צריך לקלוט ולהפנים שכל חשיפה אסורה לחומרות ולגשמיות היא לא שבה ריקס!! משהו נוצר מזה!!! **היום מאוד קל להפנים את זה...** היום כל אחד שקצת שומר משקל יודע שכל סופגניה שהוא אוכל בחנוכה **אינה שבה ריקס!!!** הקלוריות נאמנות לשולחיהן ואת התוצאות אנחנו נפגוש במשקל הדיגיטלי... **לא נמלט מיום הדין הזה!!!** כל ספינג' עתיר בשמן פועל את פעולתו בשומנים והמשקל ממריא... את זה כלנו מבינים... אין אחד שלא יודע את זה... **אז זהו!!!**

שהגיע הזמן שנפנים שעל אותו משקל ברובד קצת יותר פנימי... אנחנו נמצאים בעולם שנדמה לנו שאנחנו עושים מה שאנחנו רוצים וזהו... לא היה כלום... "ולא נודע כי באו אל קרבנה..." אז זהו שלא!!!

המושג "ולא נודע כי באו אל קרבנה..." זה יכול להיות נכון רק בחלומות של פרעה... אבל בכל נושא אחר לטוב ולמוטב... אין כזה דבר לעשות משהו ולהיעלם... כל מעשה שיהודי עושה בעום פועל פעולה **שקיימת!!!**

עשית מצווה... ישבת ולמדת תורה... עמדת בניסיון... אתה חושב שהלכת?? סיימת?? שכחת?? **אין כזה דבר!!!** המעשה שעשית הגיע לאן שהגיע ופעל פעולות גדולות ונשגבות בשמי שמים ואתה עוד תפגוש את זה ואמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו... אתה עוד תקצור את הפירות האלו... **אבל באותה מידה לצד השני!!! זה כנגד זה עשה האלוקים...** מי שעושה מעשיו במחשכים... וחושב ש"אכלה ומחתה פיה ואמרה לא פעלתי און..." **אין כזה דבר!!!** כל התעסקות בתכנים שה' שונא אותם זה קלוריות... וזה מטפס... מי שדוחף הרבה סופגניות מהסוג הזה הוא לאט לאט מפתח ממדים של פיל... "שמנת. עבית כסית..." **רק מה???**

כמו ש"שכר מצווה בהאי עלמא ליכא" ואנחנו לא רואים את התוצאות המיידיות של התורה ומעשים טובים שלנו... ככה גם לא רואים תוצאות מיידיות של חטאים... **אבל צריך לדעת שמתפתח פה תנאי פיל!!!**

ותחשוב על זה... מפקידי לחשוב על זה!!!

אני משום מה לא מסוגל לדמיין את האש של הגהינם איך שהיא שורפת... זה גדול עלי... זה מידי שורף לי לחשוב על זה... אבל יש משהו שהרבה יותר קל לי לחשוב עליו והוא: **שתדע לך שלעתיד לבא יהיו פילים!!!**

סו"ס כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא!!! כל ישראל הכוונה היא שבל ידח ממנו נידח... ואם יש מלאך מליץ אחד מני אלף להגיד ישו של יאיר לפיד ויחוננו ויאמר פדעהו שחת מצאתי כופר... בעזרת ה' גם לחוטא הגדול ביותר יהיה חלק לעולם הבא... השאלה היא **איזה חלק???**

יהיו צדיקים שיושבים ועטרותיהם בראשיהם... ומאיך יהיו שם גם פילים... יהיו שם אנשים שהשייכות שלהם בעולם הבא תהיה במעמד של פיל!!!

עכשיו: שלא תבין לא נכון... לפיל לא רע... טוב לו... הפיל לא כ"כ הסמיך כשברכתי עליו ברוך משנה הבריות... הוא דווקא השפריץ מים באותו רגע ונהנה מהחיים... **אבל אני! אני מסמיך בשבילי!!!** אני ואתה צריכים להסמיך **בשביל עצמנו...** שלא זה יהיה החלק שלנו בארצות החיים...

לפני חודש למדנו במסכת ר"ה שלעתיד לבא מה יהיה חלקם של פושעי ישראל בגופם?? הגמ' אומרת: שלאחר י"ב חודש נשמתם נשרפת ורוח מפזרתן תחת כפות רגלי הצדיקים... אגב: כולם חושבים שזה סוג של עונש... **אבל זה בדיוק הפוך!!!** אדרבה... הגמ' באה לומר שלאחר י"ב חודש הם כן יזכו שיהיה חלק לעולם הבא!! רק מה?? היחסיות של החלק שלהם בייחס לצדיקים זה יהיה כמו עפר תחת כפות רגלי הצדיקים... אז פעם כשלמדתי את זה... ניסיתי לדמיין איך זה יראה...

כאילו שהרב שטיינמן צוק"ל יושב בעולם הבא והעטרה של הצניעות והענוה והפרישות בראשו... ותחת רגליו יש כל מיני זאטוטים כאלו זעירים... כל מיני דמויות מוכרות בגודל של נמלים שהם יהלכו

שקיימת!!!

יוסף ידע שהניסיון לא מתחיל ונגמר כאן!! יוסף ידע שהמעשים שלי עושים פעולה... אני לא יכול לעשות משהו ולנקות את השטח ולטשטש עקבות ולצאת... יוסף הצדיק ידע שאם אני חוטא, נכנסתי לכאן יוסף ויצאתי פילו!! מי שיועד שהמעשים שלו פועלים לטוב ולמוטב... מה הפלא שהוא נכנס יוסף ויצא עדות ביהוסף... ה' הוסיף לו אות על שמו ונשא את חינו בעיני כל העולם והמליכו על כל ארץ מצרים...

ולסיום: נסיים עם בעל השמחה... הפיל של חנוכה... ובכן:

מישהו פעם אמר לי משפט מאוד חכם על הפיל...

איך פיל מסוגל להסתדר עם המראה המפלצתי שלו?? איך ה' עשה לו את זה...?? מה התשובה? **בדיק בשביל זה יש לו עור של פיל!!** רק מי שיש לו עור של פיל יכול להיות פיל... כן... ה' לא מעמיד בן אדם בניסיון שהוא לא יכול לעמוד בו... מי שאין לו עור של פיל ה' לא יעשה אותו פיל... ה' לא יעשה לו את ה'עוול' הזה... ממילא!! אם אתה באמת חושש שיום אחד אתה תסתכל במראה ופתאום תראה מולך פיל... אם אתה לא רוצה שזה יקרה... כל מה שאתה צריך זה לדאוג כל הזמן על הטיפוח של העור... שהעור שלך אף פעם לא יהיה עור של פיל... כי כל זמן שלא יהיה לך עור של פיל... אתה מובטח שלא תהיה פיל...

הבנת מה נאמר במשפט הזה?? אני אתרגם אותו:

מסתובבים בינינו פילים!! אני ואתה מכירים אותם... הם בני אדם כמוני וכמוך... אבל הוא כבר התרגל להיחשף לכל מיני תכנים לא נקיים... התרגל לשפה בהמית... התרגל להיות צמא דם... לאהוב דם... לאהוב תכנים של רוע... בן אדם שמתרגל לכאלו תכנים לאט לאט הוא מפתח עור של פיל!!! הוא כבר מסתכל במראה וכבר לא מבין מה הבעיה... אתה מדבר איתו על חסימה באינטרנט והוא לא מבין מה רע בזה... הרי יש לי שם את הכל... לך תסביר שיש לו שם את כל הרוע שבעולם... לך תסביר לו שבאינטרנט הכל הולך בקלות... אתה בקלות מקבל גט... בקלות שורף אחרים... בקלות נשרף בעצמך... אתה בקלות מאבד צלם אנוש... ובקלות יכול לאבד שני עולמות... אבל מגיע שלב מסוים שהוא כבר לא מבין מה הבעיה... וזה אסור שיקרה לך!!! אסור לך להגיע למצב שיש לך עור של פיל... אנה תשמור על העור העדין שיש לך!! כל זמן שיש לך רגישות... כל זמן שאתה מבין כמה הרשת היא מופקרת ורעה ומסוכנת... תשמור על הרגישות הזו כמו אתרוג... תשמור על העור העדין הזה שלא יתחפס... שווה לשלם מחיר... אפילו מחיר יקר לד"ר פישר ולו בשביל לשמר על העור העדין הזה... כן... יש מחיר לעדינות נפש שלנו... ויש כאלו שמשלמים מחיר יקר וזה נתקע להם בחיים... אבל נא לא לשכוח... אני לא רוצה לפתח עור של פיל ולהראות מגושם ובהמי כמוהו... לא מתחשק לי לחיות בגן חיות ו... ועוד לא להבין מה הבעיה... רוצה להיות כמלאך לרגעים, לחיות חיי אצילות, חיים מרוממים של א-ת-ם!!! זכור: בחנוכה הזה נזהרים לשמור על גיזרה!!!

אם אצל הפיל הסיפור היה יותר מידי השקיע בתרבות הגוף... עד שה' מילא משאלות לבו לטובה והרי הוא לפניכם... נפש עמל עמלה לו...

אבל הקוף??? הקוף נשאר קומפקטי!! אצל הקוף הסיפור הוא אחר... אצל קוף יש מושג שנקרא "כמעשה קוף בעלמא"!!! הקוף זה היה בן אדם שלא ידע להעריך את המעשים שלו... הוא לא העלה בדעתו שלמעשים שלו יש השפעה בכל העולמות כולם... **והכי הכי** הוא בכלל לא האמין שיש לו בחירה בין טוב לרע... הוא היה בטוח שהוא יצור שמובל על ידי הדחפים שלו וממילא הוא לא העלה על דעתו שהנה ה' ניצב עליו מלא כל הארץ כבודו מביט עליו ובוחן כליות ולב אם עבדו כראוי... אותו אחד חשב שאין לי מה להפסיד... בלאו הכי כל מה שאעשה זה כמעשה קוף בעלמא!! ממילא תזרום עם החיים... איך אומרים בדור שלנו?? בא לך?? אתה **נהנה** מזה?? אם אתה נהנה אז למה לא... תהנה... בכיף...

ושם נולד הזן החדש בגן חיות שנקרא **קוף!!** כן... קוף זה קוף... אל תקח ללב מה שהקוף עושה... כי הוא לא אשם... הוא באמת לא בעל בחירה... כמעשה קוף בבן אדם... גם אם הקוף יוציא לך לשון... זה לא אישי...

אבל אתה עדיין לא קוף!! אתה עדיין לא יודע לטפס כ"כ מהר על העצים... אתה עדיין מתעקש להרגיש מינימום מכובדות... אם אני אתייחס אליך כמו שמתייחסים לקוף אתה נורא נורא תעלב... תסכים איתי... **ולמה תעלב??** כי כנראה שאתה בעל בחירה... ה' מסר בידיים שלך את כל ההנהגה ובידך הבחירה לאן לנטות... ולכן יש לך מכובדת פנימית **וקח את הקרדיט!!** תבין שאתה גדול... תבין שאתה מרומם מעל כל נברא... אתה גדול לא רק בשביל להיעלב ממי שמתייחס לך כמו פיל או קוף... אתה גדול כי יש לך באמת נשמה שהיא חלק אלוק ממעל שהיא באמת מכסא כבוד חוצבה והיא מחכה שתאיר אותה לפנות בוקר...

תתחיל להכיר במעשים שלך שהם פועלים!!! פועלים גדולות ונצורות... כן... יש קוף שהמעשים שלו לא משפיעים כלום... קוף שידליק נרות חנוכה זה כמעשה קוף בעלמא ולא יצאת ידי חובה... צריך לכבות ולהדליק מחדש... אבל אחרי שאתה תדליק זהו!!! הדלקה עושה מצווה!! ברגע שאתה הדלקת נרות חנוכה... עשית לה' אור... הארת לה'... ה' מתייחס למעשים שלך... כעת הפעלת שפע בשמים... שפע מעין מה שהיה בימים ההם בזמן הזה... אם אתה לא מפנים את הכח הזה שיש בידיים שלך אז מה ההבדל בינך לבין הקוף?? סו"ס מותר האדם מן הבהמה אין כי ההההכל הבל--- לבד הנשמה הטהורה!!!

אין לנו ברירה... עצם נוכחותם של הפיל והקוף... עצם קיומם כאן בעולמנו- הם מצמידים אותנו לפינה ומכריחים אותנו לחדד לעצמנו אחת ולתמיד: מה ההבדל ביני לבין הפיל והקוף???

ההבדל הוא שכשיוסף עמד באותו ניסיון שאותו אחד עמד בדור המבול... יוסף עמד בניסיון ויצא משם צדיק יסוד עולם ומשם רועה אבן ישראל... ואילו הצדיק שלנו מדור המבול יצא משם פיל עם חדק...

מה ההבדל?? מה נתן ליוסף הצדיק את הכח לעמוד בניסיון??

ככה תחת כפות רגליו... **אז זהו שלא!!** כשהגמ' אומרת שפושעי ישראל בגופם נעשים עפר תחת כפות רגלי הצדיקים זה לא צריך להיות משהו פצפון בגודל... זה יכול להיות גם **פצפון ב-ממדים של פילו!!** פיל עם כל הממדים האדירים שלו... תסכים איתי שבמעמד שלו וברמת משכל שלו הוא עפר תחת כפות רגלי האנשים שמצביעים עליו בגן חיות...

תעמיד בן אדם שיש לו שכל מול פילו!!! תנסה להשוות ביניהם... מה יצא לך?? שהפיל הוא **עפר** תחת כפות רגלי האדם!!! יתכן שבממדים הפיזיים זה נראה בדיוק הפוך... שהבן אדם עפר ליד הענקיות של הפיל... אבל מי שיש לו טיפה שכל מבין שפיל עם כל הממדים שלו... הוא בעל חי חסר דעת... ואני הרבע עוף עם הקצת שכל שה' חנן אותי... אני יכול ללכוד את הפיל... אני יכול לשלוט עליו ולרמוס אותו ולטבוח אותו ולקחת את השיניים והשנהבים שלו ולעשות מהם סחר עם הרבה כסף...

זה בדיק הסיפור שלנו מול תרבות יוון... תרבות יוון מאוד מפתחת את הגוף... שהפיל יהיה גדול וחזק... מפותח... יופי... הפיל עשה הרבה שטייג... יש לו כבר חדק ענק... הוא מסוגל לנבור ברשת ולהשפירץ רפש וטיט לכל הכיוונים והוא מרגיש שהוא מנהל את העניינים... הפיל היווני מסתכל על היהודי השמור בבזו... אין לך את המידע שיש לי... אין לך את האף האדיר שחושף לי כל מידע ומאפשר לי להגיע לכל פינה אפילה... עומד לו היהודי ומסתכל בבזו על היווני של דורנו שאפו ואזניו הענקיות לכודים ברשת... פיל פילון... שתהיה בריא!! נכון... החדק שלך יכול להגיע לכל פינה... העור של פיל שלך כ"כ מחוספס שיכול להכיל כל רוע ולכלוך...

אבל לילו!! לי יש מעל העיניים משכן שנקרא מוח!! ובתוך המשכן הזה שוכנת לה **הנשמה שבמוחי!!** והנשמה היא אנטנה שיכולה להגיע תוך שניה עד... **עד כסא הכבוד!!** יש לי תקשורת יומיומית עם הבורא... עם זה שכל העולם כולו הוא אצלו כחומר ביד היוצר... ולי יש קשר איתו!!! בזמן שאתה נובר באשפתות ומגיע עם החדק שלך לכל פינה ומרגיש בעניינים... באותה שעה הנשמה שלי דבקה ברצונו יתברך... בתורתו... יש לי אפשרות בכל רגע נתון להתבונן מה ה' רוצה ברגע זה... ובעצם ההתבוננות במושכלות אני כעת ועכשיו בעולם האצילות!!! יש לי קשרים עם מי שעשה ממך פיל... עם מי שכל החדשות שהתעדכנת ברשת... אצלו זה ישן היה לעולמים... מגיד מראשית אחרית... איתו יש לי קשר...

וכעת ניגש לחברותא של הפיל בסדר א' בגן חיות... מי הוא החברותא של הפיל?? **הקוף!!** הקוף הוא גם אלטער בחור בישיבה של מטה... הוא כבר ותיק פה... עוד לפני דור המבול... וגם אצלו משהו קרה... משהו השתנה... פעם הוא היה נראה "טיפה" יותר טוב!!

מה הסיפור של הקוף?? אז אצל הקוף הסיפור הוא קצת שונה...

"למען לא נבוש..." - מושגים בסיסיים בהלכה.

בחלל יש כמה וכמה הלכות שאנחנו ממש לא יודעים אותם...

א. אז דבר ראשון: להווי ידוע לך: שיש עניין מיוחד לומר הלל **דווקא ב מ ג י נ !!** ועד כדי כך!!! שהמ"ב כותב שאם קמת מאוחר ואתה כעת עומד לפני התפילה והציבור אומר כעת הלל... עדיף להגיד הלל לפני התפילה העיקר שתאמר אותו בציבור (עיי' סי' תפ"ח סק"ג והכ"ב סקט"א)... ואגב: לפני אשכנז ב"ח זה עוד יותר חשוב לומר במנין כי ישנם שיטות ששאלו במנין א"א לברך על מנהג)

ב. עוד מידע חשוב מאוד: בימים שגומרים את ההלל צריך להקפיד להגיד כל מילה וזה מעכב כמו קריאת המגילה!!! כלומר: אם החסרת מילה אחת לא יצאת ידי חובת הלל!!! (מ"ב שם, ועיי' בבב"ל סי' מ"ט-- רק שתבין: אם הדלקת נר חנוכה נר אחד צבעוני של ילדים יצאת יד"ח. אבל אם אמרת את כל ההלל בשירה ובתשפחות, אבל בטעות השמטת איה (נא) אלוקיהם... ולא אמרת את המילה נא לא יצאת יד"ח... כמו כן אם בטעות אמרת "אונים להם ולא יאיונו" (במקום ולא ישמעו) לא יצאת... ואגב: זו הסיבה שבני אשכנז לא אומרים "לגמור" את ההלל שאם חלילה החסרת תיבה, נהי שלא יצאת יד"ח הלל, אבל לה"פ זה לא יהיה גם ברכה לבטלה. מ"ב תפ"ח שם)

ג. את ההלל צריך מדינא לומר מעומד!!! ולהישען כל זמן שאם ינטל הסטנדר לא תפול מותר, ואם תפול אסור.

ד. כשמגיעים להודו לה', יש בזה כל מנהגים חלוקים, עכ"פ המנהג שנכתב בגמ' (סופה לה) הוא שהציבור עונה הודו על כל קטע שהשי"ץ אומר, כלומר: השי"ץ אומר יאמר נא ישראל... והציבור עונה הודו! השי"ץ מומשך יאמרו נא בית אהרן... והציבור עונה הודו... וכך גם ב"יאמרו נא יראי ה'" (ועקרונית הציבור לא צריכים לומר כלל יאמר נא ישראל ויאמרו נא בית אהרן כי השי"ץ אומר והם יוצאים מרין שובע כעונה, רק היות ויש חשש שאנחנו לא מכוונים, לכן צריך לומר בשקט יחד עם השליח ציבור. (מ"ב סי' תכ"ב סק"ח) אבל העיקר הוא "הודו לה'" שאנו עונים לעומת השי"ץ, עכ"פ כך המנהג שהובא בגמ')

ה. עכשיו: מה קורה אם אני אומר הלל ביחידות ואין לי פה השי"ץ שאני אענה אחריו? אז לא תאמין!!! אבל הרמ"א (תכ"ב ס"ב) לא מוותר לך על המנהג והוא מצריך אותך בתור יחיד לחזור אחרי שני אנשים: שאתה תהיה השי"ץ ותאמר הודו ויאמר נא, והם יחזרו אחריו הודו לה', (ומה הדין אם אני מתפלל בציבור, רק אני מפגן אחרי השי"ץ שהפליג הלאה ואני עדיין לפני הודו, האם גם כאן אני צריך לחכות לשנים שסיימו הלל שיענו אחרי או לא? צ"ע אני שאלתי והורו לי שלא צריך אבל אל תסמוך על)

ו. עוד תופעה מציחה: השי"ץ כבר סיים הלל, ואני עדיין באמצע... והוא מתחיל קדיש, ואח"כ קריאת התורה, מה מותר לי לענות באמצע ההלל ומה לא? אז מהיום תדע שזה בדיוק כדן ברכות ק"ש... קח דף ועט ותרשום מה מותר לענות: **א.** יהא שמיה רבה. **ב.** אמן של "דאמירן בעלמא". **ג.** תיבות "מודים אנתו לך" בלבד. **ד.** קדושה- דהיינו קדוש וברוך, **ה.** אם מעלים אותך לתורה מותר לך להפסיק ולעלות... (והכי טוב שאם אתה באמצע הפרק, הרי תודו תוך כדי לסיים את הפרק כדי שתהיה בין הפרקים שיהי יותר קל, ואפילו אם הגבאי שואל אותך מה שמך מותר לך לענות, רק אל תקרא עם הכבל קורא אלא תכוין לשמוע ולצאת ממנו כדן שומע כעונה כ"ו מבואר בס"י פ"ו)

ז. אי לך: שליחי ציבור יקרים! אנא מכם!! רחמנות על המתפללים... הלל זה לא פסוקי דזמרה... גם אם בפסוד ה"י התרגלנו למנות מעות כמו המונה של הצי"צ... אבל עדיין הלל זה קצת פחות שכיח, וקצת הרבה יותר חמור... מותר להוריד גולגול בהלל... סו"ס יש צורה אך להגיד הלל... חוץ מזה שלכתחילה צריך להקפיד בהלל אפילו בחסרות ויתירות...

(המשך-) שני אחים נשואים שתי אחיות... ואחד יצא לקרב...

תקציר: בשבוע שעבר החתן הצעיר ר' אבייתר הכהן יצא למלחמה נגד היוונים... אשתו מלכה נשארה לבד... אכלת בתרומה בחזקת שהוא קיים, אבל אביו של ר' אבייתר רצה לשמור על הכלה הצעירה שעל כל צרה שלא תבא... שלא תבא חלילה לידי חליצה ואז היא עלולה להיפסל לכהונה... ולצורך העניין עוד באותו יום הוחלט לארס את יהודלה מהישיבה קטנה- אחיו של ר' אבייתר, עם שושי בת השש אחותה של מלכה... ואז נוצר מצב של שתי אחים נשואים לשתי אחיות, ובאופן זה הם פטורים מן החליצה ומן היבום... ואכן בשעה עשר אחרי תפילת מעריב בישיב"ק, נערך טקס צנוע בו יהודלה נתן דמי קידושין לאביה של שושי... מקודשת מקודשת... ויהי רצון ששוב נפגש כאן רק בבשרות טובות

שושי הכלה בן השש ממש לא התפנתה לסיפור הטרי... היא כעת עסוקה מאוד בהכנות לקראת מסיבת סידור בועד כשבוע וחצי... התאריך הולך ומתקרב... תאריך של מה?? של החתונה? לא... איזה חתונה... התאריך של המסיבת סידור... והנה הגיע היום... איזה התרגשות, אמא וסבתא והדודות כולם הגיעו למסיבת סידור... סבתא נתנה לשושי מתנה לכבוד המאורע... וגם אמא כתבה משהו מיוחד עם סרט...

למחרת שושי חוזרת מבית יעקב בוכה... בוכה ובוכה... לא רוצה לדבר עם אף אחד... מה יש?? אמא מנסה להרגיע אותה... ואין עם מי לדבר... שושי בוכה בוכה... סו"ס אחרי חצי שעה אמא מצליחה לשלוף כמה קטעי משפטים... אמא... את יודעת... אתמול היה מסיבת סידור... סבתא הגיעה... את הגעת... כולם התרגשו... ואילו יהודלה החתן?? אמרתם לי שיש לי חתן... והוא לא הביא כלום...

שום דבר!!! לא ביקשתי שהוא ישתתף במסיבת סידור... אבל לפחות שיתייחס... שישלח איזה מתנה... איזה מכתב... אולי יביא פראנפטן ולקען... שום דבר!!! יש לי שתי ילדות בכיתה שגם הם מאורסות... אחת חוי שהשוויגער שלה הביאה לה סידור מיוחד מתנה מהחתן והיא מאוד התרגשה... ואילו רבקי החברה שלי השניה שהיא גם מאורסת כמוני... היא לא קיבלה והיא נורא נורא נעלבה כמוני ואז היא אמרה לי בסוד... שזהו... אני ממאנת!!! אני חוזרת עכשיו הבייתה ואומרת לאמא שתכתוב לי שטר מיאון... אז גם אני... גם אני רוצה שטר מיאון... אני לא רוצה כזה חתן ששוכח לתת מתנות לכבוד מסיבת סידור... אמא מסתכלת בחיך לאבא ושניהם מחייכים... כן... ברוך ה'... עשינו את העיסקה הכי טובה בעולם... החתן שלנו יהודלה יושב ולומד בהתמדה!!! הוא באמת שחכ... הוא שחכ מכל העולם... כל כולו עסוק בהוויות דאביו ורבא... מה יכול להיות יותר טוב מזה?? אבל תכל'ס... הילדה בוכה... רוצה מיאון...

אז דבר ראשון שושי תרגעי... תגידי תודה לה' שיש לך אבא!!! תדעי לך שרבקי... אם את זוכרת... לפני שנתיים אבא שלה נפטר... ומאז היא יתומה מסכנה... וברגע שהיא יתומה אז עקרונית היא ברשות עצמה ואם בכל זאת רוצים להשיא אותה אז זה לא נישואים גמורים מדאורייתא... ולכן אם היא לא רוצה... אז יש מה שנקרא **שטר מיאון**... ואז לא עשיונו עסק... אבל ברוך ה' לך שושי יש אבא חי... את שמחה שאני חי??

שושי נבהלה... בטח שאני שמחה שאתה חי... אתה אבא שלי "הכי בעולם"... אז תדעי לך שושי שאני מחליט עלייך ואני יודע הכי טוב מה טוב לך... וה' נתן לי את הרשות לחתן אותך עם מישהו שאני סבין שהוא הכי טוב בשבילך... ואת לא יכולה לתת שטר מיאון!!! רק ילדות שאין להם אבא יכולות להביא "פתק" של מיאון ולהגיד לא רוצה... אז שושי... תשמחי שיש לך אבא שדואג לך ואל תדאגי... אני אומר לך שיהודלה הוא חתן מאוד מאוד טוב... את תראי... אבא ואמא אף פעם לא טובעים...

באחד מהערבים אמא ישבה יחד עם שושי... את יודעת שושי?? **שלשום היה לך מסיבת סידור!!!** זה היה מאוד מרגש... אבל את יודעת... יש עוד משהו אחד ויחיד בעולם... שהוא **יותר** מרגש... אפילו יותר ממסיבת סידור!!! שושי המומה... מה?? מה כבר יכול להיות יותר מרגש ממסיבת סידור?? את יודעת מה?? **מסיבת התורה!!!** החתן שלך יושב כעת ולומד תורה... וכל זאת מסכה לו בבית... ואת יודעת שהוא יושב ולומד תורה... יש לך מסיבה בלב... **מסיבה שנקראת תורה!!!** זה לא מסיבה שלו... זו מסיבה **שלך!!!** אז מסיבה **שלך!!!** ואת מסיבה שריו בלא תורה... ואם את זוכה להיות אשתו של מי שעוסק בתורה... אז את!!! את התורה!!! את בעצמך!!! מסמילא לך יום שהוא לומד... הרי אצלנו בבית **יש מסיבת התורה!!!** שושי התרגשה מאוד... דמעות עמדו לה בעיניים... מה אמא... את רוצה להגיד לי שעכשיו!!! עכשיו זו מסיבת התורה?? בטח- אמרה אמא... אם יהודלה עכשיו יושב ולומד תורה אז לנו כעת יש מסיבת התורה...

רגע... אמרה שושי... אני צריכה לבדוק אם הוא לומד כעת... יענקי... אתה מוכן לקפוץ כעת לבית המדרש... תבדוק איפה יהודלה מסתובב כעת... יענקי הלך והלך וחזר אחרי עשר דקות... מצאתי אותו יושב ולומד בהתמדה בבית המדרש! שושי קצפה בתרועת שמחה... אני מלכה!!! אני כלה!!! יש לי מסיבת התורה!!! איזה חגיגה היתה בבית... אבא שר אשריכם תלמידי חכמים... אמא שרה: טוב לי תורת פיך... ושושי קרנה מאושר... אבל תקשיבי שושי... לפעמים מרוב שיהודלה יושב ולומד תורה והוא שקוע בלימוד... לפעמים הוא שוכח מכל העולם... וטוב שכך!!! מרוב שהוא עסוק בלעשות אותך המלכה של התורה הוא שוכח מכל הדברים האחרים... ולכן!!! לכן שלשום הוא היה כ"כ שקוע במסיבת התורה שהוא שחכ את המסיבת סידור שלך... זה לא שהוא שחכ את המסיבת סידור!!! הוא פשוט היה עסוק במסיבת התורה!!!

לבנתיים מלכה הכלה הטריה יושבת בביתה בודדת... לילות שלימים היא מרטיבה בדמעותיה את ספר התהילים ומתפללת על בעלה ועל כלל ישראל שיושיעם ה' מצריהם... והנה... לפתע באמצע הלילה היא שומעת נקישות מהססות... לא יאומן... בעלי ר' אבייתר... ברוך מחיה המתים... ר' אבייתר נראה תשוש אבל פניו מאירות באור עילאי... מלכה... זהירות ממני... אני סמא מת!!! זיכה אותנו ה' לדון בגוים מלא מלא גויות... מחצנו ראש על ארץ רבה... והנה לא נפקד מאיתנו איש... **אבל כעת אני סמא מת!!!** נא לשמור מרחק... סו"ס יש פה בבית תרומה וחלה... ולפחות את תשארי טהורה... במשך הלילה סיפרה מלכה לבעלה שברוך ה' מגיע לשנינו מזל טוב... אחיך יהודלה התחתן עם אחותי שושי... ר' אבייתר התלהב והתרגש... הוי... גנבתם לי את ההצעה... באמצע הדרך חשבת על זה... חששתי שלא תצטרכי חליצה... אבל ברוך ה' שאנחנו כאן!!! מה שבתוכו... דמי שדכנות מגיע לנו... הרי בזכותנו זה קרה... למחרת בבוקר המון ידידים צבאו על הבית... כולם רוצים לשמוע פרטים מר' אבייתר... **אבל תוך כדי שמירת מרחק!!!** ר' אבייתר כעת בבידוד... הוא כעת רק ביום השני לספירת טהרה... זה לא צחוק... כמעט כל הכהנים הרלוונטיים והת"ח שבקריאים בטהרות נטמאו בטומאת מת... בקיצור: יש הדבקה המונית דווקא בקרב הכהנים שנשמעו לקריאתו של מתתיהו הכה"ג... והיות וכעת מסתמן שבימים הקרובים יתכן שיהיה פה מהפכה היסטורית... ובית המקדש הולך לצאת מהשליטה של מלכות יוון... אז יתכן שאוטוטו כבר ירצו להתחיל את העבודה במקדש **ו ובטהרה!!!** אז לכה"פ ר' אבייתר התחיל ספירת שבעה והוא אוזח ביום השני... (כעת מתברר שההבטחה ר' יעזר כבר חזר משה הקרב יום לפני כן והוא כבר אוזח בספירת שלישי והוא כבר עבר הבוקר הזאה ראשונה...) לבנתיים שמועות טובות מגיעות משדה הקרב... מסרת גיבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים... כל כמה שעות מגיעים עוד ועוד תלמידי חכמים לוחמים משדה הקרב פניהם מאירות כאילו חזרו כעת מסדר א' בבית המדרש... לבנתיים נפתח בית מדרש מיוחד לכהנים המאומתים... עיני כל היו נשואות למתתיהו הכהן הגדול הישיש בן מאה וארבעים שנה שחזר זה עתה משדה הקרב היישר למנחת חביתין ולהדלקת נרות המנורה... נכחו לנו עוד ימים רבים לטהר את המקדש מכל טומאת ע"ז ואבני מזבח ששקצום מלכי יוון...

המשך: האם אני יכול לפעול למעלה מדרך הטבע?

ומענת: נצחון החשמונאים את היוונים... פה, בנצחון הזה היה את שני **סוגי הניסים ביחד!!!** מצד אחד לכל הדעות היה פה ניסים למעלה מדרך הטבע!!! שעשה ניסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה... (ושחבר שלי לא יבלבל את המוח שזה היה בדרך הטבע) **אבל!!! היה מעורב פה עוד מישהו!!!** עוד מישהו בחש בקדרה... היה פה התעלות של כמה יהודים בני תמותה שגם הם התעלו מעל הטבע של עצמם במסירות נפש ועילאית!!! **ולכן!!!** כמה שהיה כאן נצחון שמימי ונס שה' עשה איתנו למעלה מדרך הטבע... עדיין מוקד ההתעניינות היה לא פחות גם סביב הנס שהחשמונאים התעלו מעל **הטבע של עצמם בנאמנות לה'!!!**

(בינינו... כל ילד יודע שהחשמונאים חרתו על דגלם את הדגל "מכב" - מי כמוך באלים ה'... אבל שים לב: את הדגל הזה הם לא חרתו **אחרי** המלחמה... אדרבה... הדגל הזה שימש אותם בעיקר ליציאה למלחמה!!! הם לקחו מילים שלקוחות משירת הים ש'יראל אמרו אותו **אחרי!!! אחרי** שראו את היד החזקה אשר עשה ה' במצרים... ואילו החשמונאים לקחו את המילים האלו לשלב **שלפני** המלחמה!!! אדרבה... פעם ה' עשה לנו נס למעלה מדרך הטבע והוא יתברך הראה לנו את ידו החזקה... **אבל עכשיו אנחנו נעשה התייפוף**... אנחנו נתעלה למעלה מהטבע שלנו ונביע נחישות ונכונות להילחם ביד חזקה ולחרף את נפשנו למען היידישקייט ולמען כבוד שמים על החיים ועל המוות...)

והם ניצחו!!! **איך הם ניצחו? אז ככה:** אמנם ה' עשה להם ניסים למעלה מדרך הטבע... **אבל לא פחות מזה... הם בעצמם נלחמו למעלה מהטבע שלהם וזה חלק בלתי נפרד מהנס הגדול שקרה כאן...** ולכן בחנוכה אנחנו מתמקדים מצד אחד בנס ש-מסרת גיבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים שזה נס שה' עשה איתנו למעלה מדרך הטבע!! אבל במקביל יש כאן לא פחות את הקטעים הבאים את **הטמאים ביד טהורים ורשעים ביד צדיקים וזדים ביד עוסקי תורתך** שזה כבר נס שכהנים הקדושים, הם התגברו למעלה מטבעם!!! שתבין: אצלנו הסיפור של חנה ושבעת בניה וכל הסיפורים על המסירות נפש של יהודים באותה תקופה שנסרפו חיים במערות על קיום מצוות... אצלנו הסיפורים האלו הם חלק בלתי נפרד מהנצחון והנס של חנוכה... הלעג שהילד בן השנתיים בז לאנטיסוכים הגדול... הרי אצלנו זה חלק מהנס למעלה מדרך הטבע!!! כי נכון שהילד הזה נהרג... נכון שבמקרה הזה ה' לא עשה נס ואנחנו עדיין ממתנים ל"חשוף זרוע קדשך וקרב קץ הישועה..." **אבל אנחנו עשוינו לה' נס!!!** אנחנו הפגנו מפגן עוצמתי של התעלות למעלה מהטבע שלנו למענו יתברך... אשרי העם שככה לו...

אם ככה, כעת תבין את הפוליטיקה העדינה... למה בחנוכה לא מצינו שהדר קבלוה ברצון? למה בפורים כשעם ישראל ראו את הנס הגדול הם כ"כ התרגשו והם החליטו מאהבת הנס לקבל את התורה מרצון... **אז למה בחנוכה לא???** למה הנס של פורים **יותר מיוחס** מחנוכה? למה בחנוכה זה לא הביא את ישראל לקבל על עצמם את התורה באהבה?

התשובה היא פשוטה מאוד:

לא צריך להגיע פרוק... יש נס קבוע שמתרחש כיום מול העיניים שלנו!! מדובר בנס שהוא למעלה מדרך הטבע **בכל קנה מידה** ואין שום הסבר טבעי לתופעה. רבבות אברכים לומדים בכלל ומגדלים משפחות בריכות ילדים ומחננים אותם ומשלים עליהם יותר מכל בעל בית אחר... ו... ו... ואף אחד לא אומר שזה קל. אבל מה שבטוח, לא ידוע לנו על התמוטטות וקריסה כלכלית באזור של הערים החרדיות... (כל אמריקאי שקצת צבר ניסיון מהקריסה כלכלית שעברה על ארה"ב... כשמציגים לפני את הנתונים על ציבור ענק שזה המנגנון של מעגל ההוצאות שלו מול ההכנסות... **הוא אמור להחיר**... הוא אמור למשוך באותו רגע את כל ההשקעות והמניות שהוא השקיע כאן במדינה... כי לפי כל הנתונים בועה כזו אמורה לגרום יום אחד תגובת שרשרת של קריסה כלכלית... זה עניין של זמן עד שזכה דבר קורה... ונכון לשנית אלו לא ידוע לנו שקרה משהו כזה בחמישים שנה האחרונות!!! הבנת מה באתי לשלול? יש כאלו שחושבים שהאברכים מיליונרים ויש להם כסף... לא!! כסף אין להם!! והם חיים בפשטות ומסתפקים במועט... אבל למה שהם צריכים יש להם... זה נוסט... וכבר עשרות שנים זה קורה ומתרחש... ולא נוצר פה איזה בור ללא תחתית שאוי ואבוי... זה יכול לגרום קריסה כלכלית... לא... זה לא קורה...)

והתופעה הזו היא נס למעלה מדרך הטבע בכל קנה מידה!!!

נו... ואני כעת שואל אותך: מדינת ישראל הרי עומדת מול העובדה המוגמרת הזו וחווה את הנס הזה בעיניים... אז למה לא כולם רצים לחבק את האברכים ואת הכוללים... לכל הפחות להצטלם איתם?? למה אנחנו מכירים כל מיני חרדים חדשים כאלו שדווקא די מסתייגים מהנס המהלך הזה... למה הם מנסים בכל דרך להתנער ממנו ואפילו לנסות לעודד יציאה להייטק וכדו'?? למה אף כלכלן חרדי עם חולצה ורודה ועניבה צהובה לא הציג בגאווה את המן והבאר הזה שנקרא אברך כולל שהוא עדות לבאי עולם ששכינה שורה בישראל... אתה יודע מה... לכה"פ הראש הממשלה שאוהב להצטלם עם הישגים... למה הוא לא לוקח קרדיט על ההישג הזה שמתרחש במדינתו? **אה... למה לא?? מה התשובה??**

שתיהי לי בריא... אם הנס הזה היה מתחיל ונגמר אצל הרבש"ע... שהרבש"ע הוא זה שהיה עושה את הנס ומביא ענן של שטרות ומרוקן אותו לתוך בית של יהודי ואילו היהודי יושב לו רגל על רגל מול החלון... למה לא... תביא מן... תביא ענני כבוד... תביא קריעת ים סוף... שיראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך... למה לא... זו אאוונטו... גאווה יהודית!!! **דא עקא שכאן??** כשמדובר באברך כולל שיושב ולומד כל היום... כאן אמנם ה' עושה נס למעלה מדרך הטבע... **אבל ל מ י ? ?** למי שמוכן גם הוא להיות חלק בלתי נפרד **מההרפתקאה!!!** למי שמוכן גם הוא להתעלות מעל עצמו ולהתמסר למעלה מדרך הטבע של עצמו-- למענו יתברך!!! **אה... זה הסיפור?** אה... אם ככה אז איך מייחל... לא קשור אלי... אני אמנם אוהב שה' עושה ניסים למעלה מדרך הטבע... אבל ש' יעשה את זה **לברדו!!!!** אבל אם הוא רוצה שגם אני אהיה חלק מהלעילה... שגם אני אבטמסר למעלה מדרך הטבע שלי? אה... תודה... אני מוותר על התענוג...

זו הסיבה שלמרות שהנצחון של החשמונאים היה נצחון למעלה מדרך הטבע באופן מבעית... בכל זאת דווקא זה לא כ"כ הביא את היהודי המתיוון להדר קבלוה ברצון... כי סו"ס ה' עשה את הניסים האלו דווקא לכהנין הקדושים והצול"ם שאוכלים חולין על טהרת קודש והסכימו לחרף את נפשם!!! ה' עשה ניסים לעוסקי תורתך... לאנשים שהסכימו גם הם לחיות למעלה מהטבע... אז בסיייד... אם ככה אני מוותר...

זו הצעה לא אטרקטיבית בשבילי... אני כבר מעדיף להסתדר לבד...

--- אחד מהתנאים המפורשים בתורה כיצד לנהל מלחמה על פי תורה זה שכל פעם שעושים מצור על עיר לכבוש אותה צריך להשאיר **רוח רביעית פתוחה** כדי לאפשר למי שרוצה... שיוכל לברוח ולהימלט על נפשו...

ויש מחלוקת ראשונים מעניינת **למה!!!** למה צריך להשאיר רוח אחת פתוחה... אז יש ראשונים שסבורים בפשטות: שזה מדין רחמים והמלה!! צריך לאפשר לכן אדם להימלט על נפשו... אבל הרמב"ם סובר: שזה בסת"כ טקטיקה של מלחמה... (לשיטתו זה אפילו לא ציווי) ולמה? **תקשיב טוב טוב:** ברגע שאתה ממלכד בן אדם מכל הכיוונים ולא מאפשר לו פתח מילוט... הוא נכנס למצוקה אדירה... הוא מרגיש כארי בסוגרי!! **ואז!!!** כשכן אדם מוצא את עצמו בכזה חוסר אונים... הוא לפתע מקבל כוחות על אנושיים... ואז הוא עלול להפתיע ולנצח בניגוד לכל הסיכויים... גם אם הוא יהיה הכי מוחלש והכי קטן והכי ומדולדל...

לכן אומר הרמב"ם: יש פה טקטיקה תמיד לאפשר לאויב את המילוט כדי לא לתת לו בידיים את העוצמה האדירה ששמורה רק למי שנמצא במצוקה בחוסר אונים מוחלט!! (ככה מבאר המשך חכמה בדעת הרמב"ם...)

ניתן לומר שזה הנס למעלה מדרך הטבע של החשמונאים!!!

היוונים נלחמו ביהודים... לא נורא... לא סוף העולם... לא הרעיבו אותנו... לא טבחו בנו ללא רחם... לא עשו עלינו מצור!!! ממש לא!! גם כשהם נכנסו בבית המקדש וטימאו את כל השמנים הם לא מילכדו אותנו... אדרבה... בקנאות הם פרצו י"ג פרצות... כדי שמי שלא מתאים לו יוכל תמיד לצאת... יש לך שלוש עשרה אופציות של פתח מילוט ויציאת חירום...

כשככה זה נראה... בדרך כלל העסק רגוע... אין שום סיבה שפתאום יתקומם כאן מרד פנימי עז ועוצמתי... כי אף אחד לא אמור להרגיש פה יותר מידי מותקף... וככה!!! כשיש כזה שקט תעשייתי אפשר לגזור עוד גזירה ועוד ולגנוס ביידישקייט בעוד ערך ושבט וחודש ומילה וככה כל הזמן לקעקע עוד בלי חשש להסלמה והתקוממות מצד היהודים... **אז זהו שלא!!!** מסתמן ומתברר שהיוונים טעו בדיאגנוזה... הם לא קלטו ולא לקחו בחשבון שברגע שאתה גוזר על יהודי גזירות ברוחניות... אצל יהודי זה מתפרש **כמצור!!!** הוא מרגיש ממולכד ושחסר לו חמצן... ואז הוא מתפרץ כחיה פצועה ויוצא לקרב חייו על החיים ועל המוות...

היוונים לא קלטו שיש להם עסק עם בני אדם אמנם חלשים ומעטים אבל לקחו להם את החיים!! הם לא הבינו עד כמה יהודים שלוקחים לו את התורה זה אצלו הדחקה לכזו פינה שלא נותר לו אלא לצאת לקרב חייו... **זה הנס של חנוכה!!!** היה מצד אחד נס שמימי של מסרת גיבורים ביד חלשים וכו'... אבל היה פה עוד נס... שהיו פה יהודים שגילו בתכונות נפשם שאם לא נותנים לי להיות יהודי אני יוצא לקרב חייו... ואני אנצח!!!

--- **הביטוי הזה היה נס להתנוסס!!!** ואת זה אנחנו צריכים לאמץ...

לכל אחד מאיתנו יש ניסיונות בחיים... כל אחד והחולשה שלו בעבודת ה'... כל אחד והמאבקים היומיומיים שלו מול עצמו בכל מיני התמודדויות ורוחניות... ולמעשה אין פתרונות קסם... יום אחד אתה מתגבר ויום אחד נופל ושבע יפול צדיק וקם... אין מה לעשות... זה חלק מהחיים!! אבל יש חנוכה!! וחנוכה זה חג ששייך לספירת **צנח!!!** נצח זה במילים אחרות **לנצח!!!** זה חג של בחינת יוסף... לנצח במאבק!! לעמוד בניסיונות הכי קשים ולא ליפול בשום אופן... האמת היא שלא תמיד מנצחים... כמו שלא כל השנה חנוכה... (בדרך כלל מתמודדים כמו יהודה שמלמד אותנו איך מתמודדים עם נפילות) אבל עדיין סו"ס עדיין יש משהו שנקרא חנוכה... וחנוכה מלמד אותנו שיש גם כזה דבר **לנצח!!!** דא עקא: שבשביל לנצח... שבשיל זה לצאת לקרב על החיים... ובשביל לצאת לקרב על החיים ועל המוות... שבשיל זה צריך להרגיש ממולכד... אתה לא יכול להיות אדיש ולצאת למלחמה מנוממת ולנצח... שבשיל לנצח אתה צריך להרגיש שנצמדת לפינה ואין מנוס!! להיות או לחדול!! וזה הסיפור של יוסף... ליוסף אין ברירה... אבא שלו נגלה לו בחלון והודיע לו חד משמעית: אם אתה לא עומד בניסיון אתה מחוק... כעת אין ליוסף ברירה... הוא יוצא כעת לקרב על חייו... הוא פשוט מרכז את כל כוחות הנפש... וימאן בשלשלת!!! ממאן ממאן ממאן... ויעזוב בגדו בידה וינס ויצא החוצה... לא מעניין אותו כלום... לוקח את כל האופציות הגרועות ביותר בחשבון... העיקר להישאר כתוב על כתפות האפוד... ככה מנצחים!!! רק מי שמרגיש ממולכד שאין לו אופציה אחרת... אין לו פתח מילוט... הוא מסוגל לא רק להתמודד אלא **לנצח!!!** קוראים לזה במילים אחרות: נחישות **למעלה מדרך הטבע!!!**

כן... לא רק הרבש"ע עושה ניסים למעלה מדרך הטבע... גם אני יודע לעשות דברים למעלה מדרך הטבע... ואם אני החלטתי בגמירות דעת שאני מעכשיו שומר על העיניים כמו אריה... לא מעניין אותי כלום... לא שם על אף אחד... לא מעמיד שום דבר כשיקול... ואני נחוש בזה עד הסוף... **זה יקרה!!! יהיה פה נצחון!!!** לא בגלל שאתה יותר גבור מהיציאה"ר לא בגלל שאתה יותר חזק מהיוונים... אלא בגלל שיצאת לקרב חיין עם נכונות להתמסר למעלה מהטבע שלך... ומאן ואילך הקב"ה עוזר לך גם למעלה מדרך הטבע וכאן... כאן נעשים שניונים הרמטיים בחיים!!!

--- עכשיו תרגע... אל תסתחף... להגיד לך שזו הדרך היחידה שתשכון אור?

לא!!! בפרשת השבוע שלנו אנחנו פוגשים גם את יוסף וגם את יהודה... בסופו של דבר בדור שלנו יש לנו בעיקר עסק עם משיח בן דוד ששייך לשבט יהודה ושבע יפול צדיק וקם... אבל זכותך לפעמים לבקר בבית מדרש של יוסף... זכותך לפעמים לקחת את החוק לידיים... להבין שאם אני לא תופס את עצמי לידיים אני נמחק... ומהמקום הזה לגשת לקרב חיי ולנצח... זו עצה טובה בעיקר בשביל לצאת מהבוץ... סו"ס בזמן היוונים עם ישראל היה בבוץ... בוץ עמוק... היוונים הצליחו להחטיא את ישראל ברמות בלי נסלחות... וכאן היה נדרש התנערות וטלטלה!!! לצאת מבוץ אי אפשר בהילוך ראשון... פה חייבים לשים גז על הילוך חמישי על הרגע הראשון... **בשביל זה יש לנו את חנוכה!!!** בשביל לעשות סוף לכל מיני ביצות שאנחנו מבוססים בהם... מתרגלים אליהם... וזה הנפק להיות עובדה מוגמרת... כאן תמיד אתה יכול לקרא מפה ולהפנים: אני ממולכד!! אני נשלט!!! אני ממוכר!! ולכן אני יוצא כעת למאבק חיי... וככה אנצח... כעת... אחרי שבזעה"ש יוצאים מהבוץ... כעת צריך לזכור שחוי מספירת נצח יש גם ספירת הוד... וצריך לדעת גם ששבע יפול צדיק וקם... אבל כעת ערב חנוכה... חנוכה שמח...

גיליון מס' 450 פרשת וישב
תשפ"ב שנה עשירית

לזכות ידידינו החשוב שיראה ברכה
והצלחה בכל הענינים

להקדשות ע"ג הגליון
ניתן לפנות למס' 053-3145900

דברי שלי"ה

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי שליט"א

מעניני הפרשה

שבע שנים שקדם ביאת הגואל

הילכו שנים יחדו בלתי אם נועדו (הפטרט וישב עמוס ג' ג')

הנה בפסוקים הבאים מונה הנביא שבע שאלות, ונראה שהוא מכון כנגד מה שאמרו חז"ל בסנהדרין (צ"ז א') על שבע השנים קודם שבא בן דוד, וכדלהלן.

א. הילכו שנים יחדו בלתי אם נועדו? - כלומר שהוא דבר משונה שילכו שנים יחדו בלי שנועדו מראש, וכנגד זה הוא מה שאמרו שם בגמרא: "שנה ראשונה מתקים מקרא זה, והמטרת על עיר אחת ועל עיר אחת לא אמטיר", שהוא דבר משונה שאין הגשם יורד על שני מקומות סמוכים זה לזה, ובודאי רק מן השמים כן.

ב. הישאג אריה ביער וטרף אין לו? - כי דרך האריה לשאג כשכבר הטרף בידו, וכאן הוא שואג ועודנו רעב, וכנגד זה "שנה שניה חיצי רעב משתלחים", והוא סימן לרעב גדול.

ג. היתן כפיר קולו ממעונתו בלתי אם לכד? - והוא גם דבר משונה שכפיר (אריה צעיר) יתן קולו ברעב, וסימן לרעב גדול - "שלישית רעב גדול ומתים אנשים ונשים וטף חסידים ואנשי מעשה, ותורה משתכח מלומדיה". שהרעב לוכד את האנשים כמו כפיר שלוכד את טרפו. ומכאן והלאה הוא כבר תחילת הישועה:

ד. התפול צפור על פח הארץ ומוקש אין לה - וכי יתכן שצפור תפול למלכודת ואין במלכודת מוקש לתופסה, והרי בודאי אלולא אותו מוקש, שהוא איזה דבר מאכל, לא היתה נתפסת. וכנגד זה 'ברביעית שובע ואינו שובע', והוא אותו ענין שהשובע מתפשט תחת הרעב ונהיה טוב יותר.

ה. היעלה פח מן האדמה ולכוד לא ילכוד - וכי יתכן לצפור להשתחרר מן המלכודת, והרי אחרי שהיא לכודה, אפילו תברח עם המלכודת תשאר לכודה - "חמישית שבע גדול ואוכלין ושותין ושמחין ותורה חוזרת ללומדיה", והוא אותו הענין שאחרי שעלה השובע, כבר בני אדם מתחילין לשמח ותורה חוזרת, ושוב אין השובע נעזב מהם.

ו. אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו? הרי בודאי הכל נחרדים לשמוע קול שופר המכריז על אויבים שבאים, וכנגד זה "בששית קולות" המבשר על בואו של בן דוד, וכולם חרדים ומחכים.

ז. אם תהיה רעה בעיר וה' לא עשה - הרי אם הקב"ה לא צוה, הרעה לא תבוא, - בשביעית, מלחמות" שהקב"ה צוה שיהיו!

ומסים הפסוק ה' אלקים דבר מי לא יבא - מי לא יחרד ויבין אל לבו ויקשיב לנבואת השם, ומי שיקשיב ויהיה לו לב בשר יזכה לגאולה, ויהיה בעצמו נביא, כדכתיב (יואל ג' א') והיה אחרי כן אשפוך את רוחי על כל בשר וניבאו בניכם ובנותיכם וגו'.

בשנת תשע"ה שנת השמיטה, עורר רבנו לפנינו ולאחריה הרבה מאד על ביאת המשיח. הוא הראה את דברי הגמרא הנ"ל, במוצאי שביעית בן דוד בא, וזרז להתחזק ולחזק מאד את החקלאים שומרי השביעית. באותה שנה אף היתה קבוצת אנשים שלחמו בהנהגתו של רשכבה"ג מרן הגרא"ל שטינמן זצוק"ל, ורבנו ראה בזה מסימני ביאת המשיח.

במוצאי שנת השמיטה (סיון תשע"ו) ביקר אצל רבנו, הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א ותנה בפניו כמה מצרות הכלל, ובפרט צרות תלמידי חכמים ואנשי תורה, ורבנו הראה לו את הגמרא בשלהי כתובות (ק"ב ב') דור שבן דוד בא קטגוריא בתלמידי חכמים, ואמר לו, הנה סימן זה נתקים בשלמות, באשר בדור זה לצערנו מהדרין בסימן זה רח"ל. (שבענו מטוביך)

להעברת שנות לתפילת רשכבה"ג מרן שר התורה

הגר"ח קניבסקי שליט"א בזמן המסוגל הדלקת נר חנוכה

ועד הרבנים לענייני צדקה בארה"ק 1-800-22-36-36

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com

ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"ג, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, ושו"ת מרבינו.

וציותי את ברכתי
הלכות שביעית ממרן הגר"ח קניבסקי שליט"א

זהירות מלהפסיד פירות שביעית

הפסד בידים

א. חז"ל דרשו לאכלה – ולא להפסד, ולכן אסור להפסיד פירות שביעית בידים כגון לזרוק לאשפה שיש שם אוכל רקוב, או להניחם בשמש, או במקום שיגיעו זבובים או צפורים שעל ידי זה מפסידים מאכילת אדם.

שיירי מאכל

- ב. שיירי מאכל שבצלחת או בכלי אף שבד"כ אנשים זורקים לאשפה, מ"מ בשביעית, הדין הוא שכל שדרך אנשים החסים על ממונם לשמור – אין לזרוק. ואפילו נשאר מעט מאוד בכלי שאכלו בו אין לזרוק, אכן אם נדבק מעט לכלי וכן פירורים שאין רגילות כלל לאכול א"צ לשמור ומותר לשטוף הכלי כרגיל.
- ג. מיץ היוצא מהעגבניה שחותכים לפרוסות, יש בו קדו"ש אך אם הוא טיפות מועטות שאין רגילות כלל לאכול אין בו קדו"ש וכנ"ל.

הפסד הבא מאליו

- ד. אינו חייב למנוע הפסד שבא מאליו, ולכן, אינו חייב להכניס מרק שיש בו ירקות קדו"ש למקרר שלא יתקלקל.
- ה. מותר להתחיל לאכול פרי או ירק של שביעית, אף שיודע שלא יסיים אותו, והנותר יתקלקל, כי אין זה איבוד פירות שביעית ממש.
- ו. במקום הילוך בני אדם, אם רואה פירות שביעית שמונחין על הארץ, צריך להגביהם או להזיזם כדי שלא ידרכו עליהם ואז הוא הפסד בידים.

מתוך ספר שיח השמיטה - אוצר פסקי רבינו הגר"ח קניבסקי

יפה מראה

מצוה חביבה

רמב"ם פ"ד מחנוכה הי"ב "מצות נר חנוכה מצוה חביבה היא עד מאד וצריך אדם להיזהר בה" בכל המועדים לא נזכר ברמב"ם ענין זה של חביבות, ומאי שנא מצות חנוכה יותר מסוכה או פסח,

אלא ביאר רבנו ('שיח חנוכה ופורים') דכוונת הרמב"ם לומר חביבותה אע"פ שמצות חנוכה היא דרבנן, ומפני מה חביבותה כתב הרמב"ם "כדי להודיע הנס ולהוסיף בשבח הקל והודיה לו וכו' ולכך אפילו אין לו מה יאכל אלא מן הצדקה שואל או מוכר כסותו ולוקח שמן ונרות ומדליק וכו'.

לחביבות הימים, נדב בשנה שעברה אחד ממקורבי רבינו, מפה נאה ומיוחדת לעמוד הש"ץ, עליה רקום דוגמא נאה של מנורת החנוכה. התמונה צולמה בחדרו של רבינו שליט"א חנוכה תשפ"א.

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

🏡 רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

☎ 053-3145900 📠 077-2092005

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש לחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585-1586 שולחה-

קהילות 073-2757000 שולחה-4310